

ΑΠΑΝΘΙΣΜΑ

ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ ΚΟΡΑΗ

ΕΚΔΙΔΟΝΤΟΣ

ΙΑΚΩΒΟΥ ΡΩΤΑ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΤΟΥ ΕΡΜΟΥ Αρ. 215.

1841.

ΔΕΚΛΩΣΗ

ΠΡΟΣΕΛΥΤΗΣ

ΕΠΙΣΤΕΥΣΕΩΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΠΙΣΤΕΥΣΕΩΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΕΠΙΣΤΕΥΣΕΩΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΠΙΣΤΕΥΣΕΩΣ

ΑΡΧΗ

ΤΟΙΣ
ΦΙΛΟΜΟΥΣΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙ

ΤΟ
ΔΕΥΤΕΡΟΝ
ΑΠΑΝΘΙΣΜΑ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ

Α. ΚΟΡΑΗ

Ὁ Ἐκδότης.

« Ἐμοὶ μὲν δὴ ταῦτα ἀκούοντι ἔδοξε αὐτός τε μακάριος εἶναι καὶ
» τοὺς ἀκούοντας ἐπὶ καλοκάγαθίαν ἄγειν. »

Ξενοφ. Ἀπομν. Κεφ. VI. § 14, σελ. 32, ἑκδ. Α. ΚΟΡΑΗ.

100.

LIBRARY
HARVARD
UNIVERSITY

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Τῶν ἐπιστολῶν Ἀδαμαντίου Κοραῆ τὸ Πρῶτον Ἀπάνθισμα, ἐκδοθὲν τὸ 1839 ἔτος, ἔλαβε παρὰ τῶν λογίων ὁμογενῶν καὶ ἄλλογενῶν δεξίωσιν τοιαύτην, ὥστε ἐνθαρρύνομαι σήμερον νὰ ἐκδώσω καὶ Δεύτερον ἄλλο, εἰς τὸ ὁποῖον περιέχονται τὰ ἀκόλουθα

α. Ὁ Βίος τοῦ Κοραῆ, γραμμένος ἀπὸ τὸν ἴδιον, ἕως τὸ ὀγδοηκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας του.

β. Ἐπιστολαὶ ἀνέκδοτοι πρὸς τὸν φίλον του Πρωτοψάλτην Σμύρνης,

Πρὸς τὸν φίλον του Βερνάρδον Κεῶν (Bernard Keum) ἱερέα τῶν ἐν Σμύρνῃ Ὀλλανδῶν.

Πρὸς τὸν φίλον του Ἀλέξανδρον Βασιλείου, ἄνδρα φιλόκαλον καὶ φιλογενέστατον.

Πρὸς τὸν σοφὸν Βάμβαν, καὶ διαφόρους ἄλλους φίλους τοῦ Κοραῆ.

γ. Τεμάχια ἐπιστολῶν, διαλαμβάνοντα φιλογολικάς καὶ ἠθικάς παρατηρήσεις.

δ. Ὀλίγαι ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Κύριον Ἰω. Ὁρλάνδον.

Ταῦτα εἶναι ἐν συντόμῳ τὰ περιεχόμενα εἰς τὸ Δεύτερον τοῦτο Ἀπάνθισμα.

Δίδει βέβαια μεγίστην εὐχαρίστησιν εἰς τὸν φιλόκαλον ἀναγνώστην ὁ βίος τοῦ Κοραῆ, γραμμένος μὲ ἀφέλειαν καὶ μετριοφροσύνην ἀξιωμακτικὴν. Ἀλλὰ τὸν ἀφίνει εἰς τὴν περιέργειαν νὰ μάθῃ ὅσα μετριοφρόνως ἀποσιωπᾷ εἰς τὸν βίον του ὁ φιλόσοφος Κοραῆς, καὶ ὅσα ἔπραξεν ἀπὸ τὸ ὀγδοηκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας του μέχρι τῆς ἀποβιώσεως. Διὰ τοῦτο εἶναι ἐπιθυμητὸν νὰ ἀναδιώσῃ καὶ μεταξὺ τῶν νέων Ἑλλήνων νέοι Πλάτωνες καὶ Ξενοφῶντες, διὰ νὰ περιγρά-

ψωσι μὲ ἀκρίβειαν ὅλον τὸν βίον, καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ νέου τούτου Σωκράτους; ἸΚαὶ τίς δὲν ἤθελεν θαυμάσειν τὴν γενναϊότητα, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Κοραῆς, πένης ὢν, ἀπέβαλεν ἐπικερδεῖς προτάσεις (α), μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἔχῃ ἀφιερωμένον ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον εἰς τῶν ὁμογενῶν τὴν ὠφέλειαν; ἸΤίς νὰ μὴν ἐκθειάσῃ τὴν Σωκρατικὴν αὐτοῦ ἐπιείκειαν, ὅσην ἔδειξεν εἰς τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του (β); ἸΘέλεις, φιλόμουσε ἀναγνώστα, νὰ βεβαιωθῇς ὁποῖον Δημοσθενικὸν πῦρ κατέφλεγε τὴν ψυχὴν τοῦ ἀθανάτου Κοραῆ; ἀνάγνωσον μὲ προσοχὴν τὴν ἐπιστολὴν ἀρ. 38, εἰς τὸ παρὸν Ἀπάνθισμα, σελ. 163—169! Εἶναι ἀναμφίλεκτον ὅτι, καθὼς ἡ παλαιὰ Ἑλλάς ἔχει καύχημα καὶ δόξαν αὐτῆς τὸν Σωκράτην, οὕτω καὶ ἡ νέα Ἑλλάς σήμερον ἔχει ὡς δόξαν καὶ τιμὴν αὐτῆς τὸν Κοραῆν. . .!

Εἰς τὰς ἐπιστολάς τοῦ παρόντος Ἀπανθίσματος ἐφύλαξα ὅσον ἐδυνήθην τὴν χρονολογικὴν τάξιν, ὠφεληθεὶς ἀπὸ τὴν παρατήρησιν, τὴν ὁποίαν λόγιοι τινὲς, χάριν νοουθεσίας, ἐδημοσίευσαν διὰ τοῦ τύπου. Δέγω, ὅσον ἐδυνήθην, πρῶτον, διότι πολλαὶ ἐκ τῶν ἐπιστολῶν ἔχουν μόνην τὴν ἡμέραν τοῦ μηνός, ὅτ' ἐγγράφησαν. Δεύτερον, διότι δὲν εἶχον, οὐδ' ἔχω ἀκόμη σκοπὸν, νὰ δημοσιεύσω ὅλην κατὰ σειρὰν τοῦ Κοραῆ τὴν ἀλληλογραφίαν, ὁποίαν τὴν ἔχω πρὸ πολλοῦ συναθροισμένην. Δὲν εἶναι ἀκόμη τοῦ παρόντος καιροῦ, ὡς νομίζω, τοιαύτη δημοσίευσις. Δημοσιεύω πρὸς τὸ παρὸν τῆς ἀλληλογραφίας ταύτης ἀπανθίσματα, ἐλπίζων ὅτι καὶ ταῦτα, ὡς εἶναι, θέλουν ἀνκφανῆν χρήσιμα εἰς τοὺς φιλομούσους ὁμογενεῖς. Εἰς τούτους τὰ ἀφιερώνω, καὶ εὐχομαι νὰ τὰ ἀναγινώσκωσι μὲ πόθον, ἀκουλουθοῦντες τὰ σοφὰ παραγγέλματα τοῦ αἰοδύμου Κοραῆ, ὅλα ἀποβλέποντα τὴν ἀνάκτησιν τῆς προγονικῆς ἡμῶν δόξης.

‘Ο Ἐκδότης.

(α) Ἰδε τὸ παρὸν Ἀπάνθισμα, σελ. 184—185.

(β) Ἰδε τὸ πρῶτον Ἀπάνθισμα σελ. ιγ'. καὶ τὸν πρῶτον Τόμον τῶν Προλεγόμενων ἐκδόσιν Παρισίων 1833, σελ. γ'.

ΒΙΟΣ

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ ΚΟΡΑΗ

« Οὐ γὰρ, ὡς σοὶ ἡδὺ ἐστὶ τὸ τῶν σῶν κινδύνων μεμνησθαι, οὕτω καὶ τοῖς ἄλλοις ἡδὺ ἐστὶ τὸ τῶν σοὶ συμβεβηκότων ἀκούειν ».

Ἐπικτ. Ἐγχειρίδιον xxx, iii § 14

ΕΝΑΣ ἀπὸ τούς συμπολίτας μου Χίους φίλους, νέος χρηστὸς (ὁ Εὐστράτιος Ράλλης, ἂν δέν με πλανᾷ ἡ μνήμη), μ' ἐρωτοῦσε μίαν τῶν ἡμερῶν εὐρισκόμενος εἰς τοὺς Παρισίους, ἂν ἐφρόντισα νὰ γράψω τὸν βίον μου. Ἡ ἐρώτησις μ' ἐφάνη παράξενος· πιθανὸν ὅτι παράξενον ἔκρινε κ' ἐκεῖνος τὴν ἀπόκρισίν μου.

Ὅστις ἱστορεῖ τὸν ἴδιον βίον, χρεωστεῖ νὰ σημειώσῃ καὶ τὰ κατορθώματα καὶ τὰ ἀμαρτήματα τῆς ζωῆς του, μὲ τόσῃν ἀκρίβειαν, ὥστε μήτε τὰ πρῶτα νὰ μεγαλύνῃ, μήτε τὰ δεύτερα νὰ σμικρύνῃ, ἢ νὰ σιωπᾷ παντάπασι· πρᾶγμα δυσκολώτατον, διὰ τὴν ἔμφυτον εἰς ὅλους μας φιλαυτίαν. Ὅστις ἀμφιβάλλει περὶ τούτου, ἅς κάμῃ τὴν πείραν νὰ χαράξῃ δύο μόνους στίχους τῆς βιογραφίας του, καὶ θέλῃ καταλάβειν τὴν δυσκολίαν.

Κατορθώματα τοῦ βίου μου, ἄξια λόγου, δέν ἔχω νὰ ἀπαριθμήσω· τὰ ἀμαρτήματά μου ἤθελα μετὰ χαρᾶς δημοσιεύσειν, ἂν ἔκρινα, ὅτι ἔμελλε νὰ διορθώσῃ κανένα ἢ δημοσιεύσεις. Γράφω λοιπὸν ἀπλᾶ τινὰ τῆς ζωῆς μου συμβάματα· καὶ

τοῦτο ὄχι δι' ἄλλο (μαρτύρομαι τὴν ἱερὰν ἀλήθειαν), πλὴν διὰ νὰ ἐπανορθώσω τινὰ σφάλματα ἐκείνων, οἱ ὅποιοι καὶ ζῶντα ἀκόμη (δὲν ἐξεύρω διὰ ποίαν αἰτίαν) ἠθέλησαν νὰ μὲ βιογραφήσωσιν.

Ἐγεννήθην πρωτότοκος τὴν 27 Ἀπριλίου τοῦ 1748 ἔτους εἰς τὴν Σμύρνην, ἀπὸ τὸν Ἰωάννην Κοραῆν Χῖον τὴν πατρίδα, καὶ τὴν Θωμαΐδα Ῥυσίαν, Σμυρναίαν. Ἀπὸ τὰ ὀκτώ των τέκνα, ἔμεινα ἐγὼ καὶ ὁ τρίτος ἐτὶ νεώτερός μου ἀδελφὸς Ἀνδρέας. Ὁ πατήρ μου δὲν εὐτύχησε νὰ λάβῃ παιδείαν, ὄχι μόνον διότι ὅλον τὸ ἔθνος ἦτο τὸν καιρὸν ἐκείνον ἀπαίδευτον (παρεκτὸς ὀλίγων στολισμένων μὲ ψευδοπαιδείαν πλέον παρὰ μὲ ἀληθινὴν παιδείαν), ἀλλὰ καὶ διότι εἶχε μείνειν ὀρφανὸς εἰς παντάπασιν τρυφερὰν ἡλικίαν. Ἡ μήτηρ μου ἔλαβεν ἐλευθεριωτέραν ἀνατροφὴν, διότι εὐτύχησε νὰ ἔχῃ πατέρα Ἀδαμάντιον τὸν Ῥύσιον, τὸν σοφώτατον ἐκείνου τοῦ καιροῦ εἰς τὴν ἐλληνικὴν φιλολογίαν ἄνδρα, ὅστις ἀπέθανεν ἐν ἔτος (1747) πρὸς τῆς γενέσεώς μου. Αὐτὸς ἐχρημάτισεν ἔτη νέος ὢν διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας εἰς τὴν Χίον (1), μετὰ ταῦτα ἦλθεν εἰς Σμύρνην ὅπου ἐνυμφεύθη χήραν τινὰ Ἀγκυραιήν. Οὗτος μὴ γεννῶν ἀρσενικόν, ἐπαρηγόρησε τὴν ἀποτυχίαν του, σπουδάτας νὰ ἀναθρέψῃ ὡς υἱούς, τὰς τέσσαρας θυγατέρας του, Θωμαΐδα τὴν μητέρα μου, καὶ τὰς τρεῖς αὐτῆς ἀδελφάς, Ἀναστασίαν, Θεοδώραν καὶ Εὐδοκίαν. Ἡ κατάστασις τοῦ γένους ἦτο τοιαύτη τότε, ὥστε εἰς τὴν μεγαλόπολιν Σμύρνην, μόναι σχεδὸν αἱ θυγατέρες τοῦ Ῥυσίου ἤξευραν νὰ ἀναγινώσκωσι καὶ νὰ γράφωσι παρὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν γραφὴν ἐδιδάχθησαν (πολλὰ ὀλίγον ὁμῶς) καὶ τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν. Ἡ Θεοδώρα, σοφωτέρα παρὰ τὰς ἄλλας, ἀπέθανε

(1) Εἰς το ἐν Βενετίᾳ ἐκδοθὲν (1824) ἀνωνύμως σύγγραμμα, ἐπιγραφόμενον Κωνσταντινιάς παλαιὰ τε καὶ νέα, εὕρισκω (σελ. 113) ὅτι ὁ Ἀδαμάντιος (Ἀδάμας) ἐχρημάτισε διδάσκαλος καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τοῦτο πιθανὸν ὅτι συνέβη πρὸ τῆς εἰς Χίον σχολαρχίας.

παρθένος ἀπὸ τὸ θανατικόν. Ἡ μήτηρ μου ἐκαταλάμβανεν ἱκανῶς τοῦ παρακμάζοντος Ἑλληνισμοῦ τὰ συγγράμματα.

Τῆς μητρός μου ἡ παιδεία δὲν ἤθελ' ἀρκέσειν νὰ παιδεύσῃ ἐμὲ καὶ τὸν ἀδελφόν μου, ἃν δὲν ἐσύντρεχαν ἄλλαι περιστάσεις αἱ ἐξῆς.

Ὁ πατήρ μου, ἃν καὶ στερημένος παιδείας, ἦτο στολισμένος ἀπὸ τὴν φύσιν μὲ νοῦν ὀξύτατον, καὶ ἄλλα τῆς φύσεως δωρήματα πολλά· ὥστε ἐκατάλαβεν, ὅτι μόνη ἡ παιδεία τελειοποιεῖ τὰ δῶρα τῆς φύσεως, καὶ ἐπυρώθη μὲ τὸν ἔρωτα τῆς παιδείας· ἀλλὰ μὴ δυνάμενος πλέον νὰ τὴν ἀποκτήσῃ σχολικῶς, ἀνεπλήρωσε τὴν ἑλλειψιν, συχνάζων ὅπου εὗρισκε κἀνένα λόγιον ἄνδρα, διὰ νὰ ποτίζῃ τὴν δίψαν του μὲ τὴν ἀκρόασιν τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς σοφίας. Παρὰ τὴν φυσικὴν ὀξύνοϊαν, εἶχε καὶ τὸ χάρισμα τοῦ λόγου, ὥς τὸ ἔδειξεν ἡ ἔπειτα πολιτικὴ διαγωγὴ του, εἰς τῶν κοινῶν τὴν διοίκησιν, ὅσῃν ἐσυγχώρουν εἰς τοὺς τυραννουμένους οἱ τύραννοι. Ὅλη του ἡ ζωὴ ἐδαπανήθη εἰς τὴν φροντίδα τοῦ κοινοῦ μὲ ζημίαν τῆς ἰδίας του οὐσίας. Ὀκτάκις ἢ δεκάκις ἐκλέχθη δημογέρων· δὲν ἐπέρασεν ἔτος, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἦτον ἡ δημογέρων, ἢ ἐπίτροπος τῆς ἐκκλησίας, ἢ τοῦ νοσοκομείου, ἢ τρωτομαγίστῳ τοῦ συστήματος τῶν Χίων ἐμπόρων. Παρὰ τὰς φροντίδας, ταύτας, ὅσοι εἶχαν διχονοίας ἐμπορικὰς, οἰκιακὰς, ἢ ἄλλας ὁποιασδήποτε διαρροὰς, εἰς τὸν πατέρα μου κατέφευγαν, ὥς μόνον ἱκανὸν νὰ τὰς διαλύσῃ μὲ τὴν ἐμπειρίαν του, καὶ νὰ εἰρηνοποιήσῃ τοὺς διαφορομένους μὲ τὴν ἐμφυτον ῥητορείαν. Διὰ ταῦτα του τὰ προτερήματα εἶχε τὸν ἐκλέξιν γαμβρὸν ὁ μητρικὸς μου πάππος, παραβλέψας πολὺ πλουσιωτέρους καὶ τὴν τύχην καὶ τὴν ὑπόληψιν παρὰ τὸν πατέρα μου ἐπιθυμητὰς τῆς συγγενείας του γαμβροῦς.

Πυρωμένος ἀπὸ τὸσον ἔρωτα παιδείας ὁ πατήρ μου, ἀκόλουθον ἦτο νὰ φροντίσῃ τὴν παιδείαν τῶν τέκνων του. Ἄν ὁ πάππος μου ἔζη ἀκόμη, εἰς ἐκεῖνον ἀδιστακτικῶς ἤθελεν ἐμπι

στευθῆν τὴν φροντίδα· ἀλλ' ὁ θάνατος ἐκείνου τὸν ἡνάγκασε νὰ μᾶς παραδώσῃ εἰς τὸ τότε πρὸ μικροῦ συσταθὲν ἑλληνικὸν σχολεῖον ἀπὸ ἀνδρᾶ Χΐον, Παντολέοντα τὸν Σεβαστόπωλον, τὸ ὁποῖον ἐσχολαρχεῖτο τότε ἀπὸ Μοναχὸν τινα, Ἰθακήσιον τὴν πατρίδα. Ὁ διδάσκαλος καὶ τὸ σχολεῖον, ὡμοιάζαν ὅλους, τοὺς ἄλλοῦ διδασκάλους καὶ τὰ σχολεῖα τῆς τότε Ἑλλάδος ἡγουν ἐδίδαν διδασκαλίαν πολλὰ πτωχὴν, συνωδευμένην μὲ ῥαβδισμὸν πλουσιοπάροχον. Τόσον ἄρθονα ἐξυλοκοπούμεθα, ὥς ὁ ἀδελφός μου μὴν ὑποφέρων πλέον, παραιτήθη τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν καὶ παρὰ γνώμην τῶν γονέων μας.

Δύο μάλιστα αἰτίαι ἰσχυροποίησαν τὴν ἰδικήν μου ὑπομονήν· ἕως παιδείας καὶ ἕως τιμῆς. Ὁ ἕως τῆς παιδείας δὲν ἦτον ὀλιγώτερον βίαιος παρὰ τὸν ἰδίως ὀνομαζόμενον ἔρωτα. Τῆς τιμῆς τὸν ἔρωτα ἔτρεφε καὶ ηὔξανε πρῶτον ἡ φήμη τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ πάππου μου, Ἀδαμαντίου τοῦ Ρυσίου, ἔπειτα ἄλλου συγγενοῦς μικρὸν παλαιότερου, τοῦ ἱατροφιλοσόφου Ἀντωνίου τοῦ Κοραῆ (1), καὶ τρίτου τοῦ ζῶντος ἀκόμῃ τότε, καὶ διδάσκοντος τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν εἰς τὴν Χίον, Ἱερομονάχου Κυρίλλου, ἀνεψιοῦ τοῦ πατρός μου (πρὸς μητρός). Ἦθελα σιωπήσῃν καὶ ἄλλην αἰτίαν τῆς ὑπομονῆς μου, τὴν πλεονεξίαν, ἃν δὲν ἐχρησίμευεν εἰς τιμὴν τοῦ μακαρίτου πάππου μου, καὶ εἰς παράδειγμα πῶς χρεωστοῦν νὰ θαρρύνωσιν οἱ γονεῖς τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀπογόνους τῶν εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῶν καλῶν.

Εἶπα, ὅτι ὁ πάππος μου, λυπημένος πολὺ διὰ τὴν σέρησιν ἀρσενικῶν τέκνων, ἐσπούδασε νὰ κοιωνήσῃ μέρος τῆς σοφίας του εἰς τὰς θυγατέρας. Ἀφοῦ τὰς ὑπάνδρευσε προικισμένας παρὰ τὴν ἀργυρικὴν δόσιν, καθεμίαν μὲ οἶκον κατασκευασμέ-

(1) Τούτου τὴν ᾠδὴν εἰς τὸν Δαγυεσσέα (Ode à Daguesseau) ἐξέδωκα κατὰ τὸ 1819 ἔτος. Ὁ Ἀντώνιος τὴν ἐστιχούρηγσε, τὸ 1702 ἔτος, ὅτε διέτρεβεν εἰς τοὺς Παρισίους.

νον ἐκ θεμελίων, ἐπρόσμενεν ἀνυπομόνως ἐξ αὐτῶν καρπούς ἀρσενικοὺς, διὰ μόνην τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τοὺς ἀναθρέψῃ αὐτὸς μὲ ἐλληνικὴν παιδείαν.

Βλέπων ὅμως πλησιάζοντα τὸν θάνατον, τοῦ ὁποίου πρόδρομος ἔγινεν ἡ τύφλωσις τῶν ὀφθαλμῶν του, καὶ φοβούμενος τὴν ἀποτυχίαν τοῦ ποθομένου, ἔγραψε τὴν διαθήκην του. Τὸ πρῶτον αὐτῆς κεφάλαιον ἄφινε κληρονόμον τῶν βιβλίων του, ἀπὸ τοὺς ἀρσενικοὺς μέλλοντας ἀπογόνους, τὸν, ὅστις ἔμελλε πρῶτος ν' ἀφήσῃ τὸ ἐλληνικὸν σχολεῖον, διδασκόμενος καὶ ὅσα ἤξευρεν ὁ διδάσκαλος τοῦ σχολείου. Οἱ συνεριζόμενοι μ' ἐμὲ ἐξάδελφοι καὶ συσχολασταί μου, δὲν ἔδειξαν ὀλιγωτέραν προθυμίαν νὰ κληρονομήσωσι τὰ βιβλία· ἡ τύχη ὅμως ἔσυρε πρῶτον ἐμὲ ἀπὸ τὸ σχολεῖον, καὶ μ' ἐκατάστησε κληρονόμον τῆς παππικῆς βιβλιοθήκης.

Τὰ βιβλία τοῦ πάππου μου δὲν ἦσαν πολλά· ἦσαν ὅμως ἀρκετὰ νὰ μὲ φέρωσιν εἰς αἴσθησιν πόσον ἦτον εὐτελὴς ἡ μὲ πολλοὺς ῥαβδισμοὺς ἀποκτηθεῖσα παιδεία, καὶ πόσον ἦτο γελοῖος ὁ τύφος τῆς κεφαλῆς μου γεννημένος ἀπὸ τὸν συνήθως καὶ κοινῶς τότε διδόμενον τίτλον, **Λογιώτατος** ἢ καὶ **Σοφολογιώτατος**, εἰς ὅλους χωρὶς ἐξαίρεσιν τοὺς γνωρίζοντας τὰς κλίσεις τῶν ὀνομάτων καὶ τὰς συζυγίας τῶν ῥημάτων. Ἐφριζα ὅταν ἐκατάλαβα, πόσα βοηθήματα μ' ἔλειπαν ἀκόμη διὰ νὰ καταλαμβάνω μὲ πληροφορίαν τοὺς ἐλληνικοὺς συγγραφεῖς, καὶ ἠγανάκτησα συλλογιζόμενος ὅσον ἐξώδευσα ματαίως καιρὸν εἰς ἀπόκτησιν, τόσον μικρᾶς ἐπιστήμης, τῆς ἐπιστήμης ὀλίγων λέξεων. Μόνην παρηγορίαν εὔρισκα τὸ νέον ἀκόμη τῆς ἡλικίας, ἥτις μ' ἐσυγχώρει νὰ ἀνοικοδομήσω ὁπωσοῦν τὴν κακοκτισμένην σοφίαν μου. Ἀλλ' εἰς πόλιν, ἢ καὶ μεγαλόπολιν, ὁποία ἦτον ἡ Σμύρνη τότε, ἔλειπαν τὰ μέσα τοιαύτης ἀνοικοδομῆς· καὶ τοῦτο ἐσφόδρυνε τὸ ἐκ γενετῆς τρεφόμενον εἰς τὴν ψυχὴν μου μῖσος κατὰ τῶν Τούρκων, ὡς αἰτίων τῆς τοιαύτης ἐλλείψεως, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀρνηθῶ τὴν

πατρίδα μου, τὴν ὁποίαν ἔβλεπα πλέον ὥς μητρικὴν παρὰ ὥς μητέρα μου. Ἡ τόση ἐπιθυμία ἐξήπτετο καθημέραν καὶ μ' ἐφλόγιζεν ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν μάλιστα τῶν λόγων τοῦ Δημοσθένους, ἕως ἔβλαψε καὶ τὴν ὑγείαν μου. Ἀπὸ τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας ἤρχισα νὰ πτύω αἷμα, καὶ τὸ ἔπτυσα ἀδιαλείπτως μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ. Ἀπὸ τότε δὲν ἔπαυσα νὰ τὸ πτύω, ἐκ μακρῶν διαστημάτων ὅμως, ἕως σχεδὸν τὸ ἐξηκοστόν. Μ' ὅλον τοῦτο οὔτ' ἡ νοσερὰ κατὰστασις, οὔτ' ὁ φόβος μὴ τὴν αὐξήσω, δέν μου ἐμπόδισε τὴν δίψαν τῆς παιδείας.

Μόλις εὑρηκα ἄνθρωπον νὰ μὲ διδάξῃ τὴν Ἰταλικὴν γλῶσσαν, καὶ πλειοτέραν δυσκολίαν ἀπῆντησα νὰ εὔρω διδάσκαλόν τῆς Γαλλικῆς. Ἡ Ἰταλικὴ γλῶσσα ἦτον ἡ μόνη τότε διδασκομένη εἰς ὀλίγους τινὰς νέους, τὸ πλέον δὲ ἐμπορικὰς χρεῖαπαρὰ μὲ σκοπὸν ν' αὐξήσωσι τὴν γνῶσιν των· καὶ τῆς Γαλλικῆς ἐπενόησα πρῶτος σχεδὸν ἐγὼ νὰ ζητήσω διδάσκαλονβοηθούμενος ἀπὸ τοῦ πατρός μου τὴν πρόθυμον χορηγίαν. Ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς Ἰταλικῆς καὶ ὁ τῆς Γαλλικῆς διδάσκαλος τοῦτο μόνον ἐδιάφεραν ἀπὸ τὸν ὅποιον εἶχα ἐλευθερωθῇ τῆς ἐλληνικῆς διδάσκαλον, ὅτι μ' ἐδίδασκαν χωρὶς ραβδισμούς.

Καὶ τὰς δύο ταύτας γλώσσας ἐσπούδαζα, ὅχι τόσον διὰ τὴν ἀπ' αὐτὰς ὠφέλειαν, ἐπειδὴ οὔτ' εἶχα, οὔτ' εὐχολον ἦτο νὰ δανεισθῶ, εἰς ἀνάγνωσιν, Ἰταλικά ἢ Γαλλικά βιβλία, ὅσον ὥς προοδοποίησιν εἰς τὴν γνῶσιν τῆς λατινικῆς γλώσσης. Τὴν ἐπιθυμίαν ταύτης τῆς γλώσσης ἀναψαν εἰς τὴν ψυχὴν μου αἱ Λατινικαὶ σημειώσεις πολλῶν ἐλληνικῶν βιβλίων, καὶ ἐξαίρετως αἱ σημειώσεις τοῦ Κασσωβῶνος. Εὐρέθη κατὰ τύχην μεταξὺ τῶν βιβλίων τοῦ πάππου μου ἡ μετατυπωθεῖσα (1707) εἰς Ἀμστελῶδαμον ἑκδοσις τοῦ Στράβωνος ἀπὸ τὸν Κασσωβῶνα. Λέγω κατὰ τύχην· διότι τοιαῦται ἑκδόσεις εἰς τὴν Σμύρνην τότε ἦσαν ἀπὸ τὰ ἀνήκουστα. Εἰς τὸ σχολεῖον, ὅπου ἐσπούδαζα, δὲν εὐρίσκετο, καὶ πιθανὸν ὅτι οὐδ' ἐγνωρίζετο ὅλως ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν μου ἡ καλὴ ἑκδοσις τοῦ Στράβωνος.

Ὁ πάππος μου εἶχε τὴν ἀποκτήσειν, ὡς καὶ ἄλλων τινῶν συγγραμμάτων καλὰς ἐκδόσεις, διότι ἐμπορεύετο ἐξαιρέτως μὲ τὴν Ὀλλανδίαν, ὅθεν ἐφρόντιζε νὰ φέρῃ ἀπὸ τὸ Ἀμστελὸ-δαμον, κατὰ καὶρὸν, καὶ ἐλληνικὰ βιβλία εἰς ἰδίαν του χρῆ-σιν. Ὅσάκις ἤνοιγα τὸν Στράβωνα, ἐβασανίζομένην ἀπὸ μόνην τὴν ὄψιν τῶν μακρῶν τοῦ Κασωβῶνος σημειώσεων, ἐκ τῶν ὁποίων ἤλπιζα νὰ καταλάβω τὸ κείμενον, ἐπειδὴ δὲν εἶχα νὰ προσμένω ἀπ' ὅσα ἐδιδάχθην εἰς τὸ Ἑλληνικὸν σχολεῖον μεγά-λην βοήθειαν.

Διὰ νὰ ἀποκτήσω τὴν γνῶσιν τῆς Λατινικῆς γλώσσης, ἔ-πρεπε νὰ προσδράμω εἰς τοὺς εὕρισκομένους εἰς τὴν Σμύρνην Λυτικoὺς ἱερωμένους, καὶ ἐξαιρέτως τοὺς Ἰησοῦτας· πρᾶγμα δύσκολον, διὰ τὴν κατ' αὐτῶν πρόληψιν, τρεφομένην μάλιστα ἀπὸ τὴν κατέχουσαν αὐτοὺς μανίαν τοῦ προσηλυτισμοῦ, μα-νίαν τόσον σφοδρὰν, ὥστ' ἐνόμιζαν, καὶ νομίζουν ἀκόμη σή-μερον, οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ Ἰησοῦται τὴν ἐπιστροφὴν ἐνὸς Γρηγορίου εἰς τὴν ἐκκλησίαν των πλὴν πλέον ἀξιομισθον ἔργον παρὰ νὰ κατηχήσωσι δέκα Τούρκους, ἢ δέκα εἰδωολάτρας. Τὸ πρᾶγμα ἤθελ' εἶσθαι πολὺ δυσκολώτερον, ἢν ἔζη ὁ πάππος μου· ἵπῳς ἦτο δυνατὸν νὰ μὲ παραδώσῃ εἰς χεῖρας Ἰησοῦτῶν, ὁ Ἀδαμάντιος Ρύσιος, ὅστις ἐσύνταξε ποίημα ὁλόκληρον διὰ στίχων Ἰαμβικῶν κατὰ τῶν καταχρήσεων τοῦ παπισμοῦ, ἐπι-γραφόμενον, Λατίνων θρησκείας ἔλεγχος, εἰς 36 κεφά-λαια, κ' ἐφρόντισε νὰ τυπωθῇ εἰς τὸ Ἀμστελὸδαμον (1) διὰ νὰ τὸ μοιράζῃ δωρεὰν εἰς τοὺς ὁμογενεῖς του, ὡς προφυλακτικὸν κα-τὰ τῆς παπικῆς μανίας φάρμακον.

Ὅ,τι περιερχόμενος ἐζήτουν μὲ τόσῃ ἐπιθυμίᾳ, μὲ τὸ ἐ-

(1) Το ἔτος τῆς τυπώσεως εἶναι τὸ 1748. Ἀποθανὼν κατὰ τὸ 1747 ἔτος, δὲν ἔφθασε νὰ τὸ ἴδῃ τυπωμένον· καὶ τοῦτο εὐτυχῶς, διὰ νὰ μὴν ἴδῃ τόσον πλῆθος τυπογραφικῶν σφαλμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ μέρη τοῦ ποιήματος ἔγιναν ἀκατανόητα. Ἐφρόντισα νὰ φέρω ἐν ἀντίτυπον ἀπὸ τὴν Σμύρνην διὰ νὰ τὸ προσφέρω εἰς τὴν βασιλικὴν βιβλιοθήκην, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ τὸ ἐπρόσφερα (1829).

πρόσφερεν ἀνελπίζως ἡ τύχη. Καὶ τὸν χρόνον τοῦτον νομίζω κ' ἐνθυμουμαι μ' εὐγνωμοσύνην, ὡς τὸ εὐτυχέστερον μέρος τῆς ζωῇ μου, διότι εὗρηκα διδάσκαλον ἱκανὸν ὅχι μόνον νὰ μὲ διδάξῃ τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ καὶ νὰ χαλινώσῃ τῆς ζεύσεως μου νεότητος τὰς ἀτάκτους ὁρμάς.

Ἱεράτευς τότε εἰς τὸν ναῦτικόν τοῦ προξένου (consul) τῶν Ὀλλανδῶν ἀνὴρ σοφός, σεβάσμιος καὶ σεβαστός, Βερνάρδος Κεῦνος (Bernhard Keun). Ἐπειδὴ ἤκουσα ὅτι ἐζήτει Γραικὸν ἐπιστήμονα τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, διὰ νὰ τελειοποιήσῃ τὴν ὁποίαν εἶχε γνῶσιν αὐτῆς, ἐπρόσφερα διὰ φίλου τινὸς τὴν διδασκαλίαν μου εἰς μαθητὴν, ὅστις ἐγνώριζε τὴν γλῶσσαν ἴσως ἐντελέστερον παρ' ἐμέ, καὶ δὲν ἐχρειάζετο παρὰ τὴν διδαχὴν τῆς σημερινῆς προφορᾶς. Νομίζων ὁ χρηστὸς Βερνάρδος, ὅτι ἐπεθύμουν ἀργυρικὸν μισθὸν τῆς διδαχῆς μου, καὶ ἔτοιμος νὰ τὸν πληρώσῃ ὅταν ἤκουσεν ὅτι δὲν ἐζητοῦσα ἄλλα πλὴν νὰ μὲ ἀντιδιδάξῃ τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν, τὸ ἐδέχθη μετὰ χαρᾶς, πλεόν ἀπὸ φιλάνθρωπον ἐπιθυμίαν νὰ εὐεργετήσῃ νέον πρόθυμον νὰ διδαχθῇ, παρὰ ἀπὸ χρείαν, ἥτις ἔμελλε νὰ παύσῃ μετ' ὀλίγας ἐβδομάδας. Ὀλίγαι ἀληθῶς ἐβδομάδες τὸν ἤρκεσαν νὰ προφέρῃ, ὡς ἐπρόφερα, τὴν γλῶσσαν· καὶ τὰ ἐξῆς, μὲ πρόφασιν χρείας, μ' ἐκράτησε πολὺν ἀκόμη καιρὸν, ὅσον ἀκόμη διέτριψα εἰς τὴν Σμύρνην πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου. Ἡ πρὸς ἐμέ του εὐνοία ἠϋξήσε τόσον, ὥστε νὰ μὲ προσκαλῇ νὰ τὸν συνοδεύω εἰς τοὺς μετὰ τὸ γεῦμα περιπάτους, νὰ μὲ διδάσκῃ πάντοτε διὰ ζώσης φωνῆς ὅσα ἐγνώριζε χρήσιμα εἰς τὴν εὐδαιμονίαν μου, νὰ μὲ δανείζῃ Λατίνους ἐνδόξους συγγραφεῖς, καὶ τέλος νὰ μ' ἀφίνη μόνον εἰς τὴν βιβλιοθήκην του, ὡσάκις ἠναγκάζετο νὰ διατρίβῃ ἔξω τῆς κατοικίας του.

Ἐλθισμόνῃσα νὰ ἱστορήσω, ὅτι, πρὶν γνωρίσω τὸν σεβάσμιον τοῦτον διδάσκαλον, ἐπόθησα τὴν γνῶσιν τῆς Ἀράβικῆς γλώσσης. Παρατρέχω τὴν αἰτίαν τοῦ πόθου τούτου, φοβούμενας

μὴ φανῶ, ὅτι γράφω μυθιστορίαν. Ἀλλ' ἔπρεπ' ἐξανάγκης νὰ λάβω διδάσκαλον Τοῦρκον· καὶ τοῦτο ἦτον ἀδύνατον εἰς ἐμέ, ἐπειδὴ καὶ μόνον τὸνομα, Τοῦρκος, μ' ἐπροξένει σπασμούς ἀλλοκότους. Ἐμαθα ὅτι τῶν Ἀράβων ἡ γλῶσσα εἶχε μεγάλην συγγένειαν μὲ τὴν Ἑβραϊκὴν· ὅθεν ἀπεφάσισα νὰ ζητήσω, κ' εὗρηκα διδάσκαλον Ἑβραῖον. Ἀλλ' ὁποῖον διδάσκαλον! Ἐπαθαν καὶ αὐτοὶ οἱ ταλαίπωροι, ὅ,τι ἐπάθαμεν ἡμεῖς· καθὼς χάναντες τὴν προγονικὴν γλῶσσαν ἐκαταντήσαμεν εἰς τὰ νομιζόμενα καὶ ὀνομαζόμενα ἀπὸ τινος **Καλὰ γραμματικὰ** τῆς γλώσσης, παρόμοια καὶ αὐτοὶ ἐκαυχῶντο εἰς τὰ **Καλὰ Ἑβραϊκά** των. Μ, ὅλον τοῦτο ἐσπούδαζα τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν ὥς προοδοποίησιν τῆς Ἀραβικῆς, μ' ἐλπίδα νὰ εὕρω ποτὲ καὶ ταύτης διδάσκαλον ὅχι Τοῦρκον. Ἡ χρεία νὰ πληρόνω τὸν Ἑβραῖον διδάσκαλον μὲ ἡνάγκασε φυσικὰ νὰ προσδράμω εἰς τὸν πατέρα μου. Εἰς ἐκείνην τοῦ χρόνου τὴν περίοδον (1764) καὶ τοῦ γένους τὴν κατὰστασιν, πᾶς ἄλλος πατήρ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως, χωρὶς ἐξαίρεσιν, ἀκούων τὸν υἱὸν του νὰ ζητῇ Ἑβραϊκῆς γλώσσης διδάσκαλον, ἤθελε καλέσειν ἱατρὸν, νομίζων ὅτι ἐπαραφρόνησεν ὁ υἱὸς του. Ἀλλ' ὁ χρηστὸς καὶ φρόνιμος πατήρ μου, ἠρκέσθη μόνον νὰ μ' ἐρωτήσῃ, εἰς τί ὠφέλει ἡ Ἑβραϊκὴ γλῶσσα. Ἀφοῦ τὸν εἶπα, ὅτι ἐχρησίμευεν εἰς ἀκριβεστέραν κατὰληψιν τῆς Παλαιᾶς διαθήκης, **Καλὰ!** ἄρχισε λοιπὸν, μ' ἀπεκρίθη. Ποτὲ δὲν ἐνθυμήτην τὴν λακωνικὴν ταύτην ἀπόκρισιν, χωρὶς νὰ δακρύσω. Τόση ἦτον ἡ εἰς τὴν παιδείαν μου προθυμία του, τῆς ὁποίας ἀπ' ἀδειξίς εἶναι καὶ τοῦτο· πολλάκις ἐπεθύμησα εἰς τὰς δεσποτικὰς ἐορτάς, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν νέων, ἐορτάσιμον ἔνδυμα νέον, καὶ μ' ἀνέβαλλεν ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα εἰς τὸ Πάσχα, καὶ ἀπὸ τοῦτο πάλιν εἰς τὰ Χριστούγεννα. Οὔτε διδάσκαλον, οὔτε βιβλίον ὅμως ἢ ἄλλο τι ὄργανον παιδείας ζητοῦντα δὲν μ' ἀπέβαλε ποτέ.

Ὡς τόσον ἡ ἀμάθεια τοῦ Ἑβραίου διδασκάλου μου, ἤθελε

μὲ ἀποσπάσει ν ἀπὸ τὴν μελέτην τῆς γλώσσης, ἂν δὲν εὐρισκᾷ εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ καλοῦ μου ἄλλου φιλοστόργου διδασκάλου καὶ πατρὸς, τοῦ Βερνάρδου, βοηθήματα καὶ ταύτης, ὡς καὶ τῆς Λατινικῆς, καὶ ἀκόμη τῆς Ἑλληνικῆς. Ἀλλὰ τοῦτο ἐξῆψε τὸν ὁποῖον συνέλαβα πρὸ πουλλοῦ ἔρωτα νὰ ἱστορήσω τὴν Εὐρώπην. Ἐπειδὴ ἔβλεπα, ὅτι οἱ Εὐρωπαῖοι, μὴν ὄντες Ἕλληνες μηδὲ Ῥωμαῖοι, εἶχαν βοηθήματα τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Ῥωμαϊκῆς παιδείας, μὴν ὄντες Ἑβραῖοι, εἶχαν καὶ γραμματικὰς καὶ λεξικὰ τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης, ἄγνωστα εἰς τοὺς Ἑβραίους, φυσικὰ ἔπρεπε νὰ συμπεράνω, ὅτι εἰς τὴν σημερινὴν Εὐρώπην κατέφυγαν καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ῥώμης, ἀκόμη καὶ τῆς Παλαιστίνης, τὰ φῶτα.

Ὁ πατὴρ μου ἐπῶλει μεταξωτὰ, ἐμπορευόμενος εἰς τὸ λεγόμενον Βεζεστένιον τῆς Σμύρνης, ὅπου ἦσαν καὶ οἱ ἄλλοι Χῆοι, καὶ ὅχι, ὡς λέγει ὁ βιογράφος μου (1), εἰς τὴν Χίον, ὅθεν ἀνεχώρησεν, εἰς παιδικὴν ἡλικίαν, χωρὶς πλὴν νὰ ἐπιστρέψῃ. Ἐπεθύμει νὰ ἐκτείνῃ τὸ ἐμπόριόν του καὶ διὰ θαλάσσης εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, κατὰ μίμησιν τοῦ πενθεροῦ του καὶ πάππου μου· ἀλλ' ἐπεθύμει νὰ ἔχῃ ἐκεῖ ἄνθρωπον οἰκεῖον, καὶ ὅχι νὰ ἐμπορεύεται διὰ μέσου τῶν Ὀλλανδῶν, ὡς ἔκαμνεν ὁ πάππος μου. Μετὰ πολλὰ ἐμπόδια ἐκ μέρους τῆς μητρός μου, ἀπεφασίσθη νὰ ὑπάγω εἰς τὸ Ἀμστελόδαμον. Ἡ μήτηρ μου ἐλογίζετο τὸ διὰ θαλάσσης ταξεῖδιον ὀλίγον διάφορον ἀπὸ τὸν θάνατόν μου· ἐγὼ δὲ πάλιν ἀπεστρεφόμενην τὸν ἐμπορικὸν βίον, ὡς μέγα ἐμπόδιον νὰ ἀπολαύσω τὴν ποθουμένην παιδείαν. Μ' ὅλον τοῦτο ἔκρινα τὸ ταξεῖδιον εὐτύχημα μέγα, διὰ τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ ἀσχολία τοῦ ἐμπορίου ἔμελλε νὰ μ' ἀφίνη καὶ καιρὸν ἱκανὸν νὰ θησαυρίζω ὅσῃν ἤτο δυνατόν, ἂν ὅχι ὅσῃν ἐδιψοῦσα, σοφίαν.

Ἐμβῆκα λοιπὸν (1772) εἰς πλοῖον Δανικόν, καὶ μετὰ 26

(1) Biographie nouvelle des Contemporains, t. V, p. 52.

ἡμερῶν θαλασσοπορίαν κατευδῶθην εἰς Λιβόρνον, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἐκείθεν εἰς τὸ Ἀμστελόδαμον, συνωδευμένος μὲ πολλὰς ἐπιστολὰς συστατικὰς. Μία μόνη ἀπ' αὐτὰς μ' ὠφέλησεν, ἡ ἐπιστολὴ τοῦ φίλου καὶ διδασκάλου μου (Bernhard Keun), πρὸς ἄλλον μινίστρον φίλον του, ὀνομαζόμενον Ἀδριανὸν Βύρτον (Adrien Buurt), ἄνδρα μεταξὺ τῶν τότε εὐρισκομένων ἐκεῖ μινίστρων σοφώτατον, σεβασμιώτατον καὶ σεβαστότατον.

Ὁ σωκρατικὸς οὗτος διδάσκαλος μ' ἐδέχθη ὡς υἱόν του, καὶ ἀφοῦ ἐξέτασε τὰς μικρὰς μου γνώσεις, μ' ἐρώτησεν, ἂν μ' ἐσυγχωροῦσαν αἱ ἐμπορικαὶ ἀσχολίαι νὰ ὑπάγω δις τῆς ἐβδομάδος εἰς αὐτὸν, νὰ διδάσκωμαι ὅσα ἔκρινεν ἀναγκαῖα εἰς τὸ καλῶς συλλογίζεσθαι, ἀπὸ τὸ ὁποῖον (ὡς ἔλεγε) ἔπρεπε ν' ἀρχίζῃ ἡ ὀρθὴ παιδεία. Ἐδέχθην, δὲν λέγω μετὰ χαρᾶς, ἀλλὰ μὲ ἐνθουσιασμόν, τὴν ἀπροσδύκητον ταύτην πατρικὴν πρόσκλησιν, καὶ ἐδιδασκόμην ἀπ' αὐτὸν τὰ στοιχεῖα τοῦ Εὐκλείδου, καὶ τὴν Λογικὴν ἐπιστήμην. Ταύτην ἐσπούδαζα εἰς βιβλίον Λογικῆς συνταγμένον ἀπ' αὐτὴν του τὴν σοφὴν σύζυγον, Καρολῖναν (Iosina Carolina van Lynden), σύνταγμα ὁλότελα διάφορον (1) ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶχα διδαχθῆν εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Σμύρνης Λογικὴν.

Ὁ σοφὸς οὗτος ἀνὴρ καὶ ἡ σοφὴ του σύζυγος ἦσαν ἄτεκνοι· εὐδαιμόνες ὅμως, διότι ἐσυνεργοῦσαν καὶ οἱ δύο εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῶν ἰδίων πολιτῶν. Παρὰ τὴν πλουσίαν βιβλιοθήκην εἶχαν καὶ ταμεῖον φυσικῆς ἱστορίας· καὶ αἱ δύο τῆς ἐβδομάδος ἡμέραι, αἱ δωρηθεῖσαι εἰς ἐμὲ τὸν ξένον, ἦσαν διωρισμέναι καὶ

(1) Φυλάσσω ἀκόμη εἰς τὴν βιβλιοθήκην μου ταύτην τὴν λογικὴν (γραμμικὴν εἰς τῶν ὀλλανδῶν τὴν γλῶσσαν) δῶρον πολῦτιμον τῆς σεβασμίας Καρολίνας. ἔχω καὶ τοῦ ἀνδρός της τινὰ συγγράμματα, καὶ αὐτὰ εἰς ὀλλανδικὴν γλῶσσαν. Ἐν ἀπὸ ταῦτα μετέφρασεν εἰς τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν ὁ πρῶτός μου διδάσκαλος (Bernhard Keun), ἐπιγραφόμενον *Abrégé de la Théologie dogmatique*, τυπωμένον εἰς Ἀμστελόδαμον, 1779. Σῶζεται καὶ τοῦτο εἰς τὴν βιβλιοθήκην μου.

εἰς πολλῶν ἐπισήμων πολιτῶν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. Αἱ θυγατέρες ἤρχοντο νὰ ἀκούωσι τὴν διδασχὴν τῆς Καρολίνας, καὶ οἱ υἱοὶ ἐδιδάσκοντο ἀπὸ τὸν σύζυγον αὐτῆς Ἀδριανόν.

Εἰς τῶν δύο τούτων σεβασμίων προσώπων, καὶ τοῦ προτέρου φίλου καὶ διδασκάλου μου σεβασμίου Βερνάρδου, τὴν ἀρετὴν χρεωστῶ, ὅχι τὴν ἀρετὴν μου, ἀλλὰ τὴν ὁπωσδήποτε χαλίνωσιν τῶν παθῶν μου. Ἡ νεότης μου ἐσαλεύετο ἀπὸ τρικυμίας παθῶν, καὶ ἄλλο δὲν μ' ἔσωσεν ἀπὸ τὸ ναυάγιον παρὰ ἡ πρὸς τοὺς διδασκάλους μου αἰδῶς, καὶ ἡ φιλοτιμία νὰ ἀξιωθῶ τῆς ἀγάπης των. Τοιαύτην κρίνω τώρα καὶ τὴν νεότητά τοῦ πατρός μου· πιθανόν, ὅτι οὐδ' ἐκεῖνος ἤθελε σωθῆν, ἂν δὲν ἐφιλοτιμεῖτο νὰ ἀξιωθῇ τῆς ἀγάπης τοῦ Ἀδαμαντίου Ρυσίου. Μάθημα ἀναγκαῖον εἰς τοὺς γονεῖς, ὅσοι φροντίζουν τὴν σωτηρίαν τῶν ιδίων τέκνων, νὰ τὰ παραδίδωσιν εἰς τοιούτους διδασκάλους, ὁποίων ὅχι μόνον νὰ θαυμάζωσι τὴν σοφίαν, ἀλλὰ καὶ νὰ διψῶσι τὴν ἀγάπην, καὶ νὰ τρέμωσι τὴν καταφρόνησιν.

Εἰς τὸ Ἀμστελόδαμον διέτριψα ἕξ ἔτη, καταγινόμενος εἰς τὸ ἐμπόριον, καὶ, καθ' ὅσον μ' ἐσυγχώρει ἡ ἀσχολία τοῦ ἐμπορίου, εἰς τὴν παιδείαν, ἐνοχλούμενος ἀδιαλείπτως ἀπὸ σφοδρὰν ὀρεξίν νὰ μὴν ἐπιστρέψω πλέον εἰς τὴν τυραννουμένην πατρίδα μου. Τὸ παιδιόθεν τρεφόμενον εἰς τὴν ψυχὴν μου κατὰ τῶν Τούρκων, μῖσος κατήνησεν, ἀφοῦ ἐγεύθην εὐνομουμένης πολιτείας ἐλευθερίαν, εἰς ἀποστροφήν μανιώδη. Τοῦρκος καὶ θηρίον ἄγριον εἰς τὸν λογισμὸν μου ἦσαν λέξεις συνώνυμοι, καὶ τοιαῦται εἶναι ἀκόμη, ἂν καὶ εἰς τῶν μισοχρίστων φίλων τοῦ τυράννου τὸ Λεξικὸν σημαίνωσι διάφορα πράγματα.

Μ' ὅλον τοῦτο ἠναγκάσθην νὰ ἐπιστρέψω, καὶ ἐπέρασα διὰ Βιέννης (ὅθεν εἶχα περάσειν καὶ πρότερον ὑπάγων εἰς Ἀμσελόδαμον) διὰ νὰ ἶδω καὶ δεύτερον τὸν θεῖόν μου (ἀδελφὸν τοῦ πατρός μου), Σωφρόνιον, Ἀρχιεπίσκοπον Βελιγραδίου, ὅστις κατατρεχόμενος ἀπὸ τὸν ἐκεῖ Πασᾶν, εἶχε καταφύγειν εἰς τὴν προσασίαν τῆς Μαρίας Τερέζης, αὐτοκρατορίσσης τῆς Γερμανίας.

Μετὰ τεσσαρακονθήμερον διατριβὴν εἰς τὴν Βιένναν, ἐπέ-
 ρασα εἰς Τεργέστην, κ' ἐκεῖθεν εἰς τὴν Βενετίαν, ὅπου διέτρι-
 ψα ὅλον σχεδὸν τὸν χειμῶνα τοῦ 1778 ἔτους, βοσκόμενος
 ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἐλπίδα νὰ λάβω ἀπὸ τοὺς γονεῖς μου τὴν ζη-
 τηθεῖσαν ἄδειαν νὰ περάσω εἰς τὴν Γαλλίαν, νὰ σπουδάσω
 τὴν ἰατρικὴν. Ὁ σκοπός μου δὲν ἦτο νὰ κατασταθῶ ἰατρός·
 εἰς δύο μόνον πράγματα ἀπέβλεπα, νὰ κερδαίνω τὸν καιρὸν νὰ
 μὴ βλέπω Τούρκους, ἢ ἂν ἀναγκασθῶ τελευταῖον νὰ τοὺς ἴδω,
 νὰ ζῶ μεταξὺ των ὡς ἰατρός, ἐπειδὴ τὸ θηριῶδες ἔθνος
 τοῦτο εἰς μόνους τοὺς ἰατροὺς ἀναγκάζεται νὰ ὑποκρίνεται
 κάποιαν ἡμερότητα.

Εἰς τὴν Σμύρνην κατευδῶθην, ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν
 πυρκαϊάν, ἥτις ἀφάνισε μέγα μέρος τῆς πόλεως, σειομένης
 ἀκόμη καὶ ἀπὸ σεισμόν. Αἱ κοιναὶ δυστυχίαι ἠνωμένοι με-
 τὰς ἰδίας (ἐπειδὴ ἐπυρπολήθη καὶ ὁ γονικός μου οἶκος) μου
 μετέβαλαν τὴν ἀποστροφὴν τῆς με Τούρκους συγκατοικήσεως,
 εἰς τόσην μελαγχολίαν, ὥς ἐκινδύνευσαν νὰ πέσω εἰς ἀληθινὴν
 παραφροσύνην. Καὶ ἐδῶ τὸνομα παραφροσύνη, δὲν εἶναι
 ῥητορικὴ ὑπερβολή· σήμερον ἀκόμη ἐνθυμούμενος τὴν τότε
 ταραχὴν τῆς κεφαλῆς μου, βεβαιῶμαι, ὅτι ἤθελα ἀφεύκτως
 παραφρονῆσειν, χωρὶς τὰς καθημερινὰς παρηγορίας τοῦ δι-
 δασκάλου καὶ φίλου μου Βερνάρδου. Μὲ σχεδὸν μόνον αὐτὸν
 ἦτον ἡ συχνοτέρα μου συναναστροφή εἰς τεσσάρων ἐτῶν διά-
 στημα, ὅσον διέτριψα ἀκόμη εἰς τὴν Σμύρνην, καὶ τὸ λοιπὸν
 τοῦ καιροῦ κατέφευγα ὀλίγα στάδια μακρὰν τῆς πόλεως εἰς
 τὴν ἐξοχὴν, διὰ νὰ μὴ βλέπω Τούρκους. Οἱ γονεῖς μου ἔτρεφαν
 ἀκόμη τὴν ἐλπίδα νὰ με κρατήσωσιν εἰς τὴν πατρίδα· κ' ἐ-
 μετεχειρίσθησαν παντοίους τρόπους, ἕως καὶ αὐτὸ τοῦ γάμου
 τὸ δέλεαρ, νὰ μεταβάλῃ τὴν γνώμην μου. Τὸ δέλεαρ τοῦτο
 ἤθελεν ἐξάπαντος με συναρπάσειν, καὶ διὰ τὸ νέον τῆς ἡλικίας
 μου, καὶ διὰ τὸ κάλλος, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸν πλοῦτον τῆς
 νύμφης, ὀρφανῆς ἀπὸ πατέρα βαθύπλουτον, ἂν ὁ ἔρως τῆς

ἐλευθερίας δὲν μ' ἐβίαζε νὰ καταφρονήσω πάσης λογῆς ἄλλους ἔρωτας. Οἱ γονεῖς μου, βλέποντες ὅτι οὐδὲ τοῦτο ἔσχυσε νὰ μὲ μαλάξῃ, καὶ τὸν μέγαν κίνδυνον τῆς φθειρομένης καθημέραν ὑγείας μου, μ' ἐσυγχώρησαν τελευταῖον νὰ περάσω εἰς τὴν Γαλλίαν.

Διὰ νὰ συντέμω τὰ μεταξὺ, ἐπέρασα πάλιν εἰς Λιβόρνον, ἔπειτα εἰς Μασσαλίαν, καὶ κατευδῶθην τελευταῖον εἰς τὸ Μοντσπελλιέρον (Montpellier) τὴν 9 Ὀκτωβρίου 1782, καὶ ὄχι τὸ 1787 (1). Ἐκεῖ διέτριψα ἐξ ἔτη, καὶ ὄχι ὀκτὼ (2), σπουδάζων τὴν ἰατρικὴν, ὅσον μ' ἐσυγχωροῦσε σῶμα ἀσθενημένον ἀπὸ τοὺς καθημερινοὺς κόπους τῆς σπουδῆς καὶ ἀπὸ τὸν σκώληκα λογισμὸν ὅτι ἔμελλα τελευταῖον νὰ ἐπιστρέψω εἰς τυραννουμένην ἀπὸ Τούρκους πατρίδα.

Εἰς τὸ Μοντσπελλιέρον ἔμαθα τὴν θλιβεράν ἀγγελίαν, ὅτι ὁ πατήρ μου ἀπέθνε τὴν 21 Ἰουλίου 1783, καὶ ἡ μήτηρ μου τὸν ἠκολούθησε μετὰ χρόνον ἕνα. Αἰωνία των ἡ μνήμη! Τοιούτους γονεῖς εὐχομαι εἰς ὅλους τοὺς νέους.

Ἐδῶ ἀναγκάζομαι πάλιν νὰ διορθώσω ἄλλο λάθος τοῦ βιογράφου μου. Λέγει, ὅτι ἡ εἰς Μοντσπελλιέρον διατριβὴ καὶ σπουδὴ μου ἔγινε μὲ χορηγίαν ἐτήσιον φρ. 2000 τοῦ Βερνάρδου (3). Ὁ καλὸς μου οὗτος φίλος καὶ διδάσκαλος ἤθελε μετὰ χαρᾶς δράμειν εἰς βοήθειάν μου, ἂν ἡ χρηματικὴ του κατὰστασις τὸν ἐσυγχώρει τοιαύτας χορηγίας. Δὲν ἔλειψεν ὁμως οὐτ' αὐτὸς οὐτ' οἱ συγγενεῖς μου νὰ παχύνωσι μὲ προσωρινὰς δωρεὰς τὴν ἀπὸ τοὺς γονεῖς μου, ἐνόςφω ἐζοῦσαν, καὶ μετὰ θάνατον αὐτῶν, ἀπὸ τὴν πώλησιν τῆς ἀνακτισθείσης γονικῆς οἰκίας, καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδίους μου κόπους χορηγουμένην βοήθειαν. Ἐκ τῶν κόπων τούτων ἦτο καὶ ἡ ἀπὸ τὸ Γερμανικὸν εἰς τὸ Γαλλικὸν μετάφρασις τῆς κατηχήσεως τοῦ Ῥώσου Πλά-

(1) Biographie nouvelle des Contemporains, t, V, p. 52.

(2) Ibid, pag. 53.

(3) Ibid, ibid.

τωνος, τῆς Κλινικῆς ἱατρικῆς (médecine clinique) τοῦ Selle, τὴν ὁποίαν ἐξέδωκα κατὰ τὸ 1787 ἔτος εἰς τὸ Μοντ-σπελλιέρον εὐρισκόμενος, καὶ ἄλλα τινὰ ἱατρικὰ συγγράμματα μεταφρασμένα ἀπὸ τὴν Γερμανικὴν καὶ τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν εἰς τὴν Γαλλικὴν, καὶ ἐκδομένα ἔπειτα εἰς τοὺς Παρισίους.

Ἀφ' οὗ ἐτελείωσα τὰ μαθήματά μου, ἐπεθύμησα νὰ ἱστορήσω καὶ τὰς νέας Ἀθήνας, τοὺς Παρισίους, διὰ νὰ ἀποφύγω καὶ τὸ ὄνειδος τῶν, ὅσοι δὲν ἐγνώριζαν ἄλλοτε τὰς παλαιάς. Ἦλθα λοιπὸν εἰς τοὺς Παρισίους τὴν 24 Μαΐου 1788, συνωδευμένος μὲ συστατικὰς ἐπιστολάς τῶν Προφессόρων μου, τῶν ὁποίων ἡ εἰς ἐμὲ εὐνοία καὶ ἐξαιρέτως τοῦ Broussonet, τοῦ Grimaud καὶ τοῦ Chaptal, ἐχρημάτισεν ἐν ἀπὸ τὰ εὐτυχήματα τῆς ζωῆς μου.

Ἄλλ' ἦλθα εἰς καιρὸν, ὅτ' ἔμελλε μετ' ὀλίγον νὰ γεννηθῇ ἡ ἀπὸ τὰ μέσα ταύτης τῆς ἑκατονταετηρίδος κυοφορουμένη παράδοξος, καὶ πρώτη εἰς τὴν ἱστορίαν, πολιτικὴ μεταβολὴ ἔθνους, ἀπὸ τὸ ὁποῖον δὲν ἠλπιζέτο τοιαύτη μεταβολή. Οἱ Γάλλοι ἕως τότε ὅμοιοι τῶν Ἀθηναίων τὴν σοφίαν, τὴν ἡμερότητα, τὴν φιλανθρωπίαν, τὴν ἐρασμιότητα, ἐκρίνοντο καὶ ἐλαφροὶ ὡς οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἄξιοι ὥσων ἔγραψε κατὰ τῆς ἐλαφρίας ἐκείνων ὁ κωμικὸς Ἀριστοφάνης. Ἡ μεταβολὴ ἐδείξεν, ὅτι εἰς τὸ φαινόμενον ἐλαφρὸν ἔθνος τοῦτο ἐκρύπτετο μέγας ἀριθμὸς φιλοσόφων ἀνδρῶν, τοὺς ὁποίους ἀνεκάλυψεν ἀπροσδοκῆτως ἡ κατὰχρησις τῆς τότε ἀπολύτου μοναρχίας, καὶ κατέστητε νέας πολιτείας νομοθέτας.

Τὰς μέχρι τούτου ἀπορίας μου περὶ τῆς εἰς τὴν πατρίδα ἐπιστροφῆς, τὰς ὁποίας εἶχε μετριάσειν ὁ θάνατος τῶν γονέων μου, ἔλυσε πλέον ὁλότελα ἡ πολιτικὴ μεταβολὴ τῆς Γαλλίας, καὶ ἀπεφάσισα ἀμεταθέτως νὰ μὴ συζήσω εἰς τὸ ἐξῆς μέτυράνους. Τοῦτο ἠὔξησε καὶ τὴν ὁποίαν ἔτρεφα ἐπιθυμίαν πρὸ πολλοῦ νὰ συνεργήσω τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὴν παιδείαν τῶν ὁμογενῶν μου, καὶ μάλιστα ἀφ' οὗ ἐπληροφορήθην, ὅτι ἡ

αὔξησις καὶ ἐξάπλωσις τῆς παιδείας εἰς τὸ Γαλλικὸν ἔθνος ἐγέννησε τὸν ἔρωτα τῆς ἐλευθερίας. Μόνον μέσον τοιαύτης συν-εργίας εὑρίσκα τὰς ἐκδόσεις τῶν ἑλληνικῶν συγγραφέων μὲ μακρὰ προλεγόμενα εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, ὥστε νὰ ἀναγι-νώσκωνται ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς σπουδαστὰς τῆς παλαιᾶς γλώσσης, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδιώτας. Εἰς τοιαύτην ἐπιχείρη-σιν ὅμως ἐχρειάζετο πλειότερα γνῶσις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, διὰ τὴν κριτικὴν ἔκδοσιν τοῦ κειμένου τῶν συγγραφέων. Εἰς ταύτης λοιπὸν τὴν ἀπόκτησιν ἔδωκα ὅλην μου τὴν προσοχὴν, ἀφίνων καὶ τὴν ἐπαγγελίαν τῆς ἱατρικῆς καὶ πᾶσαν ἄλλην ἀσχολίαν.

Αἱ συμβᾶσαι ταραχαὶ ἀπὸ τοὺς ἔπειτα δημαγωγοὺς τῆς Γαλλίας, ἀνομοίους ὁλότελα τῶν ἀρχηγῶν τῆς μεταβολῆς, ἐπρεπεν ἐξ ἀνάγκης νὰ γεννήσωσι δημαγωγὸν δεινότερον, διὰ νὰ καταπαύσῃ τὰς ταραχάς· καὶ τὸν ἐγέννησαν. Οὗτος ἦτον ὁ περιβόητος Ναπολέων. Στολισμένος μὲ κυβερνητικὰς καὶ στρατηγικὰς ἀρετὰς, ὑπερτέρας ὅσων μᾶς παρέδωκεν ἡ ἱστο-ρία, καὶ δημιουργημένος ἀπὸ τὴν φύσιν νὰ ἐμπνέῃ φόβον εἰς τοὺς ταραχοποιούς, καὶ σέβας εἰς τοὺς ἐπιθυμητὰς τῆς ἡσυχίας, εἰς τοῦτο μόνον ἐπλανήθη, ὅτι δὲν ἐνόησεν ὁποίους καρπούς ἐπρόσμεναν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ τόσα του προτερήματα. Ἀντὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς καταπονουμένους τῆς Εὐρώπης λαοὺς ἀπὸ τοὺς δεσπότας των, ἐπρόκρινε νὰ γενῇ αὐτὸς δεσποτῶν δεσπό-της. Ἀντὶ νὰ σπεύρῃ τὴν εὐδαιμονίαν εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην, καὶ νὰ κατασταθῇ θεὸς ἐπὶ τῆς γῆς, μακαριζόμενος ἀπο ἀθα-νάτους ὕμνους τῆς παρούσης καὶ τῆς ἐπερχομένης ἀπείρου γε-νεᾶς ἀνθρώπων, ἐπροτίμησε τὰ βρωμερὰ τῶν βρωμερῶν κα-λάκων θυριάματα. Ἐπλανήθη ὁ ταλαίπωρος !

Ὁ μεγαλουργὸς ἀλλ' ὄχι μέγας οὗτος ἀνὴρ ὑπατεύων (ὑπα-τείαν, ἥτις ἐμελλε ν' ἀφανίσῃ καὶ αὐτὸν καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ ἐλ-πιζόμενα πολλὰ καὶ μεγάλα καλὰ) ἐπεθύμησε τὴν μετάφρα-σιν τῆς Γεωγραφίας τοῦ Στράβωνος. Ὁ ποτέ μου εἰς τὸ

Μοντοπελλιέρον διδάσκαλος τῆς χημείας, Chaptal, τότε δὲ λειτουργὸς τῆς ὑπατείας, ἐπρόβαλε μεταφραστὰς τοῦ κειμένου τὸν La Porte-du-Theil καὶ ἐμὲ, καὶ τρίτον τὸν γεωγράφον Gosselin διὰ τὰς γεωγραφικὰς παρατηρήσεις, διορίσας εἰς καθένα ἐξ ἡμῶν ἐτήσιον μισθὸν τοῦ ἔργου, φρ. 3,000, καὶ ὅχι σύνταξιν ἐτήσιον (1), ἥτις ἔμελλε νὰ διορισθῇ μετέπειτα.

Κατὰ τὸ 1805 ἐπροσφέραμεν εἰς τὸν Ναπολέοντα (ὅχι πλέον ὑπατον, ἀλλ' Αὐτοκράτορα) τὸν πρῶτον τόμον τῆς μεταφράσεως τοῦ Στράβωνος τυπωμένον. Πρὸ τῆς προσφορᾶς τοῦ δευτέρου, παρὰ τὸν ἐτήσιον μισθὸν τῶν φρ. 3,000, μᾶς ἐφιλοδότησεν ἀκόμη καθένα 2,000 φράγκων σύνταξιν ἐπὶ ζωῆς. Ὅταν μᾶς ἦλθεν ἡ ἀπροσδόκητος ἀγγελία τῆς συντάξεως ὑποπτευόμενος (δὲν ἐξεύρω διὰ τί) τὰς μεγαλοδωρίας τοῦ Ναπολέοντος, καὶ φοβούμενος μὴ μ' ἀναγκάσωσι ποτὲ νὰ φανῶ εὐγνώμων ὑπὲρ τὸ δίκαιον, ἐπεθύμησα νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τὴν εὐεργεσίαν. Μὴ δυνάμενος ὁμῶς νὰ τὸ πράξω μόνος, ἐπρόβαλα εἰς τοὺς συνεργάτας μου, ὅτι, ἐπειδὴ ἡ μετάφρασις τοῦ Στράβωνος ἔμελλε νὰ ᾖ μακρὰ, μᾶς ἐσύμφερε νὰ ἀποβάλωμεν, ἢ τὸν μισθὸν ἢ τὴν σύνταξιν· καὶ τὸ ἐδέχθησαν οἱ συνεργάται μου χωρὶς ἐναντίωσιν. Ἐγράψαμεν λοιπὸν κοινῶς οἱ τρεῖς πρὸς τὸν τότε λειτουργὸν παραιτούμενοι τὸν ἐτήσιον μισθὸν τῶν φρ. 3,000, καὶ ἀρκοῦμενοι εἰς τὴν ἐπὶ ζωῆς σύνταξιν τῶν φρ. 2,000. Ἡ ἀπόκρισις τοῦ λειτουργοῦ ἦτον ἐγκώμιον τῆς ἀφιλοκερδείας μας (désintéressement) ὡς τὴν ὠνόμαζε, καὶ παῦσις τοῦ ἐτησίου μισθοῦ. Ἄν ἐπρόβλεπα ὅσα κακὰ ἔμελλε νὰ προξενήσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ συγκροτηθεῖσα μὲ σκοπὸν νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῶν λαῶν, καὶ ἀσεβῶς ἐπονομασθεῖσα Ἀγία Συμμαχία, ἤθελα βέβαια προκρίνειν νὰ κυβερνᾶται σήμερον ἡ πατρίς μου μὲ τὸ σκῆπτρον ἐνὸς Ναπολέοντος, διώκτου τῶν Τούρκων ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, παρὰ

(1) Biographie nouvelle des Contemporains, t. V, p. 53.

μὲ τὴν σιδηρᾶν ῥάβδον πολλῶν ἀπολύτων δεσποτῶν, ἐκ τῶν ὁποίων κἀνεῖς δὲν ἀξίζει τὸν Ναπολέοντα.

Τούτου τοῦ δυστυχοῦς Ναπολέοντος βασιλεύοντος, ἓνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἐπρόβαλλεν εἰς τὸν μακαρίτην Κλαυῖερον, κ' ἐμὲ, νὰ μᾶς ἀναδείξῃ μὲ δαψιλῇ ἀμοιβὴν ἐτήσιον βιβλοκρίτας (censeurs), αὐτὸν μὲν διὰ τὰ Λατινιστὶ, ἐμὲ δὲ διὰ τὰ Ἑλληνιστὶ ἢ Γραικιστὶ ἐκδιδόμενα βιβλία. Μὲ φρίκην ἀπέβαλεν ὁ φίλος μου τὸ πρόβλημα, καὶ νὰ φρίξω ὅχι ὀλιγώτερον μ' ἐκίνησε συλλογιζόμενος, ὅτι ὅστις ἤλπιζεν ἀπὸ μᾶς τοιοῦτον ἔργον, πιθανὸν ὅτι μᾶς ἔκρινεν ἱκανοὺς νὰ ἐκτελέσωμεν μὲ μισθὸν καὶ ἄλλα ἀτιμώτερα.

Ἄλλ' ἀφίνω τὸν Ἡρώα τοῦτον (δυστυχέστερον διότι ἐχώρισε τὰ ἰδιὰ του ἀπὸ τὰ κοινὰ συμφέροντα, παρὰ διότι κατεστράφη ἀπὸ ἀσυγκρίτως ὑποδεεστέρους τοῦ δεσπότης) καὶ ἀκολουθῶ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐξῆς βίου μου.

Ἐδῶ χρεωστῶ νὰ ἱστορήσω μίαν ἀπὸ τὰς τύχας τοῦ βίου μου, τὴν ὁποίαν ἤθελα σιωπήσειν ἂν δὲν μ' ἐκατάκριναν οἱ φίλοι μου ὡς ὑπερήφανον, οἱ μὴ φίλοι, ἴσως ὡς ἀνάξιον. Τὴν ὑπερηφανίαν βδελύσσομαι· ἀνάξιος πάλιν ὀλύτελα νὰ κριθῶ τὸ ἀποστρέφομαι. Ἀπόρησαν τινὲς διὰ τί δὲν ἐζήτησα ποτὲ νὰ ψηφισθῶ μέλος τοῦ Πανεπιστημίου. Ἴδου πῶς ἠκολούθησε τὸ πρᾶγμα. Ὅστις ἐπιθυμῇ νὰ ἐκλεχθῇ μέλος τοῦ Πανεπιστημίου, χρεωστεῖ πρῶτον νὰ ζητήσῃ δι' ἐπιστολῆς ἀπὸ τὸν πρόεδρον νὰ τὸν καταγράψῃ εἰς τὸν κατάλογον τῶν ὑποψηφίων· χρεωστεῖ δεύτερον πρὸ τῆς ψηφηφορίας νὰ ἐπισκεφθῇ προσωπικῶς ἓνα καθένα ἀπὸ τοὺς ψηφοφόρους, καὶ νὰ τὸν παρακαλέσῃ ταπεινῶς, νὰ τοῦ χαρίσῃ τὴν ψήφον του. Τὸ πρῶτον μόνον ἐγνώριζα, καὶ τὸ πρῶτον ἐπλήρωσα, ἂν ὅχι ὡς χρέος ἀναγκαῖον, ὡς καὶ ἔθιμον ἄψογον, καὶ κατεγράφηται ὡς ὑποψήφιος.

Τὸ αὐτὸ ἔτος (1805) τῆς ἐκδόσεως τοῦ πρώτου τόμου τοῦ Γαλλικοῦ Στράβωνος ἐξέδωκα διὰ δαπάνης τῶν Ζωσιμάδων τὸν πρόδρομον τῆς Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης, μὲ

προλεγόμενα διεξοδικώτατα, εἰς ὄνομα Αὐτοσχεδίων στοχασμῶν. Ἡ διασπορά των εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἡ γεννηθεῖσα ἐξ αὐτῶν εὐνοια τοῦ γένους εἰς ἐμὲ, μ' ἐδίδαξεν, ὅτι τὸ γένος ἤρχισε νὰ αἰσθάνεται τὴν χρεῖαν τῆς παιδείας, κ' ἠύξησε τὰς ὁποίας πρὸ πέντε ἐτῶν (1) εἶχα φανερῶσει ἐλπίδας τῆς πλησιαζούσης ἐλευθερίας του. Εἰς τοῦτο μόνον ἠπατήθην, ὅτι ἡ κατὰ τοῦ τυράννου ἐπανάστασις, τὴν ὁποίαν ἔθετεν ὁ λογισμὸς μου περὶ τὰ μέσα τῆς παρουσίας ἐκατονταετηρίδος, συνέβη τριάκοντα χρόνους ἀρχήτερα. Ὅτι δὲ συνέβη παρὰ καιρὸν, ἐφάνη καὶ ἀπὸ τὴν θρασύτητα τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐπαναστάσεως (εἴτε αὐτομάτως, εἴτε καὶ ἀπὸ τὴν Ῥωσσίαν κινηθέντων) καὶ ἀπὸ τὴν ἔπειτα μέχρι τῆς σήμερον ἀφρονεστάτην διαγωγὴν πολλῶν πολιτευομένων εἰς τὴν Ἑλλάδα· διαγωγὴν, ἥτις ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τόσῃν αἵματος ἀθώου χύσιν, καὶ παρ' ὀλίγον ἤθελ' ἀφανίσειν καὶ αὐτὸ τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ἂν οἱ στρατευόμενοι κατὰ τοῦ τυράννου, καὶ πεζοὶ καὶ θαλάσσιοι δὲν ἔπρατταν ἀληθῶς ἄξια τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῆς Σαλαμῖνος κατορθώματα. Ἄν τὸ γένος εἶχε καὶ κυβερνήτας στολισμένους μὲ παιδείαν (κ' ἤθελε τοὺς ἔχειν ἐξάπαντος, ἂν ἡ ἐπανάστασις συνέβαινε τριάκοντα χρόνους ἀργότερα) ἔμελλε καὶ τὴν ἐπανάστασιν νὰ κάμῃ μὲ πλειοτέραν πρόνοιαν, καὶ εἰς τοὺς ἀλλογενεῖς νὰ ἐμπνεύσῃ τόσον σέβας, ὥστε ν' ἀποφύγῃ ὅσα ἔπαθε κακὰ ἀπὸ τὴν ἀντί-χριστον Ἀγίαν συμμαχίαν.

Αἱ ἐκδόσεις μου δὲν ἔλειψαν ὅμως νὰ μοῦ γεννήσωσι καὶ ἐχθροὺς, ὀλίγους τινὰς σχολαστικούς, ἐνωμένους μὲ ὅχι πολλοὺς τοῦ ἱερατικοῦ τάγματος, οἱ ὅποιοι μὲ κατεπολέμησαν ἀγρίως ὥς καινοτόμον ὅχι μόνον εἰς τὰ περὶ παιδείας, ἀλλὰ καὶ

(1) Ἴδε τὸ τέλος τῶν Προλεγομένων (Discours préliminaire) τοῦ κατὰ τὸ 1800 ἔτος ἐκδοθέντος Περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τέπων τοῦ Ἰππεακράτους.

εἰς αὐτὴν μου τὴν θρησκείαν. Μετανοῶ τώρα, ὅτι τοὺς ἀντεπολέμητα κ' ἐγὼ φρονιμώτερα ἤθελα πράξαι, ἂν ἀκολουθοῦσα τὸ σοφὸν παράγγελμα τοῦ Ἐπικτήτου, « ἔδοξεν αὐτῷ ». Πρὶν ἐπιχειρίσῃ τις νὰ συμβουλευῇ διόρθωσιν ἔργων στραβῶν, πρέπει νὰ προβλέπῃ καὶ τὸν μέλλοντα ἀπαραιτήτως πόλεμον ἀπὸ τοὺς ὅσων ἡ τιμὴ καὶ ἡ εὐτυχία κρέμεται καὶ τρέφετ' ἀπὸ τὰ στραβά· καὶ ἀντὶ νὰ ἐλπίζῃ, πρᾶγμ' ἀδύνατον, εἰρήνην, ἀπ' αὐτοὺς, χρεωστεῖ ν' ἀκολουθῇ τὸ ἔργον τοῦ ἀτάραχα, ἀρκούμενος εἰς τὴν εὐνοίαν τῶν ὠφελουμένων ἀπ' αὐτό.

Πρὶν ἀρχίσω τὴν Ἑλληνικὴν βιβλιοθήκην, ἐξέδωκα (1799) τοὺς **Χαρακτῆρας** τοῦ Θεοφράστου Ἑλληνιστὶ καὶ Γαλλιστὶ μὲ Προλεγόμενα καὶ σημειώσεις Γαλλικὰς· ὁμοίως τὸ **Περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων** (1800) τοῦ Ἱπποκράτους (1), τὸ **Σάλπισμα πολεμιστῆριον** (1801), τὴν πρώτην ἔκδοσιν (1802) τῆς μεταφράσεως τοῦ Βεκαρίου (2), τὸ Γαλλιστὶ γραμμένον **Ἰπόμενημα** περὶ τῆς παρούσης καταστάσεως τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ἑλλάδος (1803) (3), ἀφοῦ πρῶτον τὸ ἀνέγνωσα εἰς τὴν τότε Ἑταιρίαν τῶν Ἀνθρωποτηρητῶν (*des observateurs de l'homme*), καὶ τοῦ Ἡλιοδώρου τὰ Αἰθιοπικὰ, μὲ σημειώσεις Ἑλληνικὰς, καὶ Προλεγόμενα εἰς τὴν ἡμερινὴν τῶν Γρῆκων γλῶσσαν (1804). Μετὰ τὸν Ἡλιοδωρον ἤρχισα (κατὰ τὸ 1805 ἔτος) τὴν ἀνωτέρω ὀνομασθεῖσαν **Ἑλληνικὴν βιβλιοθήκην**. Ταύτην ἠκολούθησα ἀδιακόπως μέχρι τῆς ἀρχῆς τῆς πολιτικῆς μεταβολῆς τῶν Ἑλλήνων (4), μὲ τὴν

(1) Κατὰ τὸ 1816 ἐξεδόθη δεύτερον, ἀλλὰ μόνον τὸ κείμενον τοῦ Ἱπποκράτους μὲ τὴν μετάφρασιν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπρόσθεσα καὶ τὸν νόμον τοῦ Ἱπποκράτους καὶ τοῦ Γαληνοῦ τὸ ὅτι ἄριστος ἰατρός καὶ φιλόσοφος.

(2) Ἐξεδόθη δεύτερον ἢ αὐτὴ μετάφρασις κατὰ τὸ 1823 ἔτος.

(3) *Mémoire sur l'état actuel de la civilisation de la Grèce.*

(4) Συνίσταται σήμερον (1829) ἡ Ἑλληνικὴ βιβλιοθήκη μὲ τὸν Πρόδρομον αὐτῆς εἰς τόμους 17, τὰ δὲ ἐπιγραφόμενα Πάρεργα αὐτῆς εἰς τόμους 9. Παρὰ ταῦτα, εἶναι τὰ Ἄς εἶα τοῦ Ἱεροκλέους, καὶ αἱ τέσσαρες πρῶται βιβλιοθήκαι τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὰ ἐπιγραφόμενα Ἄτακτα εἰς δύο τόμους.

εὐχαρίστησιν τῶν ἀναγινωσκόντων, ὥστ' ἔκριναν ὠφέλιμον
τινὲς τῶν ὁμογενῶν μου νὰ συναθροίσωσι καὶ νὰ ἐκδώσωσιν
εἰς τόμον χωριστὸν τὰ εἰς καθένα συγγραφέα Προλεγόμενα, ἢ
Αὐτοσχεδίους στοχασμούς.

Τὸ πλέον παράκαιρον παρὰ ἀπροσδόκητον τῆς πολιτικῆς
μεταβολῆς τῶν Ἑλλήνων ἔχυσε τόσον φόβον εἰς τὴν ψυχὴν μου,
ὥστ' ἂν ἦτο δυνατόν εἰς τὴν φύσιν αὐτὴν τοῦ πράγματος καὶ
εἰς τὴν χρηματικὴν μου κατάστασιν, ἤθελα δημοσιεύσειν ἐν-
ταυτῷ ὅλους τοὺς ἠθικοὺς καὶ πολιτικοὺς συγγραφεῖς, διὰ νὰ
μετριάσω, ἂν ἦτο δυνατόν, τὰ προσδοκώμενα ἀπὸ τὴν μετα-
βολὴν κακὰ.

Ἄλλ' οἱ μὲν ἀδελφοὶ Ζωσιμάδαι (διὰ περιστάσεις τινὰς
ἀπροσδοκῆτους) εἶχαν παύσειν πρὸ πολλοῦ τὴν συνεισφορὰν
τῆς δαπάνης τοῦ τύπου· ἡ δὲ χρηματικὴ μου κατάστασις δὲν
ἐξαρκοῦσε νὰ πληρόνω βοήθους ἢ διορθωτὰς τοῦ τύπου τόσους,
ὅσων ἦτο χρεῖα εἰς πολλῶν ἐντάμα τόμων ἔκδοσιν.

Ἦρχισα λοιπὸν (1821) ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν τῶν πολιτικῶν
τοῦ Ἀριστοτέλους. Πρὸ ἐνὸς ἔτους (1820) εἶχα μεταφράσειν
καὶ ἐκδόσειν ἄνωνύμως τὴν παράδοξον Συμβουλὴν τριῶν
Ἐπισκόπων πρὸς τὸν Πάπαν Ἰούλιον τὸν τρίτον.
Σκοπὸν εἶχεν ἡ φανέρωσις τοιοῦτου συγγράμματος τὴν διόρ-
θωσιν καὶ δικαίωσιν ἐνταυτῷ τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Ἡ
μακρὰ δουλεία ἀφανίσασα τὴν παιδείαν τοῦ γένους, ἦτον ἀ-
δύνατον νὰ μὴ φθείρῃ τὸν κλῆρον, μηδὲ νὰ συγχύσῃ τὰ θρη-
σκευτικὰ μας φρονήματα· ὅποια ὅμως καὶ ἐπόσα ἂν ἦναι τὰ
ἁμαρτήματα τῶν Ἀνατολικῶν χριστιανῶν παραβαλλόμενα μὲ
τὰς φρικτὰς τῆς Παπικῆς αὐλῆς καταχρήσεις, εἰς τὴν σάθ-
μην τῆς δικαιοσύνης, πρέπει νὰ λογίζωνται ὀλίγοι τινὲς πρὸς
ὠκεανὸν ὕδατος σταλαγμοί· καὶ οἱ συνήγοροι τῆς Παπικῆς
αὐλῆς, κατηγοροῦντες πικρῶς δι' αὐτὰ τοὺς Γραικοὺς, κτηγο-
ροῦν ἀνθρώπους ἐνοχλουμένους ἀπὸ κάρφος, τυφλωμένοι ἀπὸ
παχυτάτην δοκὸν αὐτοί. Νὰ κατακρίνῃ τίς ὅλους τοὺς ἱερω-

μένους ἀνατολικούς, διὰ τὴν τρυφὴν ὀλίγων σαρδαναπέλων ἀρχιερέων, τρυφόντων εἰς τὸ Βυζάντιον, εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ νὰ παραβάλλῃ ὅλους τοὺς κασμικοὺς μὲ τοὺς Φαναριώτας τοῦ Βυζαντίου.

Ἐν Παρισίοις, 23 Δεκεμβρίου, 1829.

Α. ΚΟΡΑΗΣ.

ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

Πρὸς τὸν φίλον Πρωτοψάλτην, Δημ. Λῶτον, εἰς Σμύρνην

Λιβόρνον, 9 Σεπτεμβρίου, 1782

Ποθεινότατέ μοι Κ. Δημήτριε ἀσπάζομαί σε!

Σήμερον τελειώσας τὸν τριακονθήμερον καθαρισμόν μου, ἐξῆλθον ἀπὸ τὸ λοιμοκομεῖον, καὶ εὐρίσκομαι εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἐνταῦθα κυρίου Γεωργίου Κωστάκη, Ἕλληνας καὶ ἐντίμου ἐμπορίου (εἶναι σύντροφος τοῦ αὐτοῦ Παύλου Ῥοδοκανάκη), μὴ θελήσαντος ἀπὸ καλосύνῃν του νὰ μ' ἀφήσῃ νὰ κάμω τὸ κατάλυμα εἰς κἀνὲν πανδοχεῖον, κατὰ τὸ σῶνῃς.

Ἄλλ' ἐπειδὴ εἶμαι ἐλεύθερος καὶ ἀπὸ τοῦ λοιμοκομεῖου τὴν φυλακὴν, καὶ ἀπὸ τὰ παράξενα καὶ παράσημα παραλαλήματα τοῦ καπετάνου Σβετσέζου, θέλεις νὰ σοῦ μωρολογήσω ὀλίγον; Ναί, θέλω. Ἐπειδὴ λοιπὸν θέλεις, ἄκουε.

Τὴν μεγάλην νίκην, τὴν ὁποίαν ἔλαβαν οἱ Ἄγγλοι κατὰ τῶν Γάλλων εἰς τὴν Ἀμερικὴν τὴν 12 Ἀπριλίου, εἰς ἐκείνην τὴν φοβερὰν καὶ αἰμίμηστον ναυμαχίαν, βέβαια τὴν ἠκούσατε μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἀφοῦ ἀπεδήμησα αὐτόθεν· διότι ἡμεῖς τὴν ἠκούσαμεν ἀπὸ καράβιον βενέτικον ἔξω ἀπὸ τὰ Κύθηρα. Ὅτι εἰς αὐτὴν δεκκτρεῖς χιλιάδες Γάλλων ἐφθάρησαν, οἱ μὲν σκοτωθέντες, οἱ δὲ πληγέντες, οἱ δὲ αἰχμαλωτισθέντες ὑπὸ τῶν Ἀγγλων, καὶ τοσαῦτα καράβια τῆς πρώτης κλάσεως· καὶ ὅτι ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις εὐρίσκετο αὐτὸς ὁ Ἀρχιστράτηγος, καὶ πολλότατοι τῶν μεγίστων ὀφικιάλων. Αὐτὰ ὅλα τὰ ἠκούσες,

καὶ δὲν εἶναι χρεία νὰ τὰ πλατύνω. ἤκουσας δὲ ὅτι καὶ ὁ συλληρηθεὶς Ἀρχιστράτηγος ἀπελύθη πάλιν, καὶ ὑπῆγεν εἰς τοὺς Παρισίους, ὅπου εὗρηκεν ὁ ταλαίπωρος ἓνα τῶν υἱῶν του (ὀφικιάλον αὐλικὸν) φονευμένον· οἱ μὲν λέγουσιν ὑφ' ἐαυτοῦ, διότι δὲν ὑπέφερε τὸ πατρικὸν ὄνειδος· ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὅτι ἐσκοτώθη εἰς μονομαχίαν ὑπ' ἄλλου, ὑπερασπιζόμενος καὶ ἐκδικῶν τὴν χλευαζομένην ἀτυχίαν τοῦ πατρός του. Πιστεύεις ὁμως ὅτι μὲ ὅλους αὐτοὺς τύς θριάμβους, οἱ Ἄγγλοι ἔστειλαν πρεσβείαν εἰς τοὺς Παρισίους, ζητοῦντες τὴν εἰρήνην ; Δὲν τὸ πεστεύεις, διότι εἶσαι φίλαγγλος. Ἐγὼ δὲ, ὅστις εἶμα φίλος ὅλου τοῦ κόσμου, τὸ πιστεύω. Αὐτοὶ, αὐθέντα μου, ἔλαβαν πλέον τὴν ἀπόφασιν, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑποτάξωσιν ἄλλην μίαν φορὰν τὴν Ἀμερικὴν· καὶ σπουδάζουν ὅσον εἶναι δυνατὸν τάχιστα νὰ σκεπάσωσιν αὐτὴν τὴν φοβεράν πληγὴν, διὰ νὰ μὴ δοθῇ ἡ γάγγραινα τῆς ἀποστασίας καὶ εἰς τὰς λοιπὰς πλησιοχώρους ἐπαρχίας. Καὶ κάμνουσι φρονιμώτατα νὰ παραβλέψωσι καὶ τὴν παροῦσαν ὑπεροχὴν τῆς Γαλλίας, ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρόν. Μερικοὶ φίλαγγλοι, ὡς ἡ λογιότης σου, λέγουσιν, ὅτι ὁ πόλεμος δὲν εἶναι τόσον ὀλέθριος εἰς τοὺς Ἄγγλους· καὶ διὰ νὰ τὸ ἀποδείξωσι, κάμνουν τὸν παρόντα στοχασμόν. Ἡ Ἀγγλία (λέγουν) εἰς διάστημα χρόνων 94, ἀπὸ τὸ 1688 μέχρι τοῦ παρόντος ἔτους 1782, εἶχε πόλεμον χρόνου 47, ἤγουν τὸ ἥμισυ διάστημα τῶν 94 ἐτῶν, οὕτως

ἀπὸ τὸ 1688 μέχρι τῶν 1696 πόλεμος ἔτη 10

»	»	1696	»	»	1702	εἰρήνη	
»	»	1702	»	»	1713	πόλεμος	» 11
»	»	1713	»	»	1739	εἰρήνη	
»	»	1739	»	»	1748	πόλεμος	» 10
»	»	1748	»	»	1755	εἰρήνη	
»	»	1755	»	»	1762	πόλεμος	» 8
»	»	1762	»	»	1775	εἰρήνη	
»	»	1775	»	»	1782	πόλεμος	8

ἔτη πολέμου

47 Καὶ τέ

ἐπαθεν εἰς τούτους ὅλους τοὺς πολέμους; Ἀλλὰ δὲν στοχάζονται, ὅτι ἡ Ἀγγλία τότε δὲν εἶχε τόσα βαρύτατα καὶ ἀπίστευτα χρέη, ὅσα ἔχει τώρα, μήτε, ὅτι τότε μὲν ἦτον ἐνωμένη μετὰ τῶν τέκνων της τῶν Ἀμερικανῶν, νῦν δὲ διαμεμερισμένη, καὶ ἐπαμένως πολλὰ ἐξησθενισμένη. Ἄς ἀφήσωμεν τοὺς Ἄγγλους νὰ κάμωσι τὸ συμφερότερον ἀφ' ὅσα τοὺς διδάξει ἡ φρόνησις.

Ὁ Αὐτοκράτωρ, ὁ θαυμαστὸς Αὐτοκράτωρ, ὡς ἄλλος Ἡρακλῆς, διορθώνει τὴν βασιλείαν του, καθαρίζων αὐτὴν ἀφ' ὅλας τὰς καταχρήσεις, ὅσας εἰσῆξε κατὰ καιροὺς ἡ ἄγνοια καὶ ἡ βαρβαρότης. Δὲν ἔχω τὸν τρόπον νὰ σὲ γράφω εἰς πλάτος τὰ καλὰ παραδείγματα, τὰ ὅποια δίδει καθεκάστην εἰς τοὺς γείτονάς του.

Ἡ Πολωνία, εἰς τὴν Δίαιταν, ἣτις ἔχει νὰ συναθροισθῇ μετ' ὀλίγον εἰς τὴν Βαρσωνίαν, ἔχει νὰ προβάλῃ καὶ νὰ θεωρήσῃ διορθώσεις πολλῶν πραγμάτων ἐκκλησιαστικῶν τε καὶ πολιτικῶν. Καὶ διὰ νὰ μὴ συμβῇ κάμμία ἀπὸ τὰς συνήθεις εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη ὀχλαγωγίας καὶ ταραχάς, ἡ Αὐτοκρατορίσσα τῆς Ῥωσσίας, καὶ ὁ Καῖσαρ διώρισαν στρατεύματα διὰ νὰ κινήσωσι πρὸς τὰ σύνορα εἰς προφυλακὴν τῶν ἐνδεχομένων.

Ἄν λάβῃς τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν κατὰ τύχην εἰς τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς σου (τὸ ὅποῖον δὲν εἶναι παράδοξον), δέξαι καὶ τὰς ταπεινάς μου εὐχετικὰς προσήσεις ὡς παρόντος· εἰς χρόνους πολλοὺς, ἀδελφέ μου, νὰ χαίρεσαι τὸ ἀκριβὸν σου ὄνομα. Γράψε με νὰ ζήσης πόσας ὁκάδας γλυκέων καὶ καπνοῦ ἐδαπάνησας; πόσας μπότσας ρακίου καὶ ροσολίου, πόσον καφέν; πόσοι φίλοι ἦλθαν εἰς ἐπίσκεψίν σου, καὶ εἴτι ἄλλο ἀξιόλογον ἠκολούθησεν.

Ἦλθεν ὁ ποιμὴν ἡμῶν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως; Ἡ πολιτεία εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρίσκεται; Ὁ κλύδων τοῦ ὀσπητίου σου ἐκόπασεν, ἢ ἀκόμῃ ταλαιπωρεῖσαι καὶ βασανίζεσαι; Ἄν οὕτως ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ὑπομονὴν, καὶ φυλακὴν εἰς τὸ σῶμα

ὅσον δύναται, ἕως οὗ νὰ παρέλθωσιν αἱ πονηραὶ ἡμέραι. Μὴν ἀμφιβάλλης ὅτι θέλουν παρέλθειν· καὶ ὅτι δὲν εἶναι κἀνένα πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐπιταχύνει τὴν παρέλευσιν τῶν κακῶν τοσοῦτον, ὅσον ἡ ὑπομονή. Ἄς ἔχω συγχώρησιν ὅτι συμβουλεύω τὴν λογιότητά σου, τοῦ ὁποίου τῆς συμβουλῆς χρεῖαν ἔχω ἐγώ. Μόλον τοῦτο, ἀδελφὲ, στοχάζομαι, ὅτι ἡ συμβουλὴ ὁμοιάζει τὴν ἱατρικὴν. Καὶ δὲν εἶναι παράδοξον νὰ ἐξεύρῃ πολλάκις μίαν θεραπείαν ἢ κεράτσα Ἀγγελίνα, τὴν ὁποίαν ἀγνοεῖ ὁ Δόκτωρ Βεστάρχης.

2.

Ἐν Μονπελιέρ, 11 Ἰουλίου, 1783.

Δύο σου διεξοδικώτατα γράμματα ἔλαβον μὲ τὸν ἐρχομὸν τοῦ κυρίου Γάλλου. Ὡς τῆς μωρολογίας! Ἄν εἶχα κ' ἐγὼ τὴν αὐτὴν εὐθυμίαν, τὴν ὁποίαν σ' ἐπροξένει ὁ θερισμὸς τῶν Θεοφανείων, ἤθελα σὲ γράψειν τοσαῦτα καὶ περισσότερα. Ἐπὶ ταύτοῦ ἐχώρισα τὸ χαρτίον πρὶν ἀρχίσω, διὰ νὰ μὴν ἔλθω εἰς πειρασμὸν νὰ σὲ γράψω πολλά. Διὰ νὰ μὴ σὲ ἀφήσω ὁμῶς παντάπασι παραπονεμένον, ἰδοὺ ἡ ἀληθὴς σημείωσις τοῦ χρέους τῆς Ἀγγλίας, κατὰ τὸ μπιλάντζιον, τὸ ὁποῖον ἔκαμεν ἡ σύγκλητος τὸν παρελθόντα Ἰανουάριον.

Ἐν ἔτει 1775 Ἰουνίου 24 ἐχρεώσται Διρ 136,930,072ι ἀπὸ δὲ τῆς 24 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους)
μέχρι Ἰανουαρίου τοῦ ἐνέσῳτος ἔτους 1783 {
προσετέθη εἰς αὐτὸ τὸ χρέος ἀπὸ ἔξοδα πο-
λέμου κ.λ. » 115,654,914.,

τὰ ὁποῖα συμποσούμενα γινόνται ὅλα ὁμοῦ. Α. 252,584,986, τὰς ὁποίας λογαριάζων πρὸς δύο βενέτικα φλωρία ἐκάστην, θέλεις ἰδεῖν ὅτι χρεωστεῖ ἡ Ἀγγλία τὰ νῦν, πεντακόσια μυλλιούνια, ἐκατὸν ἐξήκοντα ἐννέα χιλιάδας καὶ ἐννεακόσια ἐβδομήκοντα δύο φλωρία βενέτικα, διὰ τὸ ὁποῖον χρέος πληρόνει τόκον καθέκαστον ἔτος ὑπὲρ τὰ δεκαοκτὼ μυλλιούνια βενέτικων φλωρίων. Βαβαί! Ἐπειτα παραπονεῖσαι κάμμιαν φορὰν ὅτι χρεωστεῖς μερικὰς μπαγατέλας τῇ δε κάκει σε, καὶ προσμένεις τὰ Φῶ-

τα ὡς λέων ὠρυόμενος διὰ νὰ τὰς πληρώσῃς ! Πίστευσόν με ἀδελφέ, ὡσάκκις ἔρχεται ὁ ἀλευράς νὰ σέ ζητῇ ἀργύρια, δεῖχνέ τον τὴν παροῦσαν σημείωσιν τοῦ χρέους τῆς Ἀγγλίας, ἀν θέλῃς νὰ τὸν δυσωπῇς.

Ὁ μακαρίτης πατήρ μου ἐταράττετο ὡσάκκις ἐγκωμιάζον τοὺς Εὐρωπαίους· ἴσως δὲ καὶ ἡ λογιότης σου. Ἀλλὰ τώρα πλέον δὲν σέ φοβοῦμαι· διότι εἶσαι αὐτόπτης καὶ αὐτήκοος, καὶ ἔχεις ἐναργεῖς ἀποδείξεις, τὸν Δόμινον ἀπὸ τὸ ἐν, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὰ βάσανα, ὅσα πάσχεις καθημέραν διὰ τὴν αὐτοῦ βασιλεύουσαν ἄγνοιαν. Ἄν ἤξευρες τὴν Γαλλικὴν διάλεκτον, ἤθελα σέ πέμψειν τὴν ἐπιστολὴν ἐνὸς Ἀκαδημαικοῦ τῶν Παρισίων, τὴν ὁποίαν ἔλαβον ταύτην τὴν ἐβδομάδα, νὰ ἰδῇς τίνι τρόπῳ τιμῶνται οἱ ἄνθρωποι. Σ' ἔγραψα ἄλλοτε, ὅτι αὐτὸς μ' ἔπεμψε δῶρον πέντε βιβλία, καὶ διὰ τί ; διότι ἔκρινα μερικὰς του σημειώσεις ὡς ἐσφαλμένας· τὸ πιστεύεις αὐτό ; Αὕτη εἶναι ἡ ἀλήθεια, μὰ τὴν Αὐτοαλήθειαν ! Ἄν ἦτον ἄλλος, ἤθελεν γενῆν ἐχθρὸς μου ἀδιάλλακτος. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ σοφοὶ τῆς Εὐρώπης, ἄνθρωποι τῆς πρώτης κλάσεως.

3.

25 Δεκεμβρίου. 1783, ἐκ Μονπελιέρ

Ἐκ ψυχῆς ἀσπάζομαί σου καὶ πάλιν τὴν λογιότητα !

Τρεῖς ἐπιστολάς σου, ἀν ἀριθμήσω τὰ κομμάτια, καὶ εἴκοσιν ἀν λογαριάσω τὴν πολυλογίαν, ἔλαβον εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, γραμμένας 6 καὶ 25 Μαΐου. Ποτὲ μωρολογία δὲν μ' εὐχαρίστησε, δὲν μ' εὐφρανε δὲν μὲ ἱλάρυνε τόσον, ὡς αὐτὴ σου ἡ μωρολογία. Χωρὶς κολακείαν (τὴν ὁποίαν ἐμίσησα πάντοτε), ἡ περιγραφή, τὴν ὁποίαν κάμνεις τῆς ἐλεύσεως τοῦ πολυπαθοῦς βιβλίου, τοῦ τρόπου μεθ' ὃν ἐδημοσιεύθη, καὶ ὅλων τῶν λοιπῶν περιστάσεων (διὰ νὰ μὴ μωρολογῶ ὡς ἡ λογιότης σου), εἶναι θαυμασία καὶ κωμικωτάτη· καὶ δὲν ἐξεύρω, ἀν αὐτὸς ὁ Ἀριστοφάνης ἐδύνατο νὰ τὴν κάμῃ κωμικωτέραν. Ἄν δὲν ἐφοβούμεν τὴν βλάβην, ἥτις μὲ προξενεῖται ἀπ' αὐτὴν σου τὴν πολυλογίαν, ἤθελα σέ

παρακαλέσειν νὰ μὲ γράφῃς μὲ ἕκαστον ταχυδρόμον μίαν ἐπιστολὴν δώδεκα σελίδων. Λέγω, ἂν δὲν ἐφοβούμην, διότι, ἀδελφέ, ἂν ἡ λογιότης σου δὲν συντέμῃς τὴν μωρολογίαν σου, ἐγὼ κινδυνεύω νὰ ἔλθω πάλιν αὐτοῦ τυφλὸς, καθὼς ἔφυγον. Ἄλλο δὲν πράττω, παρὰ νὰ ἀναγινώσκω ἐπιστολὰς τοῦ πρωτοφάλτου, καὶ ὁποίας ἐπιστολὰς; Ἄ Μανόλη, Μανόλη! λακωνικώτατε Μανόλη! Ἐξεύρεις ποῖον λέγω; τὸν Περιβολάρην ἀδελφέ. Καὶ εἶναι τρόπος νὰ λησμονήσω τὴν εὐγλωττίαν του, τὰ ῥητά του, τὰ ἀποφθέγματα του, ἐν ἐνὶ λόγῳ, ὅλα ἐκεῖνα τὰ προτερήματα, μὲ τὰ ὁποῖα τὸν ἐστόλισεν ἡ φύσις;

Οἱ ἔπαινοι, τοὺς ὁποίους κάμνεις τοῦ βιβλίου, εἶναι περισσότερον ἀποτέλεσμα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῆς ἀγάπης, τὴν ὁποίαν ἀπὸ καλосύνῃς σου ἔχεις πρὸς ἐμὲ, παρὰ τῆς ἀδεκάστου κρίσεως. Καὶ τί δὲν κάμνει ἡ φίλα;

Ἄν οἱ ὁμογενεῖς ἐδέχθησαν μὲ προθυμίαν αὐτὸν τὸν μικρὸν κόπον, τὸν ὁποῖον ἀνεδέχθη δι' αὐτοὺς, ἔδειξαν μὲ αὐτὴν τὴν προθυμίαν, ὅτι εἶναι ἄξιοι νὰ κοπιᾷσῃ τις δι' αὐτούς. Καὶ περισσότερον ἐγὼ χρεωστῶ εἰς αὐτούς δι' αὐτὴν των τὴν συγκατάδοσιν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐδέχθησαν τὸ βιβλίον, ἀφ' ἧτι χρεωστοῦσιν αὐτοὶ πρὸς ἐμέ.

Τὸ περὶ Μελχισεδέκ συνταγμάτιον δὲν μετέφρασα, διότι (νὰ σὲ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν) δὲν μὲ ἤρεσε. Καὶ φαίνεται ὅτι τὸ ἐσύνταξεν ὁ Πλάτων περισσότερον ἀναγκαζόμενος νὰ ἀναπαύσῃ τὴν περιέργειαν τοῦ Δουκός. Αὕτη ἡ περὶ Μελχισεδέκ θεωρία εἶναι σκοτεινὴ. Καὶ ἀφοῦ ὁ ἴδιος ἀπόστολος Παῦλος τὴν εὔρηκε τοιαύτην, δὲν πρέπει νὰ ἐλπίσῃ νὰ τὴν σαφηνίσῃ κανεὶς ἀπὸ ἡμῶς. « Περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος λέγειν » ἴδε τὴν πρὸς Ἑβραίους, κεφ. 5, ἐδαφ. 11. Ἄν εἶχον τὸν καιρὸν, ἤθελα τὴν μεταφράσειν μὲ σημειώσεις ἰδικάς μου· ὅχι τάχα ὅτι φαντάζομαι (μὴ μὲ νομίσῃς τόσον ἀγριόλογον) νὰ τὴν σαφηνίσω καλλήτερα ἀπὸ τὸν Πλάτωνα· ἀλλ' εἶχον κάποιαν πηγὰς, ἐκ τῶν ὁποίων ἤθελα δανεισθῆναι

ὅσα ἦσαν ἀναγκαῖα, ἂν ὅχι νὰ σαφηνίσωσι τὴν ὑπόθεσιν, καὶ νὰ θεραπεύσωσιν ὀλίγον τὴν περιέργειαν τοῦ ἀναγινώσκοντος. ἔχων ὅμως σκοπὸν τὴν Εὐρώπην, ἔκαμα κατεσκευασμένως ὅ,τι ἔκαμα. Καὶ τοῦτο σὲ λέγω, διὰ νὰ ἀποδίδῃς τὰ ἐλαττώματα τοῦ βιβλίου, ὅσα κατὰ τύχην ἤθελες εὑρεῖν, ὅχι μόνον εἰς τὴν ἀμάθειάν μου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν περίστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρισκόμην· ἤγουν εἰς περιστάσιν, ἥτις διέφερον ὀλίγον ἀπὸ ἐκείνην τοῦ Δολομανολιοῦ. Καὶ πιστευσὸν με, ἂν ἔμενον ἀκόμη ἓνα μόνον χρόνον αὐτοῦ, ἤθελα παραφρονήσειν τοσοῦτον ὁ ἔρος τῆς σπουδῆς μου ἐτάραξε τὸν ἐγκέφαλον!

Περὶ δὲ τοῦ νομιζομένου ἐλαττώματος, ἤγουν τοῦ λακωνισμοῦ τῆς ἀφιερωτικῆς, ἀπορῶ. Ἀδελφε, τίνι τρόπῳ παραβλέψαντες ἄλλα ἀληθινὰ ἐλαττώματα, ὅσα πιθανὸν εἶναι νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὸ βιβλίον, ὠνόμασαν ἐλάττωμα, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι τοιοῦτον. Αἱ μακραὶ καὶ πλήρεις ἐπαινῶν ἐπιστολαὶ δίδουσι πάντοτε ὑποψίαν κακῆν καὶ διὰ τὸν ἐπαινοῦντα, καὶ διὰ τὸν ἐπαινούμενον. Οἱ Εὐρωπαῖοι, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ μιμούμεθα εἰς τὰ τοιαῦτα, βλέποντες τὸ γελοιῶδες τῶν τοιούτων ἀφιερωτικῶν, ἤρχισαν τώρα νὰ τὰς ἐξορίζωσιν ἐκεῖ, ὅπου ἐξώρισαν καὶ τὰς λοιπὰς ἀθλιότητας τῶν παρελθόντων ἀθλίων αἰώνων. Ἄν εἶχον καιρὸν, ἤθελα σὲ γράφειν μίαν ἀφιερωτικὴν τοῦ περιφήμου Ρουσώ, αὐτοῦ τοῦ μισοκόλακος φιλοσόφου, διὰ νὰ ἴδῃς πῶς πρέπει νὰ γράφονται αἱ ἀφιερωτικά. Δὲν μὲ ἐμποδίζει τὸ μακρὸς της, διότι εἶναι συντομωτέρα κατὰ πολλὰ ἢ ἀπὸ τὴν ἰδικήν μου. Ἄλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάγω εἰς ἓνα βιβλιοπώλην, νὰ ζητήσω τὸ βιβλίον, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται, νὰ τὴν ἀντιγράψω, ἔπειτα νὰ τὴν μεταφράσω· τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι τοῦ παρόντος καιροῦ. Ἀδελφε, δὲν ἐδυνήθην ποτὲ νὰ ὑποφέρω τὴν κολακείαν! Δὲν λέγω, μήτε διατείνομαι, ὅτι, διὰ νὰ φύγῃ τις τὴν κολακείαν, πρέπει νὰ πέσῃ εἰς τὴν ἀχαριστίαν. Ἀφοῦ δειξῇς λόγῳ καὶ ἔργῳ τὴν εὐγνωμοσύνην εἰς τὸν εὐεργέτην σου, ἔκαμες, ὅ,τι ἔπρεπε νὰ

κάμης. Λέγω δι' ἓνα εὐεργέτην, ὅστις ἔχει φρονήματά ἀνθρώπινα, καὶ ὅχι δι' ἐκείνους τοὺς εὐτελεῖς εὐεργέτας, οἱ ὅποιοι κάμνοντες ἐμπορίαν τὴν εὐεργεσίαν, σὲ εὐεργετοῦν διὰ νὰ σὲ αἰχμαλωτίσωσι.

. . . . Ἀδελφὲ, Ἡ πεῖρα μ' ἔδειξεν ὅτι καὶ ἡ σοφία πωλεῖται καὶ ἀγοράζεται, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ πράγματα. Εἰς τὴν Εὐρώπην ὅσα δαπανήσης, τόσα μανθάνεις. Καὶ ἂν οἱ ἀτυχεῖς Ἕλληνες ἐπανέρχωνται πολλάκις εἰς τὴν πατρίδα μόνον ἀλευρωμένοι, καὶ ὅχι ζυμωμένοι, τὸ αἷτιον εἶναι ἡ τουρκικὴ παροιμία· « Ὅκαντὰρ ἀκτσέ, Ὅκαντὰρμπογιὰ ». χρειάζονται, ἀδελφὲ, βιβλία, χρειάζονται κατὰ μέρος διδάσκαλοι, οἱ ὅποιοι εἶναι μισθωτοί, χρειάζεται συναναστροφή σοφῶν ἀνδρῶν, ἀναγκαιοτέρᾳ καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν ὁποίαν διὰ νὰ τὴν ἔχῃ τις, ἀνάγκη εἶναι νὰ τὴν καλλιεργῇ καὶ νὰ τὴν πιστίζῃ μὲ κάποια δωρημάτια. Καὶ τί δὲν χρειάζεται;
. . . . Ἄν θέλῃς, δύνασαι νὰ συνεργήσης εἰς τὸν φωτισμὸν τοῦ φίλου σου, τοῦ ὁποίου ὁ μόνος ἔρως, ἡ μόνη φροντίς, ἡ μόνη μέριμνα εἶναι ἐκείνη τῶν ἐπιστημῶν. Ἐπειτα τί ἔχεις καλῆτερον, νὰ μὲ ἀπολαύσης αὐτοῦ ἀμαθέστατον, καθὼς μὲ ἐξάπεςτείλας, ἢ σοφὸν καὶ ἐπιστήμονα;

Φαίνεται με νὰ σὲ βλέπω ταύτην τὴν ὄραν ἀποδυσπετοῦντα καὶ λέγοντα· ὅτι ἐπινοῶ καὶ συλλογίζομαι μυρία πράγματα, διὰ νὰ αὐξάνω τοὺς κόπους σου. Μὴ ταραττεσαι, νὰ ζῇ ἡ ψυχὴ σου! Αἱ περιστάσεις ἀναγκάζουσι πολλάκις τοὺς ἀνθρώπους νὰ κάμνωσι κ' ἐκεῖνα, ὅσα δὲν θέλουν.

Ἐπειδὴ φαίνεσαι μιμητὴς τῶν καλῶν, λαμβάνω τὸ θάρρος νὰ σὲ παρακαλέσω νὰ διορθώσης μερικὰ παροράματα τῶν ἐπιστολῶν σου. Τοιαῦτα εἶναι, παραδείγματος χάριν, ἐγιόμισα, ἀντὶ τοῦ ἐγέμισα, Ἀμὴ, ἀντὶ τοῦ Ἄλλὰ, ἢ Ὅμως, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, τὰ ὅποια ἀναγινώσκων, συγχωρῶ τὸν μακαρίτην Παγκράτιον, τὸν ἐφημέριον τῆς Σμύρνης. Εἶχεν ὁ μακαρίτης δύο προτερήματα, νὰ λαλῇ καὶ νὰ γράφῃ εἰς τρό-

πον, ὥστε δὲν ἐδύνατό τις νὰ τὸν καταλάβῃ μήτε λαλοῦντα, μήτε γράφοντα. Συγχώρησόν με, ἂν τὸ φιλικὸν θάρρος, καὶ ὁ ζῆλος, τὸν ὁποῖον ἔχω διὰ τὴν καλλονὴν τῶν ἐπιστολῶν σου, μὲ παρακينوῦν νὰ σὲ ἐλέγχω περὶ τούτων.

4.

Ἐκ Μοντπελλιέρ, 23 Μαρτίου. 1784.

Ἀγαπητέ μου κύριε Δημήτριε,

Ἵστερον ἀπὸ τοσαύτην μακρὰν σιωπὴν, δὲν μ' ἐφάνη παράδοξον νὰ λάβω ἐπιστολὴν εἰς 22 σελίδας, τῶν 28 Δεκεμ. παρελθ. ἔτους. Σὲ λέγω τὴν ἀλήθειαν, ἀφ' ὅ,τι ἐφοβούμενη δὲν εἶναι μήτε τὸ τρίτον· καὶ μὲ ἐπληροφόρησας, ὅτι τὰ ἐλαττώματα συναυξάνουσι μὲ τὴν ἡλικίαν. Μακάριοι, ὅσοι λάβωσι τὴν τύχην νὰ ἀναγινώσκωσιν ἐπιστολάς σου μετὰ δέκα ἢ δεκαπέντε ἔτη· καὶ μακαριώτεροι πρὸς ὅσους γράψης ὀγδοηκοντούτης ! Καὶ ποῦ εὐκαιρεῖς σὺ, ἀδελφέ μου, νὰ γενῇς Σπετσιάρης, εἰς καιρὸν ὅταν καταγίνεσαι νὰ συγγράψης πονήματα; Τὸ χεῖριστον εἶναι ὅτι ἀναγκάζομαι καὶ μὴ βουλόμενος νὰ σὲ μιμοῦμαι. Ἐδαπάνησα δύο ὀλοκλήρους ἡμέρας νὰ τὴν ἀναγνώσω, καὶ χρειᾶν ἔχω τοῦλάχιστον δύο ἡμερῶν διὰ τὴν ἀπόκρισιν..

.....

Ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ εἶναι πολύτροπος καὶ πολυποίκιλος... Αὕτη παρεκίνησε τὴν Δόμινον, ἄνδρα ξένον καὶ τὴν πατρίδα καὶ τὴν θρησκείαν, νὰ μὲ στοχάζεται ὡς ἴδιον ἀδελφόν του, νὰ μὲ παρηγορῇ, νὰ μὲ ἐνισχύῃ καὶ νὰ μὲ γράφῃ συνεχῶς, ὅτι ἡ μόνη του χαρὰ εἶναι νὰ μὲ ἰδῇ εὐδαίμονα. Αὕτη τέλος πάντων μ' ἐπροξένησε καὶ ἐνταῦθα φίλους, οἱ ὁποῖοι, ἂν ἤξευραν τὴν κατάστασίν μου (δὲν σὲ λέγω, φίλε μου, παραμύθια, οὐδὲ ὀνειράτα) ἤθελες ἐξάπαντος ἰδεῖν πρᾶγμα παράδοξον, μίαν δαφιλῇ καὶ γενναίαν ἐπικουρίαν. Ἀλλ' οἱ μακαρῖται γονεῖς μου μὲ ἀνέθρεψαν μὲ γενναῖα φρονήματα· καὶ τὸ « Σοφοὶ δὲ συγ- » κρύπτουσιν οἰκείας βλάβας » εἶναι πάντοτε τυπωμένον εἰς τὴν ψυχὴν μου

..... Ἐνδεκα ὥραι τῆς νυκτὸς ἐκτύπησαν· ὅθεν πρέπεται νὰ ὑπάγω εἰς τὴν κλίνην διὰ νὰ ἐγερθῶ. αὔριον εἰς τὰς ἑξ. Ἄς μείνῃ λοιπὸν ἕως ἐδῶ ἡ ἐπιστολὴ, εἰς τὴν ὁποίαν θέλω προσθέσειν αὔριον τὰ λείποντα. Καὶ καλὴν νύκτα ! Ἄμποτε νὰ σ' ἐβλεπον καθ' ὕπνου καὶ νὰ σὲ διηγηθῶ τὰ νέα τῆς Εὐρώπης, διὰ νὰ κερδίσω τὸν κόπον τοῦ νὰ τὰ γράψω εἰς τὴν παροῦσαν !

Καλὴν ἡμέραν ! Δὲν ἐκοιμήθην ὅλην τὴν νύκτα. Δὲν ἐξεύρω τίς σ' ἐφώτισε νὰ ἐπιθυμήσῃς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ Σπετσαρίου. Δὲν μὲ φθάνουν τὰ βάσανά μου· ἀλλ' ἔμελλε νὰ μὲ τυραννῇ καὶ αὐτὸς ὁ λογισμὸς. Ἐσυλλογιζόμην εἰς τὴν κλίνην τοῦ νὰ ἀνοίξωμεν τὸ Σπετσαρίον. Τέλος πάντων πρὸς τὸ ἐξημέρωμα ἔκρινα ὅτι δὲν εἶναι προσφύεστερος τόπος παρὰ τὸ Τσυράκ καπί.

..... Πάλιν ἄρχισα νὰ λιμώττω ἀπὸ ἐπιστολάς σου. Δὲν ἦτο καλῆτερον νὰ μερίσῃς ἐκείνην τὴν πολύβιβλον ἐπιστολήν σου (τὴν ὁποίαν ἀκόμη δὲν δύναμαι νὰ χωνεύσω) εἰς τοσαύτας μικρὰς ἐπιστολάς, καὶ νὰ μὲ τὰς πέμπῃς ἐκ μικρῶν διαλειμμάτων, νὰ μὲ τρέφῃς συνεχῶς καὶ κατὰ μικρὸν μὲ τὴν ἀμβροσίαν τῶν νοσημάτων σου, καὶ νὰ μὲ ποτίζῃς μὲ τὸ νέκταρ τῆς καλλιπειίας σου, παρὰ νὰ μὲ γεμίζῃς ἅπαξ μέχρι διαρρήξεως, ἔπειτα νὰ μὲ λιμοκτονῇς ὁλοκλήρους μῆνας
..... Ἰδοὺ ἐφθασεν ἡ μεγάλη ἐβδομάς τῶν Λατίνων, καὶ δὲν ἐφάνησαν ἔτι ἐπιστολαί σου. Ἄ ! Δημήτριε ! Δημήτριε Καταγίνεσαι εἰς τὸν ἄνηθον καὶ εἰς τὸν ἡδύοσμον, (διότι, τί ἄλλο εἶναι νὰ ἀνοίξῃς Σπετσαρίον, παρὰ νὰ πωλῇς δραχμὴν ἡδυόσμου ;), καὶ ἀμελεῖς τὰ κυριώτερα τοῦ νόμου !

5.

ἐκ Μοντεπλιέρ, 15 Ἰουνίου, 1784

Ποθεινότατε κύριε Δημήτριε, ἀσπάζομαί σου τὴν λογίότητα !

..... Ἀδελφὲ τὰ γράμματά σου ἐγὼ τὰ στοχάζομαι ὥς

συγγράματα· καὶ ἂν εἶχον τὸν τρόπον, ἤθελα τὰ καταστή-
σειν κοινὰ διὰ τοῦ τύπου. Ὁ ἐπιστολικὸς χαρακτήρ, τὸν ὁ-
ποῖον μεταχειρίζεσαι, ἔχει ὅλα ἐκεῖνα τὰ προτερήματα, ὅσα
χρειάζονται διὰ μίαν ἐπιστολὴν τελείαν· καὶ ἂν, ὡς ἄνθρω-
πος, σφάλλῃς καμμίαν φορὰν, εἶναι καὶ τὰ σφάλματά σου
νοστιμότερα. Τί νοστιμότερον (παραδείγματος χάριν) ἀπὸ τὸ
νὰ μὲ γράφῃς εἰς τὴν τελευταίαν σου ἐπιστολὴν, ὅτι ἐγέννη-
σεν ἡ μήτηρ μου καὶ τρίτον υἱόν; Ἐξεύρω ὅτι ἔχεις νὰ πα-
ροξυνῇς κατ' ἐμοῦ, νομίζων ὅτι ἐγὼ ἀναπλάττω ἀπ' ἐμαυ-
τοῦ τοιαῦτα τερατώδη καὶ ἀλλόκοτα γεννήματα διὰ νὰ σὲ
πειράζω. Πίστευσόν με ὅτι οὕτω τὸ ἔγραψας ἀδελφέ! Καὶ
τοῦτο διότι ἡμέλησας, ἡ ἔκρινες περιττὴν μίαν τελείαν σιγμὴν.

Ἴδου τὸ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς σου, ἀπαράλλακτον καθὼς
τὸ ἔγραψας· « ἡ μήτηρ σου σὲ ἐπεύχεται ἐγέννησε καὶ τρί-
τον υἱόν ὁ σύντεκνός μου μισὲρ Νικόλαος κ. τ. ». Εἰπέ με σὲ
παρκαλῶ ἂν δὲν εἶχον δίκαιον νὰ ἐκπλαγῶ διὰ τὴν ἀπό-
κτησιν ἑνὸς ἀδελφοῦ, πρὶν ἀναγνώσω τὸ ἐπόμενον « ὁ σύντε-
κνός μου μισὲρ Νικόλαος ».

Ἴσως νομίζεις ὅτι αὐταὶ αἱ ἀστείότητες ἢ μᾶλλον εἰπεῖν
παρὰ φροσύνη εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς εὐθυμίας μου, καὶ μιᾶς
εὐδαίμονος καταστάσεως. Ὅχι ἀδελφέ! Ἐξ ἐναντίας « τὸ πο-
λὺ τῆς θλίψεως γεννᾷ παρὰ φροσύνην ». Δὲν δύναμαι νὰ σὲ
περιγράψω πόσῃν ἀθυρίαν, ἀγανάκτησιν καὶ ταραχὴν τῆς
καρδίας μ' ἐπροξένησεν αὐτὸς ὁ βαρβαροχονδροκαμηλοκουβα-
κοειδέστατος Ἀλεξίμᾶς! Ὅταν συλλογισθῶ μὲ πόσῃν προθυ-
μίαν καὶ ἐτοιμότητά ἐκοινώνουν εἰς αὐτὸν ἐκεῖνας τὰς ὀλίγας
εἰδήσεις, τὰς ὁποίας ἀπέκτησα διὰ τῆς μακρᾶς καὶ πολυ-
χρονίου μελέτης, καθὼς αὐτὸς πολλάκις τὸ ὠμολόγησε παρὰ
πολλοῖς, καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τὴν ὁποίαν ἐδείκνυσεν (ἢ ὑπεκρί-
νετο νὰ δεικνύῃ) πρὸς ἐμὲ, καὶ τὴν παραβάλλω μὲ τὴν ση-
μερινὴν τοῦ ἀμεριμνίαν καὶ ἀδιαφορίαν δι' ἐμὲ, δὲν ἐξεύρω τί
νὰ συλλογισθῶ!

Ἄν αἱ ἐπιστολαί μου πρὸς τὴν λόγιότητά σου καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν κακὸν ὀφειλέτην δὲν προξενήσωσι τὴν πρὸ πολλοῦ ποθουμένην πληρωμὴν τῶν χρημάτων, φανερόν εἶναι ὅτι, αὐτὸς μὲν ἔγινεν « Ὁνὸς πρὸς λύραν », ἢ ἀπελιθώθη παντάπασι· ἡ δὲ λογιότης σου, ὅστις ἐπαγγέλλεσαι τὴν τέχνην τοῦ Ὀρφέως, δὲν ἔχεις τὸ προτέρημα τοῦ Ὀρφέως, νὰ πείσῃς τὸν ἀναίσθητον μὲ τὴν μουσικὴν σου, καθὼς ἐκεῖνος ἐκίνει τοὺς λίθους μὲ τὴν λύραν του. Ἄν ὁ Μακρομανόλης ὁ Περιβολάρης ἤξευρε νὰ γράφῃ, ἤθελα καθαιρέσειν τὴν λογιότητά σου ἀπὸ τὸ Καπικιαχαγιαλίκιον, καὶ βάλειν αὐτόν. Ἐνθυμᾶσαι τὸ « Καὶ » χλόην τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώπων » ; Ποτὲ δὲν θέλω τὸ λησμονήσῃς ἐν ὧ ὅσῳ ζῶ καὶ πνέω !

Θαυμάζεις τὴν πρὸς ἐμὲ διάθεσιν τοῦ Δόμινου. Καὶ ἔχεις δίκαιον. Διότι, ὅταν στοχασθῇ τις τὴν ἰδικήν μου ἀναξιότητα, καὶ τὴν ἀνυπερβλήτον εὐνοίαν, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἔχει πρὸς ἐμὲ, ἀπορεῖ τί νὰ εἰπῇ. Ἦθελες ὅμως ἐκπλαγεῖν περισσότερο, ἂν ἔβλεπες τὰς πρὸς ἐμὲ ἐπιστολάς του, ἂν ἀνεγίνωσκες τὰς συμβουλάς, τὰς ἐνισχύσεις, τὰς παρακελεύσεις, τὰς ὁποίας μὲ γράφει, διὰ νὰ μὲ θαρρύνῃ εἰς τὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον τρέχω· σιωπῶ τὰς εὐεργεσίας του, τὰς ὁποίας ἐδοκίμασα, καὶ δοκιμάζω ἔτος ἤδη δέκατον τέταρτον, σιωπῶ τὴν εὐγένειάν του· ὁ μικρότερος τίτλος ἀφ' ὅσους μὲ δίδει εἰς τὰς ἐπιστολάς του εἶναι τὸ « ἀκριβέστατέ μου φίλε ». Εὐχαριστῶ σε διὰ τὴν ἐπίσκεψιν, τὴν ὁποίαν ἔκαμες εἰς αὐτὸν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου τὸ νέον ἔτος. Καὶ παρακαλῶ σε, ἂν ἡ χρεία τοῦ καλέσῃ (ἀγκυλὰ χρεῖαν τοιούτων αὐτὸς δὲν ἔχει) νὰ τὸν δουλεύσετε εἰς μικρὴν ἢ μέγα, ἢ ἡ λογιότης σου, ἢ ὁ ἀδελφός μου, νὰ τὸ κάμετε μὲ τὴν αὐτὴν προθυμίαν, ὡς ἂν τὸ ἐκάμνετε καὶ πρὸς ἐμὲ αὐτόν. Δὲν τὸν χρεωστῶ μόνον σοφισμὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν διατήρησιν αὐτῆς τῆς ζωῆς μου, διότι, ἂν δὲν ἔγιναι σφάγιον τῆς μελαγχολίας, ἥτις μ' ἐπολιόρκει τόσους χρόνους, εἶναι αὐτὸς ὁ αἴτιος, ὅστις ἐγλύκαινε τὸ ἀψίνθιον τῆς λύ-

πῆς μου μὲ τὸ μέλι τῶν σοφῶν του παρκινέσεων καὶ συμβουλῶν.

.....

Ὅταν, ἀδελφε, συλλογισθῶ τοὺς κόπους, ὅσους λαμβάνεις δι' ἐμέ, ἀνεκκλήτητος εὐγνωμοσύνη περιέχει ὅλην μου τὴν ψυχὴν. Καὶ ἐπεθύμουν νὰ σέ δώσω σημεῖα ἐναργέστατα αὐτῆς μου τῆς εὐγνωμοσύνης· νὰ σέ εὕρω ἄρρωστον, ὅταν σέ ἀνταμώσω, καὶ νὰ λάβω τὴν τύχην νὰ σέ θεραπεύσω. Αὕτη εἶναι εὐγνωμοσύνη ἀνήκουστος, καὶ τόσον παράδοξος, ὥστε ἴσως σέ κάμει καὶ νὰ βλασφημήσης. Μὴ ταράττεσαι ὅμως νὰ ζῇ ἡ ψυχὴ σου! Καλῆτερον νὰ λέγῃ τις τὰ πράγματα καθὼς τὰ αἰσθάνεται καὶ τὰ συλλογίζεται, παρὰ νὰ τὰ ἐπισκιάζῃ μὲ τὰς διαβολοτσερεμόνιαις. Ἐπειτα ἀσθένειαι εἶναι διαφορῶν εἰδῶν. Φθάνει μόνον νὰ μὴ σ' εὕρω μὲ τὴν ὑγίαν σου, καὶ ἂς ᾔῃ καὶ μία μικρὰ καταρροή, ἢ κανένα ἀκίνδυνον ἀπόστημα εἰς τὸν νῶτον.

6.

ἐκ Μοντπελλιέρ, 11 Ἰανουαρίου, 1786.

Φίλε μου καὶ ἀδελφε, χαίροις!

Καιρὸς παντὶ πράγματι (α).

Νέα δὲν ἔχω νὰ σέ γράψω, φιλόκαινε Κύρ Δημήτριε, παρ' ὅτις ἂν ἀγαπᾷς ἀναπλάσματα τῆς διανοίας μου. Ἡ δεινὴ μέριμνα τῆς Θεσεύς μου μὲ ἠνάγκασε νὰ ἀφεθῶ ἐκ πολλοῦ ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν γαζέτων· χθὲς ὅμως, περὶ δύσιν ἡλίου, ἀφ' οὗ ἐτελείωσα μερικὰς μελέτας ἱατρικὰς, μὴν ἔχων πλέον τί νὰ κάμω. Ἰδοὺ, εἶπον πρὸς τὸν ἑαυτὸν μου, καιρὸς νὰ φροντίσω καὶ διὰ τὸν Πρωτοψάλτην μου. Ὑπῆγα λοιπὸν εἰς τὸν καρενὲν, ἔπια μίαν λιμονάταν· μετὰ τὴν λιμονάταν ἐζήτησα τὴν γαζέταν· καὶ εἰς τὴν γαζέταν εὗρηκα δύο νέαι ἄξια τῆς περιεργείας σου. Τὸ πρῶτον εἶναι.

Ὁ πρωτόκοκος υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ θρόνου τῆς Ἀγγλίας,

(α) Τῆς κομφοτάτης καὶ γλυκυτάτης ταύτης ἐπιστολῆς μία μακρὰ περιγραφή εὐρίσκεται εἰς τὸ πρῶτον Ἀπάριθμα σ, 103—106. Ὁ ἐκδότης.

διὰ τὰς μεγαλοπρεπεῖς του δαπάνας, ὑπέπεσεν εἰς χρέος 250 χιλιάδων Γουϊνέων (αἱ ὁποῖαι κάμνουσι πεντακοσίας σχεδὸν χιλιάδας βενέτικων φλωρίων). Ἀλλ' αὐτὸ δὲν εἶναι τίποτε· ἐπειδὴ καὶ ὁ Πρωτοφάλτης τῆς Σμύρνης εὐρίσκεται καμμίαν φορὰν εἰς αὐτὴν τὴν ἀνάγκην μὲ τὸν ἀνθρακοπώλην, καὶ ἀλευροπώλην του. Παρεκάλεσε λοιπὸν τὸν πατέρα του, ἥ νὰ αὐξήσῃ τὸ ἐτήσιον τῶν 50 χιλιάδων Γουϊνέων, ὅσα τὸν ἔδιδε διὰ σύστασιν καὶ ζωοτροφίαν του, ἥ νὰ πληρώσῃ τοὺς δανειστάς του. Μήτε αὐτὸ δὲν εἶναι παράδοξον, καὶ αὐτὸς ὁ Πρωτοφάλτης τῆς Σμύρνης, ὅταν δὲν ἔχῃ, ζητεῖ, ποτὲ μὲν νὰ τὸν αὐξήσωσι τὸ ἐτήσιόν του, ποτὲ δὲ νὰ περιέρχεται τὴν ἐορτὴν τῶν Θεοφανείων, διὰ νὰ ψάλλῃ ἀπολυτίκιον, ἢ κοντάκιον ἢ ἄλλο τι, ὅ,τι τὸν ἔλθῃ εἰς τὴν φαντασίαν, ἢ εἰς τὴν μνήμην του. Ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ του ἄφησε τὸν Πρίγκιπα ἔξ ἑβδομάδας χωρὶς ἀπόκρισιν, καὶ μετὰ παρέλευσιν τὸν ἔξ ἑβδομάδων τὸν ἀπεκρίθη, ὅτι μήτε τὸ ἐτήσιόν του νὰ αὐξήσῃ ἔχει γνῶμην, μήτε τὰ χρέη του νὰ πληρώσῃ. Μήτε αὐτὸ δὲν εἶναι καινοφανές. Ποσάκις ὁ ταλαίπωρος Πρωτοφάλτης καὶ φίλος μου ἔλαβε τοιαύτας ζητὰς ἀποκρίσεις· καὶ ποσάκις ἐπεθύμησε προσθήκην, χωρὶς νὰ τὴν ἐπιτύχῃ; Ἀλλὰ τὸ ἀκόλουθον εἶναι τὸ παράδοξον, τὸ μέγα, τὸ ἡρωϊκὸν καὶ ὄντως βασιλικὸν ἔργον.

Ὁ Πρίγκιψ, βλέπων τὴν ἰσχυρογνωμίαν τοῦ πατρός του, καὶ τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὰ στενά, τί κάμνει;

Μάντευσον ἂν δύνασαι· στοίχημα βάλλω, ὅτι δὲν θέλεις τὸ εὐρεῖν ποτὲ

Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν τὸ εὗρηκας, ἄκουσον τὴν ἡρωϊκὴν πρᾶξιν τοῦ Πρίγκιπος.

Ἐπώλησε τοὺς ἵππους καὶ τὰς ἀμάξας του· ἀπέλυσε τὸ περισσότερον μέρος τῶν ὑπηρετῶν καὶ ὀφφικιάλων του. ἀφέθη ἀπὸ τὰς νέας οἰκοδομὰς καὶ καλλονὰς, ὅσας ἔκαμνεν εἰς τὸ παλάτιόν του· ἐδιώρισεν ἀπὸ τὸ ἐτήσιόν του νὰ δίδωνται κατ' ἔτος εἰς τοὺς δανειστάς του χιλιάδες τεσσαράκοντα Γουϊνέων,

μέχρις οὗ νὰ ἀποπληρωθῇ ὅλον τοῦ τὸ χρέος, καὶ ἐσύρθη αὐτὸς εἰς τὴν ἐξοχὴν, διὰ νὰ ζῇ μὲ τὰς ἐπιλοιπούς δέκα χιλιάδας βίον ἰδιώτην, μέχρις οὗ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὸ χρέος τοῦ. τοιαῦται ἀρεταί, φίλε μου, δὲν εὐρίσκονται πλὴν ὅπου εἶναι ἐλευθερία. Μήτε ἡ λογιότης σου, μήτ' ἐγὼ δυνάμεθα νὰ τὰς μιμηθῶμεν· διότι καὶ τῶν δύο τὰ εἰσοδήματα εἶναι τόσον πενιχρά, ὥστε ἂν μόνον δέκα γρόσια θελήσωμεν νὰ ἀφαιρέσωμεν κατ' ἔτος, ἡ λογιότης σου ἀπὸ τὴν ἔξοδον τοῦ οἴκου σου, καὶ ἐγὼ ἀπὸ τὴν ζωοτροφίαν μου, εἶναι ἀνάγκη νὰ λιμοκτονήσωμεν καὶ οἱ δύο.

Ἡ Ἀγγλία ὅλη ἐξεπλάγη διὰ τὸ ἡρώϊκόν τοῦ διαδόχου κατόρθωμα· καὶ τὸν ἠγάπησαν καὶ ἐσεβάσθησαν πλέον παρὰ ποτέ. Διότι ἡ Ἀγγλία ἐξεύρει νὰ ἐκτιμᾷ τὴν ἀρετὴν, καὶ νὰ ἀμείβῃ τὴν προκοπὴν. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὀφφικιάλους τοῦ δὲν ἠθέλησαν νὰ τὸν ἀφήσωσι, λέγοντες, ὅτι, ὅχι μόνον ἀπὸ τοῦ νῦν δὲν θέλουν κανένα μισθὸν ἀπ' αὐτὸν, ἕως οὗ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὸ χρέος τοῦ· ἀλλὰ τὸν πχρακαλοῦσιν νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὸ κατὰστιχον τῶν χρεῶν τοῦ πολλῶν ἐτῶν παρελθόντων μισθὸν, τὸν ὁποῖον ἐχρεώσται εἰς αὐτούς, Τί λέγεις, φίλε μου; ἴδες ποτέ σου τοιοῦτους ἀνθρώπους; Ὅχι βέβαια· ἀνέγνωσας ὅμως σὺ ὁ φιLANAΓΝΩΣΤΗΣ καὶ πολυῖττωρ πολλὰ τοιαῦτα γενναῖα κατορθώματα τῶν ἡμετέρων προγόνων. Ἀλλὰ πότε ἐγίνοντο ταῦτα; ὅταν ἡ Ἑλλάς ἦτον ἐλευθέρα· ὅταν κατεφρόνει τὸν κραταῖον τῶν Περσῶν βασιλέα περισσότερον ἀφ' ὅ,τι καταφρονεῖς ἡ λογιότης, τίνα; . . . Τὸν πρωτοχαμᾶλιν τοῦ βεζίρχανιου. Δὲν ἐνθυμᾶσαι (ἐπεὶ δὲ ἐγὼ ἀφ' οὗ ἐχωρίσθην ἀπὸ σοῦ ἐξεβαρβαρώην παντάπασιν, ἐλησμόνησα καὶ ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ κατορθώματα τῶν προγόνων), δὲν ἐνθυμᾶσαι, λέγω, τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων; ὠνομάζετο, ἂν δὲν λανθάνωμαι, Κίμων. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Κίμων, εἰς μίαν δημόσιον προπομπήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔθος ἦτον νὰ διανέμωσιν οἱ στρατηγοὶ ἀργύρια εἰς τὸ πλῆθος, βλέπων τὸν λαὸν εἰς ἅ-

πορίαν, διὰ τί δὲν ἔκαμνε καὶ αὐτὸς τὸ συνεθισμένον· « Αἰσχυνοίμην (τοὺς εἶπε) ὑμῖν διδοὺς, τούτοις δὲ μὴ ἀποδιδούς » δείξας τοὺς δανειστάς του. Βλέπεις λοιπὸν, φίλε μου, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔδωκεν εἰς τοὺς Εὐρωπαίους παραδείγματα ὅχι μόνον σοφίας ἐπιστημῶν, καὶ τεχνῶν, ἀλλὰ καὶ ἀρετῆς. Τὰ νῦν δὲ (ὦ τῆς ἀθλίας μεταβολῆς!) ἐγυμνώθημεν ἡμεῖς οἱ ποτὲ λαμ-proi, καὶ ἐσταλίσθησαν οὗτοι οἱ ποτὲ οἱ γυμνοὶ καὶ τρισθάρ-βαροι.

Ἄς ἔλθωμεν εἰς τὸ δεύτερον.

Κόμης τις καὶ Τσαμπελάνος τοῦ αὐτοκράτορος (τὸ ὀρφίκιον τοῦτο ὠνομάζετο παρ' ἡμῖν, ὅταν εἴμεθα ἔτι ἄνθρωποι, « ὁ » ἐπὶ τοῦ Κοιτῶνος ») μέγας καὶ κραταῖος ἄρχων, ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας, ἔγινεν ὁ ἄθλιος ἔνοχος πλαστοῦ, οὕτως ὀνομάζεται τὸ ἔγκλημα τοῦ νὰ πλάττῃ τίς ψευδεῖς ὁμολογίας, συγγραφάς, ἀποχάς καὶ ἄλλα τοιαῦτα, μιμούμενος τὸ χειρόγραφον ἐτέρου, περὶ τοῦ ὁποίου λαλῶ εἰς τὴν Κατήχησίν μου, σελιδ. 226. Μάντευσον εἰς τίνα τιμωρίαν τὸν ὑπέβαλεν ὁ δικαιοτάτος καὶ μέγας Ἰωσήφ! Τὸν καταδίκασε νὰ σκοπίζῃ τὴν πόλιν ἀλύσει δεδεμένος ἔτη δέκα· καὶ εἶδε, Πρωτοφάλτα μου, τὴν 16 Ἰουναρίου, ὅλη ἡ πόλις τῆς Βιέννης αὐτὸ τὸ καινὸν καὶ φοβερὸν θέαμα, τὸν κραταῖον ἄρχοντα, τὸν ἐπὶ τοῦ Κοιτῶνος τοῦ αὐτοκράτος ἀλυσιδεμένον νὰ φιλοκαλῇ τὰς πλατείας καὶ ρύμας τῆς πόλεως.

Σὲ ὑπεσχέθην δύο μόνον νέα· ἐλπίζω ὁμῶς ὅτι δὲν θέλεις μὲ κατηγορήσῃν, ἂν προσθέσω καὶ τρίτον. Κατηγορίας ἄξιός εἶναι ὅστις δὲν πληρώνει τὰ χρέη του. ὅχι ὅστις δίδει πλεῖον ἀφ' ὅ,τι χρεωστεῖ. Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν σὲ ἔγραψα, ὅτι ἡ Αὐτοκρατορίσσα τῆς Ῥωσσίας ἀπηγόρευεν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μεταχειρίζεται ὁ λαὸς τῆς εἰς τὰς πρὸς αὐτὴν ἀναφορὰς ἐπίθετα δουλοπρεπῇ καὶ χαμερπῇ, ὅποῖα εἶναι « δοῦλος τα- » πεινότατος ». ὑποπόδιον τὸν ποδῶν τῆς ». « Γονυκλιτῶς » καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ὅσα ἐγέννησεν ἡ ἀνθρωποπαλατρεία· καὶ δὲν

φαλῆς μου, (διότι εἰς τὴν διάλεξιν πρέπει νὰ παρασταθῇς λελυμένους τοὺς πλοκάμους καὶ νὰ διαλέγῃς ἀνεμαλιάρης σὰν τὸν Δολομανολιόν) ἐνδύθην, ἔλαβα μίαν πρέζαν ταμπάκον, ἔπειτα τὴν ῥάβδον μου (ἐλησμόνησα τὰ παπούτζια, ἀλλ' αὐτὸ ἐννοεῖται) καὶ ὑπῆγον εἰς τὸν οἶκον ἐκάστου. Μερικοὺς δὲν εὔρηκα, καὶ ἀφῆκα τὸ μπιλιέτον μου. ὅσους δὲ εὔρηκα εἶναι ἀδύνατον νὰ σέ γράψω τὴν εὐγενῆ δεξιώσειν, τὴν ὁποίαν μὲ ἔκαμαν, τὰ ἐγκώμια ὅσα μ' ἔδωκαν, τὰς εὐχαριστίας ὅτι ἐτίμησα αὐτοὺς καὶ τὴν Ἀκαδημίαν των. Μὲ εἶπεν εἷς ἐξ αὐτῶν, ὁ γηραλαιότερος ἀπ' ὅλους, ὅτι ἔχω χρέος νὰ δώσω εἰς τὸ κοινὸν μίαν μετάφρασιν τοῦ Ἰποκράτους. . . . Καὶ ἔχετε τοιαύτας τὸν εἶπον. . . . Ναί, λέγει, ἀλλ' ἐπεθύμουν νὰ μεταφρασθῇ ὁ Ἰποκράτης ἀπὸ Ἑλληνα, ὅτι φοβοῦμαι μήπως αἱ μεταφράσεις ἡμῶν δὲν εἶναι ἀκριβεῖς. Ἄλλος ἐπήνεσε τὸ ὕφος τῆς θέσεώς μου. ἄλλος ἀνέγνωσεν ἐπὶ παρουσίᾳ μου τὴν ἀφιέρωσιν τῆς θέσεως πρὸς τὸν Δόμινον, τὴν ὁποίαν εὔρηκεν εὐφρεστάτην καὶ κατὰλληλον. Καὶ σημείωσαι ὅτι αὕτη ἡ ἀφιέρωσις εἶναι πολὺ γυμνοτέρα ἐπαίνων, ἀφ' ὅτι ἦτον ἡ πρὸς τὸν Μόσχας, τὴν ὁποίαν αὐτοῦ ἀπεδοκίμασαν. Ἐν ἐνὶ λόγῳ μὲ εἶπαν τοσαῦτα, καὶ τοιαῦτα ὥστε μ' ἔκαμαν νὰ πιστεύσω καὶ ἄκοντα, ὅτι ἡ θέσις μου εἶναι καλὴ. Ἄρα οὕτως ἔχει, ἄρα οὕτω δὲν ἔχει τὸ πρᾶγμα, κρίνε πλέον ἢ λογιότης σου.

Ὡς τόσον ἐγὼ εἶμαι εὐχαριστημένος, καὶ δοξάζω ἐκ βάθους ψυχῆς τὸν δοτῆρα παντὸς ἀγαθοῦ, ὅς τις μεταξὺ πολλῶν δεινῶν, τὰ ὁποῖα συνεχώρητε νὰ πάθω ἐπὶ ζωῆς μου, μὲ ἔκαμε καὶ μεγάλας εὐεργεσίας. καὶ τοιοῦτοτρόπως πανσόφως καὶ πανοικτειρμόνως μίξας τὰ καλὰ τοῖς κακοῖς, μὲ ἐπτήριξε μέχρι τοῦ νῦν κλονούμενον ὑπὸ τῆς ὀλιγοψυχίας. Πρώτη καὶ μεγίστη εὐεργεσία τοῦ θεοῦ (καὶ τὸ γνωρίζω καλῶτατα, φίλε μου) νὰ γεννηθῶ ἀπὸ γονεῖς ἐντίμους, καὶ φίλους τῆς προκοπῆς, οἱ ὁποῖοι μετεχειρίσθησαν ὅλα τὰ μέσα διὰ τὴν καλὴν ἀνατροφὴν μου. Δευτέρα εὐεργεσία νὰ γνωρίσω

διὰ τὴν ἀκρόασιν τῶν μαθημάτων τῆς αὔριον, ἔκρινα μ' ὅλον τοῦτο εὐλογον νὰ σηκωθῶ αὔριον πρωΐτερον, καὶ νὰ δαπανήσω τὴν παροῦσαν ἐσπέραν εἰς τὸ νὰ ἀναπαύσω τὴν περιέργειάν σου. Ἄκουε λοιπὸν·

Αἱ σημεριναὶ διατριβαὶ καὶ συνομιλίαι καὶ σοφῶν καὶ ἰδιωτῶν ὕλην ἔχουσι τὴν νέαν εὔρεσιν τοῦ ὀνομαζομένου Μογγολφιέρου. Ὁ εὐτυχὴς αὗτος ἄνθρωπος, ὁδηγούμενος πλέον ἀπὸ τὸ αὐτόματον παρ' ἀπὸ τὴν σοφίαν του, εὗρηκεν εὗρημα ὃχι μόνον περιέργον, ἀλλ' ἴσως καὶ μεγάλης ὠφελείας πρόξενον μὲ τὸν καιρόν. Μίαν μεγάλην σφαῖραν, κατασκευασμένην ἀπὸ ὕφασμα μεταξωτὸν, ἢ καὶ ἀπὸ χαρτίον ἀπλοῦν, γεμίζει, ἢ ἀπὸ ἓν εἶδος ἀέρος, ὀνομαζομένου φλογιστοῦ (τοῦ ὁποίου τὴν φύσιν διὰ νὰ σ' ἐξηγήσω, ἔπρεπε νὰ ἔχω μιᾶς ἐβδομάδος εὐκαιρίαν, καὶ εἰκοσιτέσσαρα τετράδια χαρτίου) ἢ καὶ ἑξαραιοῖ μόνον τὸν περιεχόμενον εἰς τὴν σφαῖραν ἀέρα διὰ τοῦ πυρός. Εὐθὺς ὅταν ἑξαραιωθῇ ὁ περιεχόμενος εἰς τὴν σφαῖραν ἀήρ, ἢ σφαῖρα γίνεται πλέον ἀκατάσχετος, καὶ ἀφίνουσα τὴν γῆν, καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ, ἔπταται πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ διατρίβει εἰς τὰ μετέωρα μέχρις οὗ, γεμισθεῖσα πάλιν ἀπὸ τὸν ἀτμοσφαιρικὸν κοινὸν ἀέρα, τὸν ὁποῖον πνέομεν, καταβαίνει εἰς τὴν γῆν. Ὁ ῥηθεὶς Μογγολφιέρος, παραγενόμενος εἰς Παρισίους τὸ παρελθὸν θέρος, ἐκοινώνησεν αὐτὴν του τὴν εὔρεσιν εἰς τὴν ἐκεῖσε Ἀκαδημίαν.

Οἱ φυσικοὶ τῶν Παρισίων ἔκαμαν διάφορα πειράματα μὲ διαφόρους σφαίρας, αἱ ὁποῖαι ὅλαι εὐτυχῶς ἀνέβησαν εἰς τοσοῦτον ὕψος, ὥστε νὰ γενῶσιν ἀόρατοι εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τριακοσίων χιλιάδων θεατῶν. Δὲν ἠρκέσθησαν εἰς αὐτὸ, ἀλλ' ἐτόλμησαν καὶ νὰ ἀναβῶσιν ὁμοῦ μὲ τὴν σφαῖραν δύο περίφημοι φυσικοὶ, ὁ Κάρολος, καὶ ὁ Ροβέρτος, οἱ ὁποῖοι ὃχι μόνον ἀνέβησαν εἰς ὕψος ἐννέα χιλιάδων ποδῶν, ὥστε νὰ μὴ διακρίνωσι πλέον τὰ ἐν τῇ γῇ, μήτε πόλεις, μήτε πολίχνια (ἡ γῇ ἐφαίνετο εἰς αὐτοὺς, ὡς λέγουσιν, ἓνας ὄγκος ἀληθῶς « ἀό-

τῆς πηδαλιουχίας, εἶναι, νὰ κάμνωσι πολλὰς ὑδοιοπορίας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀεροπορίας εἰς βραχύτατον καιροῦ διάστημα, τὸ ὅποιον συμβάλλει πολὺ νὰ συντέμῃ τὸν χρόνον τῶν ὅσα γίνονται διὰ ταχυδρόμων. Ἀλλὰ καὶ ἂν αὐτὸς ὁ τρόπος δὲν εὐρεθῇ, αὐτὸ θέλει χρησιμεύσει πάντοτε (καθὼς φαντάζονται, εὐλόγως ἢ ἀλόγως δὲν ἐξεύρω) εἰς νυκτερινὰ σημεῖα ἀπὸ στρατοπέδου εἰς στρατόπεδον ἐν καιρῷ πολέμου, εἰς πολι-
ορκίας τειχῶν καὶ λοιπά. Εἰς δὲ καιρὸν εἰρήνης, εἰς τῶν φυ-
σικῶν τὰς μετεωρολογικὰς παρατηρήσεις.

Ἔχω καὶ ἄλλα περισσότερα νὰ σὲ εἰπῶ, ἀλλὰ βλέπω καὶ τὸ χαρτίον ἤδη πλήρες, καὶ τὸν ὕπνον πολιορκοῦντα τοὺς ὀφθαλμούς μου· ὅθεν ἀναγκάζομαι νὰ κάμω τέλως τῶν φυσικῶν, διὰ νὰ προσθέσω καὶ ὀλίγα πολιτικά.

Ἡ Αὐτοκρατορίσσα καταβαίνει, ὡς λέγουσι, τὸ ἐρχόμενον ἔαρ εἰς τὴν Κριμαίαν, διὰ νὰ στεφανωθῇ ἐκεῖ πανδήμως, καὶ τὸ διάδημα τῆς βασιλείας ἐκείνης, καὶ νὰ προσθέσῃ εἰς τοὺς λοιποὺς ἐνδόξους τῆς τίτλους, τὸν τίτλον Βασιλίσσα τῆς Ταυ-
ρικῆς χερσονήσου.

Ὁ Αὐτοκράτωρ εὐρίσκεται κατὰ τὸ παρὸν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου ὑπῆγε καὶ μέχρι Ρώμης, καὶ ἔκαμεν ἐπίσκεψιν ἀπροσδόκητον, φι-
λικὴν πρὸς τὸν Μακαριώτατον Μόναρχον τῆς Ρώμης Αἰ παρα-
σκευαί τῶν δύο τούτων Αὐτοκρατοριῶν εἶναι φοβερώταται καὶ
προμηνύουσι μεγάλας περιπετείας πραγμάτων. Εἰς τὸ ταξείδιον
τῆς Κριμαίας ἡ Αὐτοκρατορίσα θέλει διέλθειν διὰ τῆς Βιέννης, διὰ
νὰ συνομιλήσῃ ἀμέσως μὲ τὸν σύμμαχόν της τὸν Αὐτοκράτορα.

Ἡ Ἀγγλία εὐρίσκεται εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν, διότι κινδυ-
νεύει νὰ ἀποσπασθῇ ἀπὸ αὐτῆς καὶ ἡ Ἰρλανδία, ὡς ἡ Ἀμερικὴ.
Ἡ πτῶσις, ἢ τουλάχιστον ἡ ἐλάττωσις τῆς βασιλείας ταύτης
μὲ λυπεῖ μεγάλως, διότι αὐτὴ μόνη ἡ γωνία τῆς Εὐρώπης
(ἡ Ἀγγλία) ἔμεινε μετὰ τῆς οἰκουμένης, ὅπου ἐσώζετο ἡ
ἐλευθερία, ἡ ἀλήθεια, ἡ παρρησία· ὅπου δὲν εἶχε χώραν ἡ
κολακεία· ὅπου ἡδύνατο ὁ πτωχὸς νὰ ἀντρωθήσῃ τὴν δυνα-

περήφημος Φόξ, τὸν ὅποιον ὁμοιάζω μὲ τὸν Αἰσχίνην, θέλει
 νὰ δώσωσι τὰ σκῆπτρα εἰς τὸν διάδοχον, ἕως νὰ ἀναλάβῃ τὰς
 φρένας τοῦ ὁ πατήρ. Καὶ τοῦτο διότι, ὢν φίλος τοῦ διαδόχου,
 ἐλπίζει νὰ κατασταθῇ πρῶτος Μινίστρος; εἰς τόπον τοῦ Πίτ.
 Ὁ δὲ Πίτ, τὸν ὅποιον ὁμοιάζω μὲ τὸν Ἀρισείδην, εἰς μόνον τὸ
 κοινὸν καλὸν τῆς πατρίδος ἀφορῶν, λέγει, ὅτι, ἂν ἀπέθνησκεν
 ὁ βασιλεὺς, τότε ἦτο κατὰ νόμους διάδοχος ὁ υἱὸς του. Ἀλλ'
 ἐπειδὴ νοσεῖ, καὶ εἶναι ἐλπίς νὰ ἀναλάβῃ, καθὼς ἐμαρτύρησαν
 ἑξ ἰατροὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς Συγκλήτου ἐνόρκως, ἡ Σύγκλητος
 μόνη ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέξῃ πρὸς καιρὸν ἀντιβασιλέα,
 ὅποιον κρίνῃ εὐλογον, ἢ τὸν υἱὸν, ἢ τὴν βασίλισσαν, ἢ καὶ
 τοὺς δύο συνάμα. Ὁ δὲ κοινὸς λαὸς, οἵτινες μισοῦσι τὸν Φόξ
 καὶ τοὺς συνοπαδούς του, τί κάμνει; Τὸν ἐπιφορτίζουν καθη-
 μέραν εἰς τὰς δημοσίους γαζέτας, ὅσα σῦρει ἡ φιλοκαλιὰ· τὸν δὲ
 διάδοχον συμβουλεύουσι εἰς τὰς αὐτὰς γαζέτας, χωρὶς Τζερεμό-
 νιας, ὅτι ἂν ἐκλεχθῇ ἀντιβασιλεὺς νὰ φυλαχθῇ νὰ μὴν ἀλλάξῃ τὸν
 Βιζίρην τοῦ πατρός του, ἂν θέλῃ νὰ ἀγαπηθῇ παρὰ τοῦ λαοῦ,
 ὡς ὁ πατήρ του. Ἴδες, ἀδελφέ μου Ἐλευθερίαν; Αὕτη ἡ ἀγία
 Ἐλευθερία ἐβασίλευε καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἀλλὰ τότε, μὴν ἔ-
 χοντες γαζέτας, τὰ ἐκένωναν ζεστὰ βραστὰ ἐπὶ θεάτρου, ὅσα
 παράπονα εἶχαν κατὰ τῶν κρατούντων. Καὶ ἀπ' αὐτὰ εἶναι
 πλήρεις αἱ Κωμῳδίαὶ τοῦ Ἀριστοφάνους. Ἐμβαίνουν, καθ' ὑπό-
 θεσιν, εἰς τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν σαμολαδάδες, καὶ καρβουνά-
 ρηδες· εὐθὺς τοὺς ἐκωμῳδουν ἐπὶ θεάτρου, λέγοντες καὶ ὄνομα
 καὶ τέχνην, καὶ τὴν λοιπὴν τῶν ἀνθρώπων κακοχέθειαν.

Οὕτω μίαν φορὰν ἐκλέξεν ὁ ἀνόητος ὄχλος βυρσοδέψην (τοὺς
 ὁποίους ὀνομάζετε αὐτοῦ Ταμπάκιδες) διὰ προεστῶτα. Ὁ κα-
 λὸς σου Ἀριστοφάνης ἐπὶ θεάτρου τὸν ἐφατρίασε τὸν νέον
 Δημογέροντα λέγων, ὅτι ὁ δῆμος ἠγόρασε νέον δοῦλον Βυρ-
 σοδέψην, ἄνθρωπον διαβολεμένον καὶ πονηρὸν

« Ἐπρίατο δοῦλον, βυρσοδέψην Παμφλαγόνα,

« Πανουργότατον καὶ διαβολώτατόν τινα. »

δαπάνην τῆς πόστας, τὴν ἔδωκα φίλον τινά, ὅτις εἶχε σκοπὸν νὰ ὑπάγῃ εἰς Μασσαλίαν κατ' εὐθείαν, ὡς ἐνόμιζον, Αὐτὸς ὁ φίλος ὁμῶς, παρελθὼν ἄλλας πόλεις πολλὰς, καὶ ἐμπεριπατήσας τὴν ὑπ' οὐρανὸν ὁμοῦ μὲ τὴν ἐπιστολήν μου, μόλις ἔφθασε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰς Μασσαλίαν, ὡς ἔμαθον, Ταῦτα σὲ λέγω, διὰ νὰ μὴν αἰτιᾶσαι μήτε Γάλλους, μήτε Μαλτέζους, ἀλλὰ τὴν κατάρατον πενίαν,

« ἧς οὐδαμοῦ

« Οὐδὲν πέφυκε ζῶον ἐξωλέστερον ».

. Ἰσως σὲ φανῇ παράδοξον ὅτι συνεφόρησα ὅλους μου τοὺς τίτλους εἰς τὴν ὑπογραφὴν αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς, ἐγὼ ὅστις συνιθίζω νὰ μὴ γράφω μήτε τὸ ὄνομά μου. Ἀδελφε, « ὁ βίος ὑπόληψις » καὶ αὐτὴ ἡ ὑπόληψις, ἀγκαλὰ πολλάκις δὲν εἶναι πλὴν καθαρά πρόληψις, κατέχει μάλιστα τοὺς πλούσιους καὶ δυνατοὺς. Μήτε ἡ προκοπὴ σου, μήτε τὰ προτερήματά σου ἰσχύουσι τόσον εἰς αὐτοὺς, ὅσον οἱ τίτλοι σου.

Τὸ πρᾶγμα χωρὶς ὄνομα δυσκόλως εὐρίσκει ἀποδοχὴν καὶ δεξιῶσιν· τὸ δὲ ὄνομα χωρὶς τὸ πρᾶγμα πολλάκις εὐτυχεῖ. Καὶ ὅστις ἔχει καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα περισσότερον κατορθώνει μὲ τὸ ὄνομα, παρὰ μὲ τὸ πρᾶγμα. Ἐγὼ ὁ ἴδιος, πιστεύσόν με! μολονότι μακρὰν ἀπὸ τοιαύτας προλήψεις, ἀφ' οὗ παραίτησας νὰ προσθέτῃς τὸ Πρωτοψάλτης εἰς τὴν ὑπογραφὴν σου, δὲν ἀναγινώσκω πλέον τὰς ἐπιστολάς σου μὲ ἡδονήν. Ὅταν ἐσυνειθίζες νὰ τὸ γράφῃς, ἐμεγαλοφρόνουν, στοχαζόμενος τὸν ἑαυτόν μου, ὁ ἀνόητος, μέγα τι, διότι εἶχον τὴν ΚΟΡΙΣΠΟΝ ΔΕΤΣΑ ΤΟῦ ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΟΥ ΤῆΣ ΣΜΥΡΝΗΣ. Μήτε ἡ ἄδολός σου φιλία. μήτε ἡ παρ' ἐμοῦ χρεωστούμενη πρὸς τὴν λογιότητά σου εὐγνωμοσύνη, δι' ὅσα ὑπέμεινας καὶ ὑπομένεις δι' ἐμέ, δὲν ἐκείνουν τόσον τὴν ψυχὴν μου, ὅσον ἡ ἰδέα ὅτι ἔχω φίλον Πρωτοψάλτην. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ὑπολήψεων, ἢ προλήψεων. Περὶ δὲ τοῦ νέου μου τίτλου, ἔξευρε, φίλε μου, ὅτι τὴν 16 Μαΐου, ἡ ἐνταῦθα βασιλικὴ Ἀκαδημία τῶν ἐπι-

Παραδείγματος χάριν δὲν εἶναι ξεμώραμα εἰς τὴν λογιότητά σου (μ' ἔλονότι ἡ ἡλικία σου εἶναι ἀκόμῃ μακρὰν ἀπὸ αὐτό) νὰ ἀναγκάσης τὸν καλὸν Δοτόρον νὰ σὲ μεταφράσῃ τὸ πονημάτιον « Περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ ἱατροῦ » ; Τί θέλει αὐτὸ σὲ ὠφελήσῃν, νὰ ζήσης ! ἂν ἦτο καὶ Περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ ψάλτου, εἶχες δίκαιον.

9.

8 Δεκεμβρίου, 1787, ἐκ Μοντεπelliέρ.

Φίλτατέ μου Πρωτοψάλτα.

Ἀφ' οὗ ἡνιάθην, ἡγανάκτησα, καὶ ἀπελπίσθην τέλος πάντων νὰ λάβω πλέον ἐπιστολάς σου, ἔλαβον τὴν τῆς τριακοστῆς Αὐγούστου. Τὴν ἀνοιζα μετὰ χαρᾶς καὶ σπουδῆς μεγάλης, ἐλπίζων νὰ εὕρω φάρμακον τῆς ἀνίας μου, παραμυθίαν τῆς ἀγανακτήσεως μου, καὶ χρηστοτέρας ἐλπίδας διὰ τὴν ἀπόγνωσίν μου. Καὶ τί νὰ ἴδω ; Αὕτη ἦτο πληγὴ σφοδρότερα τῆς πρώτης, ἢ νὰ εἶπω προσφυέστερον, ἓνας κεραυνός, ὁ ὁποῖός με ἀφῆκεν ἡμιθανῆ, καὶ παντάπασιν ἐξεστηκότα διὰ πολλὰς ὥρας. Μὲ ἐδόθη εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἀρίστου, ὅτ' εἶχον ὄρεξιν τροφῆς μεγαλωτάτην. Ἀλλ' ἡ ἀνοιξὶς τῆς ἐπιστολῆς σου ἔκλεισε τὸν ἰδικόν μου στόμαχον, καὶ ἠναγκάσθην νὰ μακρύνω ἀπὸ τὴν τράπεζαν καὶ νὰ μείνω νῆστις μέχρις ἐσπέρας. Εἰς αὐτὴν λοιπὸν τὴν τραγικωτάτην ἐπιστολήν σου, ἀποκρίνομαι χωρὶς εἰρμὸν κ' ἐγὼ (ὡς ἡ λογίότης σου), καὶ χωρὶς ἄλλην τάξιν παρ' ἐκείνην τῆς μνήμης.

Ἡ κοινὴ τῆς πατρίδος συμφορὰ μεγάλως με ἔθλιψε· μειζόνως ὅμως ἡ τῶν γνωστῶν φίλων. Ὁ θάνατος τοῦ Σταυρινοῦ Μαντζουράνη, καὶ Κ. Σκούρσου μ' ἐφάνη δεινότερος ἀφ' ὅ,τι καθ' ἑαυτὸν εἶναι ὁ θάνατος, διὰ τὰς συνδραμούσας καὶ εἰς τοὺς δύο παραδόξους περιστάσεις, αἱ ὁποῖαι δέχονται πολλὰς ἐξηγήσεις, παραφράσεις καὶ σχόλια, τὰς ὁποίας μῆτε καιρὸν ἔχω, μῆτε τολμῶ νὰ σὲ κοινωνήσω διὰ πολλὰς αἰτίας. Ὁ πρῶτος βιάζεται ὑπὸ τῆς τὰ πάντα τολμώσης πενίας (ὄχι ἀπὸ

λογον, ἐναντίον καὶ εἰς τὴν θέλησιν τοῦ θεοῦ, καὶ εἰς τὸν ὀρθὸν
 λόγον. Ἀλλὰ σὲ λέγω, ὅτι αὐτοῦ χρειάζονται σχόλια περισσό-
 τερα, τὰ ὅποια δὲν ἔχω καιρὸν, μήτε τολμῶ νὰ σὲ κοινωνήσω.
 Καὶ αὐτὰ τὰ ὀλίγα, ὅσα σὲ εἶπον, τὰ εἶπον βιαζόμενος ἀπὸ
 τὴν ἀγανάκτησιν καὶ συνοχὴν τῆς καρδίας μου. Ἦθελες ἀπο-
 ρήσῃν, ἂν ἤξευρες ὅσα συλλογίζομαι, ταύτην τὴν ὥραν μὲ τὸν
 κάλαμον εἰς τὰς χεῖρας καὶ μὲ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς.
 Ὁρθώτατα συλλογίζεσαι ὅταν ἀποδοκιμάζῃς τὰς τοιαύτας
 παραλόγους θεοσεβείας, καὶ μένε πάντοτε εἰς αὐτὰς τὰς
 σταθερὰς καὶ ἀμετακινήτους ἀρχάς, ὑπαγορευομένας ἀπὸ τὸν
 ὀρθὸν λόγον, καὶ σφραγισθείσας ἀπὸ τὴν ἀποκαλυφθεῖσαν θρη-
 σκειάν, καὶ ἂν ὅλος ὁ κόσμος ἤθελεν κρίνειν τὸ ἐναντίον. Ἰ-
 δοὺ ἡ ἀθλία μου ἐξαδέλφη ἐγκαταλελειμένη εἰς χηρείαν, καὶ τὰ
 τέκνα της εἰς ὀρφανεῖαν ! Δὲν τολμᾷ ἡ χεὶρ μου νὰ κινήσῃ τὸν
 κάλαμον εἰς τὸ νὰ τὴν παρηγορήσω κατ' ἰδίαν. Ὅθεν πα-
 ρακαλῶ σε νὰ τὴν προσαγορεύσῃς, καὶ νὰ τὴν παρηγορήσῃς ἐκ
 μέρους μου. Εἰπέ τὴν νὰ αὐξήσῃ τὴν ὑπομονὴν της, διὰ νὰ δεί-
 ξῃ εἰς τὸν κόσμον, ὅτι, ἂν ἡ ἀφροσύνη κρημνίζει οἴκους, ἡ φρόνη-
 σις τοὺς ἀνοικοδομεῖ. Εἰπέ τὴν, ὅτι δὲν εἶναι μόνη ἐν θλίψεσιν.
 Ἄς στρέψῃ κυκλῶθεν τοὺς ὀφθαλμούς της, τί ἄλλο θέλει ἰδεῖν
 παρὰ δυστυχίας; Ἀλλὰ τί τὴν λέγω νὰ ζητῇ παραδείγματα
 ἀλλότρια; Ἄς στοχασθῇ τοῦ θείου μας τὴν κατὰστασιν. Ἄν ἡ
 ἐξαδέλφη μου εἶδε κακὰς ἡμέρας εἰς ὅλον σχεδὸν τὸ διάστημα
 τῆς ὑπανδρείας της, ἐδοκίμασεν ὅμως καὶ καλὰς εἰς τὸν και-
 ρὸν τῆς ἀγαμίας της, εἰς τὸν πατρικὸν της οἶκον. Ἀλλ' ὁ
 ταλαίπωρος ἡμῶν θεῖος ἄρχισε νὰ ποτίζεται τὸν κρατῆρα
 τῆς δυστυχίας ἀπὸ σπαργάνων, ὁμοῦ μὲ τὸ μητρικὸν γάλα,
 διὰ τὰς γνωστὰς εἰς αὐτὴν διχονοίας. Καὶ δύναται νὰ εἴπῃ,
 χωρὶς νὰ παροργίσῃ τὴν πάντα πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομοῦσαν
 θείαν Πρόνοιαν, ὅτι δὲν ἔμαθεν εἰς ὅλον τὸ διάστημα τῆς
 πολυμόχθου ζωῆς του, τί πράγμα εἶναι ἡ εὐτυχία . . . !
 Αὐτὰ παρακαλῶ νὰ τὴν εἰπῇς ἀπὸ μέρους μου.

τρόπον, ὥστε νὰ ἔρχωνται ἢ πολλῶ πρότερον, ἢ πολλῶ κα-
τόπιν τῆς ἐορτῆς σου. Ἐξεύρω καλῶτατα ποῖος εἶσαι φυσικά,
καὶ ποῖος γίνεσαι τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς σου. Αὐτὸς ὁ ἅγιος
Δημήτριος, μὲ ὅλην τὴν στρατιωτικὴν ἀνδρείαν, καὶ μὲ τὸν ἵππον
τοῦ τὸν γενναῖον, πατὲ τόσον δὲν ἐφρυάχθη, ὅσον ἡ λογιότης σου
φρυάττεσαι καὶ κομπάζεις τὴν ἡμέραν ἐκείνην : πόσω μᾶλλον ἔ-
χων καὶ ἐπιστολὴν τοῦ φίλου σου πρόσφατον εἰς τὰς χεῖρας. Φαί-
νεταί με νὰ σὲ βλέπω μὲ τὸ τζιμποῦκι εἰς τὸ στόμα, περικυ-
κλωμένον ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους τζιμπουκοφοροῦντας ὡσαύτως,
εἰς μίαν ὀμίχλην πυκνοτάτην καπνοῦ, ἀναβαίνουσιν ἀπὸ τοὺς
λολάδες, καὶ καταμαυρίζουσιν τὸ στέγωμα τῆς οἰκίας, δημηγο-
ροῦντα, ἀναγίνωσκοντα, ἀγαλλιώμενον ἐπὶ τῆς παροῦσι, προλέ-
γοντα τὰ μέλλοντα. Αὐτὴ, ἀδελφέ μου, εἶναι ἀληθὴς Κωμωδία,
εἰς τὴν ὁποίαν κωμῳδεῖς τὸν φίλον σου νομίζων ὅτι τὸν ἐπαινεῖς.

Κάμε το δι' ἀγάπην ἡμῶν, φίλε μου, ἄλλην φορὰν μὴν ἀ-
καγινώσκης τὰς ἐπιστολάς μου τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς σου!

Εἶδον καὶ τὰ ὅσα ἐδοκίμασας διὰ τὸ ὠρολόγιον ὅσα εἶπες
τὸν μεσίτην, ὅσα σε εἶπεν ὁ μεσίτης, τοὺς κόπους τοῦ ὥρο-
λογᾶ διὰ νὰ τὸ καθαρίσῃ, τοὺς ἰδικούς σου διὰ νὰ τὸ μετα-
φέρῃς, ἀπὸ τὸν ὠρολογᾶν εἰς τὸν μεσίτην, καὶ ἀπὸ τὸν με-
σίτην εἰς τὸν ὠρολογᾶν· βάσανα μεγάλα καὶ φοβερά, διὰ τὰ
ἀποῖα ὅμως δὲν συμπάσχω, οὐδὲ σὲ λυποῦμαι παντάπῃσιν,
ὅτι εἶναι ἐκούσια, καὶ δὲν δύνασαι νὰ αἰτιαθῇς μήτε θεὸν,
μήτε τύχην. Ἀφ' οὗ τὸ ἔλαβες εἰς χεῖρας αὐτὸ τὸ δυστυχὲς
ὠρολόγιον, τὸ ἐνόμισας θησαυρὸν, σὲ ἐφάνη, δὲν ἐξεύρω πῶς,
πολυτελέστερον λίθων τιμίων.

Συμπάσχω ὅμως καὶ συλλυποῦμαι πολλὰ διὰ τὰ ἀληθινὰ
σου βάσανα, διὰ τὴν μείωσιν τοῦ μισθοῦ σου, διὰ τὴν φαμη-
λίαν σου, διὰ τὸ ἀδύνατον νὰ ἐξισώσῃς τὰ κέρδη μὲ τὰς
δαπάνας σου. Ὑπομονή, φίλε μου, χρειάζεται, καὶ πεποίθησις
εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Ἰψίστου Θεοῦ. Αὐτὸς μόνος εἶναι ὁ ἀλη-
θὴς φίλος καὶ προστατὴς τῶν ἀδικουμένων, ὅταν οὗτοι δὲν

Εἰ μὴ θεάσαι τὰς Ἀθήνας, στέλεχος εἶ·

Εἰ δὲ θεάσαι μὲν, μὴ τεθήρυσσαι δ' ὄνος.

Εἰ δ' εὐαρεστῶν ἀποτρέχεις Κανθήλιος.

Αὐτὸς, φίλε μου, ὁ σοφὸς φίλος μου, δὲν ἤρκεσθη εἰς τὴν παλαιὰν Ἑλληνικὴν διάλεκτον, ἀλλ' εἰς ὀλίγον διάστημα καιροῦ, ὅσον διέτριψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔμαθεν καὶ τὴν νέαν Ἑλληνικὴν, καὶ μὲ προσκαλεῖ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ τὸν γράφω εἰς αὐτήν.

Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ἀπέκτησα ταύτας τὰς ἡμέρας ἓνα φίλον λογιώτατον, εὐγενέστατον καὶ πανιερώτατον. Καὶ ἰδοὺ τίνι τρόπῳ. Αὐτὸς εἶναι ἐπίσκοπος τῆς Ἀγάθης. Ἐξεύρεις ὅτι ἡ Ἀγάθη εὐρίσκεται εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ ὅτι εἶναι πλησίον τοῦ Μοντπελλίου, καθὼς εἶναι ἡ Μαγνησία μὲ τὴν Σμύρνην. Ἰσως γνοεῖς, ὅτι ἐδῶ οἱ Ἀρχιερεῖς εἶναι ὅχι μόνον κοινῶς λόγιοι, ἀλλὰ καὶ εὐγενεῖς, ἡγοῦν ἀπὸ τὰ πρῶτα γένη τῆς βασιλείας. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ τῆς Ἀγάθης Ἀρχιερεὺς, λογιώτατος ὥς οὐδεὶς ἄλλος, ἐπιστήμων τῆς Ἑλληνικῆς, τῆς Ἑβραϊκῆς, τῆς Χαλδαϊκῆς καὶ ἄλλων πολλῶν διαλέκτων, εὐγενὴς ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα γένη τῆς Γαλλίας (διότι ὁ ἀξάδελφός του εἶναι Δούξ), μέλος τῆς ἐν Παρισίοις φιλολογικῆς Ἀκαδημίας, ἄρχων ἐπιφανῆς καὶ λαμπρότατος, εὐρέθη κατὰ τύχην εἰς λαμπρὸν οἶκον τῆς παρούσης πόλεως, ὅπου ἐγὼ συνηθίζω νὰ ὑπάγω πολλάκις. Ὁ οἰκοδεσπότης ἀπὸ καλασύνην του καὶ εὐνοίαν εἰς ἐμὲ, τὸν ἐλάλησε περὶ ἐμοῦ πολλὰ, προσθέτων ὅτι εὐρίσκομαι εἰς κορισπονδέντσαν μὲ δύο Ἀκαδημιακοὺς τῶν Παρισίων. Ὁ Ἀγάθης δὲν χάνει καιρὸν, ἀλλ' ἐρωτᾷ τὴν κατοικίαν μου, καὶ ἔρχεται εὐθὺς εἰς τὸν οἶκον μου μὲ ὅλην του τὴν δορυφορίαν. Ἐγὼ, ὅλος ἐκστατικὸς εἰς τοιαύτην ἀνέλπιστον ἐπίσκεψιν, τὸ καταρχὰς ἐνόμισα, ὅτι ἡπατήθη, καὶ ἐμβῆκεν εἰς τὴν καμαράν μου μὴ θέλων. Δὲν τὸν ἐγνώριζα· δὲν τὸν εἶχον ἰδεῖν ποτέ, εἶχον ὅμως ἀκούσειν τὴν φήμην του. Τέλος πάντων, διὰ νὰ μὲ ἐκβάλῃ ἀπὸ τὴν ἀμφιβολίαν, εἶμαι, λέγει, ὁ τῆς Ἀγάθης ἐπίσκοπος· εὐρίσκόμενος εἰς τὸν οἶκον ἐνὸς φίλου σου, ἤκουσα τὸ καλὸν σου ὄνομα, καὶ ἦλθον νὰ σὲ γνωρίσω αὐτοψεί. Καὶ

Ἐκ Μοντπελλιού, 3 Μαΐου, 1788.

Φίλε μου χαίροις !

Μία περίστασις ἀπροσδόκητος μὲ ἀναγκάζει νὰ ὑπάγω εἰς Παρισίους, ὅπου ἔχω νὰ διατρίψω ὀλίγους μῆνας, διὰ νὰ ἐρευνήσω πράγματα ἀναγκαῖα εἰς τὴν βασιλικὴν βιβλιοθήκην, καὶ παρὰ τῶν ἐκεῖσε σοφῶν. Καιρὸν δὲν ἔχω νὰ σὲ γράψω πλείότερα.

Γράφε με εἰς τὸ ἐξῆς εἰς χαρτίον λεπτὸν τῆς πόστας, λεπτά, ὀλίγα καὶ σοφά. Ὑγίαινε, φίλε μου, καὶ ἀγάπα με πάντοτε. Μὴ ταράττεσαι διὰ τὸν μακρυσμὸν μου. ἐλπίζω ὅτι θέλει εἶσθαι εἰς τιμὴν καὶ ὠφέλειαν τοῦ γένους, ἂν ὁ θεὸς μὲ χαρίσῃ ζώην, καὶ σταθερωτέραν ὑγείαν.

Αὔριον κινῶ σὺν θεῷ.

12.

Ἐκ Παρισίων, 15 Νοεμβρίου, 1791.

Ἡθέλησεν ἡ τύχη μου, φίλτατέ μου Πρωτοψάλτα, νὰ εὐρεθῶ εἰς τὴν Γαλλίαν εἰς τὸν παρόντα καιρὸν, διὰ νὰ γενῶ αὐτόπτης καὶ αὐτήκοος τοιαύτης πολιτικῆς μεταβολῆς, ὁποίας μόλις εὐρίσκονται παραδείγματα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Ῥωμαϊκὴν ἱστορίαν.

Ἀφ' οὗ ὁ Ἀγιώτατος Πατὴρ τῆς Ῥώμης ἐπυρπολήθη δημοσίως (χωρὶς ὅμως νὰ αἰσθανθῇ τὴν καῦσιν, ἐπεὶδὴ ἦτον χάρτινος), καὶ ἀφ' οὗ οἱ καλόγηροι τῆς Γαλλικῆς Ἐπικρατείας, ἠναγκάσθησαν καὶ ἄκοντες νὰ μιμηθῶσι τὴν ἀποστολικὴν πενίαν, ἔμαθον μὲ μεγάλην μου εὐχαρίστησιν ὅτι ἔγινες καὶ συγγραφεὺς βιβλίων, καὶ σὲ στοχάζομαι τὴν σήμερον ὡς ἄλλον Μιραβώ τῆς Σμύρνης. Δὲν ἔφθανεν αὐτὸ· ἀλλ' ἐπιχειρήσθης νὰ οἰκοδομήσῃς καὶ τὸν οἶκον σου. Πότε καὶ ποῦ, μὴ γινώσκων τὴν Ἀγγλικὴν διάλεκτον, ἀνέγνωσας τὸν Στέρνιον ἢ λογιότης σου ;

φυγῆς. Μόλις ἔφυγεν ἀπὸ τὰς χεῖράς των, προδραμὼν εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ἐθνικῆς Συνόδου, καὶ ἀναγκασθεὶς νὰ κρυβῇ, ἕως νὰ περάσῃ ἡ ὀργὴ τοῦ λαοῦ.

Περιῆλθαν ἔπειτα ὅλην τὴν πόλιν, καὶ ἐξήλειψαν ἡ κατεκρήμνισαν ὅπου εὔρηκαν γραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως. Ἡ ἀγανάκτησις ἦτον τοσαύτη, ὥστ' ἂν τὸν εὔρισκαν ἐκείνην τὴν στιγμήν, τὸν κατέκοπταν μεληδὼν, καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα, καὶ ὅλους τοὺς συμφυγάδας του. Ἐπειδὴ ἐκατάλαβαν ὅτι ὅλη αὕτη ἡ φυγὴ ἦτον συμφωνημένη μὲ τοὺς ἄλλους βασιλεῖς, καὶ μάλιστα μὲ τὸν Αὐτοκράτορα, ὅστις δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν βοηθήσῃ, ἂν δὲν ἐξήρχετο πρῶτον ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, φοβούμενος μὲ δίκαιον, μήπως ἡ ὑπεράσπισίς του ἐγείρῃ τὸν λαὸν εἰς τὸ νὰ σφάζωσιν ἀνηλεῶς τὴν βασιλίσσαν.

Ἐπροβλέπαμεν λοιπὸν ὅλοι ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ ἡμετέρου Λοδοβίκου ἦτο νὰ ἐλευθερωθῇ πρῶτον ἀπὸ τῶν ὑπηκόωντου τὸν φόβον, ἔπειτα ἐξελθὼν τῆς Γαλλίας, νὰ ἐπαναστρέψῃ μετ' ὀλίγας ἡμέρας μὲ στρατεύματα ἄλλων βασιλέων, καὶ νὰ συμπαραλάβῃ ὁμοῦ ἐμβαίνων εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅλους τοὺς δυσαρεστημένους εἰς τὴν νέαν μεταβολήν, δηλαδὴ Καλογήρους καὶ εὐγενεῖς, νὰ διαλύσῃ τὴν Σύνοδον, καὶ ἂν εὕρῃ ἐναντιότητα νὰ κρεμάσῃ καὶ νὰ θυσιάσῃ ὅσους εὔρισκεν ὀπλισμένους.

Φεύγων ἀπὸ τοὺς Παρισίους ἀφῆκε μίαν ἐπιστολὴν σφραγισμένην πρὸς τὴν Σύνοδον, εἰς τὴν ὁποίαν παρεπονεῖτο καὶ ἔλεγεν ὅτι τὸ αἷτιον τῆς φυγῆς του ἦτον ἐπειδὴ ἡ Σύνοδος παρέβη τὰ ὅριά της, ὅτι ὁ λαὸς ἔλαβεν ὑπερβολικὴν ἐξουσίαν, καὶ αὐθαδίασε κατ' αὐτῶν τῶν δεσποτῶν του, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, χωρὶς ὅμως νὰ φανερῶσῃ μήτε τί ἐμελέτα νὰ κάμῃ, μήτε ὅτι εἶχε σκοπὸν νὰ ἐξέλθῃ παντάπασιν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν.

Εἰς τὰ σύνορα ἦτον ἐκ προσταγῆς του ἓνας στρατηγὸς μὲ μερικὰς φάλαγγας στρατιωτῶν, διὰ νὰ δεχθῇ τὸν βασιλέα, καὶ νὰ τὸν περάσῃ ἀσφαλῶς εἰς τὴν Γερμανίαν.

Τοιαύτην φοβεράν ἡμέραν, ὡς τὴν κα'. δὲν εἶχον ἰδεῖν ποτὲ

μηλίαν του, γνωρισθεὶς ἐπιάσθη εἰς ἓνα μικρὸν πολίχνιον, ὄνομαζόμενον Βαρέννας, πέντε λέγας μόνον μακρὰν ἀπὸ τὰ σύνορα. Ἀφίνω σε νὰ στοχασθῆς εἰς πόσην χαρὰν μετεβλήθη ἡ λύπη καὶ ἡ κατήφεια ὅλης τῆς πόλεως, χωρὶς ὅμως νὰ μεταβληθῇ ἡ ἀγανάκτησις. Ἀκόμη δύο ὥρας βραδύτερον, καὶ ὁ βασιλεὺς ἦτον ἐξάπαντος ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα. Ἀλλὰ καθὼς ἀπ' ἀρχῆς οἱ σύμβουλοί του ἐστάθησαν ἡλίθιοι, οὕτω καὶ εἰς ταύτην τὴν περίστασιν ἔδειξαν τὴν ἀφροσύνην των. Εἶναι πέντε λέγας μακρὰν ἀπὸ τὰ σύνορα, καὶ ἀντὶ νὰ βιάσῃ τοὺς ἵππους, νὰ τελειώσῃ καὶ τὰς ὑπολοίπους δύο ὥρας, καταβαίνουσιν εἰς πανδοχεῖον, διὰ νὰ ἀναπαυθῶσιν ὀλίγον.

Ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως μετὰ τῆς γυναικὸς του, φυγόντες δι' ἄλλης ὁδοῦ, ἐστάθησαν εὐτυχέστεροι, ἐπειδὴ ἐξῆλθαν ἀπὸ τὰ σύνορα, χωρὶς νὰ γνωρισθῶσιν, ἢ νὰ ἀπαντήσωσι κανέν κώλυμα. Ὁ στρατηγός, ὅστις ἐπρόσμενε τὸν βασιλέα, μῆτε αὐτὸς δὲν ἐφάνη εἰς τὸν καιρὸν διὰ νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὸ πανδοχεῖον. Εἰς αὐτὸ τὸ πανδοχεῖον, εἰς τὴν κάμεραν, ὅπου ὁ βασιλεὺς ἀνεπαύετο, ἦτον μία εἰκὼν τοῦ βασιλέως κρεμασμένη εἰς τὸν τοῖχον. Ὁ πανδοχεὺς βλέπων τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως, ὅμοιον μὲ τὴν εἰκόνα, ὑπωπτεύθη τὸ πρᾶγμα, καὶ τέλος πάντων ἀφοῦ ἐπληροφορήθη, ἀνακαλύπτει τὴν κεφαλὴν του, καὶ πλησιάσας μὲ σέβας, « διὰ ποίαν αἰτίαν εὐρίσκεσαι ἐδῶ, ὦ βασιλεῦ, τὸν λέγει. Ὁ βασιλεὺς φοβηθεὶς εὐθὺς, τὸν λέγει νὰ σιωπήσῃ. Τὸν παρακαλεῖ καὶ αὐτὸς καὶ ἡ βασίλισσα· τὸν ὑπόσχονται πολλὰ καὶ μεγάλα. Ἀλλὰ αὐτὸς, ἀδυσώπητος, δὲν γίνομαι τοὺς ἀπέκρίθη προδότης τῆς πατρίδος μου. Ἄν ἡ βασιλεία σου ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, ἡμεῖς ἀφανιζόμεθα. Ἐξυπνίζει παρευθὺς τὴν πόλιν ὅλην, (ἐπειδὴ ἦτο νύξ βαθεῖα) σημαίνει τὰς καμπάνας καὶ συνάζει ὅλα τὰ πέριξ χωρία πρὸς βοήθειαν, διὰ νὰ μὴ φύγῃ ἀπὸ τὰς χεῖράς των, καὶ δίδει τὴν εἰδήσιν πρὸς τὴν ἐν Παρισίοις Σύνοδον.

Ἡ Σύνοδος μαθοῦσα τοῦτο, ἐπεμφεν εὐθὺς τρεῖς Συγκλη-

ὁ ἀπαίδευτος λαὸς ἐξεύρει πολλάκις νὰ βαδίζῃ τὴν μέσσην ὁδὸν, χωρὶς νὰ ἐκκλίνῃ εἰς τὰ ἄκρα τῆς ὑπερβολῆς, ἢ τῆς ἐλλείψεως; Ἐκείνην τὴν ὥραν μία φιλόφρων ὑποδοχὴ ἐνὸς ἀπαταιῶνος βασιλέως ἦτον δουλοπρέπεια καὶ εὐτελισμὸς τοῦ ἔθνους· ἐξ ἐναντίας ὁμως καὶ ἂν ἔπραττον εἰς αὐτὸν κανὲν ἄτοπον, ἦτο μέγας κίνδυνος μὴν ἤθελε συμβῶσιν ἀπ' αὐτὸ μεγάλη κακία.

Τὸν ὠδήγησαν λοιπὸν εἰς τὸ παλάτιόν του, καὶ ἐκεῖ διπλώσαντες καὶ τριπλώσαντες τὸν ἀριθμὸν τῶν φυλάκων, καὶ χωρίσαντες ἀπ' αὐτὸν τὴν βασίλισσαν, τὴν ἀδελφὴν του καὶ τὰ τέκνα του, ἔκκστον εἰς χωριστὸν οἶκημα, τοὺς ἐφύλαξαν ἕως τέλη Σεπτεμβρίου μηνός, διὰ νὰ μὴ τοὺς φύγῃσι καὶ πάλιν. Ὁ βασιλεὺς φαίνεται ὅτι εἶναι φυσικὰ καλῆς ψυχῆς ἄνθρωπος· καὶ ἂν ποτε πράξῃ τι παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, εἶναι γνώμη πολλῶν, ὅτι παρακινεῖται καὶ ἀπαταῖται ἀπὸ πονηροὺς συμβούλους, ὑπάρχων αὐτὸς ἀπλούστατος· ἂν ἦναι ἀληθὲς τὸ ὁποῖον αὐτοὶ διηγοῦνται, εἶναι καὶ αὐτὸ σημεῖον τῆς καλοκάγαθίας του ἢ τῆς ἡλιθιότητός του, ἂν οὕτως σὲ ἀρέσῃ νὰ ὀνομάσῃς τοιαύτην καλοκάγαθίαν. Λέγουσιν ὅτι καταβὰς ἀπὸ τὴν ἄμαξαν, καὶ ἐμβαίνων εἰς τὸ παλάτιον, ἔρριψε μεβρίαν τὸν ἑαυτὸν του εἰς μίαν καθέδραν, διὰ νὰ ἀναπαυθῇ ὀλίγον ἀπὸ τῆς ὑδοιπορίας τὸν κόπον, καὶ εἶπε ταῦτα τὰ λόγια· « οὐδένας ἐπέραςε τὴν ζωὴν μου χωρὶς ποτὲ νὰ κάμῃ « καυμίαν σκατοδουλείαν· ἰδοὺ ἔκαμα κ' ἐγὼ τὴν ἰδικήν μου ». Ἐπειτα ἐζήτησεν ἓνα πετεινόπουλον ὁπτόν. τὸ ἔφαγε μὲ μεγάλην ὄρεξιν, ἔπιε καὶ καυμίαν φιάλην οἴνου, μετὰ ταῦτα ἔπεσεν εἰς τὴν κλίνην του μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν, καὶ ἐκοιμήθη ἡσύχως καθὼς καὶ πάντοτε, ὥς νὰ μὴν εἶχεν ἀκολουθήσειν τίποτε. Ἡ βασίλισσα ὁμως ἦτο πολλὰ λυπημένη, καὶ πολλάκις ἐδάκρυσε.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου, ἡ Σύνοδος Ἄλλ' αἱ ἀναβάλω μικρὸν τὴν διήγησιν, διὰ νὰ σὲ διηγηθῶ πρῶτον τὰ συμβάντα εἰς τοὺς μεταξὺ μῆνας.

νικῶς, ὅτι δὲν ἔκαμαν αὐτοὶ ἐκουσίως, μάλιστα δὲ ὁ τῆς Ἰσπανίας, ὅστις εἶναι συγγενὴς τοῦ ἡμετέρου, καὶ ἐφοβέρισε τρόπον τινὰ τὴν Σύνοδον διὰ τοῦ πρέσβεώς της. Συνέβη περὶ τούτου μεγάλη ταραχὴ εἰς τὴν Σύνοδον, ἐπειδὴ ἦσαν πολλοὶ εἰς γνώμην, ὅτι ἔπρεπε νὰ καλέσωσι τὸν βασιλέα εἰς Δικαστήριον, καὶ νὰ τὸν κρίνωσιν ὡς ἓνα τῶν πολλῶν διὰ τὴν δραπέτευσίν του. Αὐτοὶ ὅσοι εἶχαν τοιαύτην γνώμην διήγειραν καὶ μερικοὺς τοῦ λαοῦ, οἱ ὁποῖοι συναθροισθέντες, ἐφοβέριζαν τὴν Σύνοδον, ζητοῦντες ἐξ ἀποφάσεως κρίσιν, ὥστε ἐφοβήθησαν μήπως συμβῇ καὶ ἐδῶ ὅτι συνέβη εἰς τὴν Ἀγγλίαν κατὰ τὸ 1648 ἔτος, ὅπου, κρίναντες δημοσίᾳ τὸν βασιλέα, Κάρολον τὸν πρῶτον, τὸν ἀπεκεφάλισαν. Ἀλλὰ τέλος πάντων ἐνίκησε τῶν φρονιμωτέρων ἡ ψῆφος, ὅχι ὁμως χωρὶς αἱματοχυσίαν· ἐπειδὴ διὰ νὰ διασκορπίσωσι τὸν συναθροισμένον λαόν, ἠναγκάσθησαν νὰ βροντήσωσι τὰ κανόνια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔπεσαν σχεδὸν τριάκοντα ἄνθρωποι.

Ἐτελείωσε λοιπὸν ἡ Σύνοδος τὴν νομοθεσίαν, ἔπειτα τὴν ἔπεμψε διὰ δώδεκα πρέσβων πρὸς τὸν βασιλέα, διὰ νὰ τὴν ὑπογράψῃ, λέγοντες πρὸς αὐτὸν, ὅτι διὰ νὰ μὴ προφασίζε-ται, ὅτι στανικῶς του τὴν ὑπέγραψεν, εἶχε τὴν ἄδειαν νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τοὺς Παρισίους, καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς ὅποιαν πόλιν θέλῃ τῆς βασιλείας, καὶ ἐκεῖ νὰ τὴν ἐξετάσῃ ἐλευθέρως, καὶ νὰ τὴν ὑπογράψῃ, ἂν τὸν ἀρέσῃ. Αὐτὸς τὴν ἔλαβε καὶ ἀπεκρίθη πρὸς τοὺς πρέσβεις, ὅτι ἀπὸ μὲν τοὺς Παρισίους δὲν ἔκρινεν εὖλογον νὰ ἐξέλθῃ: τὴν δὲ νομοθεσίαν εἶχε χρεῖαν ὀλίγων ἡμερῶν διὰ νὰ ἐξετάσῃ.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας μνηύει πρὸς τὴν Σύνοδον, ὅτι τῇ ἐπαύριον εἶχε γνώμην νὰ ὑπάγῃ πρὸς αὐτὴν, διὰ νὰ ὑπογράψῃ πανδημῶς τὴν νομοθεσίαν. Ἐπαρρήσιασθη εἰς τὴν Σύνοδον, ἔκαμε μίαν δημηγορίαν μακράν, ἀλλ' ὥραϊαν καὶ καταπεισι-κὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπανέλαβε τὰς αἰτίας, διὰ τὰς ὁποίας εἶχε δραπετεύσει· εἶπεν ὅτι, ἀγκαλὰ εἰς αὐτὴν τὴν νομοθεσίαν

θη μὲ εὐμένειαν, συγχαίρων μὲ τὸν γαμβρὸν του. Καὶ ἀπὸ τότε ἄρχισε νὰ βλέπῃ μὲ αὐστηρὸν ὄμμα καὶ τοὺς φυγάδας Γάλλους, ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὴν ἐπικράτειάν του. Καὶ τοῦτο βεβαιώνει ἀκόμη, ὅτι τὰ περὶ τῆς βασιλείας λεγόμενα εἶναι ἀληθινά. Τὸ αὐτὸ ἔκαμαν καὶ ὁ Προυσίας, ἡ Ἀγγλία, ἡ Πολωνία καὶ ἄλλοι ἡγεμόνες. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας ὁμῶς ἐπιμένει εἰς τὴν ἀπόφασίν του, νὰ μᾶς κρατῇ μάχην. Ἡ Ῥωσσία δὲν ἠθέλησε μῆτε αὐτὴ νὰ ἀποκριθῇ, καὶ πέμπει καθεκάστην ἀργύρια εἰς τοὺς φυγάδας ἀδελφούς τοῦ βασιλέως, καὶ ὑποσχέσεις μεγάλας. Ὁ Σουηκίας δὲν ἠθέλησε μῆτε νὰ ἀνοίξῃ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ βασιλέως· ἀλλὰ τὴν ἐπέστρεψε μὲ ὀργὴν πρὸς τὸν Γαλλικὸν πρέσβυν, δι᾽ ὀχνηζόμενος ὅτι ὁ βασιλεὺς, ἄκων καὶ μὴ βουλόμενος ἐδέχθη τὴν νομοθεσίαν. Ταύτην τὴν ὥραν μανθάνομεν ὅτι συνεκρότησε καὶ νέαν συμμαχίαν μὲ τὴν Αἰκατερίνην. Καὶ αὐτὴ ἡ συμμαχία (εἰς τὴν ὁποίαν θέλει συνέλθειν, καὶ ἡ Ἰσπανία) ἄλλο βέβαιον σκοπὸν δὲν ἔχει, παρὰ νὰ ἔλθωσι νὰ μᾶς σφάζωσιν, ἂν δυνηθῶσι τὸ ἐρχόμενον ἔαρ.

Αὐτοὺς τοὺς φόβους ἔχομεν τώρα, εἰς τοὺς ὁποίους προσετέθησαν καὶ αἱ δυστυχεῖς εἰδήσεις ἀπὸ τὰς Ἀμερικανὰς ἀποικίας τῶν Γάλλων, ὅπου ἐστασίασαν οἱ Αἰθιοπες σκλάβοι, καὶ κατέσφαξαν ἀνηλεῶς πολλὰς χιλιάδας λευκῶν, κατέκαυσαν ἀναρίθμητα χωράφια καφέ καὶ σακχάρου, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Πρόσθετε εἰς αὐτὰ καὶ τὸ σχίσμα τῆς Γαλλικῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον ἔκαμαν οἱ καλοὶ σου Καλόγηροι, εἰς τρόπον ὥστε εἶναι τὴν σήμερον εἰς τὴν Γαλλίαν δύο μέρη καθολικῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους, οἱ μὲν λειτουργοῦνται, βαπτίζονται καὶ θάπτονται ἀπὸ ἱερεῖς ἐνόρκους· οἱ δὲ προστρέχουσιν εἰς τοὺς ἀνωμότους, λογιζόμενοι ὡς ἀσέβειαν, καὶ νὰ χαιρετήσωσι ἱερεῖς ἑνορκον.

Ἐλθισμόνησα νὰ σὲ εἶπω καὶ τὴν ἔλλειψιν τοῦ ἀργυρίου εἰς ὅλην τὴν βασιλείαν, καὶ τὴν ὑπερβολικὴν ἀνάβασιν τῆς τιμῆς δολων τῶν πρὸς ζῶν ἀναγκαίων. Ἄν ἀπ' ὅλα ταῦτα τὰ δεινὰ ἐλευθερωθῶμεν ἀπείρακτοι, πολλοὶ θέλουν μᾶς θαυμάσειν. Τὸ

χιερατείας ; Ἄρχονται νὰ ὑψώνωσι τὸ Ἀρχιερίδιόν των μέχρι τῶν νεφελῶν, ἔπειτα θαυμάζουσι καὶ ἀγανακτοῦσιν, ἂν ἐκεῖθεν τοὺς κατακλύζει μὲ ὄμβρους αἵματος.

Σὲ εἶπον, ἂν δὲν λανθάνωμαι, εἰς τὰς προλαβούσας μου, μὲ ποίαν πολιτικὴν μετεχειρίσθη τοὺς Ἀγγλους ἢ Αἰκατερίνη, ὅταν τὴν ἐφοβέριζαν. Σὲ εἶπα πρὸς τούτοις ὅτι εἰς τὴν Σύγκλητον τῆς Ἀγγλίας, μεταξὺ τῶν ἄλλων, εἶχε δημηγορήσειν καὶ ἡ Ἀλώπηξ (διότι Φώξ εἰς τὴν Ἀγγλικὴν διάλεκτον σημαίνει Ἀλώπεκα) παριστάνουσα σοφώτατα τὴν μεγάλην ἀδικίαν τοῦ κατὰ τῆς Ῥωσσίας πολέμου. Αὐτὴν τὴν δημηγορίαν τοῦ Φώξ μανθάνουσα ἡ Αὐτοκρατορίσσα, ἔγραψε πρὸς τὸν ἐν Ἀγγλίᾳ πρέσβυν τῆς νὰ εὐχαριστήσῃ ἐκ μέρους τῆς τὸν Φώξ, καὶ νὰ ζητήσῃ ἀπ' αὐτὸν τὸ ἄγαλμά του, « διὰ νὰ τὸ στήσῃ (ἔλεγε ῥητῶς εἰς τὴν ἐπιστολὴν τῆς) « μεταξὺ τῶν » ἀγαλμάτων τοῦ Δημοσθένους καὶ τοῦ Κικέρωνος, τὰ ὅποια » εὐρίσκονται εἰς τὸ βασιλικὸν ταμεῖον τῆς Πετροπόλεως ». Διότι ἔχει καὶ αὐτὴ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τὰ ἀγάλματα· καθὼς ἡ λογιότης σου τὴν εἰκόνα τοῦ Μιραβὼ εἰς τὸν θάλαμόν σου, δὲν ἐξεύρω ἂν ἡ βασίλισσα ἐμιμήθη τὴν λογιότητά σου, ἢ ἡ λογιότης σου, τὴν βασίλισσαν. Ὅπως ἂν ᾖ τὸ πρᾶγμα, ἓνας περίφημος ἀγαλματοποιὸς τῆς Λόνδρας ἐλάξευσεν ἀπαράλλάκτως τὴν εἰκόνα τοῦ Φώξ, καὶ τὴν ἔπεμψαν εἰς Πετρούπολιν. Ἄν κατὰ τύχην εὕρω κ' ἐγὼ αὐτὴν τὴν εἰκόνα, θέλω τὴν πέμψειν πρὸς τὴν λογιότητά σου, διὰ νὰ μὴν ᾖ ἡ πινακοθήκη σου ὑποδεστέρα ἀπὸ ἐκείνην τῆς βασιλίσσης.

Καιρὸς εἶναι νὰ σὲ εἶπω καὶ τὰ γελοῖα τοῦ Ἀγγλικοῦ λαοῦ. ἐξεύρεις ὅτι αὐτὸς παρωξύνθη πολὺ κατὰ τοῦ Πίτ, μεμφόμενος αὐτὸν διὰ τὸν ἄδικον πόλεμον, τὸν ὁποῖον ἐμελέτα κατὰ τῆς Ῥωσσίας. Ἀφ' οὗ ἡ Ῥωσσία ἀπεφάσισε νὰ παύσῃ τὸν πόλεμον, ἐτύπωσαν εἰς Λόνδραν, καὶ ἐπώλησαν δημοσίᾳ εἰς τὰ ἐργαστήρια μίαν εἰκόνα, ἡ ὅποια παρίστασε

μενα εἰς τὸν Ἱπποκράτην, ἄλλα δὲ εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν διά-
λεκτον, εἰς τὴν ὁποίαν ἐσυνάθροισα πολλὰς παρατηρήσεις
περιέργους, διὰ νὰ τὰς δώσω καμμίαν ἡμέραν εἰς φῶς, ἂν ὁ
θάνατος δὲν μὲ ἀρπάσῃ χωρὶς νὰ μὲ ἐρωτήσῃ. Κατὰ τὰ
παρὸν ὅμως δὲν ἔχω τὸν καιρὸν.

Μὲ ἐρωτᾷς περὶ τοῦ πονήματός μου. Τί νὰ σὲ εἰπῶ, ὅστις
δὲν ἐξεύρω μὴτ' ἐγὼ πότε ἔχει νὰ τελειωθῇ. Εἶναι μακρὸν,
κοπιαστικὸν, καὶ ζητεῖ μεγάλην προσοχήν. Ἀκόμῃ δὲν ἐτε-
λείωσα τὸν πρῶτον τόμον. Ἐρῶ σοι εὐδαιμονῶν!

Νοεμβρίου 15, 1791.

Ὁλος σὸς

Ο. Ο.

Ταύτην τὴν ὥραν ἦλθεν ἡ ἀπόκρισις τοῦ βασιλέως τῆς
Ἰσπανίας πρὸς τὸν ἡμετέρον βασιλέα, καὶ φαίνεται ὅτι ἐδύσω-
πήθη καὶ αὐτός. Ἀπεκρίθη ὁμοίως καὶ ἡ βασίλισσα τῆς Πορ-
τογαλλίας εὐμενέστερον καὶ φρονιμώτερον ἀπὸ τὸν Ἰσπανίας.
Ὁ δὲ πανιερώτατος Ἀρχιεπίσκοπος καὶ Πρίγκιψ τῆς Παγον-
τίας, ἓνας ἀπὸ τοὺς Γερμανικοὺς ἐκλέκτορας, ἀπεκρίθη ὡς
Καλόγηρος, δηλαδὴ μὲ ἀναίσχυντον αὐθάδειαν, προφασιζόμενος
ὅτι ἡ ἐθνικὴ Σύνοδος τῶν Γάλλων ἀνέτρεψε τὴν ἐκκλησια-
στικὴν κατάστασιν. Ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς τὸν ἔπεμψεν ὀπίσω
τὴν ἐπιστολὴν τοῦ μὲ ὀργὴν καὶ δυσαρέσκειαν. Ἐγραψεν ὁ-
μοίως καὶ πρὸς τὸν Γαλλικὸν πρέσβυν εἰς Σουηκίαν, νὰ δώσῃ
καὶ πάλιν τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ νὰ ἐπιμένῃ
λιπαρῶς ζητῶν τὴν ἀπόκρισιν. Καὶ ἂν ὁ βασιλεὺς τῆς Σουη-
κίας ἐπιμένῃ εἰς τὸ πείσμά του, νὰ ἀναχωρήσῃ εὐθὺς ἀπὸ τὸ
Στοκόλμιον, χωρὶς νὰ ζητήσῃ ἄδειαν.

Ἡ συμμαχία τῆς Σουηκίας μὲ τὴν Ῥωσσίαν εἶναι σχεδὸν
βέβαιος· καὶ δὲν ἐξεύρομεν τί μέλλει νὰ συμβῇ ἐντεῦθεν.

Ὁ Ποτεμκῖνος ἀφίνει περιουσίαν τεσσαράκοντα μυλλιονίων
Ῥουβλίων. Πῶς σὲ φαίνεται ταῦτο;

πληγὴν, τὸν προπερυσινὸν πάνδεινον χειμῶνα, εἰς τὸν ὁποῖον πολλοὶ ἀπέθαναν, καὶ ἀπὸ ἔνδειαν τροφῆς, καὶ ἀπὸ ἔνδειαν ξύλων διὰ τὰ πυρόνωνται.

Εἰς αὐτὸν τὸν φρικώδη χειμῶνα ἔχασα πρῶτον τὰ δύο τριτημόρια τοῦ αἵματός μου ἀπὸ τὰς αἰμορροΐδας, αἱ ὁποῖαι ἔρρευσαν μὲ τοσαύτην βίαν, ὥστε πολλάκις ἐλειποθύμῃσα. Μόλις ἐλευθερώθην ἀπὸ τὰς αἰμορροΐδας, καὶ ἔπεσον εἰς ἄλλην ἀσθένειαν τοῦ πλευριτικοῦ. Ἐλευθερωθεὶς καὶ ἀπὸ αὐτὸ, εἶχον χρεῖαν καὶ περισσοτέρας τροφῆς, καὶ περισσοτέρας ἀναπαύσεως τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ πνεύματος, διὰ τὰ λάβω τὰς δυνάμεις μου. Ἡ τροφή μου ἐστάθη πολλάκις μία οὐγγιὰ ἄρτου καθημέραν, ἐπειδὴ ἡ λίτρα τοῦ ἄρτου ἐπωλήθη ἕως εἰκοσι γρόσια. δὲν μὲ ἦτο δυνατόν νὰ ἀναπαύσω μήτε τὸ πνεῦμα μου. Ἀναγκαζόμενος νὰ σπουδάζω ἡμέραν καὶ νύκτα, διὰ τὰ κερδίζω καὶ αὐτὴν τὴν ὀλίγην ζωοτροφίαν, μετέφρασα τέσσαρα συγγράμματα, τρία ἀπὸ τὴν Γερμανικὴν, καὶ τὸ τέταρτον ἀπὸ τὴν Ἀγγλικὴν διάλεκτον. Ἀφίνω σε νὰ καταλάβῃς πόσον αὕτη ἡ κακοπάθεια τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ πνεύματος ἔπρεπε νὰ συντρίψῃ καὶ νὰ καταφθείρῃ τὸ πανάθλιον σῶμά μου. Εἶναι δύο χρόνοι σχεδὸν τώρα, καὶ ἀκόμη δὲν ἀνέλαβον τὰς δυνάμεις μου, μήτε θέλω ἴσως ποτε πλέον τὰς ἀναλάβειν, ἀλλὰ δοκιμάζω ὅλα τὰ δεινὰ τῶν ἐβδομηκονταετῶν γερόντων, μόνονότι δὲν εἶμαι ἀκόμη πεντηκοντούτης. Μὴ νομίσῃς ὅμως ὅτι μόνος ἐγὼ ὑπέφερα τὰ δεινὰ ταῦτα. Εἰς τὴν πάνδεινον ταύτην περίστασιν ἀλήθευσε τὸ « Πλούσιοι ἐπτώχευσαν καὶ » ἐπέινασαν ». Ἄνθρωποι πρώην εὐδαίμονες ἠναγκάσθησαν νὰ ψωμοζήτῃσιν. Πολλοὶ ἀπέθαναν εἰς τὰς πλατείας καὶ ρύμας τῆς πόλεως ἀπὸ ἔνδειαν τροφῆς. Ἄλλοι ἐθανάτωσαν τὸν ἑαυτὸν τὸν ἀπὸ ἀπελπισίαν· γυναῖκες ἔγγυοι κατεποντίσθησαν εἰς τὸν ποταμόν. Αὐτὰ τὰ δεινὰ ἀκολουθοῦσι μέχρι σήμερον, ὅχι πλέον ἀπὸ ἔλλειψιν τροφῆς· αἱ τροφαὶ τὴν σήμερον εἶναι δαψιλεῖς· ἀλλὰ δοκιμάζομεν ἐν ἄλλο κακόν, ὅχι μικρότερον ἀπὸ

διότι εἰς αὐτὸ θέλω τὸν λαλήσειν ἰν καθαρῶς περὶ τῶν ὅσα εἶπε κατὰ τῶν Γραικῶν, καὶ θέλω τὸν ἀποδείξειν ὅτι εἶναι ἓνας ἀναιδῆς συκοφάντης.

Βλέπεις, φίλε μου Προτωψάλτα, ὅτι μὲ ὅλα τὰ βάσανα, τὰς συμφορὰς, καὶ τὰς ἀσθενείας, ὅσας ἐδοκίμασα καὶ δοκίμαζω μέχρι τοῦ νῦν, δὲν κάθημαι ἀργός, ἀλλὰ καταγίνομαι πάντοτε εἰς τὴν σπουδὴν. Μὲ θλίβεις λοιπὸν χωρὶς ἔλεος ἐλέγχων με περὶ τῆς πολυχρονίου διατριβῆς μου εἰς Γαλλίαν. Ἄς ᾔσαι βέβαιος, καὶ βεβαίωσον ὅλους μου τοὺς φίλους καὶ συγγενεῖς, ὅτι ἔχω ὀλίγην ὑπόληψιν δι' ἓνα ἄνθρωπον, ὅστις δὲν ἀγαπᾷ τὴν πατρίδα του. Καὶ καθὼς λέγει ὁ Σοφοκλῆς.

Καὶ μείζον', ὅστις ἀντὶ τῆς αὐτοῦ πάτρας

Φίλον νομίζει, τοῦτον οὐδαμοῦ λέγω.

Ἀλλ' αὐτὴ τῆς πατρίδος ἡ ἀγάπη μὲ ἀναγκάζει νὰ μακρύνω τὴν ἐνταῦθα διατριβὴν μου· ἐπειδὴ ἐδῶ ὁ σπουδαῖος εὐρίσκει ὅλα τὰ πρὸς συγγραφὴν ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα, καὶ αὐτοῦ δὲν εὐρίσκει τίποτε.

Ἐλπίζω νὰ σὲ γράψω πλατύτερον μὲ κανένα ἀπὸ τοὺς Γραικοὺς Καραβοκυροὺς, οἱ ὅποιοι εὐ ρίσκονται κατὰ τὸ παρὸν ἐδῶ, καὶ νὰ σὲ πέμψω βιβλία διὰ τὸν Δόμινον. Αὐτοὶ οἱ ταλαίπωροι ἔφεραν διὰ τοὺς Γάλλους σιτάρια, καὶ οἱ Γάλλοι τοὺς κρατοῦσιν ἐδῶ 18 μῆνας, μὴν ἔχοντες τὸν τρόπον νὰ τοὺς πληρώσωσι. Στοχάσου πόση πρέπει νὰ ᾔηται ἡ ἀναργυρία τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων, ὁπόταν ὁ θησαυρὸς τῆς δημοκρατίας εὐρίσκεται κενός. Αὐτοὶ ὁ Καραβοκύριοι εἶναι σχεδὸν τριάκοντα τὸν ἀριθμὸν, ἀπὸ διαφόρους τόπους καὶ νήσους τῆς παναθλίας Ἑλλάδος. Ἡ ἀπραξία τοῦ τόπου καὶ ἡ ἄγνοια τῆς Γαλλικῆς διαλέκτου εἶναι αἷτια, διὰ τὰ ὅποια αὐτοὶ οἱ ταλαίπωροι Γραικοὶ Καραβοκύριοι, ἔξω ἀπὸ τὴν δυστυχίαν τοῦ νὰ προσμένωσι τόσον καιρὸν τὴν πληρωμὴν τῶν σιταρίων των, ἐξοδεύουσι καὶ ἐκ τῶν ἰδίων περισσότερα ἄφ, ὅ,τι πρέπει. Ὅλος ὁ κόσμος τοὺς κλέπτει.

Ἐβοήθησα τρεῖς ἢ τέσσαρας ἀπ' αὐτοὺς, μεταφράσας μίαν

cevant aucune réponse de ma part, ils s'avisent, après trois mois, d'envoyer la seconde remise à un Négociant d'ici, avec prière de chercher et de déterrer mon individu pour me la remettre : et je ne reçus qu'au 21 Novembre l'argent, que je devais avoir dès le commencement du mois d'Août. Jugez d'après celà de la situation où je devais être dans cet intervalle du temps avec des dettes, que je crains plus que vous ne pensez pas peut-être, et sans le sous. Cette petite aventure est cause que je ne suis pas encore Docteur , que je n'ai pu prendre certains arrangemens relatifs a mes études, et que j'ai eu quelques très-petits accès de fièvre encore.

Je compte après mon doctorat de me donner tout entier à la pratique, en suivant un médecin de la miséricorde a raison de douze francs par mois. . . .

Tous mes Professeurs, mais particulièrement Mr. De Grimaud, s'intéressent à moi. Ce dernier . . . me conseille mille choses, s'evertue le brave homme à songer à mille expédiens pour me retenir ici.

Je vous en parlerai plus au long dans une autre lettre. Je vous témoignai dans le tems les remerciemens de Madame Fesquet au sujet de votre cadeau. Je lui avais déjà conseillé les ouvrages de Sturm, et elle vient de les recevoir de la Haye. Elle en est fort contente , ainsi que toute la famille Allut : et mon crédit a augmenté auprès d'eux. Cette idée d'avoir été votre élève me donne chez cette famille du relief, dont je suis fier. Monsieur Allut est fort sensible aux soins que vous avez eus pour que ses narcisses fussent de la belle espèce, et il les attend avec impatience. En attendant il m'a remis une note concernant vos questions pour dif-

deviné le sens, à l'aide des endroits paralleles. Chemin faisant, et à mesure que l'occasion se présente, je re-tablis un grand nombre de passages d'autres Grecs (et quelquefois Latins), et j'éclaircis quelques uns, qui sont obscurs. Vous serez peut être surpris de ce que je vous dis des Auteurs Latins; d'autant plus que la Littérature Romaine n'est pas à beaucoup près aussi familière que la Grecque. Mais je vais vous en donner un exemple de restitution, muni de l'approbation de Mr. de Villoison, et de Mr. de la Rochette, deux savans distingués de cette Capitale.

NON DUM UMBRATICUS DOCTOR (dit Petrone au commencement de son satyricon p. 13, edit. Burmani) ingenia deléverat, quum Pindarus novemque Lirici Homericis versibus Canere TIMUERUNT. Ce timuerunt, qui fait un contresens manifeste, a beaucoup exercé les Critiques, qui ont cherché mal à propos le changer en non timuerunt, sustinuerunt, invenerunt, tandis qu'il faut absolument, ainsi que je le pense, lire TENUERUNT, dans le sens de Scierunt, ou norunt. Outre les exemples qu'on trouve dans Petrone même de cette signification du tenes; et dans cet endroit de Plaute: nullus frugi potest esse homo, nisi qui et bene et male facere TENET. (Bach. 4, 4 10). La langue Grecque, que les Romains se sont toujours proposée pour modèle, emploie le verbe analogue ἔχω dans la même signification. C'est ainsi qu'ἔχειν δμῆσιν ἵππων, dans Homère signifie savoir dompter les chevaux; et que les habitans de Candie parmi les Grecs d'aujourd'hui disent encore δὲν κατέχω γράμματα, non ca lles literas.

Je suspens, ainsi que vous le desirez, l'achat du se-

P. S. N'oubliez pas, mon ami, je vous prie , de me dire comment vous qualifierait-on en Latin , comme membre de la Société d'Harlem, est-ce Socius Academiae Harlemensis ?

Vous aurez la bonté de remettre le paquet ci-inclus au chantre.

Je vous prie de témoigner mes respectueuses amitiés à tous ceux de votre nation, qui ont la bonté de s'intéresser à moi.

16.

Paris, 25 Janvier, 1793.

Ci joint je vous envoie, mon cher ami, une ample provision de pamphlets, les tous relatifs au procès et à la mort du malheureux Louis Seize. Vous y trouverez bien du mauvais, une pareille quantité du médiocre, et une petite partie du bon. J'ai cru que pour vous donner une idée de l'état où nous sommes dans ce moment, et de celui de l'opinion publique, il fallait vous mettre sous les yeux différentes pièces, dont les auteurs jouent un grand rôle dans cette révolution.

Le Roi fut exécuté le 21 de ce mois. Il a montré beaucoup de fermeté et de courage pendant tout le cours de sa captivité, et au terrible moment de son exécution. Monté sur l'échaffaud j'n'ont entendu de sa bouche que ces paroles : je pardonne à tous mes ennemis.

Je n'examine point ici, s'il a été coupable au point de mériter un tel supplice. Cette question, oiseuse dans ce moment, ne peut être résolue, que par les nations étrangères, ou par les Français, qui commenceront leur existence, lorsqu'une bonne partie de la génération

Qu'elle est différente (car il est tems de tirer le rideau sur les actions, qui révoltent les âmes honnêtes,) la conduite du généreux Malesherbes ! Ancien Ministre d'une cour, dont il n'avait pas beaucoup à se louer, et accablé sous le fardeau de près de 80 ans , bravant tous les dangers, que sa conduite pouvait lui attirer dans un moment de fermentation, il offre pour être le troisième défenseur de Louis.

Le testament de Louis Seize, que vous trouverez dans le paquet, vous pouvez le regarder comme authentique. J'y ai mis quelques pièces du ci-devant Baron Kloots, parent du célèbre Paul, auteur des recherches sur les Egyptiens , sur les Américains , et récemment sur les Grecs. Ce Kloots a joué aussi un grand rôle dans cette révolution. Dans le commencement il a pris le titre modeste d'Ambassadeur du genre humain; ensuite il s'est donné celui d'Orateur du genre humain. Dans ce moment il est connu sous celui d'Anacharsis Kloots, sans avoir renoncé aux deux premiers , ni au droit de se donner dans la suite un quatrième, cinquième, sixième , nom ou titre n'importe.

Vous y trouverez des pièces de Condorcet; une de Necker, qui se fait encore entendre du fond de la Suisse. Le sanguinaire Marat , ci-devant Médecin du comté d'Artois , maintenant député à la Convention qu'il déshonore, est auteur d'un journal , qui empoisonne tous les soirs Paris, sous le titre d'Ami du peuple. Il y prêche le meurtre et l'incendie; il y sonne par pur amour pour le salut public , qu'il faut encore abattre le nombre modique de cent-cinquante mille têtes pour consolider la liberté. Vous y verrez

29 Octobre, 1793.

Je vous écris, mon-cher-ami, ce peu de lignes pour vous tranquilliser sur mon sujet. Ma santé étant considérablement affaiblie par diverses raisons, je me suis retiré depuis quelques mois à la campagne, à une quinzaine de lieux de Paris. Je suis chez un ami, qui m'a arraché malgré moi à la mort, qui me menaçait déjà depuis le mois de Juillet, en me donnant un asyle chez-lui, et en me prodiguant tous les soins que l'amitié la plus sincère lui dicte. Je ne sais pas encore quant je pourrais être de retour à Paris, malgré l'envie que j'ai de m'y rendre, à cause de mon travail sur Hippocrate, suspendu déjà depuis plusieurs mois à mon grand désavantage. Je vous écris cette lettre, quoique j'ignore absolument par quel moyen elle pourrait vous parvenir. J'ai reçu celle que vous m'avez adressé dernièrement de la part du chantre. Je vous prie de l'en avertir, et de le prier de ne m'écrire dans la suite, que les choses, qui nous regardent personnellement.

Mes très-humbles complimens à vos respectables familles, et particulièrement à notre ami Dentand. Εὐχόμενοι!

A 20 lieues de Paris, 26 Octobre, 1795.

Votre lettre, mon bon ami, m'a attendri jusqu'aux larmes. Elle m'a trouvé dans le moment le plus critique peut être de ma vie. Pour vous faire une idée de mon état depuis près de trois ans, imaginez-vous un homme sensible, et idolâtre de son indépendance, trans-

étrangère, qui pût distraire l'attention de la nation sur ses forfaits, et pour avoir de quoi soudoyer une foule de délateurs, de spoliateurs et d'assassins, lâchés comme autant de bêtes féroces sur toute la surface de ce malheureux Empire, avait tellement multiplié les assignats, que personne n'en veut plus aujourd'hui.

Ce discrédit a dû naturellement hausser le prix de toutes les denrées: Tout, depuis les choses de la première nécessité, jusqu'au marchandise les plus indifférentes, se vend au moment où je vous écris, depuis 60 jusqu'à 100 fois plus cher, qu'il ne vaut effectivement. Le pain est à 15 fr. la livre; la chandelle à 55; le bois depuis 600 jusqu'à 800 la voie; une paire de souliers 250, à 300. Ces prix, tout énormes qu'ils sont, vont suivant toutes les apparences augmenter encore prodigieusement sous peu de jours. A la fin de l'hiver passé je payais pour un très-mauvais diner jusqu'à 15 fr. on m'écrit à présent de Paris, qu'on ne peut y diner à moins de 30. Tout ce qui est marchand ou ouvrier ne se ressent guères de cette hausse, parceque vendant à proportion du prix, auquel ils achètent, tout se trouve de cette manière compensé. Tout le poids de cette calamité porte sur les rentiers, et sur les gens de lettres. Les revenus des premiers sont fixes; et les seconds sont fort loin de mettre leur travail au niveau du taux ordinaire des denrées nécessaires à la vie.

Tout ce récit, qui n'est qu'une esquisse très imparfaite des maux horribles que nous souffrons vous inspire sans doute la curiosité de savoir les moyens par lesquels je me suis soustrait jusqu'à ce moment (car je ne vous répond point pour l'avenir) à la faulx de la misère, qui a déjà moissonné beaucoup de monde. L'hi

puis bien du tems mon principal travail sur Hippocrate. Cette dure nécessité me chagrine d'autant plus, que de l'aveu même des critiques éclairés, il existe actuellement fort peu de personnes en Europe, capables de s'occuper d'un pareil travail, au lieu qu'il n'y a rien de si commun que des traducteurs. Mais est ce ma faute, mon cherami ? Un pareil travail dans ce moment me menerait tout droit à l'hôpital, au lieu que ces traductions pourraient au moins m'empêcher de mourir de faim.

Je passai, il y a deux ans, quatre mois dans la campagne de mon ami, où je reçus votre avant dernière lettre ; et je viens de recevoir votre dernière après deux ans dans cette même campagne, où je me trouve depuis deux mois. J'attends le moment, où je pourrais vendre ma dernière traduction à quelque libraire de Paris, pour tâcher d'aller y passer l'hiver, à moins qu'un bouleversement total dans les finances de l'état, ne me rende le séjour de cette ville absolument impossible. Il m'était possible dans l'état actuel des choses d'avoir une chaire de Professeur avec 5000 fr. d'honoraire. Mais indépendamment de plusieurs raisons, trop longues pour vous les communiquer dans ce moment, et qui m'ont obligé d'arrêter le zèle de mes amis, j'ai pour principe, que quand on se sent bon à quelque chose, on doit toujours attendre d'être cherché, et s'interdire toute démarche, qui pourrait être confondue avec l'intigine.

D'après tout ce que je viens de vous dire, mon ami, vous pouvez juger si j'avais raison de vous dire au commencement de ma lettre, que celle que je viens de recevoir de vous m'avait attendri jusqu'aux larmes.

Ayez seulement la précaution, mon ami, que cette personne soit un assez honnête homme, pour me remettre, la vraie valeur de la somme suivant le change actuel, qui, vû le discrédit des assignats, doit être tout-à-fait à la faveur de votre place.

Je m'explique quoique je ne connaisse guère les affaires, vu le prix actuel du Louis d'or, qui se vend à 1800 (sous peu de jours il vaudra peut-être deux fois autant), je pense que 100 piastres de votre monnaie doit peut-être rapporter 10 à 12 mille livres en assignats. Cette somme ne doit point vous surprendre, car ce qu'elle n'est qu'une valeur nominale, qui suffit à peine pour sustenter pendant six mois un homme qui vit avec une extrême économie. Le moment approche peut être, où il faudra payer 1000 fr. pour une paire de souliers. Nous payons déjà 4 pour le blanchissage d'une chemise. J'aurai besoin de 2500 à 3000, pour m'échauffer l'hiver qui commence déjà. Je parle d'après le prix du moment ; mais ces prix augmentent du matin au soir d'une manière si effrayante, qu'il est très possible que je me voie dans la dure nécessité de passer l'hiver sans feu.

Je vous envoie cette lettre par le canal de la même personne, qui m'a remis la vôtre. C'est une personne, qui a bien mérité de moi : vous ne croiriez pas les démarches qu'elle a été obligée de faire pour me déterminer. Il me tarde de retourner à la ville pour aller la remercier personnellement. Tâchez de me répondre au plutôt que vous pourrez, et de me donner de vos nouvelles, de celles de nos amis communs, de mes parens, de ma famille. Faites à tous mes tendres amitiés, et particulièrement au chantre. Racontez-leur mes mal-

qui vient me soulager dans un moment, où j'ai le plus grand besoin de soulagement, ne pouvant rester plus long-tems dans une campagne qui est trop-humide pour ma pauvre santé. D'après la lettre que je viens de recevoir de ces Messieurs, cette somme de 400 Piastres me rapportera environ 675 tournois en numéraire. Je leur envoie aujourd'hui une double lettre de change payable une seule fois par Mr. Dentand, à l'ordre des dits Mrs. S. d'Isay ece. Et je vous prie, non seulement de faire en sorte qu'elle soit payée exactement à l'échéance, comme je ne doute point, mais de m'en avertir le plutôt possible par un petit billet ostentible, pour que je puisse en réclamer le remboursement, en cas que ces Messieurs persistent à ne vouloir m'en payer le produit, qu'après l'acquittement de ma lettre chez vous.

Dans l'état où les choses sont parvenues aujourd'hui, c'est bien long d'attendre encore 4 ou 5 mois ; mais je m'armerai de patience, comme j'ai fait jusqu'à ce moment ; quoique à vous parler franchement, mon ami, je sente ma patience épuisée.

J'ai un manuscrit tout prêt depuis plus de quatre mois, et je ne puis pas le vendre, à cause de l'excès de variété du numéraire, qui fait que toutes les affaires sont en stagnation. Je suis occupé dans ce moment d'un autre ouvrage, qui vraisemblablement aura le même sort que le précédent. Quant à mon travail principal qui est celui d'Hippocrate, je l'ai discontinuée depuis bien du tems, faute de moyens de m'y occuper exclusivement à tout autre travail.

Je suis très mortifié, mon bon ami, de ne pouvoir pas écrire deux mots de consolation au malheureux chantre. Je vous prie de lui témoigner la part que je

expliquer catégoriquement sur mes intentions concernant le retour à ma patrie.

Il y a pres de quatre moisque je vous écrivis par le canal de Madame Doyen, une lettre, dans laquelle je vous adressais quelques questions littéraires de la part de mon ami la Rochette: l'avez-vous reçu?

Vous verrez dans la lettre à Dentant que je me propose de vous envoyer quelques exemplaires des ouvrages imprimés et à imprimer. J'y aurais ajouté volontiers la nouvelle traduction de Thucydide, faite par un savant de mes amis, et dans laquelle il est beaucoup question de moi, lui ayant fourni quelque remarques critiques sur plusieurs endroits très difficiles de cet auteur, qui est sans contredit le plus obscur des Anciens Ecrivains: Mais l'excessive rareté du numeraire me commande la plus stricte Economie, et me force de remettre cet envoi à un tems plus heureux . . . Je vous salue de tout mon coeur, mon excellent ami ! mes amitiés je vous prie a toutes vos Dames et Messieurs et à tous ceux qui s'interessent tant soit peu à un pauvre Grec comme moi. Εὐχίων καὶ μακρῶν διαβιώνς !

20.

A MON AMI DENTAND.

Paris, 3 Décembre, 1796.

Je viens de recevoir, mon bon ami, la nouvelle que, vous avez accepté la lettre de change, que vous m'avez autorisé de tirer sur vous. Les 400 Pres ont produit 678 livres tournois et 9 sous. Je ne puis mieux vous exprimer à vous et à notre ami le Ministre Keum, ma reconnaissance, qu'en vous assurant tous les deux, que j'amaïis on

Je profiterai en attendant de l'occasion de quelques Capitaines Grecs, qui ont apporté des subsistances en France, et que le gouvernement retient ici depuis dix-huit mois sans de quoi les payer, pour vous faire passer à vous et à notre ami Keun quelques exemplaires de quatre autres ouvrages de Medecine que j'ai déjà fait imprimer. L'impression de l'histoire de la Medecine ne commencera qu'avec le nouvel an 1797.

Il est possible que je l'ajoute aux autres, si ces pauvres Capitaines ont le malheur (comme ils ont de très fortes raisons de le craindre) de passer l'hiver ici. Jugez, mon ami, quel doit être la détresse et la perplexité des particuliers, si le gouvernement n'a point de quoi payer les bleds qu'il a achetés au terme d'un mois. De riches et très riches rentiers sont réduits à demander l'aumône. Ce que je vous dis là n'est point une figure de Rhétorique. Vous seriez bien éto^{ne} si vous voyiez les Metaxades Cañas, et Maurogordates demander l'aumône: eh bien mon ami, on a vu, et on voit encore tous les jours des gens de cette volée forcés d'employer cet expédiant humiliant. On n'a jamais entendu parler de tant de Suicides: les uns se précipitent d'un cinquième, les autres se brûlent la cervelle; au moment où je vous écris, une femme enceinte vient de se précipiter dans la Seine. Je ne vous parlerai point des vols et des assassinats qui se commettent tous les jours. Malgré cela, le soiriez vous? les bals et les spectacles n'ont jamais été si fréquentés qu'ils le sont actuellement. Un luxe aussi scandaleux qu'insultant pour la misère règne parmi les nouveaux parvenus; luxe fait pour inspirer la misanthropie à tout homme qui n'est point philosophe. Mais tirons le rideau sur une scène, qui ne peut qu'affliger l'homme sensible; sans corriger, les âmes endurcis.

rez la bonté de remettre à notre ami Dentand un exemplaire de chacun de ces ouvrages, ainsi qu'un exemplaire d'Apollonius de Rhodes, faite par quelqu'un de mes connaissances. De tous ces ouvrages il n'a que les observations de Medecine que j'ai honte de vous présenter, tant elles fourmillent d'erreurs typographiques, ayant été imprimées pendant mon séjour à la campagne par un de ces idiots, qui se sont faits imprimeur pendant la revolution. Je vous prie de lire la préface que j'ai mise à la tête de l'introduction à l'étude etc. et que ne fera pas plaisir à tous les médecins. Recommandez aux vôtres de lire la Médecine clinique le plus souvent qu'ils peuvent et de la nocturna versare manu versare diurna. Cet ouvrage est devenu un livre classique en France comme en Allemagne; et je viens d'en recevoir la septième édition Allemande. Vous trouverez dans le paquet une petite dissertation, que je fis inserer il y a quelque tems dans notre magasin Encyclopédique, et que nos Erudits ont trouvé bene trovata se non è vera. Il y est question du testament secret des Athéniens, point de littérature grecque, qui a jusqu'à present fort embarrassé les philologues. Je vous prie de m'accuser la reception de ce paquet, qui est adressé au Chantre. Le porteur, qui est un Grec de Psarà s'appelle Nicolas Milaïti, et est associé du gendre de Tiba, teinturier très connu dans votre ville.

Je suis fache de n'avoir pu vous envoyer par la même occasion une histoire de la Medecine, que j'ai traduite de l'Anglais, et enrichie de bien des notes litteraires. Il y aura bientôt six-mois que j'ai vendu cette malheureuse histoire à un libraire à un prix très misérable, et il n'en a pas encore commencé l'impression faute d'argent, quoique d'après notre contrat, il dut la commencer

si par malheur ma lettre ne vous est point parvenue, je vous le repète par la présente, en vous priant d'autoriser Mrs. D'Isay de me remettre la valeur de 200 de vos piastres, au cas seulement que je leur en fasse la réquisition. J'espère encore que d'un moment à l'autre, cet état convulsif qui nous travaille tous cessera; mais il a si longtemps duré, que je crains fort qu'il ne finisse par nous jeter dans quelque chose de pire, si toutes fois il est possible que notre état empire encore. Quoiqu'il en arrive, soyez persuadé que je ne m'en prévaudrai de ce secours, que dans le cas seulement où je ne trouverai aucune autre ressource. J'ai déjà mangé d'avance tout ce que l'histoire de la Médecine doit me valoir; et j'ai déjà commencé à vivre du produit futur de mes deux manuscrits non encore vendus. Je suis dénué d'habits, de linge et de mille autres choses nécessaires à la vie, sans compter que je n'ai pu encore remplacer quelques livres, indispensables pour mon travail, que je fus forcé de vendre lorsque le pain se payait 40 francs la livre. L'état de ma santé exige outre les remèdes une nourriture plus saine et mieux préparée que celle, dont je suis forcé de faire usage. C'est, mon cher ami, à mon grand regret que je vous mets au fait de tous ces détails affligeants; Je connais trop votre cœur pour ne point les regarder comme superflus: en vous les faisant connaître je n'ai d'autre but, soyez en persuadé, que celui de mériter de plus en plus votre estime, si j'ai le bonheur de sortir victorieux de cette horrible lutte, et votre indulgence si j'y succombe. Car, pour vous dire vrai, mourir de chagrin est à mes yeux une lâcheté, qui ne diffère qu'en degré de celle du suicide. Je finis en vous embrassant vous et notre Dentand de tout mon cœur! Je vous prie de remettre la lettre si-incluse au chantre, et de lui recomman-

cation avec l'Angleterre venait d'être défendue. Ne croyez pas, mon ami, que c'est par un mouvement de vanité que je vous donne tous ces détails. Certain du plaisir qu'ils doivent vous faire, je regarde la confiance que je vous en fait (et à notre bon Dentand aussi) comme un témoignage de ma reconnaissance, d'abord pour les peines que vous vous donnates d'instruire et de former ma jeunesse, et en suite du soin que vous n'avez jamais cessé d'avoir de mon sort, malgré la distance qui nous sépare.

Oui, mon ami, je passe ici et dans plusieurs parties de l'Europe, pour un Critique assez heureux dans mes conjectures. Cela ranime un peu mon courage; mais cela ne me donne de quoi vivre honnêtement, ni ne me console du chagrin de voir que ma Nation n'est point en état de tirer aucun profit de mes faibles talens; elle qui en a plus besoin que les Européens. Ἐπ'ὧσο.

Je vous prie de me faire passer vos lettres (tant que la guerre durera) par le canal de Mrs. Et D'Isayetc. d'Amsterdam.

Le libraire vient de m'assurer, qu'il va commencer incessamment l'impression de l'Histoire de la Médecine. Je vous enverrai quelques exemplaires aussitôt qu'elle sera achevée. J'en ferai de même par rapport à mes deux manuscrits, que je garde encore chez moi. J'espère que vous en serez content. J'ai oublié de vous dire que l'ouvrage intitulé. Le vade mecum de Médecin que vous trouverez dans le paquet est une de mes traductions, quoique je n'aie point mis mon nom. Comme tous ces livres sont empaquetés depuis bien des mois, et que j'ai égaré la motiée des exemplaires de chaque ouvrage. je vous prie, en m'en accusant la reception de me marquer le nombre d'exemplaires de chaque ouvrage, nombre qui n'es

ὁ Πρωτοσύγγελος Συναίτης. Τὴν ἀγαπητὴν σου φαμῆλίαν, τὸν ἀδελφόν μου, τὴν νύμφην μου, τοὺς συγγενεῖς ὅλους καὶ φίλους ἄσπασαι ἀπὸ μέρους μου ὀνομαστί. Σὲ εἶπα εἰς τὴν προλαβοῦσαν μου. σὲ ἐνθυμίζω καὶ εἰς τὴν παροῦσαν, νὰ φυλαχθῇς, μήτε νὰ ζητήσης, μήτε νὰ δεχθῇς καμμίαν βοήθειαν, μήτε μικρὰν μήτε μεγάλην ἀπὸ τὸν ἐκλαμπρότατον.

23.

Ἐκ Παρισίων, α'. Δεκεμβρίου, 1802.

Πρὸς τὸν κύριον Ἀλέξανδρον Βασιλίον,

Καλὲ ἀθεόφοβε τί εἶναι ταῦτα τὰ γινόμενα παρὰ σοῦ; Ἐγὼ σὲ εἶπα περὶ τοῦ Ἡλιοδώρου, ἂν ἐνθυμοῦμαι καλὰ, » ἐὰν « εἶχα τὸν καιρὸν » καὶ σὺ λαμβάνεις τὴν ὑποθετικὴν μου πρότασιν, ὡς ἀποφαντικὴν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὴν παρεξηγεῖς. Ὡς τόσον, φίλε, τὰ ἀργύριά σου ἀπὸ τὰς χεῖρας μου πλέον δὲν ἐξέρχονται· τοῦτο μόνον ζητῶ νὰ ἔχῃς μακροθυμίαν περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν Αἰθιοπικῶν, ἔπειτα νὰ τὸ κρατῇς ἀπὸρρητον, ἕως τὴν ὥραν αὐτὴν ὅποταν δημοσιευθῶσι διὰ τοῦ τύπου· Δὲν θέλω βραδύνειν βέβαια νὰ τὸν καταχερίσω· μόνον τοῦτο εἶναι χρεῖα καιροῦ διὰ νὰ τὸν μελετήσω νὰ τὸν διορθώσω νὰ τὸν ἐκδώσω χωρὶς σφάλματα τυπογραφικὰ ὅσον εἶναι δυνατόν. Ἄν σὲ ἦτον εὐκόλον νὰ μὲ προξενήσης ἀπὸ Βενετίας τὴν Ἰταλικὴν μετάφρασιν, δὲν ἦτον ἀνωφελὲς ἴσως· ἐπειδὴ εἶναι παλαιὰ, πειθανὸν εἶναι ὅτι μεταφράσθη ἀπὸ χειρόγραφον καὶ ἂν εἶναι τόσον ἀκριβὲς ὅσον ἡ μετάφρασις τοῦ Στράβωνος, δυνατόν εἶναι νὰ μὲ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν διόρθωσιν τινῶν γραφικῶν ἀμαρτημάτων. Αὐτὴ ἐπιγράφεται οὕτως. *Istoriadelle cose Ethiopiche d'Eliodoro tradotte dalla lingua Greca nella Toscana, da Leonardo Chini, in Venezia, appresso Gabriel Giolito de Ferrari 1556*, τὴν πρώτῃν ᾠοράν· ἔπειτα

ἀπὸ ἴσης σπουδῆς καὶ ἴσων μέσων (toutes choses égales) οἱ Γραικοὶ νὰ μὴν ἐξεύρωσι τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, παρὰ τοὺς ἀκριβέστερον. Ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα, καθὼς σὲ εἶπα, πρέπει νὰ ᾔηται ἀνεκλάλητα, καὶ νὰ γίνωνται sans affectation et sans faire semblant de rien. δύο φορές ἔχει δίκαιον ὅστις προβάλλει τὸ δίκαιόν του ἀπαθῶς καὶ μετριόφρονως. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ Ἡλιοδώρου.

Βλέπω ὅτι μέλλεις νὰ διατρίψῃς εἰς τὸ Λουγδοῦνον (Lyon) μακρότερον παρὰ ὅ,τι ἐνόμιζες. Ἀγαθῇ τύχῃ! Ἰκανὸς εἶσαι νὰ κρίνῃς ἀπὸ πολλῶν τῶν προσπιπτόντων ὅ,τι σὲ συμφέρει περισσότερο.

ἔχε πάντοτε κατὰ νοῦν τὸ τοῦ Ἐπιχάρμου.

« Νᾶφε καὶ μέμνα σ' ἀπιστεῖν· ἄρθρα (ἢ ὡς ἄλλοι νεῦ-
» ρα) ταῦτα τῶν φρενῶν ».

Ἡ ἐνθύμησις τοῦ παραγγέλματος τούτου εἶναι μάλιστα ἀναγκαία εἰς τοὺς εὐπροαιρέτους· διότι αὐτοὶ μάλιστα εἶναι ὑποκείμενοι εἰς τὴν εὐπιστίαν.

Κάμνω τέλος ἀσπαζόμενός σε.

24.

18 Δεκεμβρίου. 1802.

Φίλε μου Ἀλέξανδρε ἀσπάζομαι σε. Καταχερῶ σήμερον τὴν παροῦσαν ἐπιστολήν, χωρὶς νὰ ἐξεύρω πότε μέλλω νὰ τὴν τελειώσω. Ἡ φυσικὴ ἀσθένεια τοῦ σώματός μου κάμνει τὰς πολλὰς μου ἀσχολίας πολλαπλασίους ἀφ' ὅ,τι ἀληθῶς εἶναι. Καὶ σὺ μὲ λέγεις, φίλε, νὰ ἀρχίσω τὸν τύπον τοῦ ἰδιοῦ μου μέρους τοῦ Στράβωνος. αὐτὸ καὶ ἂν δὲν ἦτο δύσκολον διὰ τὴν διακοπὴν τῆς συνεχείας τῶν σημειώσεων καὶ ἄλλα τινὰ αἷτια, τὰ ὅποια χωρὶς αὐτοφίας δὲν ἐμπορεῖ τις νὰ καταλάβῃ, γίνεται ἀδύνατον διὰ τὸν καιρὸν τὸν ὅποιον θάπανῶ εἰς τὴν ἔρευναν καὶ ἀναθεώρησιν τοῦ ἤδη τυπογρα-

νάτον νὰ σὲ περιγράψω. Ἡ πρώτη ἔννοια εἶναι, ὅτι ἐπειδὴ εἰς αὐτοὺς δὲν ἐδιωρίσθη μισθός, δίκαιον εἶναι νὰ ἐργάζωμαι μόνος· καὶ τούτου δοθέντος, δὲν ἀρκεῖ βέβαια τὸ λειπόμενον τῆς ζωῆς μου διάστημα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου. Ἡ δευτέρα εἶναι, ὅτι ἐπειδὴ ἡ συνέχεια τοῦ μισθοῦ εἶναι ἀόριστος ὅσον καιρὸν ἀκολουθεῖ τὸ ἔργον, θέλω μακρύνειν τὸν καιρὸν ὅσον δύναμαι, διὰ νὰ ἀπολαμβάνω ἀκόπως τὰ κοινά.

Ὅτι ἐγὼ ἀφ' ἑαυτοῦ μου ποτέ τινα δὲν ἐζήτησα τίποτε, περὶ τούτου μήτε εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς μου (ἂν ἔχω ἐχθρούς) εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀμφιβάλλωσιν. Ὡς τόσον, δι' ὅσα προβλέπω ἤθελα δώσειν πολὺ πρᾶγμα διὰ νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τοιοῦτον κάτεργον· ἀλλὰ τὰ γινόμενα δὲν ἀπογίνονται.

Ἐῤῥώσο εὐδαιμονῶν !

25.

26, Δεκεμβρίου, 1802.

Φίλε μου 'Αλέξανδρε

Ταύτας τὰς ἡμέρας, φίλε, μ' ἐπνιζαν παντὸς εἶδους ἀσχολίαι, καὶ πολλαὶ καὶ μακραὶ ἐπισκέψεις γνωρίμων. Δύο Ἄγγλοι ὅμως ἀπὸ τὸ Oxford ἄνδρες σοφοί, μ' ἐπροξένησαν μεγάλην εὐχαρίστησιν· αὐτοὶ μ' ἔφεραν καὶ τὴν Μήδειαν τοῦ Εὐρυπίδου, τὴν ἐκδοθεῖσαν παρὰ τοῦ Porson, ἀπὸ τὸν ὅποῖον προσμένω καὶ τὴν Ἑκάβην. Εἰς τὴν δευτέραν ἐπίσκεψιν, τὴν ὁποίαν μ' ἔκαμν ἔτυχεν παρὼν ὁ παρὰ τοῦ θυρωροῦ μου ὀνομαζόμενος Μενέλαος, καὶ μετὰ τὴν πολλῶν ἄλλων ἐλάλησε καὶ περὶ Βεκαρίου. Ἐφάνη εἰς τοὺς Ἄγγλους πρᾶγμα παράδοξον ὁ Βεκαρίας μεταγλωττισμένος εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν τῶν Γραικῶν, ὅθεν ἀναγκάσθη νὰ δώσω δύο δι' αὐτοὺς, ἓνα διὰ τὸν Porson, καὶ ἓνα διὰ τὸν Banks. Εὐδαιμόνει!

26.

ἐκ Παρισίων, α'. Μαΐου, 1804.

Σὲ γράφω καὶ μὴ δυνάμενος, φοβούμενος μὴν ἡ σιωπὴ μου

Instinct εἶναι ὁρμὴ ἔμφυτος, ἢ αὐτόματος, ἐμπορεῖς νὰ εἰπῇς καὶ φυσικὴ κλίσις. Τὸ ῥέπω ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ τὸ Κλίνω· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὰ δύο εἶναι Ἑλληνικά, μὲ φαίνεται ὅτι ἡ Κλίσις καὶ τὸ Κλίνω πρέπει νὰ ἔχωσι τὴν προτίμησιν, διὰ τὸ σαφέστερον.

Μέχρι τῆς πολιτικῆς μεταβολῆς τῆς Γαλλίας, οἱ Γραικοὶ ἀπὸ κλίσιν αὐτόματον, τῆς ὁποίας εὐκολα δύναται τις νὰ ἐξηγήσῃ τὴν αἰτίαν, ἐπροτίμουν παρὰ τ' ἄλλα ἔθνη, κ. τ. λ.

Arbitraire εἶναι αὐτογνώμων. Mousse, ἃς ἦναι ὑπηρέτης ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ τὸ ὑπηρέτης τὴν ἀρχὴν ἦτο ναυτικὴ λέξις (ἀπὸ τὸ ἐρέσσω .)

Caricature, δὲν εἶναι Μορμολύκειον· ἀλλὰ τί εἶναι; ἐδῶ πλέον, φίλε, χρειάζεται ἀποκότησις καὶ ἀδιεντροπία. Carico (ὅθεν τὸ Caicare) κατὰ λέξιν θέλει νὰ εἰπῇ Φόρτος, ἢ Γόμος (παρὰ τὸ Γέμω). ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο τὸ Φόρτος εὐρίσκεται εἰς τὸν Ἀριστοφάνην εἰς τόπον (Εἰρήν. 748), ὅπου ἐξ ἀνάγκης, δὲν ἐμπορεῖ νὰ μεταφρασθῇ παρὰ διὰ τοῦ Caricature. Ὁ νοστιμότατος αὐτὸς ποιητὴς κατηγορεῖ τοὺς πρὸ αὐτοῦ κωμικούς, ὅτι ἐγέμισαν καὶ ἐφόρτωσαν τὴν Κωμωδίαν μὲ πολλὰ βωμολοχεύματα καὶ ἀγεννῆ σκώμματα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς ἀποσκορακίτας, ἔδειξε πρῶτος εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν ἀληθῆ φύσιν τῆς Κωμωδίας.

Τοιαῦτ' ἀφελὼν κακὰ, καὶ ΦΟΡΤΟΝ, καὶ βωμολοχεύματ' ἀγεννῆ, ἔποιήσε τέχνην μεγάλην κ. τ. λ.

Ὁ αὐτὸς Ἀριστοφάνης παράγει τὸν Πλοῦτον, ὅστις ἐμποδίζει τὴν γυναῖκα τοῦ Χρεμύλου νὰ τοῦ χύσῃ κατὰ κεφαλῆς τὰ καταχύσματα, ἥγουν τὰ βαρβαροτουρκιστὶ λεγόμενα γεμίσια, λέγων ὅτι τὰ τοιαῦτα ἐπὶ σκηνῆς εἶναι ἀληθῆς Caricature, ἀληθῆς farce (Πλούτ. 796).

Ἐπαιτα καὶ τὸν ΦΟΡΤΟΝ ἐκφύγοιμεν ἄν.

Οὐ γὰρ πρεπῶδές ἐστι τῷ διδασκάλῳ,

Ἰσχάδια καὶ τρωγάλια τοῖς θεωμένοις

Προβαλόντ' ἐπὶ τούτοις ἐπαναγκάζειν γελᾶν.

Εἶναι ὑπόσχεσις, γίνεται ὑπόσχεσις (devient), μεταβάλλεται εἰς ὑπόσχεσιν

καὶ συντείνει ἵνα Importe. ἂν ἐμετάφραζες ἑλληνιστὶ ἔπρεπε νὰ εἰπῇς ἐξάπαντος Διαφέρει. Ἀλλ' ἡ σημασία αὕτη ἐξ ἀτυχίας δὲν εἶναι γνωστὴ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν· ἴσως ἦτον καλὸν νὰ εἰπῇς καὶ δὲν εἶναι πρᾶγμα ἀδιάφορον· ἂν θέλῃς τὸ Συντείνει, διὰ τί ὅχι τὸ συμφέρει; τὸ ὁποῖον κἂν εἶναι ἐξάδελφος τοῦ Διαφέρει· τὸ Ἴνα ἀφίνω εἰς τὴν ἐξουσίαν σου, διότι δὲν εἶμαι νομοθέτης τῆς γλώσσης· προκρίνω ὅμως τὸ Ἰνὰ, καὶ τόσον περισσότερον, ὅσον αὐτὰ εἶναι μόρια, τῶν ὁποίων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ ἀρχὴ καὶ γένεσις εἶναι ἀδηλος, καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις ὁ σχηματισμὸς ἀνέλεγκτος, ἢ δυσεξέλεγκτος· εἶναι ἀληθινὰ ἀποθραύσματα τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ λόγου· τοιαύτας ἀνωμαλίας σχηματισμοῦ εὐρίσκομεν ἀναριθμήτους εἰς τοὺς παλαιούς· τὸ ἐπὶ ῥῆμα Παντάπασι, καθ' ὑπόθεσιν εἶναι φανερά δύο κολλημένα ὀνόματα Πάντα πᾶσι, ἑλλειπτικῶς ἀντὶ τοῦ Κατὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι, en tout et par tout· ἀλλὰ τίς ἤθελε συλλογισθῇν ἢ πιστεύσειν ὅτι καὶ ὁ σύνδεσμος Ἐμπας (Ἰωνικῶς Ἑμπης) ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ τὸ Ἐν πᾶσι· καὶ μόλον τοῦτο εἶναι ἀποδεδειγμένον· ἂν αὐτοὶ ἔκαμαν ἀποκοπὴν εἰς τὸ Ἐν πᾶσι κάμνομεν καὶ ἡμεῖς ἀφαίρεσιν εἰς τὸ Ἴνα.

Θαῤῥούντως τὴν ἔγραψα.

Θαῤῥούντως ἴσως ἦτον ὀρθώτε-
τὴν ἔλαβα } ρον; δὲν ἐδίσασα
(τὴν ὑπό- } je n'ai point hésité)
σχέσιν) τὴν } νὰ τὴν λάβω.
ἔκαμα ἢ }
καὶ τὴν ὑ- }
πεσχέθην }
(κατὰ τὸ }
ζῶ ζῶην) }

Ὅλοι ἠσθάνθημεν ἠσθάνθημεν ὅλοι· ὅχι μόνον διὰ τὸ εὐσημότερον εἰς τὴν ἀκοήν (τὴν ἰδι-

τῶν εἰς ἔω σχηματίζονται εἰς ἰζω, καὶ ἀνάπαλιν). Ὁ Ἡρόδοτος λέγει τειχέειν ἀντὶ τοῦ τειχίζειν, καὶ σακκέειν, ἀντὶ τοῦ σακκίζειν (τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ σακκελίζω) καὶ πέμπτην Ἀρχινίζω, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ Ἀρχινέω. Ὁ λόγος μου δὲν ἀποβλέπει κυρίως εἰς τὸ νὰ κλείσω τὴν εἴσοδον εἰς τὸ Ἄρχομαι, ἀλλ' εἰς τὸ νὰ σὲ κοινωνήσω φιλικῶς τὸ περὶ τῆς γλώσσης σύστημά μου.

Πέμπω εἰς τοὺς κόρακας τὸν χυδαῖσμον ἐκείνων, ὅσοι χωρὶς πολυχρόνιον μελέτην, καὶ συνεχῇ παραλληλισμὸν μετὰ τῆς παλαιᾶς ἐπιβάλλωνται νὰ Φκιάσωσι τὴν νέαν. ἀλλ' ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος πάλιν δὲν μὲ φαίνεται καλὸν μὲ πρόφασιν Ἑλληνίσεως νὰ τὴν γυμνώσωμεν ἀπὸ λέξεις ἀναλογικὰς, τὰς ὁποίας ἐνδεχόμενον εἶναι νὰ ἐπρόφερε καὶ τὸ στόμα τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ξενοφῶντος. Σὲ εἶπα, ἂν δὲν ἐλησμόνησα, ὅτι τὸ Μάκρος μίαν καὶ μόνην φορὰν εὐρίσκεται εἰς μόνον τὸν Ἀριστοφάνην. ἂν δὲν ἐσώζετο λοιπὸν ὁ Ἀριστοφάνης, ἡ λέξις αὕτη ἔπρεπε νὰ ἐξορισθῇ ὡς βάρβαρος· καὶ μ' ὅλον τοῦτο ἔχει συνήγορον τὴν ἀναλογίαν, ἐπεὶ δὴ σῶζεται τὸ μακρύνω.

Παχύνω Πλατύνω Εὐρύνω Βαθύνω Μηκύνω, Μακρύνω, καθὼς Πάχος Πλάτος Εὖρος Βάθος Μῆκος, οὕτω καὶ Μάκρος. Διὰ τὴν νέαν Γραικίαν . . διὰ τὴν νέαν Ἑλλάδα· καὶ τοῦτο διότι οἱ μὲν Ἕλληνες ὠνομάσθησαν τὸ πάλαι Γραικοί, ἀλλ' ὄχι παρὲς ὁ τόπος των Γραικία.

Ὅσον συνάπτει. . . . ὁ Ἀναγνώστης σου (τὸν ιδιότην λέγω) μόλις νοεῖ τί θέλει νὰ εἰπῇ ἢ ἐπ' ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ διακόνου λεγομένη **συναπτῇ**, μόνον ὅ,τι τὴν ἀκούει καθ' ἡμέραν. Εἰς τὸ **συνάπτω** ῥῆμα ἄλλην ἔννοιαν δὲν προσκολλᾷ παρὰ τὴν γνωστὴν εἰς τὰ κοινὰ σχολεῖα, **συνάπτει τὴν**

ἂν ἦναι θεώρει το ὀλικῶς, καὶ μὲ τὸν λογισμὸν, εἰν ἂπ' αὐτὸ δύναται ὁ ἀναγινώσκων νὰ μορφώσῃ μίαν γραμματικὴν, ὅχι χωρὶς ἀνωμαλίας, ἀλλὰ μ' ὅσον δυνατὸν ὀλίγας.

***Ἀρχομαι** λέγεις· καὶ δὲν εἶναι δεινὸν εἰς τὴν ἀκοήν· ἀλλ' ὅταν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ δύνασαι νὰ εἰπῇς καὶ Ἑρχόμενῃ, καὶ Ἑρξάμενῃ, καὶ θέλω ἄρξασθαι; ἂν ὅλα ταῦτα δύνασαι νὰ τὰ μεταχειρισθῇς χωρὶς βίαν, καλῶς· εἰν ὅχι, ζήτει ἄλλα, τῶν ὁποίων ὅλη ἡ συζυγία νὰ ἦναι ὁμαλὴ καὶ πλέον εὐπαράδεκτος εἰς τὴν ἀκοήν. Πρόσεχε, φίλε μου, καὶ τοῦτο· ποτέ σου λέξιν μὴ καταδικάζῃς πρὸ τοῦ νὰ βεβαιωθῇς ὅτι δὲν εὐρίσκεται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἢ αὐτῇ, ἢ ἡ συγγενῆς καὶ σύστοιχος ἢ καὶ ἡ ἀνάλογός της. Ὀλίγος καιρὸς εἶναι ἀφ' οὗ ἔμαθον ὅτι τὸ **Αὐτίον** εἶναι Ἑλληνικόν, καὶ μάλιστα ἀναλογώτερον παρὰ τὸ **Ὠτίον**. τοῦτο εἶναι ὑποκοριστικὸν τοῦ **Ὠς**, ὡτός, (τοῦ ὁποίου ἡ ἀνωμαλία εἶναι πρόδηλος, ἐπεὶδὴ δὲν ὁμοιάζει ἡ γενικὴ μὲ τὴν ὀνομαστικὴν). τὸ δὲ **Αὐτίον** εἶναι ἀπὸ τὸ **Αὔς**, **Αὐτός**, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν διάλεκτον τῶν Κρητῶν καὶ τῶν Λακωνίων ἐσήμαινε τὸ λεγόμενον εἰς ἡμᾶς **αὐτίον**, καθὼς φαίνεται εἰς τὸν **Ἡσύχιον**.

Μικρὰ προσθήκη.

Πολιτικὴ κατὰστασις σημαίνει τὸ σύνταγμα τῆς πολιτείας (le gouvernement, la Constitution)· ἡμεῖς δὲν ἔχομεν καμμίαν, ἀλλὰ ζῶμεν ὑποκάτω εἰς τὴν τουρκικὴν τυραννικὴν κατὰστασιν, περὶ τῆς ὁποίας δὲν λαλεῖ εἰ μὴ ἐν παρόδῳ τὸ Ἰπὸμνημα. Τὸ **Civilisation** λέξιν παραστατικὴν δὲν ἔχομεν ἀκόμῃ. Ὁ **Στράβων** τὴν ὀνομάζει σχεδὸν πάντοτε **Ἡμέρωσιν**, ἐπεὶδὴ τοῦτο ἀληθῶς εἶναι ἡ **Civilisation**· ἀλλὰ τίς θέλει ὑποφέρει τὸ ἡμέρωσις περὶ ἡμῶν; ὅχι μόνον διὰ τὴν ἐθνικὴν φιλαυτίαν, ἀλλὰ καὶ διότι μὴτ' εἶναι κατὰ πάντα ἀληθές· χρειάζεται λοιπὸν ἐνταῦθα περίφρασις, ἡ ὀνομαθεσία, ἥγουν νὰ βαπτίσωμεν τὸ νεογέννητον τοῦτο πρᾶγμα διὰ τοὺς **Γραικοὺς**· ἀλλ' ἡ ὀνομαθεσία ἔχει καὶ αὐτὴ τοὺς κανόνας της· ἕνας

ὄχι ἄλλο, νὰ ὑπάγῃ καὶ εἰς τὰς Ἐκκλησίας· τὰ ἡμέτερα λεξικά δὲν λέγουν τίποτε πλὴν τοῦ Σουῖδα, ὅστις ἀναφέρει μόνην τὴν ῥῆσιν χωρὶς καμμίαν ἐξήγησιν, τὸ ὁποῖον θέλει νὰ εἰπῇ ὅτι μὴτ' αὐτὸς δὲν τὴν κατέλαβεν· ἂν ὁ Λαέρτιος ἐνόει τὸ ἐξηγούμενον ἀπὸ τούτους, δὲν ἔπρεπε νὰ εἰπῇ ἀρμοδιώτερον τὸν πολιτευμὸν (ἀπὸ τὸ πολιτεύομαι) ἢ μᾶλλον τοῦ Πολιτευμοῦ ἐκτοπίζων; Ἐπειτα πῶς συμβιβάζεται τοῦτο μὲ τὸ ἀνωτέρω εἰρημένον τοῦ Διογέους, ὅτι ἐπέμφθη καὶ εἰς πρεσβείαν ὁ Ἀρκεσίλαος ποτὲ ἀπὸ τοῦς Ἀθηναίους. Ἀλλὰ τοῦτο ἤθελεν εἰπεῖν τις ἔγεινεν ἅπαξ καὶ δὶς εἰτα πρὸς τὸ γῆρας ἠθέλησε νὰ ἀποφύγῃ τὰς πολιτικὰς πράξεις. Ἴσως τὸ μετεχειρίσθῃ ἀντὶ τοῦ τὴν ἐν τῇ πόλει διατριβὴν. τοῦτο γίνεται πιθανὸν ἀπὸ τὴν Ἀκαδημίαν, ἣτις ἦτον ἔξω τῆς πόλεως· ἴσως δὲ καὶ ἀπὸ τὸ ἐπόμενον, « ἐφ' ᾧ καὶ πρὸς τινων διεβάλλετο » διότι ὁ Πειραιεὺς ἐλέγετο μέρος τῆς πόλεως, μὲ τὴν ὁποίαν ἦτον ἐνωμένος διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν. Ὅπως ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα, δὲν μὲ φαίνεται ἄτοπον νὰ βαπτίσωμεν τὴν Civilisation πολιτισμὸν.

Καθὼς ἀπὸ τὸ Ὑλῆται (τρίτον πρόσωπον παθ' παρακειμένου) γίνεται Ἀὐλητρίς, οὕτω καὶ ἀπὸ τὸ Βέβοται, Βοτρίς. ἡ βόσκουσα καὶ νεμομένη τὰ ἱμάτια· τὸ ῥηματικὸν αὐτὸ δὲν εὐρίσκεται εἰς τοὺς σωζομένους συγγραφεῖς, καὶ ἐπομένως εἰς τὰ λεξικά: εὐρίσκονται ὁμως τὰ ἀδελφία του Βόσις (ἡ βρωσις) Βοτήρ (ὁ βοσκὸς) Βοτὰ (τὰ βοσκήματα)· χάρις λοιπὸν εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν, ἣτις μᾶς ἐφύλαξε καὶ ταύτην τὴν λέξιν, καθὼς καὶ μυρίας ἄλλας.

Περὶ τοῦ Να, φίλε, δὲν εἶναι οὐδεμία διαφορὰ (τουλάχιστον κατ' ἐμὴν κρίσιν) μεταξύ τοῦ Ἄδεται νὰ ἦλθαν οἱ ἐχθροὶ, καὶ τοῦ Ἄδεται ὅτι ἦλθαν οἱ ἐχθροὶ, παρ' ἐκείνη τὴν ὁποίαν βάλλει ὁ Θεόδωρος, ἂν ἐνθυμοῦμαι καλὰ, μεταξύ τοῦ « Φασὶν ἐληλυθέναι τοὺς περὶ τὸν βασιλέα » καὶ τοῦ Φασὶν ὅτι ἐληλύ-
 « θασιν οἱ περὶ τὸν βασιλέα » τὸ πρῶτον τὸ δι' ἀπαρεμφάτου

Λαμβάνεται ἀντὶ τοῦ ἀοριστολογικοῦ Ἐν « ἕως νὰ ἔλθῃ » (ἕως ἂν ἔλθῃ).

Ἐλλειπτικὸν τοῦ δύναμαι, « Πῶς νὰ σ' ἀποχωρισθῶ ! »

Προσκολλᾶται ἀναγκαιῶς, ὡς εὐκτικόν, ἢ καὶ διασαφητικόν εὐχῆς, εἰς τὰ εὐκτικὰ μέρη, Εἴθε νὰ, ἢ Ἄμποτε νὰ ἔλθῃς.

Παρεκτὸς ἂν εἰπῶμεν ὅτι εἶναι καὶ ἐδῶ ἔλλειψις τοῦ Εἴη, ἢ γένοιτο! καὶ τὸ νὰ τότε μένει ἀπαρεμφατικόν. καὶ τοῦτο μὲ φαίνεται ὀρθώτερον· διότι εὐρίσκω τοιαύτην ἔλλειψιν εἰς τὸν Ἀριστοφάνην (Αἰσχρομ. 816) ὅπου ὁ Μεγαρεὺς ἀφ' οὗ ἐπώλησε, στενοχωρούμενος ἀπὸ τὴν πείναν, τὰ δύο του κοράσια, λέγει.

Ἐρμᾶ ἴμπολαῖε, τὴν γυναῖκα τὴν ἐμὴν

οὕτω μ' ἀποδόσθαι, τὴν τ' ἐμαυτῷ μητέρα.

« Ὡ ἔρμῃ, ἐπιστάτα τῆς πραγματείας, ἄμποτε νὰ πωλήσω οὕτω τὴν γυναῖκά μου καὶ τὴν μητέρα μου. Τοιαῦτα φαίνεται νὰ ἦναι τὸ νὰ ζήτησῃς! νὰ χαρῆς τὴν ζωὴν σου, τὰ παιδιὰ σου κ. τ. λ. νὰ δώσῃ ὁ θεὸς! ὁ θεὸς νὰ τὸν εὖρῃ καὶ νὰ τὸν κρίνῃ

Ἀντὶ τοῦ Ἐάν. « νὰ τὸ ἔκαμνε κανένας τρελὸς, δὲν ἤθελε μὲ φανῇ παράδοξον »

9 Ὀκτωβρίου, 1804.

Φίλε μου Ἀλέξανδρε.

Ὁ νέος ἀκολουθεῖ νὰ ἔρχεται πρὸς ἐμέ. Εἶναι τεσσαρεσκαιδεκαετῆς τὴν ἡλικίαν, καὶ « τοὺς τρόπους ἀμνός » καθὼς ὁ Κωμικὸς λέγει, ἤγουν ἔχει τὴν ἡμερότητα ὅλην τοῦ ἀμνοῦ, χωρὶς τὴν ἀναισθησίαν του. Ἦθελες γελάσειν, ἂν ἔβλεπες ὅσας πανουργίας καὶ δόλους μεταχειρίζομαι, διὰ νὰ ἐμπνεύσω εἰς τὴν ψυχὴν του τὸν ἔρωτα τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς γλώσσης. Αἱ γνώμαι μονόστιχοι τοῦ Χρυσολωρᾶ μ' ἐφάνησαν πολλὰ σπουδαῖαι διὰ νεαρὰς κεφαλὰς, αἱ ὁποῖαι κλίνουσι φυσικὰ εἰς τὸ παιγνιώδες καὶ ἰλαρώτερον. Τὸν παρέδωκα λοιπὸν τὰ ἀστεῖα τοῦ Ἱεροκλέους, ἀπὸ τὰ ἀποφθέγματα τοῦ Πλουτάρχου, ὅσα ἔχουν ὀξύτητα μετὰ παιδιᾶς, καταμιγνύων αὐτὰ

λαβύρινθον τῆς γλώσσης. Τὸ πολιτισμὸς εἶναι ὀρθὸν (ἂν καὶ νέον), καὶ ἀνάλογον μὲ τὸ Ἀνθρωπισμὸς τοῦ νοστιμωτάτου Ἀριστίππου, « ἄμεινον, ἔφη, ἐπαίτην ἢ ἀπαίδευτον εἶναι· οἱ » μὲν γὰρ χρημάτων οἱ δὲ ἈΝΘΡΩΠΙΣΜΟΪ δέονται » Πλουτάρχ. Ἀποφθ). Πρόσεχε μὴν ἀποκάμης εἰς τὸ στάδιον τῆς γλώσσης. δὲν εἶναι φρόνιμον δι' ὀλίγας τινὰς διαφορὰς γνώμης, εἰς τὰς ὁποίας ἐπίσης, καὶ ὅχι ὀλιγώτερον παρὰ σέ, κινδυνεύω κ' ἐγὼ νὰ σφάλλω, νὰ ὀπισθοδρομήσης.

Ἄμποτε νὰ εὐαρεστηθῇς εἰς ὅσα ἐμωρολόγησα εἰς ταύτην (τὴν πρὸς Ἀλέξ· ἐπιστολὴν, προοίμιον εἰς τὸν Ἡλιόδωρον) πρὸς κοινὴν τοῦ γένους ὠφέλειαν. Ἰσως τινὲς δυσαρεστῇ θῶσιν εἰς αὐτὰ· ἀλλ' ἐγὼ σὲ λέγω, μὰ τοὺς ἐν Μαραθῶνι, ὅτι ὅσα εἶπα τὰ εἶπα ἀνυποστόλως μὲ καθαρὰν συνείδησιν εἰς τιμὴν καὶ κοινὴν ὠφέλειαν τῆς κοινῆς πατρίδος, χωρὶς κανένα σκοπὸν νὰ ἐγγίξω τὸν δεῖνα ἢ τὸν δεῖνα. Ὅσοι τῶν λογίων ἔμαθαν νὰ ἦναι ἀνδράποδα, ἃς ἦναι· κανεὶς δὲν τοὺς κωλύει· « ἐξέσω » Κλαζομενίοις ἀσχημονεῖν » ἀλλ' ὅσοι ἔχουν νοῦν καὶ φρόνησιν Ἑλληνικὴν, πρέπει νὰ εὐχαριστῶσι τὴν πρὸς Ἀλέξανδρον ἐπιστολὴν, τῆς ὁποίας ἡ ἀποκότῃσις τοὺς ἐλευθεροῖ εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν προσφωνήσεων.

Ἀνέγνων κ' ἐγὼ τὴν Ἀδολεσχίαν, δανεισάμενος παρὰ τοῦ Barbier de Bocage. ἤγουν μίαν ἢ δυομόνας ὥρας ἐμετροφύλλησα τὸν πρῶτον μόνον τόμον. Ὅτι τὸ ὕφος εἶναι ἀνωμαλώτατον, τὸ ἔξευρα ἀπὸ τὸ μεταφρασθὲν περὶ τῶν διχονοιῶν τῶν Πολωνικῶν ἐκκλησιῶν, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνωμαλία εἶναι ἔτι περισσοτέρα. καὶ τοῦτο δὲν εἶναι παράδοξον· διότι ἡμεῖς τώρα ἤρχισαμεν νὰ περιεργαζώμεθα τὴν γλῶτταν, ἤγουν τὸν προφορικὸν λόγον, διότι τώρα ἤρχισαμεν νὰ διορθώνωμεν τὸν ἐνδιάθετον. Οἱ ὀλίγοι προγενέστεροι ἡμῶν ὅχι μόνον δὲν ἐξέτασαν τὴν φύσιν τῆς γλώττης, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκαταφρόνησαν παντάπασιν ὡς ἐκβαρβαρωμένην· καὶ ἐξαιρέτως αὐτὸς, ὅστις ἂν ἐνθυμῶμαι καλὰ, ἐκσυρίττει (εἰς τὴν Λογικὴν του) τὰ εἰς

εἶται ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους καὶ αὐτῶν τῶν ὅπωςδὴποτε λογίων. Ολίγοι χρόνοι εἶναι ἀφοῦ ἔμαθον κ' ἐγὼ ὅτι Ἀφορμὴ εἰς τοὺς παλαιοὺς ἐσήμαινε Capitale. Ἡ λέξις αὕτη τὴν σήμερον καὶ εἰς τοὺς ἀπαιδεύτους καὶ εἰς τοὺς πεπαιδευμένους Γραικοὺς ἔχει δύο μόνας σημασίας, τὴν τοῦ pretexte, καὶ τὴν τοῦ motif. Ἀλλὰ τί νὰ εἴπῃ ὁ ταλαίπωρος Γραικὸς διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὸ Ἰταλικὸν Καπιτάλε, ἢ τὸ βαρβαροτουρκικὸν Σιρμαγια; Μήτ' ἐγὼ δὲν ἐξεύρω. Γνωστὸν εἶναι εἰς τοὺς Χυδαίους τὸ κεφάλαιον (Κεφάλι), τὸ ὅποῖον οἱ παλαιοὶ ἔλεγον Ἀρχαῖον· ἀλλὰ τὸ μεταχειρίζονται ἀντιδιηρημένως πρὸς τὸν τόκον, ἢ γουν ὅταν ᾗναι ὁ λόγος περὶ τῆς σχέσεως τοῦ δανεισθέντος ἀργυρίου, πρὸς τὸ ἀπ' αὐτοῦ γεννώμενον διάφορον. Ἄν εὕρισκόμεν ἐἰς τὴν ἰδικήν σου περίστασιν, ἴσως ἤθελον ἐρμηνεύσειν τὸ Capitale διὰ τοῦ χρηματικὸν κεφάλαιον, ὅχι ὅτι τὸ δανεισθὲν δὲν εἶναι χρηματικὸν κεφάλαιον, ἀλλὰ πρὸς μόνην ἀντιδιαστολήν, ἐπειδὴ ἔφθασεν ἐκεῖνο νὰ λέγεται Κεφάλαιον. Ἰσως ἔλεγον ἀπλῶς Καταθήκη: τὸ ὅποῖον ἴσως ἤθελαν εὐκολώτερον μαντεύσειν οἱ χυδαῖοι (μάλιστα εἰς ἐμπορικὴν ἐπιστολήν), ἐπειδὴ εἶναι γνωστὴ εἰς αὐτοὺς ἡ Παρακαταθήκη.

Παρατήρησα ἄλλο τι εἰς τὴν ἐπιστολήν σου, τὸ ὅποῖον ἐπιπολάζει σήμερον εἰς τοὺς Γραικοὺς, ἀλλ' ὅμως εἶναι Ἰταλισμός, ἢ Γαλλισμός. « Τόσον εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅσον καὶ εἰς Γαλλίαν » οἱ παλαιοὶ εἰς τοιαύτην περίστασιν μετεχειρίζοντο τὸν ΤΕ σύνδεσμον: Ἐν Κωνσταντινουπόλει τε καὶ Τὸ τόσον καὶ ὅσον εἶχεν χώραν εἰς αὐτοὺς, ὅταν ἡ ἀναφορὰ ἐθεωρεῖτο εἰς ὁλόκληρα κῶλα περιόδου, καὶ ὅχι εἰς μοναδικὰς λέξεις: Ἀποθανῶν Τοσοῦτον καθέξεις τῆς γῆς, Ὅσον ἐξαρκεῖ ἐντετάφθαι τῷ σώματι. (Ἀρρίαν. βιβλ. Ζ. κεφ. α'). Ἐπειτα (τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι σφάλμα γραμματικὸν, ἀλλὰ τὸ λεγόμενον *default de Convenance*) ἡ Κωνσταντινούπολις μὲ τὴν Γαλλίαν δὲν ἀρμόζει νο-

θέλω, συνταγμένον με τὸ ἀπαρέμφατον· τοῦ ὁποίου σχηματισμοῦ εὐρίσκονται, ἀλλὰ σπανίως, παραδείγματα καὶ εἰς τοὺς παλαιούς. Τοῦτο δὲν ἦτο τόσον κακόν, ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ φύσις τοῦ μέλλοντος ἔχει καὶ βουλευτικὴν σημασίαν, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὴν φράσιν. « Ταῦτα δεῖ ποιεῖν τοὺς σωθησομένους ». ἤγουν τοὺς βουλομένους σώζεσθαι. Ἐπειτα ἔκοψαν τὸ ν τῶν ἐνεργητικῶν ἀπαρεμφάτων καὶ τῶν οὐδετέρων· τοῦτο εἶναι ἀναντιρρήτον· διότι μόλις παρήλθον ἑκατὸν πεντήκοντα χρόνοι, ἀφόταν ἔλεγαν « θέλω γράφειν ». Εἰς δὲ τὰ παθητικὰ ἔκοψαν πρῶτον (νὰ κόψῃ ὁ θεὸς τὴν ζωὴν τῶν τυράννων, οἱ ὁποῖοι διαστρέφουσι καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθρώπων!) τὴν διφθόγγον αι, καὶ ἔλεγαν παραδείγματος χάριν Ἐμβῆν, Σταθῆν, κ. τ. λ. ἀντὶ τοῦ Ἐμβῆναι, Σταθῆναι. Καὶ τοῦτο ἐγένετο εἰς τοὺς παθητικούς ἀορίστους. Τοῦτα δὲν εἶναι ὀνειράτα τῆς φαντασίας μου· ἀλλὰ παρεμβολαὶ τῶν ὀλίγων μου σημειωμάτων. Αἱ ἀποκοπαὶ ἔλαβον ἀρχὴν ἀπὸ τοὺς ποιητάς, ἄλλοτε διὰ τὸ μέτρον τῶν συλλαβῶν, ἄλλοτε διὰ τὸ κατάρατον ὁμοιοτέλευτον, ἄλλοτε εἰς ἀποφυγὴν δύο φωνηέντων,

Ὅστις γὰρ θέλει ἐξ αὐτῆς θλιβῆν τε καὶ χαρῆναι.

{ Εἰ μὲν καὶ μετὰ τὸ θέλημα καὶ τὴν προαίρεσίν σου

{ θέλεις γυρίσειν καὶ στραφῆν, παύομεθα τοῦ λέγειν

{ θέλω σᾶς ἀφηγῆσθαι λόγους ὠραιοτάτους.

Θέλεις χαρῆν καὶ τιμηθῆ, καὶ ζῆσειν καὶ πλουτίσειν,

Καὶ τοὺς ἐχθρούς σου σπὸν λαμβὼν θέλεις καταπατήσιν

Θέλουν χαρῆν οἱ φίλοι σου, καὶ οἱ ἐχθροὶ θέλουν πλαντᾶξιν

Ἐμπορῶ νὰ σοῦ γεμίσω δύο σελίδας τοιούτων παραδειγμάτων· ἀλλ' ἄρκουσι καὶ τὰ ὀλίγα ταῦτα περὶ τῶν βαρβάρων ἀποκοπῶν, μάλιστα ἐπειδὴ δὲν ἔχασα ἀκόμη τὴν ἐλπίδα (ἂν δὲν ἀπικόψῃ τὰς ἡμέρας μου ὁ χάρος) νὰ κάμω περὶ αὐτῶν ἀκριβεστέραν ἔρευναν. Ἐὰν ἦσαν τὰ τοιαῦτα ὑποτακτικά, πῶς ἔχει τότε νὰ διακριθῇ τὸ θέλει τιμηθῆ ἀπὸ τὸ θέλει νὰ τιμηθῇ; τὸ πρῶτον σημαίνει Μέλλει τιμηθῆναι τὸ δεύτερον Θέλει τιμηθῆναι, ἢ τιμῆς ὀρέγεται.

Τὸ πρὸς ἔπος, τὸ ὁποῖον μεταχειρίζεσαι διὰ νὰ ἐρμηνεύ-

μὲ τὰς ἀμφιβόλους λέξεις) εἶναι ἀπὸ τὸ Φαίνω, καὶ σημαίνει **Φαίνεσθαι ἐπιθυμῶ**, ἤγουν ἐπιδεικτικῶς φαίνομαι, κατὰ τὸν τύπον τοῦ θανατάω (ἐπιθυμῶ ἀποθανεῖν). Δὲν εἶναι λέξις ἀμφιβόλος, ἀλλ' εἶναι γέννημα τοῦ παρακμάζοντος Ἑλληνισμοῦ, τῶν Βυζαντινῶν ἴσως συγγραφέων. Τὸ δὲ **Fanaticus**, **Λατινικὴ λέξις**, εἶναι ἀπὸ τὸ **Fanum** ἱερὸν (temple). ἐσήμαινε κατ' ἀρχὰς τοὺς ἱερεῖς, ἤγουν τοὺς ἐν τῷ ναῷ ἀναστρεφόμενους, εἴτα καὶ τοὺς χρησμοδοῦς ἱερεῖς καὶ προφῆτας, καὶ τέλος ἐτάχθη ἐπὶ κακοῦ, ἤγουν ἐπὶ τῆς μανικῆς θεοληψίας. **Fanaticus** εἶναι κυρίως εἰς ἡμᾶς Ἐνθουσιῶν, Ἐνθουσιῶδης, καὶ **Fanatisme** Ἐνθουσιασμός· ἀλλ' ἐπεὶ δὲ δὲν ἔλαβεν ἀκόμῃ εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν ἡ λέξις αὕτη σημασίαν κακὴν, ἢ τοῦλάχιστον ὅχι τόσον ἐναργῶς κακὴν, ὅσον εἶναι τὸ Γαλατικὸν **Fanatisme**, χρειάζεται· περίφρασις διὰ νὰ παραστήσωμεν τὴν τελευταίαν ταύτην ἔννοιαν, ἢ καμμίᾳ ἄλλῃ λέξει συνώνυμος. Ἄν ἐνθυμοῦμαι καλὰ, ὁ Φ. μετεχειρίσθη τὸ Θεοληψία (καὶ ἐπομένως Θεόληπτος). Δὲν ἐξεύρω ἂν ᾦναι τοῦτο τίμιον καὶ ὀρθόδοξον· ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ ἀγιώτατοι ἡμῶν προφητῇ ἄλλο δὲν ᾔσαν εἰμὴ Θεόληπτοι· Ἡ λοιπὸν πρέπει νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸ Θεομανῆς καὶ Θεομάνεια, ἢ ν' ἀφήσωμεν τὴν λέξιν Ἐνθουσιασμός ὥς μίαν ἀπὸ τοὺς μέσας λέξεις, ὅποῃ εὐρίσκονται εἰς ὅλας τὰς γλώσσας. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης παραπονεῖται καὶν που διὰ τὴν λέξιν Φιλοτιμία, ὅτι ἡ αὕτη λέξις σημαίνει καὶ τὴν ἐπαινετὴν ὀρεξίν τῆς παρὰ τῶν ἄλλων τιμῆς, καὶ τὴν ἄγριον δίψαν τῆς τιμῆς (ambition). Εἶναι γνωστὸν ὅτι εἰς τοὺς Ἀττικοὺς συγγραφεῖς ἡ Συμφορὰ ἦτο μέση λέξις, ἐπεὶ δὲ λέγει ὁ Ἀριστοφάνης « ἐπ' ἀγαθαῖς συμφοραῖς ». τούτου παραδοξότερον εἶναι τὸ ὄνειδος, μέση λέξις καὶ αὕτη « Καλὸν ὄνειδος » λέγει δὲν ἐνθυμοῦμαι ὁ Σοφοκλῆς ἢ ὁ Εὐριπίδης, τὸ ὅποιον ἄλλως νὰ γαλατισθῇ δὲν ἐμπορεῖ πλὴν belle qualification ἢ beau titre

Ἐλέπω καὶ περιεργάζομαι κ' ἐγὼ τὰ κινήματα τῶν Σκυθῶν

ούτων « Λίθων μυλικῶν, μήτε ὤτα μήτε ἐγκέφαλον ἐχόν-
 » των » ὡς λέγει ὁ θεῖο ἐγκέφαλος τοῦ Πλάτωνος.

Ἄν δὲν μ' ἐξηγοῦσες, φίλε, ὅ,τι μὲ λέγει ὁ ἀδελφός σου εἰς τὴν ἐπιστολὴν του, ἦτον ἀδύνατον νὰ τὸν καταλάβω. Ἐφριξα ἀφοῦ ἐκτάλαβα τὰ γραφόμενα, συλλογιζόμενος, ἕως ποῦ δύναται νὰ φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἀποθηριωθῇ κατὰ τοῦ πλησίον. Ἄν καὶ τῷ ὄντι ἀμαθέστατοι οἱ πονηροὶ συκοφάνται μου, τὴν ὁποίαν ὁμῶς πασχίζουσιν νὰ προσκολλήσωσιν εἰς ἐμέ φρικώδη δόξαν περὶ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν θρησκείας, μὴ πιστεύσῃς ποτὲ ὅτι εἶναι γυμνῆς τῆς ἀμαθίας των ἀποτέλεσμα. Εἶναι φίλε μου, ἀδύνατον νὰ μὴν ἐκτάλαβαν τὰ ἀνθρωπώμορφα θηρία ταῦτα τῆς ῥήσεώς μου τὴν ἔννοιαν.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος φθονῇ, συκοφαντῇ, διώκῃ, ἀδικῇ, καὶ ἀπλῶς ἀφίνη ἑαυτὸν νὰ φέρεται ἀχαλίνωτα, κεντῶμενος ἀπὸ τὰ πάθη του κατὰ τοῦ πλησίον, ἔπειτα διίσχυρίζεται, ὅτι ὁ διωγμὸς εἶναι ζῆλος ὑπὲρ θεοῦ κατὰ τῶν ἀθέων, ὁ τοιοῦτος βέβαια δὲν ὑπερμαχεῖ κατὰ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ, ὅστις βδελύσσεται τοὺς μολυσμένους ἀπὸ τοιαῦτα πάθη, ἀλλὰ ὑπὲρ ἄλλου θεοῦ, τὸν ὑποῖον πλάττει αὐτὸς κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἰδίαν ὁμοιοπαθῇ του θεόν. Τοῦτο εἶναι φανερόν εἰς ὅλους, πλὴν εἰς τοὺς μωροὺς συκοφάντας· Διότι, φίλε μου, σιμὰ τῆς κακίας των εἶναι καὶ μωροὶ· ἐπειδὴ ἤλπιζαν μὲ τὰς ψευδολογίας νὰ πλανήσωσι τοὺς ἀπλουστέρους· οὐδ' ἐφοβήθησαν μήτις ἀπ' αὐτοὺς ἀκούων τοιαύτην φρικώδη συκοφαντίαν, θελήσῃ αὐτὸς μὲ τὰς ἰδίας του αἰσθήσεις νὰ ἐξετάσῃ ἀκριβέστερον ὅσα ἔγραψα. Καὶ ἀφοῦ τὰ ἐξετάσῃ, τοὺς ἐρωτήσῃ τὴν ἀπλὴν ταύτην ἐρώτησιν. « Ἐπειδὴ, ὦ ζηλωταὶ τῆς θρησκείας, » ὅ,τι εἶπεν ὁ κατηγορούμενος ἀπὸ σᾶς περὶ τοῦ ἀληθοῦς θεοῦ, » τὸ προσαρμόζετε ὅχι εἰς τὸν ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς πιστευόμενον τρισυπόστατον θεόν, εἶπατέ με, σᾶς ἐξορκίζω εἰς αὐ- » τὸν τὸν θεόν, πῶς τὸ συμβιβάζετε μὲ τὸ ὁποῖον λέγει ἄλλοῦ

Ψεύδομαι εἶναι μεταφορικῶς *mentir* ἀλλὰ κυρίως *je me trompe* καὶ εἰς τὸ Γαλλικὸν διὰ τοῦ μέσου. Ἐπειδὴ τὸ ἐνεργητικὸν *Ψεύδω* σημαίνει *tromper*.

Ἵπάγω, *je vais*, Πορεύομαι *je me transporte*.

Τρώγω, *je mange*, Γεύομαι *je goute*.

Ἐδῶ οἱ Γάλλοι δὲν ἔχουν μέσον· διότι αἱ γλῶσσαι δὲν ὁμοιάζουν κατὰ πάντα. Καθὼς τὸ οὐδέτερον *περιπατῶ* ἐκφράζουσιν ἐκεῖνοι διὰ τοῦ μέσου (*je me promène*) διὰ τί; διότι τὸ ἐνεργητικὸν *promener* σημαίνει *περιάγω*, ἀκολούθως τὸ μέσον ἔπρεπε νὰ ἦναι *περιάγω* ἑμαυτὸν *je me promène* καθὼς τὸ ἡμέτερον Ἀποθετικὸν, ἢ Ἐπίμεσον *περιέρχομαι*, δίδει ὑπόνοιαν, ὅτι καὶ τὸ μηδεπούποτε εὐρισκόμενον ἐνεργητικὸν *ἔρχω* ἦτο παλαιὰ εἰς τὴν γλῶσσαν.

Καταγινώσκω καὶ Καταγινώσσομαι, καὶ Προβαίνω καὶ Προβήσομαι, εἶναι ἄλλης θεωρίας μυστήριον

. ὦ! φίλε, τί γλυκύπικρον πάθος ἐγεννήθη εἰς ἐμέ. Πολεμοῦμαι ὁ ταλαίπωρος ἀπὸ τὴν ἔνδειαν τοῦ καιροῦ, καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ σὲ εὐχαριστήσω, ἂν ἦτο δυνατὸν κατὰ πάντα.

. Ἐξεύρεις τὸ ὀνομαζόμενον ἀπὸ τοὺς γραμματικούς **Σχῆμα** πρὸς τὸ νοούμενον, ἡγουν ὅταν τὰ ἐπόμενα τῆς φράσεως ἀναφέρονται ὅχι ἀμέσως εἰς τὰ προηγούμενα, ἀλλ' εἰς τὰ διὰ τῶν προηγούμενων νοούμενα, ἢ περιεχόμενα δυνάμει εἰς αὐτά, ἢ συνώνυμα, . . . ἢ . . . ἢ μυρία ἄλλα τοιαῦτα. Θουκυδ. Β, μζ' « ἡ νόσος πρῶτον ἤρξατο . . . λεγόμενον μὲν καὶ πρότερον πολλαχόσε ἐγκατασκήψαι » Τὸ λεγόμενον ἀναφέρεται ὅχι ἀμέσως εἰς τὸ προηγούμενον **Νόσος**, ἀλλ' εἰς τὸ συνεννοούμενον συγγενές του νόσημα. . . « Καὶ » μὴν ἄρξαι γε τὸν Ἀριστείδην . . . φησὶν **Εἰ** δὲ . . . **ἮΣ** » διὰ πλοῦτον ἐτύγχανον οἱ λαγχάνοντες ». Τὸ **ἮΣ**, εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸ προσκολλήσης πούποτε, ἂν δὲν ἐννοήσης τὸ **ἈΡΧῆΣ** περιεχόμενον δυνάμει εἰς τὸ Ἄρξαι.

Ἄγνοῶ, Ἄγνοήσομαι.
 Ἄδω, Ἄδομαι.
 Ἀκούω, Ἀκούσομαι.
 Ἀναβιόω, Ἀναβιώσομαι.
 Ἀνακύπτω, Ἀνακύψομαι.
 Ἀνανεύω, Ἀνανεύσομαι.
 Ἀνομολογῶ, Ἀνομολογήσομαι.
 Ἀντακούω, Ἀντακούσομαι.
 Ἀποβαίνω, Ἀποβήσομαι.
 Ἀποθνήσκω, Ἀποθανοῦμαι.
 Ἀποφεύγω, Ἀποφεύξομαι.
 Βαίνω, βήσομαι.
 Βιῶ, Βιώσομαι.
 Γελῶ, Γελάσομαι.
 Γινώσκω, Γνώσομαι.
 Δάκνω, Δήξομαι.
 Διδάσκω, Διδάξομαι.
 Διώκω, διώξομαι.
 Δραμέω, ἢ } Δραμοῦμαι.
 Δρέμω
 Ἐγκωμιάζω, Ἐγκωμιάσομαι.
 Ἐγχαίνω, Ἐγχανοῦμαι.
 Εἶδω, Εἴσομαι.
 Εἰκάζω, Εἰκάσομαι.
 Ἐπάδω, Ἐπάσομαι.
 Ἐπαινῶ, Ἐπαινέσομαι.
 Ἐπανανεύω, Ἐπανανεύσομαι.
 Θνήσκω, Θανοῦμαι.
 Θυμάζω, Θυμάσομαι.
 Θέω, Θεύσομαι, ἢ Θευσοῦμαι.
 Καίω, Καύσομαι.
 Καταβαίνω, Καταβήσομαι.

Καταγελῶ, Καταγελάσομαι.
 Καταγινώσκω, Καταγινώσομαι.
 Κατανεύω, Κατανεύσομαι.
 Καταπίνω, Καταπίομαι.
 Κλαίω, Κλαύσομαι καὶ Κλαυ-
 σοῦμαι.
 Κολάζω, Κολάσομαι.
 Κρύπτω, Κρύψομαι.
 Λαμβάνω, Λήψομαι.
 Μανθάνω, Μαθήσομαι.
 Μετατρέχω, Μετατρέξομαι.
 Πλεονεκτῶ, Πλεονεκτήσομαι.
 Πλέω, Πλεύσομαι, Πλευσοῦ-
 μαι.
 Προσβαίνω, Προσβήσομαι.
 Προσχωρῶ, Προσχωρήσομαι.
 Πίνω, Πιοῦμαι.
 Ροφέω, Ροφήσομαι.
 Σιγάω, Σιγήσομαι.
 Σιωπῶ, Σιωπήσομαι.
 Σπουδάζω, Σπουδάσομαι.
 Συγχωρῶ, Συγχωρήσομαι.
 Συμβαίνω, Συμβήσομαι.
 Τίκτω, Τέξομαι.
 Τωθάζω, Τωθάσομαι.
 Ὑβρίζω, Ὑβριοῦμαι.
 Ὑφαρπάζω, Ὑφαρπάσομαι.
 Φέρω, Οἶσομαι.
 Φεύγω, Φεύξομαι, ἢ Φευξοῦ-
 μαι.
 Χωρῶ, Χωρήσομαι.

ρετικῆς Ἐκλεκτικῆ. Ἀπό τινα τῶν γραφομένων σου συμπέ-
ραίνω ὅτι ὁ Κ. κλίνει ὀλίγον εἰς τὸν Καντισμόν. Μὲ κακο-
φαίνεται, ἂν οὕτως ἔχη τὸ πρᾶγμα. » Πάντα δοκιμάζοντες.
» τὸ καλὸν κατέχετε ». λέγουν συμφώνως καὶ ἡ θρησκεία
καὶ ἡ φιλοσοφία.

Τὸν ἄλλον γραμματικὸν τὸν χρυσοκέφαλον, συμβούλευσον, ἂν
ῆσαι ἀκόμη εἰς καιρὸν, νὰ μὴν ἐπιγράψῃ ὁ ταλαίπωρος τὴν
Γραμματικὴν του Τερψίνοον, ἀλλὰ Γραμματικὴν « τὴν
» σκάφην σκάφην » τὰ δὲ ἐπιτηδευμένα ὀνόματα καὶ ἐπώνυ-
μα ἅς τ' ἀφήσῃ εἰς τοὺς ἀγύρτας. Ἐπαριθμῶ, εἶναι, πρὸς
τοῖς ἡριθμημένοις ἀριθμῶ ἕτερα. Εἰς τὸ Ἀπαριθμῶ,
ἂν καὶ τῆς Ἀπὸ ἡ ἔννοια ἦναι δυσθῆρατος, καὶ φαίνεται
τρόπον τινὰ καὶ περιττὴν, ὅτι τοῦτο μετεχειρίσθησαν οἱ πα-
λαιοὶ, καὶ ὅχι τὸ ἐπαριθμῶ· ἀρκεῖ ἀκόμη ὅτι καὶ οἱ Γάλ-
λοι (εἰς τὸ Denombrement) καὶ οἱ Γερμανικοὶ (εἰς τὸ Abzä-
helen) τὴν ἀπὸ μεταχειρίζονται.

Τοῦ Οὔτε καὶ Οὐδὲ τὴν διαφορὰν πῶς νὰ σὲ παρασῇσω
δὲν ἐξεύρω. Δὲν δυσαρεστοῦμαι τόσον εἰς τὸ ὅποῖον τοὺς κά-
μνεις πρόβλημα. εἴτε τὸ δεχθῶσιν, εἴτε μὴ τὸ δεχθῶσι
κ. τ. λ. Ἐδῶ, φίλε, ἐπεὶ δὴ ἡ φράσις ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἄρνη-
σιν Δὲν, καλῆτερον ἦτο, Οὐτ' ἂν τὸ δεχθῶσιν οὐτ'
ἂν μὴ τὸ δεχθῶσι, Ἄν ἡ ἀρχὴ τῆς φράσεως ἦτο καταφατι-
κὴ, π. χ. Εὐαρεστοῦμαι, ἢ Ἀδιαφορῶ ἢ ὀλίγον μὲ μέλ-
λει, τότε ἦτο ὀρθὸν τὸ εἴτε τὸ δεχθῶσι, εἴτε μὴ τὸ δεχ-
θῶσι, ἢ τὸ, καὶ ἂν τὸ δεχθῶσι καὶ ἂν μὴ τὸ δεχθῶσι,

Εἰς τὴν λδ'. σελ. τῶν Αὐτοσεχδ. στοχασμῶν εἰς τὸν ἴσο-
κράτην « ἐπέραςε μὴδὲ θέλει πλέον ἐπιστρέψειν »
ὀρθόν, ἐπεὶ δὴ ἀναλύεται εἰς τὸ Καὶ δὲν θέλει κ. τ. λ. εἰς
τὴν λέ. « μῆτε χαρίζομεν μῆτε πωλοῦμεν » ὀρθόν,
διότι ἀντίκειται εἰς τὸ Καὶ χαρίζομεν καὶ πωλῶμεν.
Ἄλλ' εἰς τὴν μέ. σελ. τὸ Μῆτε τοῦ κέρδους ἢ ἐλπίς
εἶναι σολοικισμὸς, ὅτι ἔπρεπε μὴδὲ, διὰ νὰ ἰσοδυναμῇ μὲ

ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν βεβαιότητα ὅτι δὲν θέλεις τὴν ἀλλάξαι. Ἔως νὰ ἔλθῃ λοιπὸν ὁ ποθητὸς καιρὸς τῶν καρπῶν τοῦ γάμου σου, εὐχομαι καὶ σὲ καὶ τὴν ἀγαπητὴν σου σύζυγον, ὅλας τοῦ οὐρανοῦ τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας ! Καὶ διὰ τὸν φόβον μὴ δὲν φθάσω νὰ ἴδω τοὺς καρπούς σου, λάβε καὶ τὰς περὶ ἐκείνων εὐχὰς μου, πλέξε τας μὲ τὰς πατρικὰς σου, καὶ στεφάνωσε τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. Πρὸ πάντων, φίλε ἐνθυμοῦ νὰ λέγῃς συχνὰ εἰς τὰ τέκνα σου, ὅτι ὁ πολυτελέστερος καὶ ἐνδοξότερος στέφανος δι' αὐτὰ εἶναι, νὰ φανῶσιν ἄξιοι τῆς προγονικῆς εὐγενείας !

Ὁ ζητῶν τὴν μετάφρασιν τοῦ Ἡροδότου νέος ὁμογενὴς καὶ φίλος σου, εἶναι αὐτὸς, αὐτότατος, ὁ Ι. Εἰπέ τὸν λοιπὸν νὰ κρατῇ σφικτὰ τὰ ἀργύριά του. Εἰπέ του ἀκόμῃ, ὅτι οὐδ' εἰς τὴν νεότητά μου ὑπέφερα ποτὲ νὰ πληρωθῶ πρὸ τῆς παραδόσεως τοῦ ἔργου μου (*avant delivrer ma marchandise*), καὶ τώρα εἰς τὸ γῆρας μου τὸ ἀποστρέφομαι παντάπασι, διὰ τὸ ἄδηλον τῆς ἐκδόσεως. Ὠρίμασα, φίλε, ὡς τὰ στελλόμενά σου σῦκα, καὶ προσμένω κατὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ πατηθῶ κ' ἐγὼ εἰς τὸ πάγκοινον εὐρυχωρότατον κουτίον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπατήθησαν ἄπειροι μυριάδες πρὸ ἐμοῦ !

Εἰπέ με ἀκόμῃ, ποῦ εὑρηκες τὴν ὁποίαν φέρει ἡ σφραγίς σου ἐπιγραφὴν, « Βίον πορίζου πάντοθεν πλὴν ἐκ κακῶν » ; Τὴν αὐτὴν εἶχα εἰς τὴν ἐμπορικὴν μου σφραγίδα πρὸ ἐτῶν τεσσαράκοντα. Διότι ἔμαθες, νομίζω, ὅτι ἔζησα ποτὲ καὶ βίον ἐμπορικόν. Τὸ πταῖσμα δὲν ἦτον ἰδικόν μου· ὁ μακαρίτης πατήρ μου ἠθέλησε νὰ μὲ κάμῃ ἔμπορον, ἐμέ ! ὅστις καθὼς λέγει ἡ παροιμία, « Δὲν εἶμαι καλὸς νὰ μοιράσω δύο γαδάρων ἄχυρα ».

Ἰγίαινε, καὶ γράφε με, χωρὶς ὅμως νὰ παραπονῆσαι, ἂν δὲν σὲ ἀποκρίνομαι πάραυτα. Ἐγήρασα ὁ ταλαίπωρος, καὶ γῆρας νοσερὸν, καὶ προσέτι φορτισμένον μὲ πολλῶν εἰδῶν βάρη ἀνυπόφορα. Ἐπέρασα τὴν νεότητά μου εἰς κόπους καὶ ἀνίας,

οἴκου μου εἰς τοιοῦτον κακοαναθραμμένον ἄνδρα καὶ χωριάτην. Οὕτω χωριάτην τὸν ὀνομάζουσιν. Ἴσως συλλογίζεσαι ὅτι τοῦτο δὲν ἔπρεπε νὰ μὲ ταραξῇ.

Βέβαια, ἂν σ' ἔγραφέ τις ἀνωνύμως ὅτι ὁ νομιζόμενός σου φίλος Κοραῆς εἶναι ὁ πλέον ἀναίσχυντος καταλαλητῆς σου, δὲν ἤθελες δώσειν προσοχὴν, καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν μου, τολμῶ δ' εἰπεῖν καὶ διὰ τὴν ὁπωσοῦν ἐκ χρηστῶν γένεσιν καὶ χρηστὴν ἀνατροφήν. Ἀλλὰ τὸ φαρμακερὸν τοῦτο γραμματεῖον ἔρριψε τὴν ταλαίπωρόν μου ψυχὴν εἰς τὴν ὀδυνηρὰν ἀμηχανίαν τοῦ.

Καὶ φημ' κ' ἀπόρημι κ' οὐκ ἔχω τί φῶ.

Ἐξ ἐνὸς μέρους κρίνω ἀδύνατον, νὰ μὲ ἀποδώσῃ αὐτὸς ἀντὶ τιμῆς αἰσχύνῃ, ἀντὶ τοῦ ἀγαπᾶν με νὰ μὲ διαβάλλῃ. Ἀπὸ τὸ ἄλλο, κατὰ δυστυχίαν, ἡ γένεσις καὶ τροφή του (τὸ ὅποῖον δὲν εἶναι αὐτοῦ σφάλμα τοῦ ταλαιπώρου) εἶναι παντάπασι χωριάτικη καὶ βαναυσική. Καὶ τοῦτο μάλιστα μ' ἐκίνησεν εἰς ἀγάπην καὶ θαυμασμόν του, ὅτι ἐζήτει, καὶ ζητεῖ μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν, νὰ διορθώσῃ τῆς τύχης τὰ σφάλματα μὲ τὴν προσωπικὴν ἀρετὴν του.

Βλέπεις, φίλε, μὲ πόσα βέλη μὲ κεντοῦν, μὲ πόσα φαρμάκια μὲ ποτίζουν;

Χωρὶς πάθος σὲ λέγω, φίλε, ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ Α. εἶναι . . . ! καὶ τὸ μῖσός του κατὰ τοῦ γυμνασίου εἶναι ἀνυπέρβλητον. Ὅλα τὰ κακὰ εἶναι προσδόκιμα ἀπὸ τοιαῦτα ψυχάρια!

Εἶναι καὶ ἄλλοι ἀληθῶς χρηστοί, καὶ τοιοῦτοι, ὁποῖους νὰ πιστευθῇς καὶ γυναικα, καὶ τέκνα, καὶ χρήματα, ἀλλ' ὅχι βιβλία, διὰ τὴν κακὴν πρόληψιν, ὅτι τῶν βιβλίων ἡ ἀφαίρεσις δὲν λογίζεται κλοπὴ. Μοῦ λύπει, ζῶντος ἔτι (συλλογίσου πόσον εὐκολώτερον, νεκροῦ) ἐν ἀπὸ τὰ βιβλία μου καταμουζαλωμένον μὲ διορθώσεις, δι' ἐλπίδα νὰ τὸ ἐκδώσω καμμίαν φορὰν, καὶ δὲν ἐξεύρω τί νὰ ὑποπτευθῶ.

κατ' ἔτος ἀγοραζόμενα, ἂν σὲ προξενούσιν ἐνόχλησιν, νὰ ὀδηγηθῶμεν παρὰ σοῦ εἰς ποῖον ἄλλον νὰ γράψωμεν. Καὶ τὰς μὲν πέντε X. γροσίων θέλομεν περάσειν διὰ τοῦ ἐν Σμύρῃ κυρίου Ῥάλλη. Ποῖα δὲ ὄργανα καὶ βιβλία πρέπει νὰ ἀγορασθῶσι δι' αὐτῶν, θέλει σὲ γράφειν κατὰ μέρος ὁ διδάσκαλος ἡμῶν, Θεόφιλος. Ἐν μόνον ὄργανον προσδιορίζομεν ἡμεῖς, τὸ ὁποῖον ἀναγκαιότατον στοχαζόμεθα, καὶ ἐπιθυμοῦμεν πολλὰ νὰ ἴδωμεν, τὴν εἰκόνα δηλαδὴ τοῦ Ἀδαμαντίνου Κοραῆ! Θέλομεν αὐτὴν διὰ στολισμὸν τοῦ Γυμνασίου, καὶ διὰ νὰ παρακινώμεθα καὶ ἡμεῖς καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν εἰς τὴν παιδείαν διὰ τοῦ τοιούτου μέσου. Ἄν λείψῃ, ὃ μὴ γένοιτο, ἄλλο ὄργανον ἀποφασιστικὰ δὲν θέλομεν!

Ἡ Ἑλλὰς σὲ ἐγέννησε, καὶ ξένοι τόποι καὶ ἀκαδημαῖαι καυχῶνται καὶ ἐναμβρύνονται ὅτι σὲ ἔχουν. Ἡ Ἑλλὰς χρεωστεῖ πρὸς σὲ καὶ τοὺς ὁμοίους σου Ἀνδριάντας, καὶ μέλλει νὰ ἀνεγείρῃ αὐτούς. Ἡμεῖς ἔχοντες αὐτούς εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν αὐτῶν, παραγγέλλομεν εἰς τὰ τέκνα ἡμῶν νὰ τοὺς στήσωσι, κατὰ πρῶτην εὐκαιρίαν, καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν ἀγορὰν καὶ εἰς ὅλους τοὺς δημοσίους τόπους. Κατὰ τὸ παρὸν τοῦτο μόνον δυνάμεθα καὶ τοῦτο μόνον ἐκτελοῦμεν. Ἄν ἡ τύχῃ ἐστέρησε τοὺς ὁμογενεῖς σου μετὰ τῆς Ἐλευθερίας καὶ ὅλων τῶν καλῶν, ὅχι ὁμῶς καὶ τῶν φρονημάτων, τοῦ μόνου λειψάνου τῆς προγονικῆς ἐκείνης κληρονομίας! Εἴθε ζώοις εἰς πολλὰ ἔτη τὸ καύχημα τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν δόξαν καὶ τὸ ὄφελος τοῦ γένους ἡμῶν!

32.

Πρὸς τὸν Ἀδαμάντινον Κοραῆν, εἰς Παρισίους, ὁ Θεόφιλος Καΐτης ἐξ Ἀνδρου.

Κυδωνιαῖς, 6 Αὐγούστου, 1814.

Μὴ παραξενισθῇς, Ἀδαμάντινε Κοραῆ, καὶ τῆς ἀσθενούσης Ἑλλάδος ἀληθινὲ ἰατρὲ, ἂν ἕως τῶρα δὲν ἐπλήρωσα τὸ πρὸς

μετὰ ταῦτα νὰ δαπανῶσιν καὶ περισσότερα. Κατὰ τὸ παρὸν δὲ πέμπουσιν πρὸς σὲ τὸν φιλογενέστατον ἄνδρα πέντε χιλιάδας γροσίων διὰ τοῦ ἐν Σμύρνῃ Στεφάνου Ῥάλλη, διὰ νὰ ἀγοράσῃς αὐτόθεν μερικὰ ἀναγκαιότατα ὄργανα καὶ βιβλία. Πρῶτον ὁμῶς πάντων ζητοῦσιν ὅλοι, ὡς ἐκ μιᾶς ψυχῆς, ἡ εἰκὼν τοῦ Ἀδαμαντίνου Κοραΐ νὰ ἀγορασθῇ ἐξ αὐτῶν. Ἐπιθυμοῦσιν ὅλοι καὶ ὁ λαὸς καὶ οἱ Προὔχοντες νὰ τὸν ἴδωσι ἐξωγραφισμένον ὡς ἄλλον Σωκράτην, διὰ νὰ τὸν ἔχωσι καὶ δι' ἑαυτοὺς καὶ διὰ τὰ ἑαυτῶν τέκνα, ὡς παράδειγμα τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς παιδείας, θέλουσι νὰ τὸν βλέπουν συλλογιζόμενον τὴν Ἀνάστασιν τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ τὸν βάλλωσιν εἰς τὴν κοινὴν βιβλιοθήκην, ὡς πολλὰ καὶ κοπιάσαντα καὶ συνεργήσαντα δι' αὐτήν. Ἦθελαν νὰ στήσωσιν ἀνδριάντα εἰς τὸ Γυμνάσιον, ἀλλ' ἡ Ἑλλὰς δυστυχεῖ, καὶ μόνον τοῦτο δύναται κατὰ τὸ παρὸν. Πόση εὐτυχία δι' ἐμὲ νὰ βλέπω καθεκάστην ἐκεῖνον, τοῦ ὁποίου τοσοῦτον ἐπιθυμῶ νὰ φέρω κατὰ νοῦν τὴν ἰδέαν ! Μόνον τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθ' ἣν θέλει ἐκτεθῇ εἰς τὸ κοινὸν ἡ εἰκὼν, φαντάζομαι, καὶ πληροῦται ἡ καρδιά μου χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως !

Τὰ δὲ λοιπὰ, ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν βιβλιοθήκην, καὶ εἰς τὸ Μουσεῖον εἶναι τὰ συγγράματα τοῦ ἀθανάτου Κοραΐ, βαρόμετρον, θερμόμετρον μικροσκοπίον, αἱ τρεῖς σφαῖραι, Ἀστρονομικὸς πίναξ, Ἱστορία φυσικὴ, στήλη τοῦ Βόλτα, καὶ ἄλλα ὅσα κρίνης εὐλογον, καὶ ὅσα ἐξαρκέσουν αἱ 5 χιλ. διὰ νὰ ἀγορασθῶσιν. Ἄν ὁ εὐτυχὴς Νεόφυτος Βάμβας ἐπιστρέφῃ κατὰ τὸ παρὸν, τὸν παρακαλῶ θερμῶς νὰ λάβῃ τὸν κόπον διὰ νὰ τὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ θέλει ὑποχρεώσῃν μεγάλως καὶ τοὺς Κυδωνεῖς καὶ ἐμέ. Εἰ δὲ ὅπως εὐλογον κρίνης πέμψον αὐτά.

Ἡ ἀδελφὴ μου Εὐανθία ἤθελε νὰ γράψῃ πρὸς σὲ, ἐφοβεῖτο ὁμῶς καὶ ἔτρεμεν. Ἀφοῦ τὴν διηγήθῃν τὰ περὶ σοῦ ἔλαβε θάρρος καὶ οὕτως ἔγραψεν. Ἐχω καλὰς ἐλπίδας δι' αὐτήν, εἰς

φωνήν τῆς συνειδήσεως « Τὴν γυμνὴν ἡμῶν πατρίδα στο-
» λίζομεν ».

Ἐπεθύμουν, ἂν σὲ φαίνεται εὖλογον, συμβουλευόμενος μὲ
τοὺς συνεργάτας σου καὶ μὲ τοὺς ἐπιτρόπους, νὰ φυλάξετε
τὸν χρυσοδεμένον τόμον τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου, σημειωμένον
μὲ τὴν χρυσὴν ἐπιγραφὴν ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΡΕΤΗΣ, διὰ νὰ βρα-
βεύσετε ἐκεῖνον ἀπὸ τοὺς μαθητάς, ὅστις ἤθελε δώσῃν ἀρε-
τῆς καὶ χρηστοτηθείας δείγματα ἀναντίρρητα πλειότερα παρὰ
τοὺς ἄλλους. Διὰ νὰ κτυπήσῃ ὅμως τὸν σκοπὸν ἡ βράβευσις, μη-
δὲ νὰ σᾶς βάλῃ εἰς κίνδυνον νὰ ἀνταμείψετε, ἢ τὴν ὑπόκρισιν,
ἢ νεανικὸν ἐνθουσιασμὸν ἀρετῆς, ἀνυπόκριτον μὲν, ἀλλ' ὅχι
σταθερὸν, καλὸν μὲ φαίνεται, νὰ μὴ βιασθῇτε, ἀλλὰ παρα-
τηροῦντες τὴν διαγωγὴν τῶν νέων, μετὰ μακρὰν ἔρευναν, νὰ
ἐκλέξετε τὸν ἀληθῆ ἄξιον βραβεῖου. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ
κρέμαται ἀκόμη ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην, εἰς δηλαδὴ ἀπροσω-
πολήπτως ἀνταμείψετε τὸν ἄξιον ἀμοιβῆς, χωρὶς διάκρισιν
Χίου ἢ Ξένου. Ἡ βράβευσις πρέπει νὰ γένη μὲ Ἱερότητα καὶ
ἁγιστείαν, παρόντων τοῦ Ἀρχιερέως, τῶν Ἐπιτρόπων, καὶ τῶν
ἐπιστήμων τῆς πόλεως, καὶ ὑπογραμμένων εἰς αὐτὴν τὴν πρῶ-
την ἄγραφον ἐξ ἀριστερῶν σελίδα τοῦ βιβλίου μὲ τὰ ἐξῆς
ὀλίγα λόγια, τὰ ὅποια σὲ γράφω, διότι μοῦ ἤλθαν τώρα εἰς
τὸν νοῦν, ὅχι ὡς παράδειγμα τοῦ τί πρέπει νὰ γράψῃς.

« Λάβε (ἐδῶ τὸ ὄνομα τοῦ βραβευομένου) τὸ προσφερόμε-
» νον ἀπὸ τὴν πατρίδα τῆς χρηστοτηθείας σου βραβεῖον. Εἴθε
» νὰ γένη, ὅχι αἰτία τύφου· ἀλλ' εἰς ἐσὲ μὲν φυλακτῆριον,
» εἰς δὲ τοὺς ἀπογόνους σου παράδειγμα Ἀρετῆς » !

Αἱ ὑπογραφαί,

Ὁ Ἀρχιερεὺς

Οἱ διδάσκαλοι

Οἱ ἐπίτροποι

Καὶ περὶ μὲν τούτων πράξατε ὡς κρίνετε εὖλογον. Περὶ
δὲ τῆς πρὸ τῶν Προλεγομένων ἐπιστολῆς μου Πρὸς τὰ
Χῖα μεράκια, παρακαλῶ σε, φίλε, ὅταν κατευδοθῶσιν αὐ-

ἐκ Παρισίων, 16 Νοεμβρίου, 1816.

Κοραῆς Πρωτῶ χαίρειν.

Μὲ λύπην ἀνέγων ὅσα γράφεις περὶ τῶν ἀντιφιλοσόφων, περὶ τῶν ὁποίων εἶχον καὶ πρὸ τῆς ἐπιστολῆς σου κάποιαν εἶδῃσιν· Δὲν εἶναι τῆς θρησκείας ὁ ζῆλος, ὅστις τοὺς διεγείρει κατὰ τῆς κινήσεως τῆς γῆς, ἀλλὰ φοβοῦνται μὴν ἢ περιστροφή τῆς σφαίρας συγκινήσῃ καὶ ἀνατρέψῃ τὴν ὁποίαν ἀναξίως ἔλαβαν ὑπόληψιν. Χρειαζέται φρόνησις καὶ ὑπομονὴ ἕως νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν γῆν ἀπὸ τὸ βάρος των ὅλοι τῆς παλαιᾶς ζύμης οἱ διδάσκαλοι. Οἱ ἐπιφυόμενοι ἄλλοι μαθηταὶ των ὀφρυανασπασίδαι καὶ διαβατικοσυγκειμενεπιστήμονες, πιθανὸν εἶναι, ὅτι καὶ αὐτῶν ὁ ἀριθμὸς θέλει ἐλαττωθῆναι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον. Μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἦτο κακὸν νὰ ᾔσθε σφιγκτὰ μετ' ἀλλήλων ἐνωμένοι, καὶ νὰ συμβουλευέσθε διὰ ζώσης φωνῆς καὶ ἐπιστολικῆς κοινολογίας καὶ σεῖς ὅλοι οἱ τῆς νέας ζύμης παιδεύται τοῦ ἔθνους. Συνέφερε πολὺ νὰ ἔχετε κοινωνὸν τοῦ σωτηρίου τούτου δεσμοῦ καὶ τινα τῶν πεπαιδευμένων τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου. Ὁ τοιοῦτος συνασπισμὸς καὶ σᾶς ἤθελεν ἐνθαρρύνειν καὶ ἄλλους ἐκ τῶν πλανωμένων εἰς τὰ ξένα Ἕλληνας, διὰ νὰ σαλπίζετε ἀφόβως τὸ « Ὡ ἄνθρωποι ποῦ φέρεσθαι; » Εὐδαιμόνει!

ἐκ Παρισίων, 21 Νοεμβρίου, 1816.

Φίλτατε Βάμβα.

Κατὰ τὴν 5 Νοεμβρίου ἔφθασεν εἰς ἐμὲ ὁ νέος, φέρων τὰς ποθητὰς ἐπιστολάς σου καὶ τῶν ἐπιτρόπων. φαίνεται ἄξιος τῆς ἐκλογῆς σου, Φέρει καὶ εἰς τὸ πρόσωπον κάποιαν καρθε-

ψίγονον σύγγραμμα, ἐπιγραφόμενον *Tableau Historique de l'état et des progrès de la littérature française depuis 1789*. κάλλιστα συλλογισμένον καὶ κάλλιστα γραμμένον. Αὐτὸ δύναται μὲ τὸν καιρὸν (καὶ πότε θέλει ἐλθεῖν ὁ καιρὸς οὗτος;) νὰ σᾶς ὁδηγήσῃ νὰ συντάσσετε τοιούτους πίνακας, ὠφελίμους εἰς τὴν θρέψιν καὶ αὐξήσιν τοῦ λογικοῦ. Ἐπεθύμουν νὰ στείλω καὶ μικρὸν ποιημάτιον τοῦ αὐτοῦ *Chenier* ὠραιότατον· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐτύπωσε ζῶν ἔτι πολλὰ ὀλίγα διὰ τοὺς φίλους του, διστάζω ἂν ἐμπορῶ νὰ τὸ εὕρω. Εἶναι ἡ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Βολταῖρον, ἐκθειάζουσα τὴν προόδον τῶν φώτων, καὶ καταφερομένη κατὰ τῶν σβεστηρίων. ἔχει πολλὰ καὶ περὶ τῆς ἀρχαίας δόξης τῶν Ἑλλήνων, ἀπὸ τὸ ὅποια ἐσημείωσα τοὺς δύο τούτους στίχους μόνους,

Et depuis trois mille ans Homère respecté,
Est jeune encore de gloire et d'immortalité.

Τρισχίλ' ἔτη σεβαστὸς ὁ Ὀμηρος ἀκόμη,
Νέος τὴν δόξαν ἔμεινε καὶ τὴν ἀθανασίαν.

• • • • •

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔχω νὰ σᾶς πέμψω κιβώτιον, περιέχον 200 σώματα Ἱπποκράτους καὶ Γαληνοῦ συνταγμάτια, περιεχόμενα εἰς μικρὸν τομίδιον 200 σχεδὸν σελίδων. Εἰς τὸ τομίδιον τοῦ το περιέχονται τὸ *Περὶ Ἀέρων*, Ἰδάτων, Τόπων τοῦ Ἱπποκράτους, Δευτέρα ἔκδοσις μὲ τὴν μετάφρασιν μόνην τὴν Γαλλικὴν χωρὶς σημειώσεων. Ταύτην ἀκολουθεῖ ὁ καλούμενος Νόμος τοῦ αὐτοῦ Ἱπποκράτους, πρώτη ἔκδοσις καὶ μὲ μετάφρασιν γαλλικὴν. Μετὰ τὸν Νόμον εἶναι τοῦ Γαληνοῦ τὸ σύνταγμα, ἐπιγραφόμενον *Ὅτι ἄριστος Ἱατρός καὶ φιλόσοφος*. Ἀ ντὶ προλεγομένων ἔβαλα προσφωνητικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς σπουδάζοντας τὴν Ἱατρικὴν Γραικοὺς νέους, εἰς τὴν ὁποίαν ἐτόλμησα νὰ τοὺς παραστήσω ἀπεριπλόκως (*sans facons*) ὅποια καὶ ὅποσα εἶναι τὰ καθήκοντα τῆς φιλανθρωποπάτης τῶν ἐπιστημῶν, ὡς ὀνομάζει τὴν Ἱατρικὴν ὁ μέγας Βα-

ἡ Κοσμογονία. Τὰ δογματικὰ διδάσκονται ἀπὸ τὴν Κατήχησιν. Οἱ Λαγκαστρινοὶ Πίνακες πρέπει νὰ περιέχωσιν ἠθικὰς συμβουλὰς, καὶ τοιαύτας μάλιστα, ὅποῃ καὶ νὰ κοσμῶσι τὰς ψυχὰς τῶν νέων, καὶ νὰ τὰς ὀξύνωσιν εἰς διάκρισιν καὶ ἐκλογὴν τῶν μέσων τῆς κοσμήσεως, καὶ ἀποφυγὴν τῶν ἐναντίων. Π. Χ. εἰς τόπον τοῦ Ἰππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν, ἐγὼ ἤθελα βάλειν « Προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων », ἡ τὸ καλὸν ῥητὸν τοῦ Παύλου (Α. Κορινθ. 5. 7). ὅπου μᾶς παραγγέλλει νὰ ὑποφέρωμεν μᾶλλον τὰς ἀδικίας τῶν ἄλλων, παρὰ νὰ ἀδικῶμεν ἄλλους.

Ὡ πόσον μὲ ἐπλήγωσες, φίλε, λέγων ὅτι δὲν ἀπεκτήσατε ἀκόμη τυπογραφίαν, ὁπόταν ἐπρόσμενα νὰ λάβω τι αὐτόθεν μὲ ταύτην τὴν χαρμόσουν ὑπογραφὴν, Ἐκ τῆς ἐν Χίῳ τυπογραφίας. Μὲ συγχωρεῖς ὅμως νὰ σὲ λαλήσω ἀνυποστόλως; Σὺ, φίλε, καὶ οἱ συνεργάται σου εἴσθε αἵτιοι τῆς τοιαύτης Ἀδικίας. Ἄν ἐσεῖς, βοηθούμενοι ἀπὸ τὸν καλὸν καὶ σεβάσμιον Ἱεράρχην, ἐζωγραφίζετε εἰς τοὺς συμπατριώτας ἡμῶν τὸ πρᾶγμα ὡς ἀδικίαν, αἱ εὐγενεῖς τῶν ψυχῶν δὲν ἤθελαν ὑποφέρειν νὰ ἀδικῶσι τὰ τέκνα των. Δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ἄδικος παρὰ τὸν ἀρπάζοντα τὰ ἀλλότρια, ὅστις δυνάμενος νὰ ὠφελήσῃ τοὺς ἄλλους τὸ ἀμελεῖ. Ὅχι μόνον τυπογράφου, ἀλλὰ στοιχωτοῦ χρεῖν ἔχετε μεγάλην. Αἰσθάνθητε βέβαια, καὶ θέλετε εἰς τὸ ἐξῆς τὸ αἰσθανθῆν ὀδυνηρότερα καθόσον αὐξάνεται ἡ βιβλιοθήκη σας, πόσον ἄσχημον εἶναι, εἰς ἐνὸς συγγράμματος τόμους ἡ ποικιλία τοῦ δέματος; ἄλλα μικρὰ, ἄλλα μικρὰ, ἄλλα στενὰ, ἄλλα πλατύτερα, ὡς ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει εἰς τὰς μακροχρονίους ἐκδόσεις. Διὰ τοὺς Οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ! Ἔως πότε νὰ ὑποφέρωμεν τὴν αἰσχρὰν ταύτην γύμνωσιν τῆς πατρίδος; Ἄν δὲν μᾶς κινή ἡ ἀγάπη τῆς παιδείας, ἢς μᾶς κινήσῃ καὶ ἡ ἀγανάκτησις ὅτι πληρόνομεν οἱ πτωχοὶ τοὺς πλουσιωτέρους. Τὸν ἄρτον, ὅστις ἔμελλε δικαίως νὰ

ἐκεῖ καὶ Τυπογραφίαν; ὥς εἶναι πιθανώτατον ὅτι θέλουν τὴν συστήσει. Διπλῇ ἀτιμία διὰ τοὺς Χίους μας, ὅτι ἐκατόρθωσαν ἄλλοι, ὅ,τι τοὺς ἐπαρακάλει νὰ κατορθώσωσι πρὸ δέκα σχεδὸν ἐτῶν ὁ συμπατριώτης των Κοραΐς, καὶ ὅτι οἱ κατορθώσαντες εἶναι καὶ ξένοι. Ὡς ἐντροπή! Ὡς καταισχύνῃ! Οἱ Ἄγγλοι νὰ μᾶς φέρωσι Τυπογραφίαν; Μὰ τὸν θεόν! φίλε μου, δὲν ἐξεύρω ἀνυπόφερν τὸ γῆρας μου τοιοῦτον ράπισμα εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Ἑλλάδος.

Ἦθελα στείλειν καὶ τὴν τελειωθείσαν ἰδεολογίαν τοῦ Tracy. Ἀλλὰ μ' ἐγεννήθη δισταγμὸς μήπως ἐστείλαμεν τοὺς τρεῖς τόμους. Ὁ τέταρτος εἶναι ὁ τελευταῖος, ὅχι δι' ἐξάντλησιν τῆς ὕλης, ἀλλὰ διὰ τὴν κινδυνεύουσαν νὰ σβεσθῇ παντάπασιν ὁψιν τοῦ φιλοσόφου συγγραφέως.

36.

ἐκ Παρισίων, 19 Δεκεμβρίου, 1816.

Ποθεινότετε Βάμβα!

. Ἀλλὰ τί τὸ ὄφελος; Ἐν ὅσῳ δὲν ἔχετε τυπογραφίαν, ἢ γνῶσις σου, ἐνωμένη μὲ τὴν γνῶσιν τῶν συνεργάτων σου καὶ τῶν ἐντίμων ἐπιτρόπων, δὲν θέλει κατορθώσῃ μέγα τίποτε Ἑλληνικῆς διανοίας ἄξιον. Εἰς τὴν δεκάτην ἐννάτην ἐκατονταετηρίδα νὰ ἀντιγράψῃ τις ὅσα εἶναι δυνατόν νὰ τυπώσῃ, εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ νὰ τρώγῃ βαλάνια μετὰ τὴν εὕρεσιν τοῦ ἄρτου.

Ἐνθυμεῖσαι τὸν νέον Κεφαλήνιον, ὀνομαζόμενον Πιτσαμάνον, τὸν ὁποῖον σ' ἔλεγα ὅτι ἐπεθύμουν νὰ κατοικήσῃ εἰς Χίον, διὰ τὴν ὁποίαν ἔχει ἐπιστήμην τῶν λογικῶν τεχνῶν (beaux arts) Μ' ἔγραψεν ἀπὸ Ρώμης, ὅπου εὕρεσκειται διὰ τελειοποίησιν τῶν μαθημάτων τον, πέμψας καὶ τὴν ἀπ' αὐτὸν σκευασμένην εἰκόνα τοῦ Καποδιστρίου (Capo D' Istria). Ὀλίγον ἔλλειψε νὰ τὸν γράψω [(χωρὶς ἀν' σᾶς ἐρωτήσω) νὰ

ἀπεκρίθην χωρὶς ἀναβολήν, ζητῶν καὶ ἀπ' αὐτὸν χεῖρα βοηθείας. Πρὸ δύο σχεδὸν μηνῶν μ' ἔγραψε (καὶ αὐτὸς ἄγνωστος εἰς ἐμὲ) ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους (députés) εἰς τὰς Ἰσπανικὰς Κόρτας, ζητῶν συμβουλὴν δι' ἓν τάγμα στρατιωτῶν καὶ στρατηγῶν, συγκροτημένον τὸ πλέον ἀπὸ φυγάδας Ἰταλὸν καὶ ἔτοιμον νὰ κινήσῃ. Ἀντέγραψα καὶ πρὸς αὐτὸν τὰ χρειώδη. Ἄλλος Γερμανὸς θερμὸς φίλος καὶ εὐχέτης τῆς ἐλευθερίας τῶν Γραικῶν ἐμβῆκεν αὐτόκλητος εἰς ἀλληλογραφίαν μ' ἐμὲ· εἶναι ἀπὸ τὸ Stuttgart, καὶ ὀνομάζεται Schott. Αὐτὸς προεδρεύει τὸ ἐξεπίτηδες συσταθὲν συνέδριον ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Ἐστειλαν μὲ τὰ συναχθέντα ἀργύρια καὶ καλοὺς πολλοὺς ταγματάρχας καὶ ὅπλα. Ἐκαμαν καὶ αὐτοὶ ὅ,τι ἐδυνήθησαν καὶ πρὸ τῆς συμβουλῆς μου αὐτοκίνητοι, καὶ μετὰ τὴν συμβουλὴν μου.

Βλέπεις, φίλε, ὅτι καὶ ἐγὼ ἀφ' ἑαυτοῦ μου (ὥς ἀπαιτεῖ τὸ χρέος μου) κινεῖμαι, καὶ ἄλλοι μὲ δίδουν ἀφορμὴν κινήσεως. Ἀλλὰ τὰ κινήματά μου εἶναι χελώνης βαδίσματα. Τί νὰ κάμω ὁ ταλαίπωρος; εὗρέθην εἰς τὰς τελευταίας ὥρας τῆς ζωῆς μου, τῆς ὁποίας τὴν παῦσιν βλέπω ὅτι ἐπιταχύνουν οἱ ὑπὲρ τὴν δυνάμιν μου κόποι. Καὶ δὲν λυποῦμαι διὰ τὴν μέλλουσαν παῦσιν· ἡ λύπη καὶ ὁ σκώληξ ὅστις μου κατεσθίει τὰ σπλάγχνα εἶναι, ὅτι ἀποθνήσκω χωρὶς νὰ ὠφελήσω ὅσον ἐπιθυμῶ τὴν πατρίδα. Ἠσυχολούμην εἰς ἐκδοσιν νέου ἄλλου συγγράμματος μὲ ἐλπίδα νὰ τὸ δημοσιεύσω τὸ ἐρχόμενον φθινόπωρον· ἀλλὰ τώρα βλέπω καὶ φοβοῦμαι μὴ δὲν ἀρκέσω νὰ πληρώσω τὴν ἐπιθυμίαν μου. Πνίγμαι ἀπὸ ἐπιστολάς, καὶ πολλὰς ἄλλας φροντίδας· τὰς ὁποίας φοβοῦμαι μὴ μοῦ φέρωσιν ὄχι θάνατον (εἶναι τρέλα ὁ φόβος τοῦ θανάτου), ἀλλὰ τὴν χειρότεραν μυρίων θανάτων ἀποπληξίαν. Ὀλίγα ξεμωράματα εἶναι ὑποφερτὰ, καὶ συγχωρημένα εἰς τοὺς γέροντας· ἀλλ' ἀποπληξία, φίλε, ἐξεύρεις τί σημαίνει· θάνατον τοῦ λογικοῦ. Εἶναι ἡ κατάρρα τοῦ Δαυίδ· « Παρασυνεβλήθη τοῖς . . . » δὲν μὲ κρατεῖ ἡ ψυχὴ μου νὰ ἐκφωνήσω τὸ ἀκόλουθον.

ὄλους, καὶ μερικῶς εἰς πολλοὺς, ἡ παροῦσα εἶναι ἡ τελευταία μου· καὶ πιστεύσατέ με, ὅτι τὴν γράφω σχεδὸν ἀπὸ τὸν τάφον, μὲ νεκρωμένον σῶμα καὶ ψυχὴν, τὴν ὁποίαν ἐμάρανε πλέον παρὰ τὴν ἡλικίαν ἢ καταστροφή τῆς πατρίδος. Καὶ ταύτην ἀκόμη ἤθελα ὑποφέρειν, ἂν εἶχα νὰ τὴν ἀποδώσω εἰς μόνην τὴν ὀργὴν τοῦ θεοῦ, ὅστις πολλάκις μᾶς παιδεύει διὰ νὰ μᾶς σωφρονίσῃ. Ἀλλὰ βλέπω, μὲ ἀπαρηγόρητον θλίψιν, καὶ τρόπον τινὰ ταπείνωσιν καὶ κατασχύνην τῆς ἄλλοτε ὑπερηφάνου, διὰ τὴν δόξαν τῆς πατρίδος, ψυχῆς μου, ὅτι ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ μᾶς παιδεύει, ὅχι ὥς υἱοὺς μὲ πατρικὴν φιλοστοργίαν, ἀλλ' ὥς πονηροὺς δούλους μὲ ἀδυσώπητον ὀργὴν, διὰ νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ αὐτὸ τῶν Χίων τὸ ὄνομα· ἐπειδὴ μᾶς ἐστέρησεν ὅχι μόνον τὰ σωματικὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ τὸ πλέον ἀξιοθρήνητον, τὴν ἀδελφικὴν ὁμόνοιαν, διὰ τῆς ὁποίας μόνης καὶ ἀποκτῶνται καὶ ἀνακτῶνται καὶ φιλάσσουνται τὰ ἀγαθὰ.

Ἀλλ' ἄρα δὲν βλασφημῶ, λέγων αἴτιον τῆς διχονοίας αὐτὸν τὸν ἀνάιτιον παντὸς κακοῦ θεόν; Ἄρα δὲν ἀτιμάζω ἀδίκως τοὺς συμπατριώτας μου, προσάπτων εἰς αὐτοὺς τὸ αἰσχρότατον ὄλων τῶν κακῶν, τὴν διχόνοιαν; Ἐνδεχόμενον ὅ,τι ἐγὼ ὑποπτεύομαι διχόνοιαν, νὰ ἦναι ἀπλοῦν ἀποτέλεσμα τοῦ σκορπισμοῦ σας εἰς διαφόρους χωρισμένας μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων πόλεις· ἤθελεν ἴσθαι τὴν ὥραν ταύτην καθαρὰ ἀπὸ τοῦ μικροῦ τυράννου τὰ βήματα ἢ ἐλεεινὴ Χίος, ἐὰν ἦσαν συναθροισμένα καὶ συμβουλευόμενα εἰς μίαν πόλιν τὰ τέκνα της;

Ἀλλ' εἶναι καὶ τούτου θεραπεία, καὶ ἀκούω μ' εὐχαρίστησιν, ὅτι τὴν ἐφροντίσετε τρόπον τινὰ, συγκροτήσαντες εἰς μίαν πόλιν τὴν Μασσαλίαν, κοινὴν ἐπιτροπὴν νὰ ἐπιστέλλῃ εἰς τοὺς ἄλλοι παντοῦ εὐρισκομένους συμπατριώτας, καὶ νὰ ἀντιδέχεται ἀπ' ἐκείνους τὰς χρειώδεις κοινὰς συμβουλὰς καὶ διασκέψεις εἰς βοήθειαν τῆς μολυσμένης ἀπὸ τὸν τύραννον καὶ ὀδυρομένης πατρίδος. Διὰ τί λοιπὸν δὲν ἐγεννήθη ἀκόμη

γοντες. . . . » Λέγοντες τί; Ἰδού οἱ ποτὲ καυχώμενοι, ὅτι εἶχαν τὸ κάλλιστον ὅλης τῆς Ἑλλάδος γυμνάσιον, ὅτι συνήθροισαν αὐτοὶ πρῶτοι καὶ κατέστησαν δημόσιον βιβλιοθήκην, πρῶτοι αὐτοὶ τυπογραφίαν, πρῶτοι αὐτοὶ διπλᾶ καὶ τριπλᾶ νοσοκομεῖα! ἰδού, ἰδού οἱ κομπάζοντες ὅτι ἐπολιτεύοντο φρονιμώτερα παρὰ τοὺς λοιποὺς Γραικοὺς! Ὅχι, φίλοι συμπατριῶται, μὴν ἐλπίζετε νὰ τιμηθῆτε μήτε ἀπ' ἐχθροὺς μήτ' ἀπὸ φίλους. Ὅπου στρέψετε τοὺς ὀφθαλμοὺς, θέλετ' ἀπαντήσῃ τῶν ἄλλων τὴν ἀποστροφὴν, ὅπου δώσετε προσοχὴν, περιπαιγμούς καὶ περιγέλια θέλετε ἀκούσῃν.

Δὲν πιστεύω, φίλοι συμπατριῶται, ὅτι εὐρίσκεται κανεὶς μεταξὺ σας τόσον σκληρὸς, ἢ τόσον ἀσυλλόγιστος, ὥστε νὰ τολμήσῃ νὰ μοῦ ἀποκριθῇ. « Ὅσα λέγεις, Κοραῖ, ἀληθεύουν διὰ μόνους τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀπόρους μας· ἀλλ' ὅστις ἐξ ἡμῶν εὐτυχήσῃ νὰ ἔχῃ χρηματικὴν καλὴν κατάστασιν, εἰς ἐκεῖνον « Πᾶσα γῆ πατρίς ». Μὴ, διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ! πλανήσῃ κανένα σας τοι οὗτος νομαδικὸς λογισμὸς· μὴδ' ἀπὸ κανενὸς στόμα προφερθῇ τοιαύτη Σκυθικὴ φωνή. Ὁ ἀμαξόβιος Σκύθης, ἔχει δίκαιον νὰ λέγῃ ὅσάκις πεζεύει εἰς γῆν ἱκανὴν νὰ θρέψῃ τὰ κτήνη του « Ἰδού σήμερον ἡ πατρίς » μου. Ἀφοῦ τελειωθῇ ἡ βοσκὴ ἀναβαίνω εἰς τὴν ἄμαξαν καὶ » ταξιδεύω πάλιν, ἕως νὰ εὔρω νέαν πατρίδα. » Εἰς ἐκεῖνον ἀληθῶς εἶναι « Πᾶσα γῆ πατρίς ». ἀλλὰ τοιαύτη πατρίς, ὅποια πρέπει εἰς τὰ κτήνη καὶ εἰς τοὺς κτηνώδεις των δεσπότας. Ὑποφέρει κανεὶς ἀπὸ σᾶς νὰ μιμηθῇ τοὺς Σκύθας, λέγων, « Ὅπου εὐρίσκω τὸ ἐμπόριόν μου, ἐκεῖ εὐρίσκω καὶ τὴν πατρίδα μου; » Ἄπαγε! Ἐσεῖς εἴχετε πατρίδα, καὶ πατρίδα λαμπράν. καὶ ἂν ὁ τύραννος τὴν κατέστρεψε, δὲν ἐδυνήθη ὁμῶς καὶ νὰ τὴν καταποντίσῃ εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης. Ἡ νῆσος Χίος σώζεται, ἀλλ' ὀρφανὴ ἀπὸ τὰ τέκνα της. Ἐσεῖς εἴχετε καὶ συμπολίτας ἀδελφοὺς πολλοὺς, ἐκ τῶν ὁποίων τοὺς πτωχοὺς ἐτρέφετε, καὶ εἰς τοὺς ἀρρώστους ἀνοικτὴ καὶ ἔτοι-

μείνουν μεταξὺ τῶν ἀλλογενῶν, οἱ πλείότεροι, μετ' ὀλίγους χρόνους, θέλουν χάσειν καὶ τὰ ἥθη καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν προγόνων, μετ' ὀλίγους χρόνους θέλουν μεταμορφωθῆν ἀπὸ Ἑλλήνας (καὶ Ἑλληνας Χίους) εἰς Ἰταλοὺς, Γάλλους, Γερμανοὺς, Ἀγγλοὺς, ὀνομαζομένους καθένας τῶν ἀπὸ τὸ γένος καὶ τὸν τόπον, ὅπου τὸν κατεδίκησεν ἡ ἀμέλειά σας νὰ ζῇ, καὶ φωνάζοντες αἰσχυρῶς τὴν αἰσχυρὰν τῶν Νομάδων φωνήν, « Πᾶσα » γῆ πατρίς ».

Ἰ. Θέλετε ν' ἀκούσετε καὶ τούτων χειρότερα; ἡ ἀμέλειά σας ἔχει ν' ἀδικήσῃ ὅχι μόνον τοὺς σήμερον πλανωμένους πτωχοὺς ἀδελφούς σας, ὅχι μόνον σας τὰ τέκνα καὶ τὰ ἔγγονα, ἀλλ' ὅλους κοινῶς τοὺς Ἑλλήνας. Ἡ μέλλουσα τύχη τῆς Ἑλλάδος κρέμαται ἀπὸ τὰς χειρὰς σας. Ἄν εἴχετε πατρίδα, συνεδρεύοντες καὶ σεῖς, ὥς ἦτο δίκαιον, μὲ τοὺς σήμερον κυβερνῶντας τὴν Ἑλλάδα, κ' ἔχοντες πλείοτέραν ἐμπειρίαν κυβερνήσεως καὶ καλῆς νομοθεσίας παρ' ἐκείνους, εὐκολα ἠθέλετε σβέσειν τὰς φατρίας καὶ διχοστασίας, διὰ τὰς ὁποίας ἡ ταλαίπωρος Ἑλλὰς κινδυνεύει νὰ καταισχύνη ὅσας ἔως τὴν ἰσχυρὰν θυμασὰς ἀνδραγαθίας. Βλέπετε λοιπὸν, ὅτι καὶ διὰ ταύτην τὴν καταισχύνην ἡ Ἑλλὰς ὅλη μέλλει νὰ κατηγορῇ τὴν ἀμέλειαν τῶν Χίων.

Κλαίω, φίλοι συμπατριῶται, τὴν ὥραν ταύτην, προβλέπων καὶ φοβούμενος τὴν μέλλουσαν τύχην σας. ὦ θεέ! φωνάζω, ἰδιὰ τί δὲν μοῦ ἔκοψες τὴν ζωὴν, πρὶν ἀναγκασθῶ νὰ συλλογίζωμαι καὶ νὰ γράφω τοιαῦτα εἰς τοὺς συμπατριώτας; Μόλον τοῦτο τοιαύτη, καὶ ὅχι διάφορος, μέλλει νὰ ᾔναι τῶν Χίων ἡ τύχη, ἂν δὲν φροντίσωσι τὴν ἀνάκτησιν τῆς Χίου. Τὸ ὄνομα Χίων Ἑλλήνων κινδυνεύει νὰ σβεσθῇ ὁλότελα, καὶ Χῖσι ἔχουν νὰ ὀνομάζωνται εἰς τὸ ἐξῆς μόνοι οἱ κατέχοντες τὴν Χίον μισοὶ σας τύρανοι, ἢ κανὲν ἄλλο ξένον ἔθνος, ὅποιον εὐτυχῆσῃ νὰ τὴν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Κανεὶς βέβαια ἀπὸ σᾶς, φίλοι συμπατριῶται, δὲν θέλει ὑποφέρειν ται-

Πρὸς τὸν Κύριον Νικόλαον Φραγκόπουλον.

16 Ἰανουαρίου, 1824.

Χρηστὲ καὶ τίμιε συμπατριῶτα.

Ὡς ἄνδρα φρονιμώτατον σ' ἔκρινα πάντοτε, καὶ ὡς τοιοῦτον σὲ ἐγάπησα. Βεβαίωσέ με, σὲ παρακαλῶ, εἰς τὴν παροῦσαν δεινὴν περίστασιν, ὅτι δὲν ἠπατήθην εἰς τὴν κρίσιν μου. Καὶ πρὶν λάβῃς τὴν παροῦσαν μου, πιθανὸν ὅτι σοῦ ἔγινε γνωστὴ τοῦ ἀγαπητοῦ σου υἱοῦ ἡ ἀποβίωσις. Ἡ ἰδία μου λύπη δὲν μὲ συγχωρεῖ νὰ συμβουλευσω φιλόστοργον πατέρα νὰ μὴ λυπηθῇ. Τοῦτο μόνον σὲ παρακαλῶ, φίλε μου, νὰ λυπηθῇς, ὡς πρέπει νὰ λυπῶνται οἱ φρόνιμοι.

Ἡ Πρόνοια, ἀποφασίσασα νὰ σὲ στερήσῃ τὸν υἱόν σου, δὲν ἠθέλησεν ὁμως νὰ σοῦ ἀφήσῃ πρόφασιν νὰ γογγύσῃς κατ' αὐτῆς· ἀλλ' ἔβαλεν εἰς τὴν ζυγαρίαν τῆς ἐξ ἑνὸς μέρους τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὰ συνοδεύοντα τὴν αἰχμαλωσίαν πάνδεινα κακὰ, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τὸν ἥσυχον θάνατον τοῦ νέου, καὶ σπλαγχνισθεῖσα τοὺς γονεῖς, ἐσυγχώρησε νὰ τελειώσῃ τὰς ἡμέρας τοῦ ἐλευθέρως, εἰς ἐλευθέραν γῆν, καὶ ὅχι νὰ περιφέρεται αἰχμαλῶτος εἰς ἀνθρωποράγων χώραν ἀπὸ τυράννους ἀγρίους, ὑβριζόμενος, μαστιζόμενος, ἴσως καὶ ἀναγκαζόμενος νὰ ἀποταχθῇ τὸν Χριστόν του, καὶ νὰ συνταχθῇ μὲ τὸν Σατανᾶν. Βλέπεις λοιπὸν, φίλε μου, ὅτι πλείονας ἀφορμὰς δοξολογίας παρὰ γογγυσμοῦ σ' ἐχάρισεν ὁ θεός· διότι γογγυσμός κατ' αὐτοῦ λογίζεται πᾶσα ὑπερμετρος λύπη.

Εἰς ταῦτα πρόσθε, ὅτι ὁ υἱός σου, ἂν καὶ ἀπέθανεν εἰς ξένην γῆν καὶ μακρυσμένος ἀπὸ τοὺς γονεῖς του, δὲν ἀπέθανεν ὁμως περικυκλωμένος ἀπὸ ξένων ἀμέλειαν καὶ ἀδιανομίαν. Δὲν ἐστερήθη προστασίαν ἱατροῦ ἀπὸ τοὺς ἐμπειροτέρους ἱατροὺς τῆς πόλεως. Ὁ Φουρναράκης ὁ ταλαίπωρος τὸν ἐπε-

πάντησιν αὐτοῦ, καθείς μὲ τὴν λαμπάδα τον μικρὴν ἢ μεγάλην, διὰ νὰ ἀποφύγωμεν τὸ ὄνειδος « Ἀνάξιος δὲν πάλιν ὄν » εὐρίσκει ῥαθυμοῦντα » ὄνειδος πολὺ δικαιότερον εἰς ἡμᾶς παρὰ εἰς τὰς μωρὰς παρθένους, ἐπεὶ δὴ γυναῖκες, καὶ εἰς παρθενικὴν ἡλικίαν δὲν ἤξευραν τί ἀξίζει ὁ Νύμφιος.

Μὲ ἠνάγκασε νὰ γελάσω, καὶ λυπούμενον, ἡ παρατήρησις τοῦ φίλου σου περὶ τοῦ χρέους νὰ μιμῶμαι τὸ ὕφος τῆς Κυβερνήσεως. ἐνομιζα, φίλε, ἕως τώρα, ὅτι τῆς κυβερνήσεως ἔργον ἦσαν οἱ πολιτικοὶ νόμοι, δὲν ἤξευρα ὅτι καὶ τῆς γραμματικῆς οἱ κανόνες ἔπρεπε νὰ ζητῶνται ἀπ' αὐτὴν. Τὸν ἱατρὸν Ἡπίτην ἄσπασε ἀπὸ μέρους μου· εὐτύχει !

Ὅν οἶδας· αὕτη εἶναι ἡ ἐξήγησις τῶν Ο. Ο.

Ἐκ Παρισίων, 15 Ἰουνίου, 1824.

41.

Πρὸς τὸν Κύριον Ζαννῆν Βλαστὸν.

Ἐκ Παρισίων, 7 Νοεμβρίου, 1824.

Φίλε συμπατριῶτα,

.....

Μοῦ ζητεῖς στατιστικὰς εἰδήσεις περὶ τῆς Ἑλλάδος· ζητεῖς πράγματα ἀπὸ τὸν ἀμαθέστατον τοιούτων πραγμάτων. Ἐν τῇ δυνάμει νὰ ἐξεύρω ἐγὼ, ὅστις, ἀφῆκα νέος τὴν πατρίδα μου, καὶ εἰς νεότητά μὴ ἔχουσιν ἄλλην καλλιέργειαν τῆς κεφαλῆς, παρὰ τὰ δυστυχῆ τῶν δυστυχῶν ἀκόμη, ἀλλὰ τότε πολὺ δυστυχεστέρων σχολείων μας ; Ὅσα ἐργάζεται καὶ μελετᾷ νὰ ἐργασθῇ ὁ φίλος σου Ἄλλεν εἶναι ὠφέλιμα καὶ ἀναγκαῖα. Ἀλλὰ εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν, πολὺ ἀναγκαιότερον εἶναι ἡ ἐξάπλωσις τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς μεθόδου, πρῶτον διὰ τὴν γραφὴν, ἀνάγνωσιν, κατήχησιν θρησκείας, καὶ ἀριθμητικὴν· ἔπειτα καὶ σχολείων Ἑλληνικῶν σύστασιν εἰς διάφορα

Ἐκ Παρισίων, 5 Μαΐου, 1825.

Τιμώτατε Κύριε Γεώργιε Ριζάρη,

Ἡ ἐπιστολή σου τῆς 23 Μαρτίου με ἀναγκάζει νὰ σὲ δώσω μᾶλλον τὸν εἰς πολλὰ ὀλίγους πρέποντα τίτλον χρησιμώτατος, ἐπειδὴ ἀποφασίσετε καὶ σὺ καὶ ὁ μακαρίτης ἀδελφός σου νὰ κατασταθῇτε χρήσιμοι εἰς τὴν πατρίδα ἀφίνοντές την κληρονόμον εἰς ὅλην σας τὴν περιουσίαν. Τοιαύτη γενναία καὶ ὄντως Ἑλληνικὴ ἀπόφασις, πάντοτε ἐπαινετὴ, εἰς τὰς παρούσας ὅμως χρείας τῆς κοινῆς ἡμῶν μητρὸς καὶ πατρίδος γίνεται ἀσυγκρίτως ἐπαινετωτέρα, διότι συνεργεῖ εἰς τῶν ἀδελφῶν μας Ἑλλήνων τὴν παιδείαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἄλλο ὠφελιμώτερον, ὥς ὀρθῶς κρίνεις καὶ λέγεις, δὲν εἶναι, διότι ἡ παιδεία μόνη δύναται νὰ φυλάξῃ τὴν με τόσα αἵματα καὶ τόσους κόπους ἀποκτηθεῖσαν Ἐλευθερίαν.

Ἡ γνώμη σας, χρησιμώτατε φίλε, εἶναι νὰ χρησιμεύσετε εἰς τὴν μερικὴν σας πατρίδα τὸ Ζαγόρι, συσταίνοντες ἐκεῖ σχολεῖα εἰς παιδείαν τῶν νέων. Ἀλλ' ἀναγκαζόμενος ἀπὸ τὰς περιστάσεις νὰ ἀναβάλλῃς τοῦ ἱεροῦ τούτου σκοποῦ τὴν πλήρωσιν, κλίνεις εἰς τὴν γνώμην νὰ δανείσῃς τὴν περιουσίαν σας εἰς τὴν κοινὴν πατρίδα, διὰ νὰ φροντίσῃ αὕτῃ νὰ καταστήσῃ τὸ σχολεῖον ἢ εἰς τὸ Ζαγόρι, ἢ ὅπου ἄλλοῦ κριθῇ χρησιμώτερον. Φρόνιμος καὶ ἡ προτίμησις, τῆς μερικῆς σου πατρίδος, φρονιμωτέρα καὶ ἡ συγκατάθεσις εἰς ὅ,τι ἀποδείξουν αἱ περιστάσεις χρησιμώτερον εἰς τὴν κοινὴν πατρίδα.

Ἄν ἐρωτᾷς λοιπὸν καὶ ἐμὲ περὶ τούτου, ἡ γνώμη μου εἶναι, φίλε, νὰ γράψῃς ἀνυπερθέτως εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐξαιρέτως εἰς τὸν φρόνιμον αὐτῆς πρόεδρον Κουντουριώτην (πρὸς τὸν ὁποῖον ἂν ἀγαπᾷς καὶ με προστάζῃς, θέλω γράψῃν κ' ἐγὼ ἰδιαιτέρως) νὰ μεταχειρισθῇ τὴν εὐερ-

προετοιμασμένοι καὶ εἰς τὰ δύο. Ἀλλὰ μηγαρὶ ἐγνώριζαν οἱ ταλαίπωροι κ' ἐκεῖνοι, πῶς ἔπρεπε νὰ μᾶς ἀναθρέψωσι ; ἢ μηγαρὶ ἦσαν δυνατοὶ νὰ μᾶς δώσωσιν ὅ,τι δὲν ἔλαβαν οὐδ' ἐκεῖνοι ἀπὸ τοὺς γονεῖς των ; Εἰς τὸν σύντεκνόν σου τώρα καὶ εἰς τοὺς κατ' αὐτὸν ἔμεινε τὸ τοιοῦτον χρέος καὶ ἡ τοιαύτη πρόνοια. Εἶθε μὴ τὸ ἀποτύχωσι μηδ' αὐτοί ! Εἰς ἡμᾶς τοὺς γέροντας ἔμεινε ἡ ἀνάγνωσις τὸν προγονικῶν συμβουλῶν, ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ τὸ « Μὴ θέλε τὰ γινόμενα γίνεσθαι, ὡς βούλει, ἀλλὰ θέλε τὰ γινόμενα γίνεσθαι, ὡς γίνονται, καὶ » εὐροήσεις » (καθαρὰ ἐξήγησις τοῦ « Γεννηθήτω τὸ θελημά σου » τῆς Κυριακῆς προσευχῆς). Ὅστις τὸ ἔλεγεν (ὁ Ἐπίκτητος), τοὺς πόδας ἔπασχε κ' ἐκεῖνος, ἐπειδὴ ἦτο χωλός· ἦτον ἀκόμη καὶ πτωχός, ἐδιώχθη ἀκόμη καὶ ἀπὸ τύραννον τὸν Δομετιανόν. Σὺ, φίλε Βλαστὲ, πάσχεις βέβαια, οὐδ' εἶναι δυνατόν νὰ μὴ λυπῇσαι παντάπασιν, ὡς ἄνθρωπος, κατασκευασμένος ἀπὸ σάρκας, καὶ ὄχι κτισμένος ἀπὸ τοῦ βλα. Ὅλα τοῦτα σωρευμένα εἰς τὸ ἐν μέρος τῆς ζυγαρίας, δὲν ἄρνούμαι ὅτι εἶναι βαρέα· ἀλλὰ βάλε καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τῆς μέρος, ὅτι ἡ Πρόνοια σ' ἐχάρισε καὶ περισύειν, καὶ φίλους καλοὺς, οἱ ὅποιοι καὶ σ' ἀγαποῦν καὶ σὲ τιμοῦν· βάλε, ὅτι μηδ' ἀπὸ τύραννον ἀκόμη κατατρέχεσαι, οὐδὲ φόβος εἶναι νὰ κατατρέχῃς κανέναν· βάλε, ὅτι ἀκούεις, ὅτι βλέπεις (ἡ τύφλα εἶναι δυστυχέστερον παρὰ τὴν ποδάγραν, ἡ μόνη μου παρηγορία εἶναι ὅτι βλέπω ἀκόμη). βάλε . . . βάλε ὅ,τι ἄλλο ἀγαθὸν ἔχεις ἀκόμη, καὶ θέλεις εἰδεῖν τὴν ἀνασύκωσιν τῆς ζυγαρίας, καὶ αἰσθανθῇν τὴν ἐλάφρωσιν τῆς ψυχῆς. Ταῦτα σὲ λέγει ὁ φίλος, ἀκόμη καὶ πατήρ σου (ἐπειδὴ εἶσαι τῶν 1767, κ' ἐγὼ τῶν 1748).

Περὶ δὲ τῆς ἐρωτήσεώς σου, νὰ σοῦ ἀποκριθῶ κατὰ πολιτικούς νόμους δὲν εἶμαι καλός, ἐπειδὴ δὲν εἶμαι νομικός. Εἶμαι καλός ὅμως νὰ σὲ κοινωνήσω, ὅ,τι μὲ διδάσκουν τῆς φύσεως οἱ νόμοι, ὅ,τι μὲ λέγει ἡ συνείδησις, καὶ ὅ,τι ἠθέλα

Πρὸς τὸν Κύριον Κωνσταντῖνον Πετρίτσην,
εἰς Σμύρνην.

Ἐκ Παρισίων, 28 Ἀπριλίου, 1827.

Φίλτατε μου ἐξαδέλφε,

Δὲν ἐξαρχῶ νὰ σοῦ παραστήσω ζωηρῶς πόσον μ' εὐφρανεν ἡ ἀπροσδόκητος ἐπιστολή σου, τὴν ὁποίαν μ' ἐνεχείρισεν ὁ συνιστάμενος ἀπὸ σέ σεβάσμιος Δόμινος Ἰωνᾶς ὁ Κύνγ. ἔντως σεβάσμιος, καὶ διὰ τοῦτο ἄξιος νὰ μὲ κινήσῃ εἰς εὐχαριστίαν πρὸς σέ ὅτι μὲ τὸν ἐγνώρισες.

Ἡ εὐφροσύνη μου ὅμως δὲν μὲ ἤλθεν ἀμέτοχος ὁλότελα λύπης, διὰ τὸν ὁποῖον μὲ ἀναγγέλλεις θάνατον τῶν ἐξαδέλφων μου καὶ ἀγαπητῶν σου ἀδελφοῦ καὶ ἀδελφῆς. Ὁ ἀδελφός σου καὶ ὁμώνυμός μου Ἀδαμάντιος ἦτον ἐξάμηνον πρεσβύτερός μου· ὅθεν ἦτον καιρὸς νὰ τὸν ἀκολουθήσω καὶ ἐγὼ· καὶ ὅμως ζῶ ἀκόμη, ὅχι μὲ πολλὴν ἀγάπην ζωῆς, καὶ ἀρχίζω σήμερον (28 Ἀπριλίου) τὸ ὀγδοηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας μου. Σὲ τὸ εὐχομαι, φίλε μου, χωρὶς ὅμως τὰς συνοδευούσας αὐτὸ ἀρρώστίας μου.

Εἶναι, φίλε, δὲν ἐνθυμοῦμαι πόσα ἔτη, ἀποῦ ἔγραφα (οὐδὲ τοῦτο ἐνθυμοῦμαι) εἰς σέ ἢ εἰς τὸν φίλον ἀδελφόν σου Νικόλαον, τὸν ὁποῖον κατασπάζομαι, νὰ μὲ στείλῃ ἐν ἀντίτυπον τοῦ ὁποίου ὁ κοινὸς ἡμῶν Πάππος, Ἀδαμάντιος Ρῦσσος, εἶχε συντάξειν καὶ ἐκδώσειν διὰ στίχων ἱαμβικῶν κατὰ τῶν Παπιστῶν συγγράμματος. Τοῦτο μὲ ἤλθε, καὶ τὸ ἐχάρισα εἰς ἓνα μου φίλον ἄριστον καὶ κράτιστον. Αὐτὸς ἀπέθανε πρὸ ἐξ ἢ ἐπτὰ ἐτῶν· καὶ εἰς τὴν δημόσιον πώλησιν τῆς βιβλιοθήκης, ἐρευνήσας τὸν κατάλογον, μὲ σκοπὸν νὰ τὸ ἀγοράσω, δὲν τὸ εὔρηκα. Ὁ σκοπὸς, εἰς τὸν ὁποῖον ἀπέβλεπα, ἦτο νὰ πληρώσω ἄλλο χρέος ἱερὸν καὶ ἐμοῦ καὶ ὅλης τῆς συγγενείας,

Πρὸς τὸν Κύριον Ν. Βάμβαν, εἰς Κέρκυραν,

Ἐκ Παρισίων, 6 Νοεμβρίου, 1828.

Περιπόθητε φίλε,

Πᾶσά σου ἐπιστολή, ὅταν λαμβάνω, γίνεται δι' ἐμὲ ἡμέρα ἐορτῆς καὶ πανηγύρεως· καὶ τοιαύτας ἐορτάς, πιστεύων τὴν πρὸς ἐμέ σου εὐνοίαν, δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι ἤθελες μὲ προξενεῖν συχνότερα, ἂν σὲ τὸ ἐσυγχωροῦσαν οἱ πολλοὶ κοινωφελεῖς σου κόποι. Ἐγὼ δὲ πάλιν, παρὰ τοὺς ὀλίγους κόπους μου, ἔχω εὐλογον ἀπολογίαν τῆς σπανιότητος τῶν πρὸς σὲ ἐπιστολῶν μου, τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἡλικίας, καὶ τῶν συνοδευουσῶν αὐτὴν ὀδυνηρῶν νόσων. Δὲν σοῦ ἀναφέρω τὰς ψυχικὰς ἀνίας, ἵσως ὅχι μετριωτέρας ὅσων πάσχεις σὺ, φίλε, διὰ νὰ μὴ σὲ λυπῶ ματαίως. Ἐχω κ' ἐγὼ, καθὼς σὺ, τοὺς ἀντιπολεμοῦντάς με. Ἀλλ' ὅμως παρηγοροῦμαι, καὶ σὲ συμβουλεύω νὰ παρηγορῇσαι, ἐνθυμούμενος τοῦ γλυκυτάτου Εὐριπίδου τοὺς γλυκεῖς λόγους,

Δεῖ δέ σε χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι·

Θνητὸς γὰρ ἔφες. Κἂν μὴ σὺ θέλῃς

Τὰ θεῶν οὕτω νενόμισται.

Δὲν μᾶς ἐκήρυξε πόλεμον ὅλος ὁ κόσμος· ἔχομεν καὶ φίλους, ὀλίγους ἴσως, ἀλλὰ πολλῶν ἀνταξίους, οἱ ὅποιοι καὶ εἰλικρινῶς μᾶς ἀγαποῦν, καὶ τοὺς κόπους ἡμῶν ἐλαφρύνουν.

Χαίρω, φίλε, ὅτι εἶσαι περὶ τὰ τέλη τῆς Ματθιακῆς Γραμματικῆς. Ἐκαμες φρόνιμα νὰ τὸν ἀκολουθήσῃς, καὶ ἀκόμη φρονιμώτερα εἶναι ὅσα ἐπρόσθεσες εἰς τὴν ἀρχήν. Εἴθε νὰ τὴν ἴδω, πρὶν κλείσω τοὺς ὀφθαλμούς!

Δὲν μὲ λέγεις ἂν ἔλαβες τὸ Ἐγχειρίδιον καὶ τὰς διατριβὰς τοῦ Ἐπικτήτου. Τὸν πρῶτον τόμον τῶν Ἀτάκτων ἐλπίζω ὅτι θέλουν σὲ στείλῃν μετ' ὀλίγον οἱ ἐν Τεργέστῃ κοινοὶ καὶ

Λυκείου. Εἰς αὐτὸ προσμένεσαι νὰ κατασταθῇς μέγα ὄφελος ὅλης τῆς Ἑλλάδος. καὶ ἐξαιρέτως νὰ σώσης τὰ λείψανα τῆς δυστυχεστάτης Χίου, σκορπισμένα εἰς διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης, ὡς πρόβατα χωρὶς ποιμένα, καὶ κινδυνεύοντα, ἢ νὰ λησμονήσωσιν ὀλότελα τὴν πατρίδα, ἢ νὰ τὴν φθείρῳσιν ἐπιστρέφοντα μὲ ἥθη ἀλλότρια τῆς πατρίδος.

Αἱ ζάλαι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅτε ἠναγκάσθην, νὰ γράψω πρὸς τοὺς εἰς διαφόρους πόλεις διατρίβοντας ὁμοπάτριδας, δὲν μ' ἐσυγχωροῦσαν, φίλε, νὰ σὲ εἶπω καὶ τὴν ὁποίαν μὲ ζητεῖς κρίσιν περὶ τῆς Γραμματικῆς σου. Παρόμοιαι καὶ καθημεριναὶ ζάλαι, καὶ ἡ ἀσχολία τοῦ τρίτου τόμου τῶν Ἀτάκτων (ὅστις τελειοῦται περὶ τὸ Πάσχα) δὲν μ' ἐσυγχώρησαν οὐδὲ νὰ τὴν ἀναγνώσω μέχρι τέλους. Ὅσον ὁμως ἀνέγνωσα μὲ πείθει νὰ ὁμολογήσω εἰλικρινῶς, ὅτι ἡ γραμματικὴ σου ἔχει σήμερον τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἔσο βέβαιος ὅτι μέλλει νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὰ σχολεῖα, καὶ ἂν θέλωσι, καὶ μὴ θέλωσιν οἱ δι' ἡλιθιότητα, ἢ διὰ κακίαν ἐμποδίζοντες τὴν εἰσαγωγὴν τῆς. Ὁ Θυρότος σ' εὐχαριστεῖ διὰ τὸ χαριζόμενον ἀντίτυπον καὶ θέλει γράψῃ περὶ αὐτῆς εἰς καμμίαν ἀπὸ τὰς φιλολογικὰς ἐφημερίδας. Ὁ αὐτὸς Θυρότος σὲ πέμπει διὰ τοῦ Διδότου ἀντίδωρον τὸ φιλοσοφικόν του νέον σύγγραμμα εἰς τόμους δύο, ἐπιγραφόμενον. *Introduction à l'étude de la philosophie.*

Τὸ τέλος, φίλε, τοῦ 1829 καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ 1830 ἔτους ἐγιναν δι' ἐμὲ πῦρ, ὅχι καθαρτήριο, ἀλλὰ καταναλίσκον. Δὲν ἐμπορῶ καὶ νὰ εἶπω.

Τέτλαθι δὴ, κραδίη· καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτιης.

Ὅχι, φίλε, τὰ κύντερα, ἢ μᾶλλον τὰ κύντιστα μοῦ τὰ ἐφύλασσε·ν ἡ Πρόνοια εἰς τὰς τελευταίας ὥρας τοῦ ὀδυνηροῦ μου βίου. Μόνη ἡ παρουσία σου δύναται νὰ μὲ παρηγορήσῃ.

Εὐδαιμόνει φίλε!

COLLEGE ROYAL DE FRANCE,

Paris, 5 Decembre, 1814.

*A Monsieur Coray, Rue Madame N°. 5.***MONSIEUR,**

Vos profondes conaissances dans le Grec, et la grande réputation, dont vous jouissez, faisaient aux Lecteurs et Professeurs Royaux un devoir de songer à vous, lorsqu'une des chaires de Grec deviendra vacante au collège Royal. Ce moment vient d'arriver par la mort de Mr. Bosquillon, professeur de langue et de philosophie grecques. Ils vous ont placé le premier sur la liste des Candidats, quoique vous n'ayez fait aucune démarche. Maintenant, Monsieur, ils desirent savoir si vous accepteriez cette chaire, dans le cas, où ils vous auraient choisi pour vous présenter au Roi. Ils feront leur élection Dimanche prochain, 11 de ce mois, et je ne doute pas que vous ne réunissiez tous les suffrages, si vous consentez à cette nomination. L'Assemblée m'a chargé, Monsieur, de vous écrire à ce sujet et de vous prier de nous donner une réponse. Je m'empresse de satisfaire à son vœu et au mien en particulier, en souhaitant que votre réponse soit conforme à nos desirs.

Agréez, Monsieur, l'expression de ma haute considération pour vos talens et pour votre personne.

L. LEFEVRE-GIMAU

Admr. du College Royal de France, place de Cambrai.

causer là dessus, et je vous en écris avec assurance. Si vous voulez faire cette lettre et me l'adresser, je la remettrai, et je ne doute pas qu'une des trois places ne vous soit donnée, sur votre demande faite dans le sens qui je vous ai indiqué.

Quelque soit votre détermination, voyez, je vous en prie, dans cette lettre une nouvelle preuve de mon attachement et de mon dévouement. Pourrais-je avoir votre réponse avant vendredi?

BOISSONNADE.

Je suis on ne peut plus sensible à l'intérêt que vous prenez à moi. Mes infirmités, dont le nombre s'accroît à tout moment, me font une loix de borner mon ambition, et l'emploi du peu de forces qui me restent, au seul travail qui m'occupe dans ce moment.

Agréez l'assurance etc.

28 Mars, 1816.

CORAY.

σταὶ καὶ καλλωπισταὶ αὐτῆς ἀκόμη ἴσως δὲν ἐγεννήθησαν. Αὐτοὶ θέλουν εἶσθαι ἀναμφιβόλως εὐτυχέστεροι παρ' ἡμᾶς· ἀλλ' ὅχι διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἀφήσωμεν εἰς αὐτοὺς τὴν τιμὴν τοῦ νὰ φανῶσι καὶ προθυμότεροι φίλοι τῆς πατρίδος. Οὕτω κρίνω περὶ τῶν τοιούτων, καὶ οὕτω κρίνει, εἶμαι βέβαιος ὅτι, καὶ ἡ λογιότης σου. Περὶ δὲ τῶν ὧν δι' ἄγνοιαν, ἢ διὰ πάθη, ἀνάξια ψυχῆς Ἑλληνικῆς, κρίνουσιν ἄλλως, λέγε ὡς λέγω καὶ ἐγὼ, τὸ « Οὐ φροντὶς Ἴπποκλείδῃ » Ἑρρῶσο εὐδαιμονῶν!

Ὁ φίλος Κ.

Μετ' ὀλίγας ἴσως ἐβδομάδας θέλω σὲ πέμψει μικρὸν ἄλλο βιβλίδιον γραμμένον εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν.

Φίλε Ἀλέξανδρε,

Εὐχαριστῶ σε καὶ διὰ τὴν χάλαζαν, καὶ διὰ τοὺς ἀνθρακας, τῶν ὁποίων εἶχα χρεῖαν μεγάλην, ἤγουν νὰ τὰ μάθω ἀπὸ κανένα, καὶ ὅχι νὰ τὰ δέχομαι κατὰ κεφαλῆς ἀπὸ τὸν οὐρανόν!

Δίδω καὶ μικρὰν βοήθειαν εἰς τὴν μὴνυσιν τῶν ἀπροσεξιῶν, εἰς τὰς ὁποίας εἶναι ὑποκείμενος καὶ ὅστις ἤθελεν ἔχειν τόσους ὀφθαλμοὺς ὅσους ὁ Πανόπτης Ἄργος.

Εἰς τὸν δυστυχῆ νέον ἀρμόζει ὅ,τι ἔλεγεν ἡ Τέκμησα διὰ τὸν ἄνδρα τῆς Αἴαντα,

Τὸ γὰρ ἐσλεύσειν οἰκαῖα πάθη,

Μηδενὸς ἄλλου παραπράξαντος

Μεγάλας ὀδύνας ὑποτείνει.

Ὀλίγοι χρόνοι εἶναι ἀφ' οὗ ἔμαθα κ' ἐγὼ ὅτι Ἀφορμὴ εἰς τοὺς παλαιοὺς ἐσήμαινε Capitale. Ἡ λέξις αὕτη τὴν σήμερον, καὶ εἰς τοὺς ἀπαιδεύτους καὶ εἰς τοὺς πεπαιδευμένους Ἕλληνας, ἔχει δύο μόνας σημασίας, τὴν τοῦ pretexte καὶ τὴν τοῦ motif. Ἀλλὰ τί νὰ εἶπῃ ὁ ταλαίπωρος νέος Ἕλλην, διὰ ν' ἀποφύγῃ τὸ Ἰταλικὸν Καπιτάλε, ἢ τὸ βαρβαροτουρκικὸν Σιρμαγιά;

θέτονται νὰ ἦναι, αἱ πρὸς ἀλλήλους ἐπιστολαὶ τῶν πραγμάτων. Ἰσως ἦτον κάλλιον νὰ λέγεται Ἑπιστολικὴ κοινολογία.

Εἰς τὸν πρῶτον στίχον τῆς Ἰλιάδος, τὸ Πηληϊάδεω μετρεῖται καὶ ἐκφωνεῖται ὡς πεντασύλλαβον, καὶ ὄχι ἐξασύλλαβον διὰ τὴν συνίζησιν.

Φχιάνω. Ἡ ἄγνοια (πραῖγμα δεινὸν καὶ πολλῶν ἀνοησιῶν αἰτία) τῆς παραγωγῆς τοῦ ῥήματος ἐγέννησε συλλαβισμόν τοιοῦτον (Φκ) ἄξιον Λιβυκῶν αὐτίων. τὸ ἀλληθές ῥῆμα εἶναι Εὐθειάζω, ἀπὸ τὸ Εὐθεῖα, καθὼς ἀπὸ τὸ ἄδεια τὸ ἀδειάζω, ἀπὸ τὸ ἐταιρία τὸ ἐτεριάζω, (καὶ κοινῶς τεριάζω,) ἀπὸ τὸ χρεία τὸ χρειάζομαι κ. τ. λ.

Χαμηλόν, εἶναι Ἑλληνικὴ λέξις, καθὼς καὶ τὸ Ὑψηλόν· καὶ καθὼς τοῦτο εἶναι ἀπὸ τὸ ὕψος, ἡ ἀναλογία μᾶς ὁδηγεῖ νὰ παράξωμεν καὶ τὸ πρῶτον ἀπὸ τὸ χάμος οὐσιαστικὸν οὐδέτερον, τὸ ὁποῖον ἔσωσεν ἡ Λατινικὴ γλῶσσα εἰς τὸ Humus (γῆ, ἔδαφος) ὅθεν τὸ Humilis ὁ ταπεινός· τὸ χαμηλός ἐγενεε δωρικῶς χαμαλός, καὶ χθαμαλός, κατὰ τὸ τριχθὰ καὶ τετραχθὰ.

Μαρκῖνον, Λοπὸν Καρχηδόνιον τὸ ὀνομάζει ὁ Ἱπποκράτης.

Μαντίλι, σώζει τὰ Λατινικά του γενέθλια Mantile, ἦγουν χειρόμακτρον. ἐνδέχεται ὁμως καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τοὺς Λατίνους νὰ ἔρρευσεν ἡ λέξις ἀπὸ τὸν Περσικὸν Μανδύαν, ὅθεν καὶ τὸ Mantello.

Ὁ Εὐστάθιος λέγει ὅτι εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἡ κοινὴ συνήθεια ἔλεγεν Ἐκλιστράν· αὐτὸς τὸ παράγει ἀπὸ ἄχρηστον ῥῆμα τὸ Λίζω, συνώνυμον τοῦ Λεαίνω, ἢ Λειόω (polir). Ὅλα τὰ λεῖα εἶναι καὶ ὀλισθηρά· παρὰ ταῦτα ὁμως ἔχουσιν οἱ Ἕλληνες τὸ Λιστραίνω, Λιστρεύω καὶ Λιστρόω ταυτόσημα ῥήματα, καὶ Λίστρον τὸ ὄργανον (un polissoir) καὶ Λιστρωτός, ὁ λεῖος καὶ ὁμαλός, ὅστις ἐπομένως εἶναι καὶ ὀλισθηρὸς, ἢ γλισερός.

Γλυστῆρι, εἶναι ἀπὸ τὸ Ἐκλυστήριον. Οἱ παλαιοὶ τὸ ἔλε-

ὥστε εἰς πολλότατα πράγματα δὲν ἐξεύρω μήτε τί νὰ συλλογισθῶ, μήτε τί νὰ εἰπῶ.

Εἶναι καὶ τινες διατριβαί, τὰς ὁποίας ἀφ' οὗ τις ἀναγνώσῃ ἐρωτᾷ ἑαυτὸν, Τί ἀνέγων καὶ τί κατέλαβον ;

Βασιλεύει ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τὸ λεγόμενον ἀπὸ τοὺς Γαλάτας *Le vague des idées et des expressions*, ἡ ἀορι-
στία καὶ τῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν φράσεων.

Δὲν ἐξεύρω διὰ τί σὲ συγχίζει τόσον τὸ Παρὰ. « Συνε-
χέστερον εὐρίσκεται εἰς τὴν ἡθικὴν, παρ' εἰς καμμίαν ἄλ-
» λην ἐπιστήμην ». (Βεκαρ. σελ. 15) εἶναι σφάλμα τῆς ἀ-
προσεξίας μου. ἔπρεπε παρὰ εἰς καμμίαν (χωρὶς ἀπόσρο-
φον) ἡγουν παρ' ᾧ εὐρίσκεται, μὲ τὴν ὑπονοουμένην
ἐπανάληψιν τοῦ ὀνόματος. Τὸ Πλὴν συντάσσεται μὲ ὅλας
τὰς πτώσεις εἰς τοὺς δοκίμους συγγραφεῖς. Ὅταν μετολαβῇ
πρόθεσις, εἶναι παντάπασιν ἐπιρρήματικόν. Ἐλεγαν καὶ οἱ
παλαιοὶ Πλὴν ἐν τούτοις, Πλὴν παρόσον (ἡγουν παρ' ὅσον)
καὶ πλὴν καθόσον (ἡγουν καθ' ὅσον). Τὸ Πάρεξ, ὅταν ἀκολουθῇ
ἄλλη πρόθεσις, μεταβαίνει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ Πλὴν καὶ
αὐτό. Ἐπανερχομαι εἰς τὸ Παρὰ. Ἐὰν ἔλεγαν καθ' ὑπόθε-
σιν, « Τὰ δένδρα τοῦτα αὐξάνουσι καλλιώτερον (ἢ εὐκολώτε-
» ρον) ἐκεῖ παρὰ ἄλλου » μὲ κατεδίκαζες ὡς σολοικίζοντα ;
Φυλάττου μὴν εἴπηρ, Ναὶ, διὰ νὰ μὴ καταδικάσῃς τὸν Ἀρι-
στοτέλην, ὅτι εἶναι φράσις αὐτοῦ, καὶ ὄχι ἰδική μου. Εἰς τὸ
περὶ Φυτῶν Α. βιβλίον, κεφ. 4. λέγει « Καὶ ἐκεῖσε κρειττόνως
» αὐξάνουσι παρ' ὃ ἀλλαχοῦ » ἡγουν παρ' ὃ αὐξάνουσι ἀλλα-
χοῦ, ἀλλὰ τὸ Ἀλλαχοῦ, ὡς ἐπίρρημα, ἀναλύεται εἰς ὄνομα κα
πρόθεσιν, ἐν ἄλλοις τόποις. Διὰ τοῦτο λοιπὸν εἶναι καὶ
εἰς ἡμᾶς συγχωρημένον νὰ λέγωμεν παρὰ (ἡγουν παρ' ᾧ) ἄλ-
λου, καὶ παρὰ εἰς ἄλλα μέρη. Τοῦτο τὸ παρ' ὃ τοῦ Ἀριστο-
τέλους ἦτον εἰς χρῆσιν εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς συγγραφεῖς. Ὑστε-
ρον τὸ ἐβαρβάρισαν καὶ τὸ ἔκαμαν (ἀσυντάκτως πλέον)
Παροῦ, ἢ παρ' οὗ.

τὴν μάθησιν τῇ παλαιᾷς, καὶ φυλάξειν τὴν νέαν ἀπὸ τῇν μόλυνσιν τῶν ἄλλοτρίων γλωσσῶν.

Τοῦ μετοπώρου οἱ καρποὶ δὲν συλλέγονται τὸ ἔαρ· ἡμεῖς εἶμεθ' ἀκόμη εἰς τὴν ἀνοιξιν τῆς ἀναγεννήσεως· ἐκίνησεν ὀλίγον τὰ νεναρκωμένα ἡμῶν μέλη ὁ ἥλιος τοῦ Μαρτίου· ἀλλὰ δὲν τὰ ἐπύρωσεν ἀκόμη ἱκανῶς.

Κούτικας καὶ Κουτοῦνι εἶναι κατὰ τὸν Γραικιταλὸν λεξι-κογράφον τὸ βαρβαρώτερον λεγόμενον ζυνίχι, ἡγουν τὸ ὀπισθεν μέρος τῆς κεφαλῆς. Ὁ δὲ Δουκάγγιος ἐξηγεῖ τὸν Κούτικαν *Sinciput*, ἡγουν τὸ ἔμπροσθεν μέρος τῆς κεφαλῆς, συνώνυμον τοῦ Βρέγμα. Τοῦτο βλέπεις ὅτι διαφέρει, ἂν ὅχι ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἕως τὴν γῆν, ἡγουν ὡς τὰ ἄνω τῶν κάτω, τουλάχιστον ὡς τὰ ἔμπροσθεν τῶν ὀπισθεν.

Ὅτι τὸ Δράμι εἶναι Δραχμῇ, οὐδεμίᾳ ἀμφιβολία· ἡ Ὄκα μὲ βάλλει εἰς δισταγμὸν, δὲν πιστεύω νὰ ᾔῃαι ἡ Ὀλκή. Ὀλκή (ἀπὸ τὸ Ἑλκω) εἶναι ἴσως τὸ Τζεκὶ τῶν Τούρκων, ἐπεὶδὴ καὶ κατ' αὐτοὺς παράγεται ἀπὸ τὸ τζεκέρ ἔλκειν· ἂν καὶ εἰς αὐτοὺς σημαίῃ εἶδος ποσότητος ζυγιστῆς· εἰς ἡμᾶς δὲ γενικῶς πᾶν τὸ ζυγιζόμενον (ἴδε Αἰλιαν. I. 5. σ. 124. ἐμ. ἐκδ). Προϊόντος ἔπειτα τοῦ χρόνου ἔγεινε τὸ Ὀλκή καὶ συνώνυμον τοῦ Δραχμῇ, ὡς φαίνεται εἰς τὸν Γαλληνόν. Μόλον τοῦτο, *comme il ne faut jurer de rien* ἐνδεχόμενον νὰ ᾔῃαι ἡ Ὄκα ἀπὸ τὴν Ὀλκήν, μάλιστα ἐπεὶδὴ οἱ Ἄρχες τὴν προφέρουσιν Ὀϊκιά. Τίς ἤθελε ποτὲ μὲ καταπείσειν ὅτι τὸ Σεντουκι (Ἀραβιστὶ Σαντίκ) εἶναι λέξις Ἑλληνικὴ; ἐὰν δὲν εὔρισκα εἰς τὸν Ἡσύχιον (ὅστις βέβαια δὲν ἐγνώριζε τοὺς Τούρκους) « Σανδυξ. . . κιβωτός » Τοῦ Σάνδυξ τὸ ὑποκοριστικὸν εἶναι Σανδύκιον.

« Τοὺς τολμηροὺς βοηθεῖ ἡ τύχη » *Audaces fortuna juvat* Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἱατρὸς, καὶ ὑπὲρ τὸ μέτρον ἐγχειρηματίας, ἀλλ' ὅμως ὅχι ἀγύρτης. Ζητεῖ νὰ ᾔῃαι αὐτὸς πληρεξούσιος διοικητῆς καὶ κυβερνήτης τῆς Ἀκαδημίας, διὰ νὰ κάμῃ εἰς

Τὸ Ἄς, εἶναι πιθανόν, ὅτι κατάγεται ἀπὸ τὸ Ὡς· ἀλλ' εἶναι περισσότεροι πολὺ τῆς πιθανότητος οἱ βαθμοί, ὅτι εἶναι βάρβαρος συγκοπὴ τοῦ Ἄφες, Ἄφς, ἔπειτα Ἄς: ὅταν λοιπὸν λέγωμεν Ἄς γράψαι, σημαίνομεν (βαρβάρως ὁμως) « Ἄφες αὐτὸν γράψαι » Ἡ Γερμανικὴ βαρβαρότης αὕτη ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ; Καισαρικοῦς χρόνους, ἴσως καὶ ἀρχήτερα, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν Ἐκκλησιαστικὸν χαρακτῆρα, διότι (καὶ τοῦτο πρέπει πάντοτε νὰ ἔχῃ πρὸ ὀφθαλμῶν ὅστις καταγίνεται εἰς τὴν σκέψιν τῆς γλώσσης) τὰ θρησκευτικὰ βιβλία, λέγω τὴν παλαιὰν καὶ νέαν διαθήκην, γραμμένα εἰς ὕφος κατημελημένον, ἀναγινωσκόμενα καὶ ἀκουόμενα συνεχῶς, καὶ ἀπότινας σχεδὸν ἐκστηθιζόμενα, φυσικὰ ἔπρεπε νὰ μεταδώσωσι τὸ ὕφος τῶν εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν. Εἰς τὸν Ματθαῖον (Κ. Ζ. 49) εὐρίσκομεν: « Ἄφες ἴδωμεν, εἰ ἔρχεται Ἡλίας σώσων αὐτόν » Τοῦτο δύναται νὰ μεταφρασθῇ. Ἄς ἰδοῦμεν, ἂν ἔρχεται ὁ Ἡλίας νὰ τὸν σώσῃ » Καὶ Γερμανιστὶ Lasst uns Sehen etc.

Τὸ Θά, ἢ Θε (ἐπεὶδὴ λέγομεν ὅχι μόνον Θά κάμω, ἀλλὰ καὶ Θε νὰ κάμω) εἶναι προφανὴς ἀποκοπὴ, ἢ συγκοπὴ τοῦ Θέλω, χωρὶς καμμίαν ἀμφιβολίαν, μὲ ταύτην ἴσως μόνην τὴν διαφορὰν, ὅτι τὸ Θε εἶναι ἀποκοπὴ τοῦ Θέλω, καὶ τὸ ΘΑ συγκοπὴ τοῦ ΘΕ ΝΑ.

Τὸ Εἶναι εἶναι ἀναμφιβόλως ἀπὸ τὸ Ἔνι, ἀλλ' ὅχι κατὰ μετάθεσιν ἢ ἀναγραμματισμὸν ΙΝΩ. Τοῦτο τὸ ποιητικὸν Ἔνι, οἱ παλαιοὶ δὲν τὸ μετεχειρίσθησαν εἰς τὸν πεζὸν λόγον, παρὰ εἰς μόνην τὴν φράσιν (ἂν δὲν λανθάνωμαι) ταύτην « Ὡς ἐνὶ μάλιστα » εἰς τοὺς χρόνους τῆς Γραικικῆς βαρβαρότητος, μάλιστα εἰς τὸν δωδέκατον, δέκατον τρίτον καὶ καθεξῆς τοὺς αἰῶνας ἐπανέλαβαν εἰ ποιηταὶ τὸ Ἔνι, καὶ τὸ ἔγραφαν ἀδιαφόρως Ἔνι καὶ Ἔνε (καθὼς ἀπὸ τὸ ἰδικὸς ἔκαμαν τὸ ἐδικός) ἔπειτα τὸ ἔκαμαν Ἐναι, καθὼς εὐρίσκονται καὶ τούτου παραδείγματα, καὶ τέλος τὸ κατέφεραν

καλὴ μετάφρασις. Ἀλλὰ τὸ νὰ βάλλῃ ὁ εὐεργετῶν τὴν εἰκόνα του εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου, εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ νὰ πληροῦνται sans façon μόνος του, καὶ πρὸς τούτοις νὰ λέγῃ ἀναισχύντως πρὸς τοὺς εὐεργετο υμένους *C'est moi qui vous ai procuré ce bien, regardez-moi, et reconnaissez votre bien-faiteur.* Ἄλλην ἐξήγησιν τοῦτο δὲν ἐπιδέχεται, ἢ εἶμαι κακὸς σχολιαστής.

Εἰς ἡμᾶς πλέον δὲν εἶναι κολακεία, καθὼς ὠνειδίσθη ἀπὸ τὸν Κωμικὸν εἰς τὸν Θηραμένην, νὰ μετακυλισθῶμεν,

Πρὸς τὸν εἰς πράττοντα μᾶλλον τοῖχον, ἢ γεγραμμένην
Εἰκόν' ἐστάναι, λαβόνθ' ἐν σχῆμα

Ἄλλ' εἶναι γνῶσις, εἶναι ἀνάγκη, εἶναι τῶν δυστυχῶν περιστάσεων εἰς τὰς ὁποίας εὐρισκόμεθα φυσικὸν διδάγμα.

Τῆς μετὰ τούτων φιλίας καὶ τῆς παρὰ τούτων προστασίας τὰ καλὰ ἀποτελέσματα δὲν θέλεις βραδύνειν νὰ τὰ ἴδῃς.

Ἄγνοοῦν ὡς φαίνεται, ὅτι εἰς τούτους εἶναι καὶ Σχοινάδες πάμπολλοι *Mr. le Cordier*) καὶ τέκτονες (*Mr. le Fevre*, ἀπὸ τοῦ Λατινικοῦ *Faber*, ὅθεν καὶ τὸ *Or fevre* ὁ χρυσοχόος, ὡς νὰ ἔλεγε χρυσιοτέκτων)· καὶ ἂν ἐξετάσωμεν τὰ παλαιὰ ἔνδοξα ἔθνη, εὐρίσκομεν τὸν ἐνδοξότατον ῥήτορα τῆς Ῥώμης ἐπονομαζόμενον Κικέρωνα, ἡγουν *Pæριθᾶν*, καὶ τὸν παλαιὸν Κάτωνα, Πόρκιον, ἡγουν Γουρουᾶν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα πάμπολλα.

Rulhière, dans son *Histoire de l'Anarchie de Pologne*, publiée à Paris en 1807, en 4 volumes, dit en parlant des habitans de l'Hépire (vol. 3 p. 316.), ὅςιν παρεβάλλθη σχεδὸν μὲ τὸν Θουκυδίδην καὶ μὲ τὸν Τάκитον.

On y trouve, après deux mille ans, les mêmes inclinations et le même courage. Et nous pouvons déjà remarquer ici ce que les récits suivans confirmeront encore, que dans la Grèce captive, de toutes parts couverte de ruines, dont tous les gouvernemens ont été détruits, dont les révolutions successives ont transformé les temples en églises,

Εἶναι λεξικογράφοι τινὲς εἰς τοὺς ὁποίους εὐρίσκει τις ὥς ἔ-
λεγεν ὁ Ἀριστοφάνης

Βόρβορον παχύν,

Καὶ σκῶρ αἰὲ νῶν· ἐν δὲ τούτῳ κειμένους,

ποῦ καὶ ποῦ κανένα μαργαρίτην. Ὅθεν, διὰ τὰ συναχθῶσιν
οὗτοι οἱ μαργαρίται, χρειάζεται καὶ χρόνος μακρὸς, καὶ ἄν-
θρωπος πολλῶν καυχάλων, ἄνθρωπος μὲ κρίσιν ἱκανὴν
τὰ διακρίνη τοὺς μαργαρίτας ἀπὸ τὴν κόπρον.

Ὡς ἀργαλέον πρᾶμ' ἐστίν, ὃ Ζεῦ καὶ θεοί

Φίλον γενέσθαι παραφρονούτων πλουσίων.

Πρόσεχε ὁμως, διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ θεοῦ, εἰς ὅσα ἐμ-
πορεύεσαι· ὅτι αἱ περιστάσεις εἶναι τοιαῦται, ὅποῃ καὶ τοῦ
Κροίσου τὸν πλοῦτον, καὶ τοῦ Ἰήρου τὴν πτωχεῖαν τὰ προξενή-
σωσι. « Οἱ γὰρ βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν
» καὶ παγίδα, καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς κ. τ. λ. » Ἄν καὶ ἄλλος
ἦτον ὁ σκοπὸς τοῦ Παύλου, ὅταν ἔλεγε τοῦτο, ἡ φιλοσοφία
ὁμως ὅπου εὐρίσκει τὰ τοιαῦτα, ἔχει δίκαιον τὰ οἰκειοποι-
ῇται ὥς ἰδικά της παραγγέλματα.

« Καπνὸν φεύγων εἰς τὸ πῦρ ἐμπεσεῖν ». Τὸν γνωρίζω κα-
λῶτατα ἀπὸ μακρὰν ἐπιστολικὴν κοινολογίαν. Προτιμᾷ τὴν
ταλαιπωρίαν εἰς τὴν ὁποίαν τηγανίζεται παρὰ τῶν Γραφῶν
τὴν μετάφρασιν. Ἡ ψυχὴ του δὲν ἔχει δύναμιν τὰ συνδυάσει
τὰς ιδέας της, τὸ σῶμά του τήκεται, καὶ φοβερίζεται ἀπὸ
παράλυσιν. Εἰς τοσαῦτα δεινὰ ἔχεις συμβουλήν; γνωρίζεις
θεραπείαν;

Ἄ! φίλε· δὲν εἶχε παντάπασιν ἄδικον, ὅστις εἶπε τὸ « Ἀά-
» θε βιώσας » ἂν καὶ ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος, εἰς ὅλοις ἠκολούθουν
τὸ παράγγελμα τοῦτο, ἡ πολιτικὴ κοινωνία ἤθελε μείνειν πάν-
τοτε εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς νηπιότητα. Τίς ἔγραψε ποτὲ
δέκα μόνους στίχους ἐλευθέρως, χωρὶς τὰ ἀποκτήσει κανέν' ἐχ-
θρόν; Συγχωρημένον εἶναι τὸ ἀντιλέγειν εἰς τὰ ἀληθῆς ἢ κα-
τὰ τὸ φεινόμενον κακῶς λεγόμενα· ἀλλὰ τὸ τὰ πολεμῇ τις τὰ

μία. Ἡ δὲ τῶν νέων ἡμῶν Ἑλλήνων, «Ἡ παπᾶς, ἡ ζευγᾶς». Τὸ λεξικὸν τοῦ Ζωναρᾶ εἶναι

Βόρβορος παχὺς, } » Ἀκόλαστον ἔσχεν γλῶσσαν, αἰ-
Καὶ σκῶρ αἰὲν ὧν ἐν δὲ τούτῳ κειμένους, } »σχίστην νόσον». Εὐρ.

Ἀραιοτάτους ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὀλίγους μαργαρίτας

Χαίρω καὶ διὰ τὴν ἀποδημίαν τοῦ Κ. Καλὸν κατευ-
όδιον! Μὴ ξενισθῆς τὸν πλεονασμὸν (Καλὸν καὶ εὖ) ὡς
βάρβαρον, ἐνθυμούμενος ὅτι εἶναι τῶν Ἀθηναίων. Ἀρσοφ. Βα-
τραχ. στιχ. 1528.

Πρῶτα μὲν ΕΥΘΑΙΑΝ ΑΓΑΘΗΝ ἀπιόντι ποιητῇ,

Κ' ἐς φάος ὀρνυμένῳ δότε, δαίμονες εἰ κατὰ γαίαν.

Πρῶτα μὲν, ὧ θεοὶ τοῦ ἄδου, δότε καλὸν κατευόδιον εἰς τὸν
ἀπὸ τὸν ἄδην εἰς τὴν ζωὴν ἐπιστρέφοντα ποιητὴν.

Ἐξ ὀλόκληρα ἔτη διέτριψεν εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν, εἰς τὴν
ὁποίαν ἀπέκτισε μόνον πλοῦτον, καὶ ὄχι ἄλλο τίποτε. C' est un
pauvre homme, quoiqu' il ne soit pas (il s'en faut
beaucoup) un homme pauvre.

Ὁ φίλος ἔκτοτε τοιοῦτον τὸν ἔκρινε, καὶ ὡς τοιοῦτον τὸν
κατεφρόνει. Μεταξὺ τῶν ἄλλων φιλοφροσυνῶν τὸν ἔδιδε τρό-
πον τινὰ νὰ καταλάβῃ, ὅτι τὸ εἰς Π. ταξείδιόν του συνήρ-
γησε πολὺ καὶ ἡ ἐπιθυμία νὰ ἴδῃ καὶ νὰ ἀσπασθῇ τὸν πα-
λαιόν του φίλον· ὡς νὰ εἶχε ψυχὴν παρὰ τὴν φιλίαν τοῦ χρυ-
σίου δεκτικὴν ἄλλης φιλίας ὁ ὀνώδης Μίδας.

Ἐξεύρεις τὴν παροιμίαν; « Πρὸς Κρητὰ κρητίζειν » Συγχω-
ρημένον εἶναι τὸ Κρητίζειν, ὅταν γίνεται, ὅχι διὰ νὰ βλά-
ψωμεν ἄλλον, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ βλαφθῶμεν ἀπ' ἄλλον.

« Αἰθίωπα σμήχεις » ἄλλη παροιμία. ἔχε ὑπομονὴν, τοῦ-
λάχιστον πρὸς ὀλίγον καιρὸν, μήπως ἔλθῃ εἰς αἴσθησιν.

« Ἡ μὴ διδάσκειν, ἡ διδάσκειν τῷ τρόπῳ ». Ἀλλ' αὐτὸς ἔ-
χει τὰς τραγικὰς κατάρτας εἰς τὴν κεφαλὴν του, ἡγουν εἶναι ἄ-
παις, ἀνέστιος κ. τ. λ. καὶ αἱ ἀναβολαὶ εἰς αὐτὸν μόνον φέ-
ρουσι ζημίαν.

« Τὸ τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν τοῖς σοφοῖς ἐστὶν ἀπαρέσκειν. »

ρὰ τοῦ Κάνθαρος; Ἐὰν ἦναι δύσκολος ἡ ἐκλογὴ μεταξὺ τῶν δύο τούτων παραγωγῶν, τοῦτο κἂν μὲ φαίνεται βέβαιον, ὅτι ὁ Γαεῖδαρος εἶναι φαντασίας τῶν γραμματικῶν παίγνιον. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ Γαδάρου. *C'est faire trop d'honneur à cet animal que de s'en occuper davantage.*

Εὐρίσκονται καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους ῥήματα, τῶν ὁποίων ἡ ἐνέργεια τείνει εἰς τὸ νὰ κάμῃ ἄλλον νὰ ἐνεργήσῃ. Τοιαῦτα εἶναι τὸ Πλουτίζω (πλούσιον ποιῶ), Φοβέω καὶ Φοβίζω (τὸν κάμνω νὰ φοβῇται) καὶ ἄλλα. Μόλον τοῦτο ὅταν τῆς ἐνεργείας τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ἔχῃ φυσικὴν ὑπαρξιν καὶ αἰσθητὴν (ὅποῖος εἶναι ὁ πλοῦτος), ἀλλὰ μόνον ἀφηρημένην καὶ νοητὴν (ὅποῖος εἶναι ὁ φόβος), τὸ συνηθέστερον εἶναι ἡ περίφρασις· Ποιῶ ἢ Παρασκευάζω φοβεῖσθαι, καὶ κομψότερον, Ἐμποιεῖν τινι φόβον, δέος, αἰσχύνην κτλ., ἡγουν τὸν κάμνω νὰ φοβῇται, νὰ ἐντρέπεται κτλ.

Ἰδού κατάλογον τινῶν ῥημάτων τύπου ἐνεργητικοῦ ἢ οὐδετέρου εἰς τὸν ἐνεστώτα, καὶ εἰς τὸν μέλλοντα παθητικοῦ ἢ μέσου. Τοῦ τύπου μόνον λέγω· ὅτι καὶ τούτων οἱ μέλλοντες μῆτε πάθος, μῆτε μεσότητα κυρίως δηλοῦσιν, ἀλλ' ἐννοοῦν ὅ, τι καὶ ὁ ἐνεστώς, ἡγουν ἐνέργειαν. Ἡ ἂν ἐννοοῦν καμμίαν φορὰν μεσότητα παραβαλλόμενοι μὲ ἄλλας γλώσσας τὴν ἐννοοῦν εἰς μόνον τὸν μέλλοντα. Π. χ. Σιγῶ ἢ Σιωπῶ· εἰς τὸν μέλλοντα ποτὲ δὲν θέλεις εὑρεῖν Σιγήσω ἢ Σιωπήσω, ἀλλὰ πάντοτε (εἰς τοὺς καλοὺς συγγραφεῖς δη λαδὴ) Σιγήσομαι καὶ Σιωπήσομαι· οἱ Γάλλοι ὅμως ἔχουν τὴν μεσότητα καὶ εἰς τοὺς δύο χρόνους· *Je me tais, je me terai.* Καὶ διὰ μὲν τὰ οὐδέτερα ἴσως εὐκολον εἶναι νὰ δώσῃ τις λόγον. Τὸ Σιγῶ πιθανὸν εἶναι ὅτι εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν (τὴν πρὸ Ὁμήρου καθ' ὑπόθεσιν) ἦτον ἀληθῶς ἐνεργητικὸν, σημαῖνον τὸ Γαλλικὸν *Je fais taire un autre*. Ἡ πιθανότης εἶναι ἀπὸ τὸ σωζόμενον Σιγάζω, τὸ ὁποῖον σημαίνει κάμνω ἄλλον νὰ σιγάσῃ. Τότε ἐξ ἀνάγκης, θέλοντες νὰ παραστήσωσιν αὐτοπάθειαν ἢ

δὲν εἶμαι καλὸς, τοῦτο μόνον εὐρίσκω κακὸν, ὅτι ἄρχισαν ἐ-
κεῖθεν, ὅπου ἔπρεπε νὰ τελειώσωσι. Ὁμοιάζουσι τὸν φθισικόν,
ὅστις, κατὰ τὸν Πλούταρχον, ἐσυμβουλευέτο τὸν ἱατρὸν τοῦ
διὰ παρωνυχίδα τοῦ δακτύλου, κ' ἔλαβεν ἀπόκρισιν τὸ « Οὐκ
» ἔστι σοι περὶ παρωνυχίας ». Mon cher ami, il ne s'agit point
d'un mal d'aventure. Δὲν εἶναι ἀκόμη καιρὸς περὶ τερερισμά-
των· ἔπρεπε ν' ἀρχίσωσιν ἀπὸ τὴν μουσικὴν τῆς κεφαλῆς, καὶ
αὕτῃ ἤθελ' ἐξ ἀνάγκης φέρειν καὶ τὴν μουσικὴν τῆς φωνῆς.

Μόνος σὺ μὲ κάμνεις μακρομωρολόγον, καὶ φοβοῦμαι ὅτι μὲ
μαγεύεις. Ἡ τέχνη τοῦ γράφειν εἶναι τὸ τελευταῖον βῆμα τοῦ
πολιτισμοῦ, οὐδὲ γεννᾶται κατὰ δυστυχίαν εἰς ὅλα τὰ πολι-
τισμένα ἔθνη ἀδιαφόρως. Πῶς εἶναι λοιπὸν δυνατόν ἡμεῖς οἱ
ἀρχάριοι τοῦ πολιτισμοῦ νὰ μεταβῶμεν πάραυτα ἀπὸ τὸ ὕφος
τοῦ Χρονογράφου καὶ τῆς Ἀμαρτωλῶν Σωτηρίας, ἢ
καὶ τὸ χειρότερον τῶν δύο, τὸ ὕφος τῶν Ἀττικῶν σχολασικῶν
μας, εἰς τὸν ὀρθὸν χαρὰκτῆρα τῆς ἐκφράσεως τῶν ἐννοιῶν!

Εὖγε καὶ ὑπέρευγε! ὅσα μὲ ἀναγγέλλεις διὰ τὸν Ἐ. Τοῦτο
μόνον δὲν εἶναι ἄξιον τοῦ Εὖγε, ὅτι μοῦ τὰ ἐκράτεις ἕως
τώρα κρυφά. Εὖγε! ἀκόμη καὶ διὰ τὴν ὁποῖαν ἔχεις ἀπόφα-
σιν νὰ τὸν στείλῃς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὅσα ἐξεύρει εἶναι πολλὰ
διὰ τὴν ἡλικίαν του. Πρόσεχε ὁμῶς, φίλε, νὰ μὴ γίνωνται
ὑπὲρ πολλὰ· ὅτι συμβαίνει καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν ἀνάλογόν τι
μὲ τὸ συμβαῖνον εἰς τὸν στόμαχον. Ὅταν τούτου τὴν δύναμιν
ὑπερβαίνωσι τὰ βρώματα, δὲν τρέφουσι πλέον, ἀλλὰ γεννῶσι
κακοχυμίας. Καὶ αἱ κακοχυμιαί τοῦ νοῦ, ὅταν μάλιστα ἀρχί-
σωσιν ἀπὸ τὴν ἀπαλὴν ἡλικίαν, γίνονται πλέον δυσθεράπευτοι
παρὰ τὰς κακοχυμίας τοῦ σώματος. Βάλλε λοιπὸν μεταξὺ τῆς
σπουδῆς τοῦ καλλίστου καὶ ἀρίστου νέου, καὶ τὰς ὁποίας ὁ
Πλάτων παραγγέλλει ἀβλαβεῖς ἡδονάς, αἱ ὁποῖαι καὶ τὴν
πέψιν τῶν μαθημένων εὐκολύνουν, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐνισχύου-
σιν εἰς τὰ μέλλοντα μαθήματα. Στεῖλέ τον λοιπὸν ἀγαθῇ τύχῃ!
εἰς τὴν Ἑλλάδα· Ἄμποτε καὶ αἱ θυγατέρες σου νὰ ἔβλεπαν καὶ

δέρμου ἀνδρός;) ἀλλὰ τοῦ ὄντος σοφοῦ καὶ δοξάσαντος ὁπωσὶ
δήποτε τοὺς ὁμογενεῖς Ε., κανεῖς δὲν ἤθελε τοὺς ἀκούσειν.

Ἡ πρώτη πεῖρα εἶναι πάντοτε δύσκολος. Τὴν αὐτὴν ἀμηχανίαν ἐδοκίμασα κ' ἐγὼ κατ' ἀρχάς, ἀλλὰ μετὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας δοκιμὰς ἔφθασα ὅχι εἰς τὸ νὰ γράφω ὀρθὰ, ἀλλ' εἰς τὸ νὰ πληροφορηθῶ τὸ ἀξίωμα τοῦτο, ὅτι « καθεὶς πρέπει νὰ » γράφῃ ἐξ ἀνάγκης τὴν γλῶσσαν τοῦ αἰῶνος, εἰς τὴν ὁποίαν » ἐγεννήθη, καθὼς καὶ τὴν λαλεῖ ἐξ ἀνάγκης ». Ἐνταῦθα ὁμως εἶναι κάποια ἐξαιρέσεις· ἂν ἔχῃ τύχην νὰ γεννηθῇ εἰς καιρὸν ὅταν ἡ γλῶσσά του εἶναι κανονισμένη, τὸ πρᾶγμα εἶναι εὐκόλον· ἂς ἀκολουθῇ τὴν γραμματικὴν τοῦ ἔθνους του· ἂν ἐκ δυστυχίας (comme nous autres pauvres diables) ἰδῇ τὸ φῶς εἰς καιρὸν, ὅταν ἡ γλῶσσά του εἶναι τρόπον τινὰ συνηλικιωτὴς του, τότε ἔχει τὴν ἄδειαν, ὅταν ἔχῃ παιδείαν αὐτὸς, νὰ παιδεύσῃ, διὰ νὰ εἴπω οὕτω, καὶ νὰ ἀναθρέψῃ τὴν γλῶσσαν του· ἀλλὰ καὶ τοῦτο μὲ μεγάλην προσοχὴν, ἐπειδὴ ἡ γλῶσσα δὲν εἶναι ἐξαιρετόν αὐτοῦ κτῆμα, ἀλλ' ἀνήκει εἰς ὅλον τὸ ἔθνος. Ἰδες, φίλε, πόσῃν ἀμηχανίαν ἔχεις εἰς τὸ νὰ ἀποκριθῇς εἰς τὸν Prevost περὶ φιλοσοφικῶν βιβλίων. Ἐχομεν μεταφράσεις· ἀλλὰ τίς δύναται νὰ τὰς ἀναγνώσῃ; ἄλλαι εἶναι γραμμέναι τυραννικῶς καὶ ὀλιγαρχικῶς, διότι ἐξελληνίζουσι τὴν γλῶσσαν τόσον ἄμετρα, ὥσάν νὰ μὴν ἦτον τὸ ἔθνος συνημένον παρὰ ἀπὸ λογίους· ἄλλαι ἐγράφησαν δημαγωγικῶς· ἤγουν ἐξεχυδάϊσαν τόσον τὴν γλῶσσαν, ὥσάν νὰ μὴν ἦσαν εἰς τὸ ἔθνος ἄλλοι παρὰ ξυλοφόροι καὶ ὑδροφόροι. Ἐχω τὴν τυραννικὴν μετάφρασιν τοῦ Λωκίου· σὲ βεβαιῶνω, φίλε μου, ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀναγνώσῃ τις μίαν σελίδα, χωρὶς νὰ φωνάξῃ μὲ τὸν Κωμικόν

Αἰβοῦ· τουτὶ καὶ δὴ

Χωρεῖ τὸ κακόν· δότε μοι λεκάνην.

Ἄλλ' ἂς ἀφήσωμεν τὰ τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι τοῦ παρόντος καιροῦ. Θέλεις βέβαια σημειώσῃς ἐν παρόδῳ, ὅτι τῆς

Ἡ πόσον ἤθελαν εἶσθαι οἱ δύο μάγοι οὗτοι ἁρμονικώτεροι, εἰν ἔξευραν τὸν συλλαβισμόν τοῦ Φικιάνω !

. Ἀλλὰ, φίλε μου, εἶναι ἀδύνατον ἀκόμη τοῦτο· καὶ μὴν εἴπῃς ὅτι κρίνω κατὰ πρόληψιν πρὶν ν' ἀκούσω. Κρίνω καθ' ὃ βλέπω εἰς τὸ φωτισμένον ἔθνος τοῦτο, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει σχεδὸν ἀκόμη ἐντελεσάτην τῆς γλώσσης του γραμματικὴν. Καὶ πῶς θέλεις ἡμεῖς νὰ ἔχωμεν τώρα καλὴν γραμματικὴν; Ἡ Γραμματικὴ εἶναι μέρος τῆς Λογικῆς, ἢ νὰ εἴπω ὀρθώτερον εἶναι αὐτὴ ἡ Λογικὴ, καταγινομένη εἰς τοὺς ὅρους καὶ τὰ σημεῖα τῶν ἐννοιῶν. Ἀλλὰ Λογικὴ εὐρίσκεται ποῦ ποτε ἀκόμη ὀρθή;

Προθυμήθητι τώρα ἐπιμόνως νὰ τὸν διδάξῃς τὴν Γαλλικὴν, καὶ θέλεις ἐμπνεύσειν εἰς αὐτὸν κατὰ μικρὸν καὶ τὴν ὀρεξιν τῆς ἡμετέρας, ἃν ἐπιχειρήσῃς τὸ πρᾶγμα μὲ ἡσυχίαν καὶ εὐνοίαν, καὶ τρόπον τινὰ σρατηγηματικῶς, καὶ κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ ἀποστόλου Παύλου, « Ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως ». Τοῦτο, ὅταν ἤμην εἰς Ὀλλανδίαν, εἰς ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν Μινίστρων, ὅσις μ' ἐδίδαξε τὴν Λογικὴν καὶ τὰ στοιχεῖα τοῦ Εὐκλείδου, μ' ἐσυμβούλευε συνεχῶς, καὶ δὲν θέλω τὸ λησμονήσῃν ποτὲ, μὴτ' αὐτὸ, μὴτε τὴν ὀργισμένην ἡδονὴν, τὴν ὁποίαν ἐδοκίμαζεν ἡ δυσυχὴς μου ἀκοή, ὁσάκις τὸν ἤκουον νὰ μὲ λέγῃ « Ἐπισέθεθι εὐκαίρως, ἀκαίρως ». N'est ce pas délicieux?

Δὸς τὸν εἰς τὸ Γαλλικὸν ν' ἀναγνώσῃ τὸν *Gilblas* θαυμαστὴν μυθιστορίαν, καὶ διὰ τὴν ὑπόθεσιν καὶ πλοκὴν, καὶ διὰ τὸν χαρακτῆρα τοῦ λόγου, ὅστις κρίνεται ὁ ἄριστος χαρακτῆρ τῆς ὁμιλίας (*style de conversation*)· καλὸν ἦτον καὶ τὸ *mille et une nuits*. Καὶ ἂν τοῦτο ᾖναι μεταγλωτισμένον εἰς τὴν ἡμετέραν (καθὼς τὸ νομίζω), ἐμπορεῖς ἔπειτα νὰ τὸ μεταχειρισθῇς ὡς δέλεαρ διὰ τὴν παράδοσιν τῆς Γραικικῆς.

Ἄλλο δέλεαρ· λέγε τὸν συχνὰ τὰ ἀρχόμενα καλὰ καὶ ἐνδοξὰ τοῦ γένους. καὶ πρὸς τούτοις καὶ τὰ παλαιά. Διὰ τὰ παλαιά εἶναι καλὸς ὁ *Ανάχαρσις*, *Les ouvrages de Plurtaque par Abbé Ricard*.

μακράν σου σιωπὴν· ἐπεὶ δὲ ἐγὼ πρῶτος σὲ ἔδωκα τὸ παράδειγμα, ἀγκαλὰ δὲν ἔπρεπε μήτε σὺ νὰ γίνεσαι μιμητὴς τῶν κακῶν. Ἐξω ἀπὸ τὰς ἀσχολίας τὰς ὁποίας ἐξεύρεις καλῶτατα (εἴθε καὶ ἡ σιωπὴ σου μὴν ἔχῃ ἄλλην αἰτίαν παρ' ἀσχολίας!) ἦμην, φίλε, πρὸς τὰ τέλη τοῦ θέρους πολλὰ κακὰ, ὅχι δηλαδὴ ἀσθενὴς περισσότερον ἀφ' ὅ,τι εἶμι καθ' ἑξίν, ἀλλ' ἡσθάνομην εἰς διάστημα πολλῶν ἐβδομάδων μίαν ψυχικὴν ἀηδίαν, τὴν ὁποίαν νὰ σὲ περιγράψω δὲν εἶναι εὐκολόν· διότι, μ' ὅλον ὅτι ἦσαν τινὲς αἰτίαι τῆς τοιαύτης ἀηδίας, δὲν ἦσαν ὅμως ἀνάλογοι μὲ τὴν δυσθυμίαν τῆς ψυχῆς μου. Ὀλίγαι ἡμέραι εἶναι ἀφ' οὗ αἰσθάνομαι καλλιώτερον, καὶ πρῶτην λαμβάνω τὴν ἐπιστολὴν σου εἰς χεῖρας, φοβούμενος μὴ μὲ καταλάβῃ πάλιν ἡ δυσθυμία. Ἄρχομαι λοιπὸν ἀπὸ τὰ ἀναγκαιότερα διὰ νὰ προφθάσω καὶ νὰ δώσω τὴν ἐπιστολὴν σήμερον εἰς τὴν πόσιν.

Τὴν κατάρατον δεισιδαιμονίαν, φίλε μου, εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας τὴν στοχάζομαι διὰ τοὺς ἀπαιδεύτους ὡς χαλινόν, ὁ ὁποῖος δὲν ὠφελεῖ τίποτε τοὺς χαλινωμένους, ἀλλὰ δίδει μικρὰν ἀναψυχὴν εἰς τοὺς τιμίους ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἤθελαν ἀνιλεῶς σπαράττεσθαι καθ' ἑκάστην ἀπὸ τὰ ἀπαιδεύτα θηρία ταῦτα, ἂν ἔτρεχαν ἀχαλίνωτα. Ἐκ δυστυχίας ὁ χαλινὸς τῶν νόμων δὲν εἶναι ἱκανὸς, φίλε μου, ὥς ἦσαι βέβαιος· καὶ τοιαύτη ἦτον ἡ περὶ τούτου γνώμη τῶν παλαιῶν φιλοσόφων. Ἐχομεν ἐδῶ τινὰς ἀπὸ τοὺς ἡμετέρους, τῶν ὁποίων τὰ ἄθλα εἶναι πολυδιήγητα ἀφ' οὗ ἡλευθέρωθησαν ἀπὸ τὴν δεισιδαιμονίαν· συμπεραίνω λοιπὸν τοῦτο· Ἡ δεισιδαιμονία εἶναι καὶ αὕτη ἓν εἶδος προλήψεως· ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος καὶ τὸ νὰ στοχάζεται τις ὡς ἀδιάφορον τὸ νὰ πράττῃ ὅσα ῥητῶς οἱ νόμοι δὲν ἐμποδίζουν, ἢ καὶ αὐτὰ τὰ ἐμποδιζόμενα, ἂν ἔχῃ τὸν τρόπον ἢ νὰ τὰ κατασιγάσῃ ἢ νὰ ἀπατήσῃ τοὺς νόμους, εἶναι καὶ τοῦτο πρόληψις. Ὅθεν δύο κακῶν προκειμένων, πρέπει, μὲ φαίνεται, νὰ μὴ μετακινή τις τὴν δεισιδαιμονίαν ἀπὸ τῶν ἀπαιδευτῶν τὰς κεφαλὰς, ὅταν

Εόλους, Μ' ἐπαρηγόρησεν ὀλίγον ἡ πρόνοια τὴν ὁποίαν ἔχετε διὰ τὰ σχολεῖα τῶν Ἰωαννίνων, τὰ ὁποῖα παρὰ σοῦ πρῶτον μανθάνω ὅτι εἶναι δύο. Δὲν ἦτον τρόπος οἱ ζηλωταὶ νὰ ἐνώσωσι καὶ τὸν ζῆλον καὶ τὰς χρηματικὰς τῶν βοηθείας, νὰ τὰ κάμωσιν ἐν καὶ ἰσχυρόν; Δηλαδή μὲ πολλοὺς διδασκάλους, τῶν ὁποίων ὅμως ἕκαστος νὰ ἔχῃ ἐξαίρετον ἐπάγγελμα χωριστὸν τῶν ἄλλων.

Ὁ Σ. Π. ἔφυγε μὲ μεγάλην ἔπειξιν καὶ σπουδὴν, ὥσάν νὰ ἐκυνηγεῖτο ἀπὸ δώδεκα λεγεῶνας δαιμόνων.

Τί θέλω εἰπεῖν ἂν ἀκούσω ὅτι ἐνυμνεύθης; θέλω εἰπεῖν, φίλτατε ὅτι ἔκαμες ἔργον φρονιμώτατον. Ἐχω περὶ τούτου μίαν θαυμαστήν καὶ ὄντως *Sentimentale* ἰδέαν τοῦ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως, ἀλλὰ μῆτε Φιλόστρατον ἔχω, μῆτε καιρὸν νὰ τὸν ἐξετάσω. Μὴ λησμονήσης νὰ μὲ πέμψῃς ἀπὸ τὰ σακχαρωτὰ τοῦ γάμου· τὸ γλυκύτερον ὅμως εἰς ἐμὲ εἶναι νὰ μὴ λησμονήσης τὸν γάμον, ἀλλὰ νὰ τὸν τελειώσης, ἐπειδὴ τὸν ἔβαλες εἰς τὸν νοῦν σου. Εἶναι, φίλε, βίος δυστυχέστατος ὁ ἄγαμος βίος· καὶ ὁ φρόνιμος καὶ χρηστοτήθης ἄνθρωπος ἔχει χρέος, καθὼς ἔλαβεν ἀπὸ τοὺς γονεῖς τοῦ τὴν λαμπάδα τοῦ βίου, οὕτω νὰ τὴν παραδώσῃ εἰς ἄλλους. Τοῦτο εἶναι τὸ βούλημα καὶ δόγμα τῆς φύσεως.

Ἄμποτε ὅσοι δίδουσι τοιοῦτους κανόνας νὰ γράφωσιν οὕτως ἀλλέως ἠφρνίσθη ἡ γλῶσσα, ἡ ὁποία ἂν καὶ βαρβαρωμένη, δυνατόν εἶναι νὰ καλλωπισθῇ, ἂν ἐπιτύχῃ νομοθέτας λελογισμένους. Τοιοῦτους ὀνομάζω, ὅσοι μετὰ τῆς φυσικῆς κρίσεως τοῦ καλοῦ, ἔχουσι καὶ ἱκανὴν εἰδησιν τῆς ἀρχαίας γλώσσης, καὶ πολλῶν ἄλλων γλωσσῶν (ἐν πρώτοις τῆς Λατινίδος), καὶ πρὸς τούτοις ἔκαμαν καὶ μελέτην ἀρκετὴν, καὶ περιεργάσθησαν μὲ σκέψιν τὰς ἀνωμαλίας ὅλας τῆς γλώσσης καὶ τὰ γενέθλια τῶν τοιούτων ἀνωμαλιῶν. Πῶς θέλεις νὰ θεραπεύσῃ πάθος ὁ ἱατρός, ὅταν δὲν ἐξεύρῃ μῆτε τὴν αἰτίαν τοῦ πάθους μῆτε τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον προσκαθέζεται καὶ ἐνδομυχεῖ τὸ πάθος;

Φκιάνω. ἡ ἄγνοια (πρᾶγμα δεινὸν καὶ πολλῶν ἀνοησιῶν αἰτία!) τῆς παραγωγῆς τοῦ ῥήματος ἐγέννησε συλλαβισμόν τοιοῦτον (Φκ) ἄξιον Λυβικῶν αὐτίων. Τὸ ἀληθές ῥῆμα εἶναι Εὐθειάζω ἀπὸ τὸ Εὐθεῖα, καθὼς ἀπὸ τὸ ἄδεια τὸ ἀδειάζω, ἀπὸ τὸ ἐταιρεία τὸ ἐτερειάζω (καὶ κοινῶς τερειάζω) ἀπὸ τὸ χρεῖα τὸ χρειάζομαι κ. τ. λ.

Τὰ σύνθετα τῶν οὐδετέρων ὀνομάτων εἰς Ος, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον λήγουσιν εἰς ης· ἀλλ' ὅμως εὐρίσκονται καὶ πολλαὶ ἑξαιρέσεις, οἷον Ἐκμελής καὶ Ἐκμελος, Φανερόμισος ἀντὶ τοῦ Φανερομισῆς. Εἰς τὸν Ἰππυκράτην ἔχομεν τὸ Ἀκρόπαθος ἀντὶ τοῦ Ἀκροπαθῆς, εἰς τὸν Ὀμηρον Εὐτείχεος (τὸ ὅποιον εἶναι διάλυσις τοῦ Εὐτειχος κατὰ τὸ Ἀδελφός, Ἀδελφεός) ἀντὶ τοῦ Εὐτειχῆς.

Μ' ἔγραψες δὲν ἐνθυμοῦμαι πότε, ὅτι τὰ κοινὰ συντάγματα, ἤγουν τὰ Γραικιστὶ γραφόμενα, σὲ προξενοῦν ἀηδίαν. Ἄκουσον ἄλλην παρατήρησιν, τὴν ὁποίαν ἔκαμα ἀναγινώσκων τὰς διαφόρους προκηρύξεις, ὅσας μ' ἔστειλες, ἢ ἔλαβον κατὰ καιρὸν ἀλλαχόθεν, καὶ τινὰς ἐπιστολάς. Ὅλα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα, φίλε μου, συγγραμμάτια (εἰς τὰ ὅποια ἐλησμόνησαν ἀ συγκαταριθμήσω, τὰ προαίμια τῶν μεταφραζομένων βιβλίων καὶ τὰς ἀφιερώσεις ἢ προσφωνήσεις), ἀμαρτάνουσιν ὅχι μόνον κατὰ τὸ λεκτικὸν ἢ φραστικὸν μέρος τῆς συνθέσεως, ἀλλὰ τὸ χειρότερον, καὶ κατ' αὐτὸ τὸ διανοητικόν. Δι' ἰδέαι εἶναι συμπεπλεγμέναι μὲ τόσῃ ἀναρμοστίαν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀλογίαν, ὥστε ὅχι ἀηδίαν, ἀλλὰ θάνατον εἶναι καλαὶ νὰ προξενήσωσι. Πόθεν τοῦτο; ὅχι βέβαια ἄλλοθεν, πλὴν ἀπὸ τὴν αὐτὴν ἐκείνην αἰτίαν καὶ πηγὴν, ὅθεν ἀναβλαστάνουσιν καὶ τὰ ἀμαρτήματα τοῦ λεκτικοῦ μέρους· ἤγουν ἀπὸ τὴν ἄγνοιαν, ἢ τὴν πολλὰ μικρὰν πεῖραν τῷ Ἑλληνικῶν συγγραφέων. Καὶ τούτων τὴν γλῶσσαν μᾶς συμβουλεύουσιν νὰ τὴν ἐξορίσωμεν σχεδὸν ἀπὸ τὰ σχολεῖα! Τόσον, φίλε μου, ταραττομαι, ὅσάκις ἡ κακὴ μου τύχη μὲ καταδικάζει νὰ ἀναγινώσκω τοιαῦτα ἀσύντακτα καὶ

καιρος, τὸ σημαῖνον τὸ Κενὸς πρέπει νὰ γράφεται μὲ κ καὶ μὲ δίφθογγον, ἥγουν εἶναι σύνθετον ἀπὸ τὸ εὖ καὶ τὸ Καίρος.

Τῆς καταχρηστικῆς ταύτης σημασίας πρώτη αἰτία φαίνεται ὅτι ἔγινεν ἡ κατάχρησις τοῦ Εὐκαιρῶ ἀντὶ τοῦ Σχολάζω, ἣτις ἤρχισεν ἀπὸ τὸν χρόνον τοῦ Πολυβίου, καὶ τὴν ὁποίαν κατακρίνει ὡς ἀλλότριον τῆς Ἀττικῆς συνηθείας ὁ Φρόνιχος (σελ. 50) « Εὐκαιρεῖν, οὐ λεκτέον, ἀλλ' εὖ σχολῆς ἔχειν ».

Τὸ Σχολάζω εἰς τοὺς παλαιοὺς εἶχε διπλὴν σημασίαν, καὶ τὸ παραδοξότερον ἐναντίαν. Μὲ τὴν δοτικὴν ἐσήμαινε τὸ Καταγίνομαι εἰς τι· μὲ τὴν γενικὴν μόνην, ἡ συνωδευμένην μὲ τὴν πρόθεσιν ἀπὸ, ἐσήμαινε τὸ Παύω νὰ καταγίνομαι εἰς τι. Τῆς ἀντιφάσεως ἡ αἰτία ἦτον αὐτὴ τοῦ δηλουμένου πράγματος ἡ φύσις: δὲν παύει τις νὰ καταγίνεται, ἥγουν νὰ σχολάζῃ εἰς τίποτε, παρὰ μεταφέρων τὴν σπουδὴν καὶ σχολὴν του εἰς ἄλλο πρᾶγμα· μήτε καταγίνεται ἡ σχολάζῃ εἰς τι, χωρὶς νὰ παύῃ νὰ καταγίνεται εἰς ἄλλο. Ἡ αὐτὴ ἐναντιοφανὴς σημασία ἐπέρασεν εἰς τὸ Vaco τῶν Λατίνων, τὸ ὁποῖον κατὰ λέξιν σημαίνει τὸ Σχολάζω. Σημαίνει καὶ εἰς αὐτοὺς, καθὼς καὶ εἰς τοὺς παλαιοὺς, καὶ τὸ καταγίνομαι εἰς τι, καὶ τὸ παύω νὰ καταγίνομαι εἰς τι. Εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν ὀνομάζομεν Σχολεῖον, τὸ Φροντιστήριον, διότι σχολάζουσιν εἰς αὐτὸ τὰ παιδία εἰς τὰ μαθήματα, καὶ μ' ὅλον τοῦτο, λέγομεν « ἐσχόλασαν τὰ παιδία » ἥγουν ἔπαυσαν νὰ καταγίνονται εἰς τὰ μαθήματα, καὶ Σχολὰς τὰς ἐορτάς, τὰς ἡμέρας δηλαδὴ, ὅποτε γίνεται ἡ τοιαύτη παῦσις, χυδαῖστὶ Σκόλαις, καὶ Γαλλιστὶ Vacances (ἀπὸ τὸ Λατινικὸν Vaco). Ἀλλ' ὅστις σχολάζει ἀπὸ τινος, ἥγουν παύει νὰ καταγίνεται εἰς τι, ἐμπορεῖ κατὰ μεταφορὰν νὰ ὀνομασθῇ Κενὸς ἀπ' ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα. Ἐὰν λοιπὸν ὁ Σχολάζων ἦναι Κενὸς, καὶ ὁ Εὐκαιρος ἀκολούθως δύναται νὰ σημάνη τὸν Κενόν. Ὅτι δὲ ὁ Σχολάζων ἐσήμαινε τὸν Κενόν, φαίνεται ἀπὸ τὸ Vacuus τῶν Λατίνων παράγωγον τοῦ Vaco, καὶ σημαῖνον τὸν Κενόν. Φαί-

τὴν κοινήν ἡμῶν γλῶσσαν, τὸ εὐκαιρος εἶναι σύνθετον ἀπὸ τὸ εὖ καὶ τὸ καιρὸς καὶ ὅτι σημαίνει, καὶ τὸν σχολάζοντα, ὡς τὸ « δὲν εἶμαι τώρα εὐκαιρος, καὶ τὸν κενόν, ὡς τὸ « εὐ- » καιρος πίθος » καὶ « εὐκαιρα » ἤγουν τὰ μάταια, καθὼς ἴσως εἶναι ὅσα ἐμωρολόγησα περὶ τοῦ εὐκαιρος.

Περὶ τῶν λοιπῶν φίλε μου Ἀλέξανδρε, ἄλλην φορὴν, διότι τώρα δὲν εὐκαιρῶ, ἢ δὲν σχολάζω, ἢ δὲν ἀδειάζω.

Καὶ πρὸς τί ταῦτα (à quel propos) ἤθελες μὲ εἰπεῖν τὰ κατὰ τῶν Γραμματικῶν; Ἡ ἀγγελία ἐκδόσεως Ἑλληνικῶν συγγραφέων μ' ἐφάνη ὅτι ἐζήτει νὰ δείξω ὅτι ὀλίγην ὀφέλειαν ἤθελαν προξενήσῃν εἰς τὸ γένος, ἂν δὲν παρεδίδοντο εὐμεθοδῶς. Ἐντεῦθεν ἐξεκυλίσθην εἰς τὰ ἄτοπα τῆς νῦν παραδόσεως, ἐντεῦθεν εἰς τὰς γραμματικὰς, ἐντεῦθεν εἰς τὴν ἀναγκαίαν ἀναμόρφωσιν καὶ τῶν γραμματικῶν καὶ τῆς παραδόσεως, εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς διηνηκοῦς παραθέσεως καὶ παραβολῆς τῆς κοινῆς γλώσσης μὲ τὴν Ἑλληνικὴν, διὰ νὰ μανθάνεται αὕτη μὲ περισσοτέραν εὐκολίαν, καὶ νὰ γράφεται καὶ νὰ λαλῇται ἐκείνη μὲ περισσοτέραν ὁμαλότητα, καὶ τὸ πλεόν ἀξίολογον νὰ μὴ καταγεμισθῇ μὲ Ἰταλισμοὺς καὶ Γαλατισμούς. Ἐντεῦθεν εἰς τὸν ἐπικρατοῦντα Μακαρονισμόν. Ἡ δολέσχησα πολλά· ἀλλ' ὅμως ἐλπίζω ὅτι θέλεις εὑρεῖν εἰς τὴν τοσαύτην ἀδολεσχίαν καὶ τινα νεοφανῆ καὶ μέχρι τοῦδε ἀνεξέταστα. Εἰς τὰ περὶ μακαρονισμοῦ μάλιστα θέλεις γελάσῃν.

Τὸ Ζαβὸς, φίλε, εἶναι μία ἀπ' ἐκείνας τὰς λέξεις, περὶ τῶν ὁποίων ἐπέχω, μ' ὅλον ὅτι ἐσημείωσα καὶ τι καὶ περὶ ταύτης εἰς τὸ λεξικόν μου τὸ Γραικιταλικόν. Ἰδοὺ λοιπὸν σὲ κάμνω συμμέτοχον ὅχι τῆς γνώμης ἀλλὰ τῶν διςαγμῶν μου. Τὰ κοινὰ λεξικά τὰ δίδουν ὡς συνώνυμον τοῦ Τρελὸς, καὶ εἰς ταύτην τὴν σημασίαν τὸ μεταχειρίζεται συνεχῶς ὁ Ἑρωτόκριτος, ὁ Ὀμηρος τῆς χυδαϊκῆς φιλολογίας. Ἄν ἡ μνήμη δὲν μ' ἀπατᾷ ὅμως, νομίζω νὰ τὸ ἤκουσα καὶ εἰς τὴν Ἰωνίαν

σαφῆς καὶ ἀναντιρρήτως καθαρά ἐξηγημένη. Ἐκ τούτων νομίζω νὰ ᾔῃαι ἡ Φούχτα καὶ τὸ Φουχτιάζω.

Εἶναι, φίλε μου, πρᾶγμα πολλῆς ἐπιστασίας ἄξιον καὶ τοῦτο. Λέγει εἰς τὴν Ἀπολογία του ὁ ἅγιος (ἂν καὶ εἰς τὰ Μηναῖα δὲν κατεχωρίσθη ὡς ἅγιος) Σωκράτης καὶ τοῦτο, ἐπαίνων ἐκεῖνο τὸ τέλος τῆς ζωῆς, τὸ ὁποῖον ἀφίνει πολὺν πόθον τοῦ ἀποθανόντος εἰς τοὺς φίλους, Τελευτὴ ἡ πλεῖστον πόθον ἐμποιούσα τοῦ τελευτῶντος τοῖς φίλοις (qui laisse le plus de regrets aux amis du défunt) Σὲ φαίνεται καὶ συνετάφησαν ὅλα μ' αὐτόν· οὔτε πόθος, οὔτε λόγος οὐδεὶς περὶ αὐτοῦ.

Δὲν εἶναι καὶ τοῦτο παράδοξον νὰ μὲ ζητῇ δι' ἐπιστολῆς εἰς τῶν σοφωτάτων τί ἐννοεῖ ὁ Ἡλιόδωρος, ὅταν λέγῃ ὅτι τὸ ὄνομα Νεῖλος; (σελ. 381) σημαίνει τὰς ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ 365, καὶ διὰ τί δὲν τὸ ἐξήγησα εἰς τὰς σημῆσεις; Τὸν ἀπεκρίθην ὅτι δὲν ἔκκαμα περὶ τούτου σημείωσιν· διότι ἐνόμιζον γνωστὸν εἰς ὅλους τὸν λογαριασμὸν τοῦτον.

N—50

E— 5

I—10

A—30

O—70

Σ—200 365.

Θέλουσιν ἐμὸν τὸ θέλεις ὑποτακτικόν, ἢ τουλάχιστον τὸν ὑποπτεύεσαι τοιοῦτον. Δὲν εἶναι φίλε τοιοῦτον! Εἶναι βάρβαρος ἀποκοπὴ καὶ αὐτὸ καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἀπαρεμφάτων· Τὸ γένος ἤρχισε νὰ σχηματίζῃ τοὺς μέλλοντας μὲ τὸ θέλω συνταγμένον μὲ τὸ ἀπαρέμφατον· τοῦ ὁποῖου σχηματισμοῦ εὐρίσκονται, ἀλλὰ σπανίως, παραδείγματα καὶ εἰς τοὺς παλαιούς. τοῦτο δὲν ἦτον τόσον κακὸν, ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ φύσις τοῦ μέλλοντος ἔχει καὶ βουλευτικὴν σημασίαν, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὴν φράσιν « Ταῦτα δεῖ ποιεῖν τοὺς σωθησομένους » ἤγουν τοὺς βουλομένους σώζεσθαι. Ἐπειτα ἔκοψαν τὸ ν τῶν ἐνεργη-

(διὰ νὰ μὴ μακρολογῶ) τὸ « Ἐάν οἱ ἐπὶ τῆς ὕλης ταύτης κριτικοὶ κανόνες εἰσὶν ἀληθεῖς. » Δὲν ἔχω κατὰ τὸ παρὸν τὰ συγγράμματα τοῦ Mably. μ' ὅλον τοῦτο εἶμαι σχεδὸν βέβαιος, ὅτι ἔλεγεν εἰς τὸ Γαλλικὸν *sur cette matiere*. Ὁ μεταφραστὴς μετεγλώττισε κατὰ λέξιν τὴν *sur* πρόθεσιν διὰ τῆς ΕΠΙ, τὴν ὁποῖαν καὶ σημαίνει ἀληθῶς. ἀλλ' ὅμως οἱ Ἕλληνες, καὶ οἱ παλαιοὶ καὶ οἱ νέοι, εἰς τοιαύτην περίστασιν μεταχειρίζονται τὴν ΠΕΡΙ καὶ ὄχι τὴν ΕΠΙ, παρεκτὸς ἴσως ποτὲ ὅταν ἡ σύνταξις ἦναι μετὰ δοτικῆς οἱ ἐπὶ τῇ ὕλῃ ταύτῃ· ἐκτὸς τούτων καὶ αὐτὸ τὸ Ὑλῆς ἴσως εἶναι Κελτισμός· ἐάν ἦτον ἔργον μου ἡ μετάφρασις, ἤθελα εἰπεῖν, οἱ περὶ τούτου κανόνες, ἢ οἱ περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης κανόνες, ἢ οἱ περὶ τοῦ χρόνου τῶν βιβλίων κανόνες. Τοῦτο τὸ τελευταῖον εἶναι παράφρασις μᾶλλον ἢ μετάφρασις· ἀλλ' ὅμως δικαιολογεῖται ἀπὸ τὸ ἀμέσως προηγούμενον « Τὸ ὁποῖον (βιβλίον) πρέπει νὰ ἦναι παλαιότατον ».

Προσεκάλεσα τὸν βιβλιοθηκᾶριον νὰ πλουτίσῃ τὸν κόσμον κ. τ. λ. Κελτισμός τὸ προσεκάλεσα (*j' ai invité*). Διὰ τί ὄχι Παρεκάλεσα; Μήτε τὸ βιβλιοθηκᾶριος δὲν εἶναι τόσον δόκιμον· καταλληλότερον ἤθελεν εἶσθαι εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν τὸ βιβλιοφύλαξ, κατὰ τὰ εἰς ἅπαντας γνωστὰ Χαρτοφύλαξ καὶ Σκευοφύλαξ. Ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ τὸ μετεχειρίσθη ὁ Φώτιος εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς του, ἔστω συγχωρημένον καὶ εἰς ἡμᾶς, πλὴν εἰς ἑξ̄ συλλαβάς, καθὼς τὸ ἔγραφεν ἐκεῖνος, Βιβλοθηκᾶριος. πρῶτον διὰ τὸν κανόνα « Τὸ δι' ὀλίγων γινόμενον μάτην διὰ πολλῶν γίνεται. » δεύτερον δι' ἄλλον ἀξιολογώτερον κανόνα, τὸν ὁποῖον ὑπαγορεύει ἡ ὀρθὴ τῶν γλωσσῶν θεωρία, τοῦτον: « Ὅταν φθάσῃ νὰ βαπτισθῇ τι » εἰς τὴν γλῶσσαν, τὸ ὄνομα πρέπει νὰ σώζεται ἀνχλωϊώ- » τως, παρεκτὸς ἂν ἦναι κακοβαπτισμένον. »

Τὸ ἄλλο δὲ, τοῦ ὁποῖου τὴν θεραπείαν εἶπα δύσκολον, εἶναι οἱ Ἑλληνισμοί. Περὶ τούτου δὲν ἔπρεπε γὰρ εἶπω τίποτε, ἐπει-

λοιπὸν λέγωμεν δι' ἀπαρεμφάτου, χυδαῖκῶς ἀποκοφθέντος, Θέλει γράψειν, καὶ Ἦθελε γράψειν, οὕτω πρέπει νὰ λέγωμεν, Θέλει εἶσθαι, καὶ Ἦθελεν εἶσθαι. Καὶ πρόσσεχε καλὰ ὅτι τὸ Εἶσθαι εἶναι ἀπαρέμφατον κτισμένον ἀπὸ τοὺς χυδαίους, ὅχι ὁμῶς χυδαῖκῶς. Ὅτι τὸ ξεμωραμένον γερόντιον ἔχει καὶ ποτε καὶ γινῶσιν ἱκανὴν διὰ τῆς ὁποίας ὀδηγεῖται εἰς τὴν ἀναλογίαν. Ἐπειδὴ ἔφθασε νὰ μεταβάλλῃ τὸ Εἶμί, Εἶ, εἰς τὸ Εἶμαι, Εἶσθαι, καὶ τὸ Ἑσμέν, Ἑστέ, τὸ εἰς Εἶμεθα, Εἶσθε, τατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ Κεῖμαι, Κεῖσαι, Κεῖται, Κεῖνται, ἐσυμπέρανε ὁρθῶς ὅτι καὶ τὸ ἀπαρέμφατον ἔπρεπε νὰ ᾔηται Εἶσθαι κατὰ τὸ Κεῖσθαι· μέχρι τούτου ἔφθασεν ἡ γινῶσις του. Ἐὰν ἔκαμνε καὶ τρίτα πρόσωπα Εἶται (ἐτί), καὶ Εἶνται (εἰσί), κατὰ τὸ Κεῖμαι, καὶ Κεῖνται, βέβαια τὸ ὑπαρκτικὸν τῆς κοινῆς γλώσσης ἤθελεν εἶσθαι ἀτυγκρίτως ὁμολώτερον, ἀπὸ τὸ ὑπαρκτικὸν τῆς Ἑλληνικῆς.

Βλέπεις, φίλε, εἰς ποίας μακρολογίας καὶ μωρολογίας ἀναγκάζομαι νὰ ἐμβαίνω;

. Ἐγὼ δ' οὐκ αἰτίος εἰμι

Ἀλλὰ Ζεὺς καὶ Μοῖρα

ἡ ὁποία μ' ἔκαμε φίλον ἀνδρὸς ἱκανοῦ νὰ διακρίνῃ τὰς μωρολογίας, καὶ νὰ συγχωρῇ, διὰ τὴν προθυμίαν, τὴν ἔλειψιν τῆς ἀκριβείας. Τοιαῦται διατριβαί, φίλε, διὰ νὰ συντεθῶσι μὲ καὶ ποίαν ὠφελείας ἐλπίδα, χρειάζονται ἄλλην κεφαλὴν παρὰ τὴν ἰδικὴν μου. Δὲν λέγω ὅτι εἶμαι πάντῃ στερημένος τῆς περὶ τῶν τοιούτων κρίσεως (μακρὰν ἀπ' ἐμοῦ τοιαύτη ὑποκριτικὴ μετριοφροσύνη!) ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα, φίλε, εἶναι μέγα (λέγω τὴν διόρθωσιν χυδαῖτθείσης γλώσσης) καὶ τοιοῦτον, εἰς τὸ ὁποῖον μόλις ἤθελεν ἐξαρκέσειν πολλῶν ἀνθρώπων πολυχρόνιος σκέψις καὶ κρίσις.

Εἰς αὐτὴν τὴν παλαιάν σου ἐπιστολὴν ἀνέγνων καὶ τὰ περὶ τοῦ Βενιαμίν. Μεγίστην χάριν πρέπει νὰ γνωρίζῃ εἰς τοὺς διώκτας, ὅτι δὲν ἠθέλησαν νὰ προβιάσωσι περαιτέρω τὴν

Πρὸς τὸν Κύριον Ἰωάννην Ὀρλάνδον,
εἰς Λονδίον,

22 Ἰουνίου, 1825.

Φίλε Πολίτα,

Ἀποκρίνομαι εἰς δύο μερικὰς ἐπιστολάς σου 13 Μαΐου καὶ 14 Ἰουνίου, καὶ τρίτην ἄλλην κοινὴν μετὰ τοῦ Κ. Λουριώτη (τὸν ὁποῖον ἀσπάζομαι) 20 Μαΐου.

Περὶ τῶν λαμπρῶν νικῶν τῆς Ἑλλάδος ὅσας αὐτόθεν μὲν ἐκοινωνήσας, καὶ ὅσας ἐγὼ μαθὼν ἀπὸ Τεργέστης παρεκάλεσα τὸν φίλον Μαῦρον νὰ σὲ κοινωνήσῃ, δὲν εἶναι χρεῖα νὰ σὲ εἴπω ἂν ἐχάρην, οὐδὲ νὰ σὲ ἐρωτήσω ἂν ἐχάρης. Εἴθε ἡ κοινὴ χαρὰ νὰ στεφανωθῇ μὲ τὴν ἀνυπέρβλητον χαρὰν τῆς αὐτονομίας! διότι (νὰ σὲ εἴπω τὴν ἀλήθειαν) ἂν καὶ ἔπαυσα πρὸ πολλοῦ νὰ φοβοῦμαι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Τούρκων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐνοχλοῦμαι ὅμως ἀπὸ τὸν φόβον μὴ γεννηθῶσι Τοῦρκοι εἰς τὴν Ἑλλάδα, τόσον πλείονον, ὅσον οἱ Ἕλληνικοὶ οὗτοι Τοῦρκοι, οἱ ἐκκλησιαζόμενοι εἰς τοὺς χριστιανικοὺς ναοὺς καὶ ἀκούοντες τὸ Εὐαγγέλιον, εἶναι ἀσυγκρίτως μικρότεροι ἀπὸ τοὺς ἀκροατὰς τοῦ ναμαζίου Τούρκους. Ἐλπίζω ὅτι ἡ κυβερνήσις, καὶ ἐξαιρέτως ὁ σεβασμῖος αὐτῆς Πρόεδρος, προσέχει καὶ ἀγρυπνεῖ, νὰ μὴν ἰσχύσωσιν οἱ Ταρτοῦφοι τοῦ Πατριωτισμοῦ. Τὸ ἰσχυρότερον μέσον ν' ἀποφύγῃ τὰς παγίδας των εἶναι ἡ γρήγορος ἐξάπλωσις τῆς παιδείας εἰς τὸ γένος, καὶ ἡ ἀπόλυτος ἐξουσία τοῦ τύπου. Ὅταν λέγω ἐξουσίαν ἀπόλυτον, ἐξαίρω τὴν συκοφαντίαν καὶ τὴν δυσφημίαν. Διὰ τὰ δύο ταῦτα εἶναι δίκαιον νὰ κολάζωνται ἀπὸ τοὺς νόμους οἱ ἐφημεριδογράφοι· ἀλλὰ παρεκτὸς τούτων, πρέπει νὰ ἔχωσι τὴν ἀδελφὴν νὰ ἀνακρίνωσι τὴν διαγωγὴν τῶν πολιτῶν, καὶ μάλιστα τῶν πολιτευομένων, ἥγουν ἐκείνων, ὅσοι ὑπουργοῦν μικρὸν ἢ μέγα τι ὑπουργημα τὴν πολιτείαν. Ἄν τῶν δεθῶσιν αἱ χεῖρες νὰ

Ἡ ἐπιθυμία τῆς χήρας εἶναι (λέγει) νὰ μοιρασθῶσιν εἰς δύο, καθένα 150 φρ., ναύτας ἀπλοῦς (καὶ ὄχι καπιτάνους ἢ ναυάρχους) οἱ ὅποιοι κριθῶσιν ὅτι ἐφάνησαν τολμηρότεροι εἰς τὴν προσκόλλησιν τῶν ἐμπρηστηρίων (brulots). Κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς λοιπὸν ἔγραψα κατὰ τὴν 12 τοῦ περασμένου Μαρτίου πρὸς τὸν σεβάσμιον Πρόεδρον, πέμψας εἰς αὐτὸν καὶ τὰ 300 φρ. διὰ τοῦ ἐν Μασσαλίας κ. Θεοδώρου Πρασσάκη, καὶ παρακαλῶν τὴν σεβασμιότητά του νὰ πληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς γενναίας χήρας. Συλλογιζόμενος ὅμως τώρα ἐνθυμήθην τὸν περίφημον εἰς τὴν προσκόλλησιν τῶν ἐμπρηστηρίων Κανάρην, καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ὁ σεβάσμιος Πρόεδρος θέλει ἀνταμείψειν τὸν Κανάρην, ὡς εἶναι δίκαιον. Μ' ὅλον τοῦτο, παρακαλῶ σε, μὴν ἀμελήσῃς νὰ δώσῃς νύξιν περὶ τούτου εἰς τὸν σεβάσμιον Πρόεδρον. Ὁ Κανάρης εἶναι ἄξιος ἀμοιβῆς καὶ ὡς φοβερός πυρπολητὴς τῶν τυράννων, καὶ ὡς πτωχὸς, καὶ τὸ ἐντιμότερον δι' αὐτὸν, ὡς ἀφιλοκερδής. Μὴ τὸ ἀμελήσῃς νὰ ζήσῃς !

Σ' εὐχομαι ἀπὸ ψυχῆς εὐδαιμονίαν, καὶ παντοτινὴν ἐνθύμῃσιν ὅτι μόνοι οἱ ἄδολοι ἐρασταὶ τῆς πατρίδος τὴν ἀπακτῶσι !

Ο. Ο.

Ἐκ Παρισίων, 6 Αὐγ. 1825.

Φίλε Πολίτα,

Ὁ φίλος Κοντόσταυλος μ' ἔφερε τὴν 27 Ἰουλίου ἐπιστολὴν σου, καὶ ἀνεχώρησε τὴν 3 τοῦ παρόντος, συνωδευμένος μὲ δύο μου ἐπιστολάς πρὸς τὸν σεβαστὸν Πρόεδρον τοῦ Νομοτελεστικοῦ συνεδρίου· τὴν μίαν μακρὰν πρὸς πολλοὺς (ἂν ὄχι ὅλους) καὶ τῶν κυβερνητῶν καὶ τῶν ἀντιπροσώπων, καὶ τὴν ἄλλην μικρὰν ἰδιαίτερος πρὸς τὸν ῥηθέντα Πρόεδρον, ἀφίνουσιν τὴν ἐξουσίαν εἰς αὐτὸν νὰ κοινωνήσῃ ἢ ὄχι τὴν μακρὰν, ὅπως τὸν διδάξωσιν αἱ περιστάσεις, συμβουλευόμενος καὶ τὸν Κοντόσταυλον. Ἡ ἐκλογή καὶ ἀποστολὴ τοῦ Κον-

ταν τὴν ζήτησίν σου περὶ σφραγίδος. Τύπωσε, ἂν ἀγαπᾷς,
 εἰς τὸ μέσον τὴν δικαιοσύνην μὲ τὴν ζυγαρίαν της. Ἐλλ' εἰς
 τὸν γύρον τί νὰ γράψωμεν; Εἶναι ὥραϊα τοῦ Σωκράτους τὰ
 λόγια ταῦτα, « Οὐχ οἷόν τε ἄνευ δικαιοσύνης ἀγαθὸν πολίτην
 » γενέσθαι » ἀλλ' εἶναι πολλὰ μακρὰ διὰ τὸν γύρον τῆς σφρα-
 γίδος. Ἄλλο συντομώτερον τοῦ αὐτοῦ Σωκράτους, « Δικαιοσύνη
 » καὶ ἡ ἄλλη πᾶσα ἀρετὴ σοφία ἐστί. » Ἄν σὲ φανῇ καὶ τοῦτο
 μακρὸν, βάλε τὴν Ἑλληνικὴν παροιμίαν, τὴν εὕρισκομένην καὶ
 εἰς τὸν Πλάτωνα καὶ εἰς τὸν Ἀριστοτέλην. ΙΣΟΤΗΣ, ΦΙΛΟ-
 ΤΗΣ. Μὲ φιλότητα σᾶς ἀσπάζομαι καὶ τοὺς δύο.

Ὁ φίλος Ο. Ο.

ΤΕΛΟΣ.

Ὁ Ἐντιμότετος Κύριος Αἰῶνας Καληδερόγλου!	2
Ὁ Ἐντιμότετος Κύριος Χριστόδουλος Τσουκέλης.	2
Ἀθανάσιος Δημητρίου	1
Μηχαήλ Εὐσταθίου Πάγκοβιτε	1
Κωνσταντίνος Εὐσταθίου Πάγκοβιτ.	1
Ἰω. Στάμεμου.	1
Ἀθανάσιος Βερόπουλος	1
Δημήτριος Νικολαΐδης	1
Ἰω. Δέσβιος	1
Δημ. Χαλικογλους	1
Σκαρλάτος Σκαναβῆς	1
Μηχαήλ Ξανθός	1
Λεωνῆς Τσερλέντης	1
Δημήτριος Καληφέροφ.	1
Σταῦρος Μοιρασγίδης	1
Ἐμμανουήλ Μπαλτουρίδης	1
Δημήτριος Σάρρος	1
Ὁ μικρὸς Λουΐτζης Μπογδάν	1
Οἱ ἐντιμότετοι Διαμάντης καὶ Μηχ. Ἀγγελοβιτς.	2
Ὁ Πανοσιώτατος Διονύσιος Ἅγιο Ἰωαννῆτης	1
Ὁ λογιώτατος Ἀναστάσης Φιλίτης.	1
Ὁ εὐγενέστατος Ἄρχων Κλωτσάρης χρυσ. Μαρίνογλους	1
Ὁ ἐντιμότετος Κωνστ. Δοῖνος.	1
Ἀλέξιος Χ. Μάνθου.	1
Ἰω. Μανόβιτς.	1
Παρασκευᾶς Γ. Καρακκημπίας	1
Δημητρός Χ. Συμεών.	1
Γεώργιος Ἰω. Πασχάλη.	1
Οἱ ἐντιμότετοι Κύριος Γεώργιος καὶ Δημ. Σελάκογλου.	2
Ὁ ἐντιμότετος Κύριος Κυριάκος Π. Ἀγγέλου.	2
Ἰω. Πάγκου.	1
Πέτρος Ἀλεξίου.	1

Α. Τάκης	1 Σ. Νάκος	1
Γ. Σπανιολάκης	1 Α. Ζ. Μάμουκας	1
Α. Γλαράκης	1 Ι. Π. Κοκκώνης	1
Ε. Α. Σίμος	1 Χ. Καρβούρης	1
Σ. Δάρας	1 Μ. Καλλιφournᾶς	1
Κ. Μαργαρίτης	1 Κ. Σ. Πιττάκης	1
Αθ. Ματζούνης	1 Ιω. Βλαχούτζης	1
Θ. Στεφανόπουλος	1 Α. Χαράλαμπος	1
Φ. Μιμῆς	1 Α. Ρ. Ραγκαβῆς	1
Μ. Βάρλαμ	1 Ν. Σιλλίβεργος	1
Σ. Βάρβουγλους	1 Γ. Καρακατζάνης	1
Ε. Ν. Δουριώτης	1 Γ. Λασσάνης	1
Θ. Σχινᾶς	1 Σ. Α. Σίμος	1
Ιω. Βιζούλας	1 Ν. Χαριτίδης	1
Ιω. Σοῦτζος	1 Σ. Κ. Βαλτινός	1
Μ. Σοῦτζος	1 Ιω. Μάτζας	1
Ν. Θεογάρης	1 Χ. Ζαχαριάδης	1
Ιω. Βοῦρος	1 Δ. Καλλιφournᾶς	1
Σ. Ἀντωνιάδης	1 Σ. Ν. Βαλέττας	1
Γ. Χρυσίδης	1 Ιω. Περδικάρης	1
Ι. Χρύσανθος	1 Ιω. Π. Γιανακόπουλος	1
Κ. Ν. Πλέσος	1 Ν. Πετροκόκκινος	1
Χ. Χριστόπουλος	1 Α. Σαλωνιτίδης	1
Δ. Σκουζές	1 Ἀγάθων Μαρίνης	1
Ἡλίας Καλαμογάρτης	1 Σ. Α. Γέροντας	1
Ν. Σκοῦφος	1 Α. Κ. Ρεζιού	1
Σ. Σπηλιωτάκης	1 Μ. Βιττάλης	1
Ρ. Δημάρατος	1 Ιω. Παππαρηγόπουλος	1
Ἰπάτιος Δράκος	1 Π. Μαυρομιχάλης	1
Δ. Βνοβίτζης	1 Α. Μαυρομιχάλης	1
Μ. Λιανοσταφίδας	1 Δ. Μαυρομιχάλης	1
Ιω. Χωρεπισκοπίδης	1 Ν. Ρενιέρης	1
Γ. Δούκας	1 Α. Γ. Κριεζῆς	1
Κ. Ὀλλανδός	1 Θ. Κωσταδῆμος	1
Μ. Ε. Γεωργιάδης	1 Ιω. Δραγούμης	1
Αθ. Λεονάρδου	1 Μ. Μοδινός	1
Φώτιος Τεφαρίκης	1 Σ. Σοφιανός	1

Διονύσιος Ὁ Πύρρος	1	Σ. Κοπανίτζας	1
Λουκάς Πύρρος	1	Α. Ι. Καραμίχου	1
Α. Μ. Ἀποστολίδης	1	Ν. Βάφας	1
Ἰω. Καλογερόπουλος	1	Δ. Καλόπαις	1
Εὐφροσύνη Ρουσσοπούλου	1	Π. Κ. Ἡπίτης	1
Ταρσίτζα Ρουσσοπούλου	1	Α. Δρόσος Π. Δημητρακάρ.	1
Ν. Γρυπάρης	1	Ν. Βαλσαμάκης	1
Α. Γ. Δουρούτης	1	Π. Παππαρηγόπουλος	1
Κ. Δεβίδης	1	Δαμιανὸς Βασιλειάδης	1
Ε. Κ. Κατακουζηνή	1	Γ. Δοκὸς	1
Μ. Ποτλῆς	1	Γ. Μ. Χρυσοχόος	1
Κίτζος Τζαβέλας	1	Δ. Σ. Στροῦμπος	1
Ὀνούφριος Ἀποστολίδης	1	Π. Θεοδοσιάδης	1
Γεράσιμος Ἰδρας	1	Πέτρος Π. Πετροπετζιώτης	1
Ἡλίας Δωίλας	1	Π. Ζαφειρόπουλος	1
Π. Ι. Κλάδος	1	Π. Γαίτος	1
Ν. Φωτίλας	1	Κ. Κοκκίδης	1
Σ. Κρίνος	1	Σταμάτιος Δεκότης Βοῦρος	1
Φίλιππος Ἰωάννου	1	Δ. Α. Κονδάκης	1
Γ. Χρυσοβέργης	1	Γ. Καραμάνος	1
Γ. Νοταρᾶς	1	Ν. Σκουμπουρδῆς	1
Χιλ. Διδάσκαλος	1	Σκαρλάτος Σοῦτζος	1
Ἰωάννης Ἀγαθίδης	1	Παναγῆς Πούλος	1
Π. Στροῦμπος	1	Ἄρνετ. τῆς Α. Μ.	1
Α. Καραβέλας	1	Κ. Κάστελ	1
Σ. Δ. Ἀγέλαστος	1	Δ. Στροῦμπος	1
Ἰω. Ν. Ταμπακόπουλος	1	Σταματάρας	1
Α. Διαμαντόπουλος	1	Ν. Μαυρομάτης	1
Γ. Νικολαΐδης Σμυρναῖος	1	Δ. Κυργούσης	1
Γρηγόριος Β. Ἀριστεὺς	1	Ἰω. Κανάρης	1
Ν. Καλλισπέρης	1	Α. Βαυφιαδάκης	1
Κ. Τζακανίκας	1	Κ. Δελιγιάνης	1
Ἰω. Α. Σπηλιωτάκης	1	Ζήσης Σωτηρίου	1
Κ. Λιβερόπουλος Πρωτοσύγ.	1	Ἰω. Βλάχος	1
Ἰω. Κοτζᾶς	1	Πρώην Παροναξίας	1
Κ. Σχινᾶς	1	Ἰσοῦφ Ἀγᾶς	1
Ν. Γ. Δουρούτη	1	Π. Ρ. Παγώνης	1

Σπύρος Μήλιος	1	Α. Μαυροκορδάτος	1
Α. Ζ. Μέσερ	1	Σ. Ζυγομαλάς	1
Σ. Ίω. Ράλλης	1	Β. Γιαννοῦτζος	1
Εὐ. Πετροκόκκινος	1	Κ. Ἀλεξανδρόπουλος	1
Β. Φρούραρχος	1	Π. Ράλλης	1
Ίω. Πάγκαλος	1	Α. Μαυρογορδάτος	1
		Α. Ι. Μικρουλάκης	1
		Ίω. Α. Ράλλης	1
		Ἀγγελῆς Ίω. Παλαιολόγου	1
		1 Ἐμ. Μαρκάκης	1
		1	

ΣΥΡΑΣ	
1. Ν. Βαλέττας	
Ζ. Ζ. Κορωνιός	

ΣΥΡΑΣ

Ι. Ν. Βαλέττας

Ζ. Ζ. Κορωνιός

ΤΩΝ ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

Σελ. 6, στ. 11. γράφει διδάσκαλον. — αὐτ. 12. γρ. διδασχομένη. — αὐτ. στ. 13. γρ. χρείας. — αὐτ. στ. 14. γρ. Γαλλικῆς. — σελ. 36, στ. 15. γρ. τῶν. — σελ. 38, στ. 22. γρ. αὐτοκράτορος. — σελ. 47, στ. 1. γρ. ἐκλέξαντας. — σελ. 36, στ. 13. γρ. ἀγνοῖς. — σελ. 32, στ. 3. γρ. auteurs. — σελ. 89, στ. 12. γρ. vigoureux. — σελ. 92, στ. 28. γρ. intrigue. — σελ. 99, στ. 20. γρ. que. — σελ. 110, στ. 8. γρ. Βασιλείου. — σελ. 136, στ. 2. γρ. ὁ θεός. — σελ. 183, στ. 9. γρ. Colons.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000024957

θέλει νὰ ὑπογράφωνται πλὴν μὲ τὸν ἀπλοῦν τίτλον τοῦ ὑπηκόου. Δὲν ἐνθυμοῦμαι λέγω, ἂν σ' ἔγραψα τὸ γενναῖον τοῦτο καὶ φιλάνθρωπον ἔργον τῆς μεγάλης Αἰκατερίνης. Ὅθεν μὴ τὸ λογαριάσης διὰ τρίτον νέον. Ἄς εἶναι λοιπὸν τρίτον τὸ ἐξῆς.

Κατήργησεν (ὥς λέγουσιν αἱ γαζέται) αὕτη ἡ Ἄνασσα ὅλα σχεδὸν τὰ μοναστήρια, μὴν ἀφήσασα πλὴν δύο ἢ τρία. Αὐτὰ ἦσαν πλουσιώτατα καὶ προικισμένα ὅχι μόνον μὲ γῆν πολλήν, ἀλλὰ μὲ χιλιάδας γεωργῶν πολλὰς, οἱ ὅποιοι ἐδόθησαν ἀπὸ τοὺς κατὰ καιρὸν βασιλεύσαντας ἡγεμόνας τῆς Ῥωσσίας εἰς τοὺς καλογήρους σκλάβοι, κυρίως σκλάβοι, τοὺς ὁποίους τὰ νῦν ἠλευθέρωσεν ἡ Ἄνασσα, αὐξήσασα εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν μὲ αὐτὸν τὸν δίκαιον τρόπον καὶ τὸ πλῆθος τοῦ στρατεύματός της. Διότι ὄντες, καθὼς σὲ εἶπον, σκλάβοι τῶν καλογήρων, δὲν εἶχαν τὴν ἄδειαν νὰ στρατεύωνται.

Ἐχω καὶ τέταρτον νέον· ἀλλὰ τὸ χαρτίον δὲν εἶναι ἱκανὸν νὰ τὸ χωρήσῃ· ὅθεν τὸ ἀφίνω εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν. Ἐρῶσω !

Ἄς ἔχω τυχρινὴν ἀπόκρισιν· δὲν λέγω λακωνικὴν, ἐπειδὴ αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον· « εἰ ἀλλάξεται Αἰθίωψ τὸ δέρμα αὐτοῦ » καὶ ἡ λογιότης σου θέλεις ἀφήσῃ τὴν φιλτάτην πολυλογίαν· ἔπειτα μήτε δίκαιον ἔχω πλέον νὰ σὲ κατηγορῶ, ἀφου σὲ ἐμιμήθην καὶ ἐγώ. Εὐδαιμόνει ! 15 Ἰουλίου,

Ἡ ἐπιστολὴ ἔμεινεν μέχρι σήμερον, διότι ἤλπιζον νὰ πέμψω ὁμοῦ καὶ τὰς θέσεις μου πρὸς τὸν Δόμινον. Πανταχόθεν ἀδελφὲ, μὲ ἀναγγέλλουν, ὅτι οἱ διδάσκαλοί μου ὅπου εὗρεθῶσιν, εἰς ὁποίους οἴκους ὑπάγωσιν ἐγκωμιάζουν καὶ ἐμὲ καὶ τὴν θέσιν μου. Εἶναι συνήθεια τὴν ἡμέραν τῆς διαλέξεως, μετὰ τὸ γεῦμα, νὰ ὑπάγῃ ὁ μαθητὴς εἰς ἐπίσκεψιν ὅλων τῶν διδασκάλων κατ' οἶκον, διὰ νὰ τοὺς εὐχαριστήσῃ διὰ τὸν κόπον τῆς διαλέξεως. Αὕτη εἶναι Τσιρημόνια Φραντσέζικη. Ἀφ' οὗ λοιπὸν σὲ ἔγραψα τὴν ἄνω ἐπιστολήν, ἔκραξα τὸν Περουκιέρην μου, διὰ νὰ διορθώσῃ τὴν ἐξωτερικὴν ἀταξίαν τῆς κε-

ἓνα φιλόανθρωπον ἄνδρα, τὸν Δόμινον, ὅστις μ' ἐχορήγησεν ὅλα τὰ μέσα διὰ νὰ διασκεδάσω τὴν ἀμάθειάν μου. Τρίτη εὐεργεσία, τὸ ταξίδιον εἰς Ὀλλανδίαν, ὅπου γνωρίσας ἀνθρώπους σοφοὺς, καὶ ἀπορρίψας τὸν ζυγὸν τῶν ἀθλίων γραμματικῶν, ἤρχισα νὰ σπουδάζω τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς μὲ μεθόδον παντάπῃσι διάφορον. Ἡ δὲ ποία μέθοδος ὅχι μόνον μ' ἔκαμε νὰ μαντεύσω πολλὰ δυσνόητα τῶν προγόνων μου, τὰ ὅποια δὲν ἤθελα νοήσῃν ποτὲ, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ἰσχυροτάτου Θεοδώρου, καὶ τοῦ παχυτάτου αὐτοῦ σχολιαστοῦ Νεοφύτου, ἀλλὰ νὰ διορθώσω καὶ τὴν μητρικὴν μου διάλεκτον ἐκ μόνης τῆς ἀναλογίας, τὴν ὁποίαν ἔχει πρὸς τὴν αὐτῆς μητέρα, τὴν Ἑλληνικὴν. Τετάρτη εὐεργεσία· ἐπειδὴ ἰσχυρογνώμῳως ἀπεφάσισα νὰ ἔλθω καὶ δεύτερον εἰς τὴν Εὐρώπην, νὰ εὕρω γονεῖς καὶ φίλους γενναίους, ἐτοιμοὺς εἰς τὸ νὰ μὲ βοηθήσωσι. Πέμπτη εὐεργεσία, νὰ ἐπιτύχω φίλον ἀκάματον, ἔτοιμον εἰς ὑπηρεσίαν μου, πρόθυμον νὰ τρέχῃ ἔνθεν ἀκκεῖθεν δι' ἐμὲ, ἀκούραστος νὰ γράφῃ βιβλία ἀντὶ ἐπιστολῶν· καὶ αὐτὸς ὁ φίλος εἶναι ὁ Πρωτοψάλτης τῆς Σμύρνης. Ναί, ἀδελφέ μου καὶ φίλε, ἂν καμμίαν φορὰν ἀστεϊευόμενος σὲ ἐλέγχω, μὴ μὲ νομίσης ἀχάριστον· ἐξεύρω τοῦ, κόπους, ὅσους ὑπέμεινας δι' ἐμέ· εἶμαι βέβαιος ὅτι ἀφίνεις ἐν μέρει καὶ τὰς ιδίας σου ὑποθέσεις, διὰ νὰ θεωρήσῃς τὰς ιδικάς μου, καὶ σὲ εἶμαι αἰδίδως ὑπόχρεως. Ἐκτὴ εὐεργεσία. . . . ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ καταρι θμῆσω τὰς εὐεργεσίας τοῦ θεοῦ;

.....

Σὲ ἐζάλισα, ἃς ἔχω συγχώρησιν ! Ἄλλ' ἐξεύρω, ὅτι ἡ χαρὰ μου εἶναι χαρὰ σου, καὶ ὅτι δὲν ἤθελες χορτασθῆν, ἂν μὲ ἔβλεπες Αὐτοκράτορα τῆς Κίνας. Ἐρῶσο !

Φίλε μου Πρωτοψάλτα

Κυριακῇ ἑσπέρας γράφω· καὶ ἀγκαλὰ ἔπρεπε νὰ ἐτοιμασθῶ

ρατος καὶ ἀκατασκεύαστος. »), ἀλλ' ἐμακρύνθησαν ἀπὸ τοὺς Παρισίους ἐννέα λέγας γαλλικὰς εἰς δύο σχεδὸν ὥρων διάστημα. ταχύτης, μὲ τὴν ὁποίαν οὐδ' αὐτὴ τῶν ὀρνίθων ἢ πτησίς δύναται νὰ συγκριθῇ. Ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη εὔρεσις κατεγράφη εἰς τοὺς Κώδικας τῆς Ἀκαδημίας, εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς βασιλείας, καὶ ἐδόθη εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην. Ἐτιμήθη παρὰ τοῦ Μονάρχου ὁ εὔρετὴς μὲ δωρήματα, καὶ μὲ τὸν τίτλον τῆς εὐγενείας. Δὲν ἔμεινεν ἄλλο παρὰ νὰ εὔρεθῇ καὶ ὁ τρόπος νὰ πηδαλιουχῇται ἡ σφαῖρα, καὶ νὰ κατευθύνεται ὅπου θέλει ὁ ἀναβάτης, καθὼς εἰς τὴν θάλασσαν τὰ πλοῖα. Καὶ τότε θέλουν πλέειν οἱ ἄνθρωποι ἐν ἀέρι, καθὼς καὶ ἐπὶ θαλάσσης. Τὴν δευτέραν ταύτην εὔρεσιν πολλοὶ τὴν θέλουσιν ἀδύνατον· ἄλλοι τὴν νομίζουν δυνατὴν, ὡς καὶ τὴν πρώτην. Ὡς τόσον ἡ Ἀκαδημία τοῦ Λουγδούνου ἐκήρυξε βραβεῖον γρόσια τετρακόσια δι' ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελεν εὔρεῖν τὸν τρόπον νὰ πηδαλιουχῇ αὐτὰ τὰ νεοφανῇ ἐναέρια πλοῖα.

Ὁ κύριος Κάρολος ἀναφέρει, ὅτι εἰς αὐτὸ τὸ ὑπερβολικὸν ὕψος εὕρισκόμενος, ἡσθάνθη τοσοῦτον ψύχος, ὥστε νὰ πέσῃ ἀπὸ τὰς χεῖράς του ὁ κάλαμος, τὸν ὁποῖον ἐκράτει, διὰ νὰ σημειόνη τὰς μετεωρολογικὰς παρατηρήσεις. Ἔδωκεν ἀφορμὴν ἡ εὔρεσις αὕτη εἰς πολλὰ γελοιώδη συμβεβηκότα· διότι εἰς πολλὰ χωρία, ὅπου κατέβαιναν αἱ σφαῖραι βλέποντες οἱ κάτοικοι (ἄνθρωποι ἄγριοι καὶ μηδεμίαν εἶδῃσιν ἔχοντες κατ' ἀρχὰς τοῦ τοιούτου) τοιούτους ὑπερμεγέθεις ὄγκους καταβαίνοντας κατὰ τῆς κεφαλῆς των, καὶ διευθυνομένους ὑπ' ἀνθρώπων, ἔντρομοι καὶ καταπεπληγμένοι, ἔφευγον σαυροκοπούμενοι, ὡς ὑπὸ δαιμόνων ἐλαυνόμενοι. Καὶ τοῦτο σὲ λέγω διὰ νὰ μὴν ἐκπλαγῇς, ἂν μὲ ἴδῃς καμμίαν ἡμέραν καταβαίνοντα ἐπὶ σφαίρας εἰς τὸ δῶμα σου. Πολλοὶ πρίγκιπες ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γένους ἠθέλησαν νὰ ἀναβῶσιν, ἀλλὰ δὲν τοὺς ἀφῆκεν ὁ βασιλεὺς διὰ τὸν ἐνδεχόμενον κίνδυνον. Αἱ ὠφέλειαι τὰς ὁποίας προσδοκῶσιν ἐξ αὐτῆς τῆς εὑρέσεως, εἰ μὲν εὔρεθῇ ὁ τρόπος

στεῖαν καὶ τὴν ὑπεροφίαν τῶν ὑπερηφάνων πλουσίων, ὅπου
 ἀλλὰ τί νὰ κάμω; χάρτην δὲν ἔχω. Καλὴν νύκτα!

Καλὴν ἡμέραν!

Αὐτὸς, αὐθέντα μου καὶ λογιώτατέ μου, ὁ Ἰμπεράτωρ θαυματουργεῖ. Ἄγρυπνος εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς βασιλείας του, ἐκβάλλει καθημέραν νέα ψηφίσματα, ὅλα πρὸς ὠφέλειαν τῶν ὑπηκόων του. Ἐνα ἀπὸ τὰ νέα ψηφίσματα εἶναι τὸ περὶ τῶν Κριτηρίων, καὶ περὶ Κρίσεων, τίνι τρόπῳ πρέπει νὰ γίνωνται εἰς τὸ ἔξῃς, διὰ νὰ μὴ γίνεταί ὁ λαὸς του θυσία τῆς προσωποληψίας τῶν Κριτῶν καὶ τῆς ἀπληστίας τῶν Ἀβοκάτων.

Ἄλλο ψήφισμα καταργεῖ τὸν κακὸν νόμον τῆς δουλείας, ὅστις ἐπεκράτει εἰς τὴν Βοεμίαν, ὅπου οἱ ἄρχοντες εἶχαν σκλάβους τοὺς γεωργοὺς καὶ χωριάτας. « Ἐγὼ (ταῦτα εἶναι τὰ λόγια τοῦ Αὐτοκράτορος) ἐγὼ, λέγει, ἔχω δόξαν νὰ βασιλεύω ἐπάνω εἰς ἐλευθέρους ἀνθρώπους, καὶ δὲν θέλω σκλάβους εἰς ὅλην μου τὴν ἐπικράτειν ». Ἡ σύνοδος τῶν Ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων, ἡ ὁποία μὲ προσταγὴν του συναθροίσθη εἰς Βιένναν, ἄρχισε τὰς συνελεύσεις της. Αὕτῃ κατήργησε πολλὰ τάγματα καλογήρων, ὀνομαζομένων ζητούντων, ἐπειδὴ ἐγύριζαν μὲ τὸ δυσσάκιον εἰς τοὺς ὤμους, καὶ κατέτρωγαν τῶν ἀνοήτων κοσμικῶν τὰ ψωμία.

Ἐνας ἐπίσκοπος εἰς τὴν Οὐγγαρίαν κατεδικάσθη ἀπὸ ἓνα δικαστήριον Οὐγγαρικόν, διὰ τὴν τυραννικὴν του διοίκησιν, καὶ τὸ παράλογον μῖσος κατὰ τῶν ἐτεροδόξων (δηλαδὴ Γραικῶν καὶ Λουθηροκαλβίνων). Ὄταν ὑπῆγαν τὴν κατὰ τοῦ κακοῦ ποιμένος ἀπόφασιν εἰς τὸν Αὐτοτράτορα διὰ νὰ τὴν ὑπογράψῃ, ὁ Ἰμπεράτωρ ὑπέγραψεν εἰς Λατινικὴν διάλεκτον ταῦτα τὰ λόγια « Εἶμαι σύμφητος· καὶ ἐπὶ πᾶσι παραγγέλλω » εἰς ὅλους τὴν πραότητα καὶ τὴν ἀγάπην, ἣτις εἶναι ὁ πρῶτος καὶ ἐξάριτος νόμος τοῦ Ἰησοῦ ».

Ἰσως ἠκούσατε μέχρι τοῦ νῦν, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἔχασε τὸν γοῦν του. Ἡ Σύγκλητος εἶναι εἰς ἀμηχανίαν. Ὁ

Πρὸς δὲ τοὺς ἐκλέξατας αὐτὸν ἀνοήτως, λέγει τὰ μελισταγῆ
ταῦτα στιχίδια.

Ὡ δῆμε καλὴν γ' ἔχεις
Ἀρχήν, ὅτε πάντες ἄν-
θρωποι δαδίασί σ' ὥς
περ ἄνδρα τύρκνον·
Ἀλλ' εὐπράγως εἶ,
Θωπεύμενός τε χρί-
ρεις, κἄξ' ἀπκτώμενος,
πρὸς, τὸν τε λέγοντ' αἰεὶ
κέχνηας· ὁ νοῦς δέ σου
Παρὼν ἀποδημαῖ.

8.

Ἐκ Μοντιπελλιέρ, 29 Ὀκτωβρίου 1787.

Φίλιππε Πρωτοψάλτα,

..... Καὶ δὲν εἶναι βέβαια μεγαλητέρα μωρία ἀπὸ
τὸ νὰ διχονοῇ τις πρὸς τοὺς εἰκείους, ὅταν ζητῇ καὶ σπουδά-
ζῃ τὴν εὐνοίαν τῶν μὴ προστηκόντων καὶ ἄλλοτρίων. Εὗρηκας
τὸν σκόλοπά σου καὶ ἡ λογιότης σου εἰς ἐμέ. Ἀλλὰ τί ποιη-
τέον, ἀδελφέ; ἔτι μικρὸν, καὶ ἐλπίζω ὅτι θέλω ἐλευθερωθῆν
κ' ἐγὼ ἀπὸ τὰ βάσανά μου, καὶ ἡ Λογιότης σου ἀπ' ἐμέ. Πολ-
λάκις, ἀδελφέ μου, εἰς τὰς ἀνιάράς μου ἀγρυπνίας (α)....

Καὶ ἐγὼ μὲ τὴν γνώμην σου εἶμαι περὶ τοῦ.... Ἄν αὐτὸ,
τὸ ὁποῖον θρυλλεῖται περὶ αὐτοῦ, ἦναι ἀληθές, βεβαιότατα,
φίλε μου, ὅχι δαιμόνιον, ἀλλὰ λεγεῶνα δαιμονίων ἔχει. Μό-
λον τοῦτο μὴν ἀπορῆς· πλήρης εἶναι ἡ παλαιὰ καὶ νέα ἱστο-
ρία ἀπὸ τοιαῦτα παράδοξα· καὶ ὅλοι εἴμεθα ὑποκείμενοι εἰς
τοιαύτας παραφροσύνας.

Ὅρῳ γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ὄντας ἄλλο, πλὴν
εἶδωλ, ὅσοι περθῶμεν, ἢ κούφην σκιάν.

Σὲ ἔγραψα τὴν κἀ. Ἰουνίου. Αὐτὴν ὅμως τὴν ἐπιστολὴν
κύριος οἶδε πότε θέλεις τὴν λάβειν. Διὰ νὰ ἀποφύγω τὴν

(α) Ἴδε τὴν κομφοτάτην ταύτην τοῦ ἐνυπνίου διήγησιν εἰς τὸ πρῶτον Ἀπάν-
θισμα, σελ. 94.

στῆμῶν μὲ τὸν ἔδωκεν ἐγγράφως ἐπὶ μεμβράνης. Καὶ ὁ μὲν Δόμινος θέλει σὲ εἰπεῖν κατὰ πλάτος ὅσα ἐγὼ περὶ τούτου παραλείπω διὰ τὸ σύντομον· ἡ δὲ λογιότης σου εἰπέ με παρακαλῶσε, τί σὲ ἐκίνησε νὰ εἰπῇς τὸν Δόμινον, ὅτι ἔμελλε νὰ μὲ δώσωσι τοιαύτην τιμὴν; Πνεῦμα προφητείας βέβαια δὲν ἔλαβες ἀκόμη μὲ ὅλας σου τὰς ἀρετὰς. διὰ ποίαν λοιπὸν αἰτίαν μὲ ἔκρινες ἄξιον τοιαύτης τιμῆς; Δι' οὐδεμίαν, φίλε μου! Μόνη τοῦ θεοῦ ἡ πρόνοια ἠδόκησεν οὕτως, διὰ νὰ γλυκάνῃ τὸ ἀψίνθιον τῶν πειρασμῶν μὲ ὀλίγον μέλι εὐεργεσίας. Αὕτη ἡ Ἀκαδημία εἶναι διάφορος ἀπὸ τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Ἰατρικῆς. μῆτε ὅσοι γίνονται ἰατροὶ ἔχουσι καὶ τὸν τίτλον αὐτόν. Εἶναι μία ἐξαίρετος συνάθροισις σοφῶν, εἰς τὰς συνελεύσεις τῆς ὁποίας, γινομένης ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος, εἰσέρχονται μόνον ὅσοι ἀνήκουσιν εἰς αὐτήν. Ἐξω ἀπὸ αὐτὸ τὸ προνόμιον τοῦ νὰ εἰσέρχωμαι εἰς τὰς Ἀκαδημιακὰς συνελεύσεις, ἔχω προσέτι τὴν ἐξουσίαν νὰ τυπῶν τὰ συγγράματά μου μὲ τὸ βασιλικὸν προνόμιον τῆς Ἀκαδημίας· καὶ ἀποδημήσας τῆς Γαλλίας, νὰ κορισπονδέρω δι' ἐπιστολῶν μὲ τὴν Ἀκαδημίαν, καθὼς καὶ τ' ὄνομα Κορισπονδέντες τὸ δηλοῖ.

Ἰδὲ πόσῃν πολυλογίαν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μωρολογίαν μὲ ἠνάγκασας νὰ σὲ γράψω. Διὰ τί; Διότι ἐλπίζω, ὅτι ἡ κενοδοξία τοῦ νὰ κορισπονδέρῃς μὲ Κορισπονδέντεν τῆς Ἀκαδημίας θέλει αὐξήσῃ τὴν πρὸς ἐμέ σου εὐνοίαν, καὶ θέλει σὲ ἀναγκάσειν νὰ πωλήσῃς τὸ ὠρολόγιον, τὸ ὁποῖον δὲν ἐξεύρω μὲ ποίαν ἐλπίδα κρατεῖς τόσον καιρόν.

Μὲ ζητεῖς νοστιμάδας· δὲν ἐξεύρω τί ἐννοεῖς μὲ αὐτό. Ἄν ζητῇς βωμολοχίας, τὰς ὁποίας οἱ Χῆοι ὀνομάζουσι μετριάσματα, θαυμάζω τὴν αἵτησίν σου. Καὶ πότε λοιπὸν μ' ἐγνώρισες βωμολόχον; Ἀλλὰ καὶ ἂν ἤμην ποτὲ τοιοῦτος, ἡ ἡλικία καὶ αἱ συμφοραὶ ἔπρεπε νὰ μὲ διορθώσωσι. Πρόσμενε ἀκόμη ὀλίγους χρόνους, καὶ τότε θέλεις ἰδεῖν εἰς ἐμὲ ἄλλας νοστιμάδας καὶ ἄλλα μετριάσματα, ἢ γουν τὰ κοινῶς ξεμωράματα.

πταῖσμα τοῦ) νὰ τρέχη τὸ πέλαγος, διὰ νὰ μετακομίσῃ λείψανα ἀγίων, καὶ θνήσκει. Ὁ δεύτερος, ἀπὸ φιλανθρωπίαν χωρὶς ὅρια, ἀνακαλύπτει καὶ ἐρευνᾷ τὰ λείψανα τῶν ἀποθανόντων : ἔργον (εἰς τὸ φαινόμενον) θεάρεστον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς θνήσκει. Οἱ πέμψαντες τὸν πρῶτον ἔπρεπε νὰ ἀρκεσθῶσιν εἰς τὰ εἰς τὴν Σμύρνην εὐρισκόμενα λείψανα, καὶ εἰς τὰς καθημερινὰς τῆς ἐκκλησίας δεήσεις, καὶ ὅχι νὰ αὐξάνωσι τὸν ἀριθμὸν τῶν θυσιῶν, εἰς τὰς ὁποίας δὲν εὐαρεστεῖται ὁ θεὸς, ὅταν δὲν ᾔναι κατὰ λόγον. « Ἐλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν ». Ἀλλ' ὁ δεύτερος (ἴσως ἤθελέ τις εἰπεῖν) ἔλεον ἔπραττε, διὰ τί λοιπὸν ἀπέθανεν; Ὅτι, ἀδελφέ μου, μήτε ὁ ἔλεος δὲν εἶναι δεκτὸς παρὰ τῷ θεῷ, ὅταν δὲν ᾔναι καὶ αὐτὸς κατὰ λόγον. Ὁ κατὰ λόγον ἔλεος εἶναι, νὰ κάμῃ τις τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοὺς οἰκείους, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος « καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων ». Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐλεήσῃς ἐμὲ τὸν μηδὲν σοι προσήκοντα, ἀφίνεις ἀνηλεῶς τὴν γυναῖκά σου εἰς χηρείαν, καὶ ἐγκαταλιμπάνεις τὸ σπέρμα σου εἰς ὀρφανεῖαν; Τίς σ' ἐμποδίζει ἀπὸ τοῦ νὰ εὐεργετῇς τοὺς ἀνθρώπους; Εὐεργέτει τοὺς ζῶντας, καὶ τοῦτο μὲ προφυλακὴν καὶ πρόνοιαν τῆς ζωῆς σου, τῶν οἰκείων σου. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ἐκπνεύσωσι, τί θέλεις πλέον ἀπὸ τὰ ψυχρά των σώματα; « Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς ».

Καὶ μὲ λέγεις ἔτι, ὅτι εὐρίσκονται ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι κρίνουσι καλῶς πεπραγμένα τὰ τοιαῦτα! Ἄς μὲ συγχωρήσωσιν, ὅποιοι καὶ ἂν ᾔναι, ἂν ἔχω περισσοτέραν ὑπόληψιν καὶ πίστιν εἰς τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Παύλου, παρὰ τὰς ἰδικὰς των πλανημένας κρίσεις. Λέγεις ὅτι ἡ ἡμέρα τοῦ θανάτου τοῦ ἐστάθη διὰ τὴν Δογιότητά σου ἡμέρα σκοτεινῇ, ἡμέρα θλίψεως. Καὶ ἐγὼ σὲ ἀποκρίνομαι ὅτι, ἡ ἡμέρα εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον αὐτὴν τὴν θλιβεράν εἴδησιν, ἦτον δι' ἐμὲ ἡμέρα ὀλέθρου, καὶ ὀλίγον ἔλλειψε νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν ὁ πυρετός μου. Ὅχι μόνον διότι ἐστάθη καὶ φίλος μου μέγας, καὶ εὐεργέτης μου πρόθυμος, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐδοκίμασε θάνατον βίαιον, παρὰ

Εὐχαριστῶ σε, ἀδελφέ, διὰ τὴν μεγάλην καὶ σταθερὰν φροντίδα, τὴν ὁποίαν ἔχεις τῶν ὑποθέσεών μου, καὶ διὰ τὴν ἀοκνίαν νὰ γράφης καταλεπτῶς ὅλα ὅσα κρίνεις ἀναγκαῖα νὰ ἐξεύρω. Παρακαλῶ σε νὰ ἐπιμένῃς καὶ μέχρι τέλους εἰς αὐτὴν τὴν εὐνοίαν, τὴν ὁποίαν ἀπὸ μόνῃν σου καλὸσύνῃν (χωρὶς καμμίαν μου ἀξιομισθίαν) ἔδειξας εἰς ἐμὲ, ἀφοῦ μὲ ἐγνώρισας. Αὕτῃ μόνῃ μ' ἔρεινε παραμυθία τῶν συμφορῶν μου, ἢ σταθερὰ τῶν φίλων μου εὐνοία: καὶ ἂν αὕτῃ μὲ λείψῃ δὲν ἐξεύρω ἂν δυνηθῶ νὰ μὴ πέσω εἰς ἀπόγνωσιν.

Ὁ Δόμιнос δὲν λείπει εἰς ὅλας τοὺς ἐπιστολάς νὰ παραμυθῇ τὴν ὀλιγοψυχίαν μου, νὰ θαρρύνῃ τὴν ἀδυναμίαν μου, καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ σπουδάζει μὲ ὅλο υς τοὺς τρόπους νὰ μὲ σῇ-ρίξῃ, καὶ νὰ μὲ κρατήσῃ κλονούμενον, καὶ κινδυνεύοντα κατὰ πᾶσαν ὥραν νὰ πέσω.

10.

ἐκ Μοντπελιέρ, 15 Ἰανουαρίου, 1788²

Φίλτατέ μου κύριε Δημήτριε,

. Ἀπὸ τὴν μεγάλην ἡδονὴν, τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασας διὰ τὸν νέον μου τίτλον, συμπαιραίνω (καὶ εἶναι βέβαια πιθανόν) ὅτι μὲ ἀγαπᾷς. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁμῶς στοχάζομαι, μήπως αἴτιον εἶναι τῆς τοσαύτης ἡδονῆς σου ἡ φιλαυτία σου. Καὶ ἐχάρης, ὅχι ὅτι ἐτιμήθην ἐγὼ, ἀλλὰ διότι ἐπληρώθη ἡ προφητεία σου. Ὅπως ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα ἐγὼ, φίλε μου, σὲ εὐχαριστῶ ἐκ βάθους ψυχῆς μου διὰ τὴν πρὸς ἐμέ σου εὐνοίαν, ἀλλὰ μὲ συνθήκην ὁμῶς τοῦ νὰ μὴ προφητεύῃς πλέον. Διότι σὲ βεβαιῶνω, ὅτι ἂν ἄλλην φορὰν ἀποτολμῆσῃς νὰ μαντεύῃς τὰ μέλλοντα, προτιμῶ νὰ μείνω, ὥς εἶμαι, οὐδενὸς ἄξιος, ἀπὸ τὸ νὰ λάβω καὶ αὐτὴν τῆς Γαλλίας τὴν βασιλείαν. Ἡ κακὴ μου τύχη καὶ σὲ ἤλθεν ἡ ἐπιστολή μου τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς σου! Τὸ ὅποῖον ἐγὼ, ἀφοῦ ἐχωρίσθημεν ἀπ' ἀλλήλων, πάντοτε ἐπίτηδες ἔφευγον, γράφων τὰς ἐπιστολάς μου εἰς

γογγίζωσιν. Αὐτὸς ὑφοῖ τὰ ταπεινὰ, καὶ κρημνίζει τὰ ὑψηλά. « Νεώτερος ἐγενόμην, καὶ γὰρ ἐγήρασα, καὶ οὐκ εἶδον δίκαιον ἐγκαταλελειμμένον, καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ζητοῦν ἄρτους ». Λόγια θυμαστά, τὰ ὅποια ἐπροτίμησα πάντοτε ἀπὸ ὅσα εἶπεν ὁ Δαβίδ..

Δὲν ἐξεύρω ποίαν αἰτίαν εἶχες νὰ ὑποπτευθῇς φθονοῦντα τὸν Γερμανὸν, συγγραφέα τοῦ βιβλίου, τὸ ὁποῖον μετέφρασα. Δὲν εἶναι, ἀδελφέ μου, οὗτοι τοιοῦτοι. Ὅχι ὅτι δὲν εὐρίσκονται καὶ ἐδῶ φθονεροὶ· ὅλοι αἱ κακίαι, ὅσαι ἐπιπολάζουσιν αὐτοῦ, εὐρίσκονται καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ εἰς τὴν Ἀφρικὴν, καὶ πανταχοῦ, ὅπου εὐρίσκονται ἄνθρωποι. Ἀλλὰ ἐδῶ αἱ κακίαι δὲν εἶναι τόσον βλαβεραὶ ὅσον αὐτοῦ, διότι εἶναι χαλινωμέναι, οὕτως εἰπεῖν, ἀπὸ τὴν σοφίαν καὶ φρόνησιν. Οἱ ταλαίπωροι ἡμῶν ὁμογενεῖς, ἀπολέσαντες μὲ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν σοφίαν, ἂν ἦναι καλοὶ, ἢ ἀρετὴ των εἶναι χωρὶς φῶς, διότι εἶναι ἀκατήχητοι καὶ αὐτὴν των τὴν θρησκείαν· ἂν ἐξ ἀτυχίας γεννηθῶσι κακοὶ, φέρονται ἀκράτητοι εἰς ὅλα τὰ δεινὰ, διότι δὲν ἔχουσι χαλινόν, μήτε τῆς θρησκείας, τὴν ὁποίαν ἀγνοοῦσι, μήτε τοῦ ὀρθοῦ λόγου, τὸν ὁποῖον ποτὲ δὲν ἐσυμβουλευθήσαν.

Ἐλυπήθην πολλὰ, ὅτι δὲν ἐγνώρισας αὐτοῦ τὸν φίλον μου, τὸν Ἀκαδημικὸν τῶν Παρισίων, ἄνδρα πλήρη σοφίας καὶ συνέσεως. Ἐξεύρει, φίλε μου, μόνος αὐτὸς περισσότερα Ἑλληνικά, ἀφ' ὅσα ἐξεύρουσιν ἑκατὸν Ἕλληνας τοῦ Λεβάντε, χωρὶς νὰ ἀριθμήσω τὰς λοιπὰς διαλέκτους καὶ ἐπιστήμας. Καὶ μ' ὅλον τοῦτο ταπεινοφρονεῖ, ὥς νὰ μὴν ἤξευρε τίποτε. Τὴν παρελθοῦσαν ἐβδομάδα ἔλαβον ἐπιστολήν του, πλήρη φιλίας εὐλικρινοῦς. Μὲ προσκαλεῖ, φίλε μου, νὰ ὑπάγω εἰς τοὺς Παρισίους. Τί λέγεις, μὲ συμβουλευεῖς νὰ τὸ κάμω, ἢ ὄχι; Οἱ Παρίσιοι εἶναι καὶ λογιζονται τὴν σήμερον αἱ Ἀθῆναι τῆς Εὐρώπης. εἰς ποίαν ὑπόληψιν εἶχαν οἱ πρόγονοί μας (ἀλοῖμονον εἰς ἡμᾶς! Ἀποτολμῶμεν ἀκόμη νὰ τοὺς ὀνομάζωμεν προγόνους, τῶν ὁποίων δὲν ἐκληρονομήσαμεν τίποτε!) τὰς Ἀθῆνας;

τὰ λόγια ταῦτα, ἀδελφέ μου, ἐξῆλθον ἀπὸ τὸ στόμα του με-
 μίαν γλυκύτητα, με μίαν ἀφέλειαν, με μίαν ταπεινοφροσύνην
 ἀνεκδιήγητον. Ἐλάθισε λοιπὸν μετ' ἐμοῦ μίαν ἡμισυ σχεδὸν
 ὥραν. Ἐλαλήσαμεν πολλὰ καὶ περὶ πολλῶν. Τὸν ἔδωκα τὴν
 θέσιν μου, καὶ ἐν ἀντίτυπον ἀπὸ τὸ μεταφρασθὲν βιβλίον.
 Ἐπειτα ἔπεσεν ὁ λόγος περὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων.
 Τί ἦτον τότε καλὰ νὰ κάμω· με ὁλονότι εἶσαι προφήτης,
 τοῦτο βέβαια δὲν θέλεις ποτὲ τὸ μαντεύσειν. Ἀνοίγω τὸ κι-
 βώτιόν μου, ἐκβάλλω ἐν ἀντίτυπον τῆς Κατηχήσεως τῆς Μό-
 σχας, καὶ ἐν ἑτερον τῆς Συνόψεως, καὶ τὸν τὰ χαρίζω. Αὐτὸς
 τὰ ἐδέχθη εὐμενέστατα, καὶ με μίαν φιλοφροσύνην μεμιγμέ-
 νην με ἀπορίαν. Καὶ οὕτως ἔφυγεν εὐχαριστημένος κατὰ πολ-
 λὰ, παρακαλῶν με νὰ ὑπάγω συχνὰ πρὸς αὐτὸν, τὸ ὅποιον
 καὶ ἔκαμα. Τὰ νῦν ἀπεδήμησεν εἰς τὴν Ἑπαρχίαν του. Ἰσως
 σὲ φανῇν παράδοξον, ὅτι τὸν ἐπρόσφερα Κατήχησιν τῆς Ἀ-
 νατολικῆς ἐκκλησίας, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται καὶ τινα
 ἐναντία κατὰ τῶν Δυτικῶν. Ἀλλὰ δὲν ἤθελες ἀπορήσειν, ἂν
 ἐγνώριζες τοὺς σοφοὺς τῆς Εὐρώπης.

. . . . Ἄν ἤξευρες, φίλε, πόσον λυποῦμαι, καὶ πόσην ἀτυ-
 χίαν νομίζω, νὰ κοπιᾶζω διὰ τοὺς ἄλλοτρίους, εἰς καιρὸν
 ὅταν ἦτο δυνατόν καὶ δίκαιον νὰ προσφέρω τὰς ἀπαρχὰς τῶν
 κόπων μου εἰς τοὺς ὁμογενεῖς μου, ἂν οἱ ὁμογενεῖς εἶχαν ζῆ-
 λον ἀληθῆ τοῦ καλοῦ, καὶ ἂν ἤξευραν πόθεν ἔπρεπε νὰ κάμωσι
 τὴν ἀρχήν. Μόλον τοῦτο δὲν πρέπει ν' ἀπελπιζώμεθα. Ἀλ-
 λάχ κερίμ, λέγω καὶ ἐγὼ, ἐπειδὴ τὸ μεταχειρίζεσαι καὶ ἡ
 λογιότης σου, λησμονήσας, ὡς φαίνεται, ὅτι ἡ γλῶσσα σου
 ἔχει, τὸ Ἔχει ὁ θεός, πολλὰ ἡδύτερον εἰς τὴν ἀκοήν, ἀπὸ
 τὸ τρισβάρβαρον ἀλλάχ κερίμ.

Πρόσμενε πράγματα μεγάλα καὶ παράδοξα. Ὅπως ἂν συμ-
 βῇ τὸ πρᾶγμα, φαίνεται ἀδύνατον εἰς τὸν ὀλίγον μου νοῦν νὰ
 μὴ συμβῇ καμμία μεταβολή. Ἐρῶσο, καὶ γίνου φρόνιμος
 ὡς ὁ ὄφεις, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσὶ διὰ πολλὰς αἰτίας.

Ὁ κωμικώτατος οὗτος συγγραφεὺς λέγει ῥητῶς εἰς τὰς μυθιστορίας του, ὅτι κάθε τίμιος ἄνθρωπος χρεωστεῖ νὰ κάμῃ τέσσαρα πράγματα εἰς τοῦτον τὸν κόσμον· νὰ συνθέσῃ βιβλίον, νὰ οἰκοδομήσῃ οἶκον, νὰ γεννήσῃ τέκνον, καὶ νὰ φυτεύσῃ δένδρον. Ἰδοὺ λοιπὸν ἔπραξας τὰ τρία, καὶ δὲν σὲ λείπει ἄλλο, παρὰ νὰ φυτεύσῃς δένδρον ἔμπροσθεν εἰς τὸν νέον οἶκόν σου. Πρόσεχε ὅμως νὰ μὴ φυτεύσῃς τὸ ξύλον τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν, ἀλλὰ φύτευσον δένδρον ἀπλοῦν καὶ ἀπονήρευτον, διὰ νὰ ἀνατραφῶσιν ὑποκάτω εἰς τὴν σκιάν του τὰ τέκνα σου, καὶ νὰ ἀναγινώσκωσι κανένα καιρὸν τὰ συγγράμματα τοῦ πατρός των, καὶ νὰ βλέπωσι τὰς οἰκοδομὰς του.

Αἱ συγχύσεις τῆς Γαλλίας ἦσαν σχεδὸν πρὸς τὸ τέλος των· τὴν κά. τοῦ παρελθόντος Ἰουνίου, καὶ ὅλοι ἠλπίζαμεν, ὅτι ἐπλησίαζεν ὁ καιρὸς νὰ ἐλευθερῶμεν ἀπὸ τοὺς καθημερινούς κινδύνους καὶ βάσανα, ὁπότεν ὁ βασιλεὺς, ἢ ἀφ' ἑαυτοῦ του, ἢ κακῶς παρ' ἄλλων συμβουλευθεὶς, τὸ μετονύκτιον τῆς κ'. πρὸς τὴν κά. λαμβάνει τὰ τέκνα του, τὴν βασίλισσαν καὶ τὴν ἀδελφὴν του, καὶ φεύγει μετασχηματισθεὶς εἰς δοῦλον τῆς Βασιλίσσης, ἢ ὁποία ἔλαβεν ὄνομα πλαστὸν μιᾶς Κομητίσσης.

Τὴν αὐτὴν ὥραν εἰς ἄλλον χωριστὸν ἀμάξιον ἐδραπέτευσεν μετὰ τῆς γυναικὸς του, καὶ ὁ μόνος ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως, ὅστις εἶχε μείνειν ἐδῶ, ἐπειδὴ καθὼς ἐξεύρεις ὁ νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως εἶχεν ἐξέλθειν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτὴν τῶν συγχύσεων.

Τὸ πρῶτ' κ'. εἰς τὰς 8 ὥρας, οἱ σωματοφύλακες, μὴν αἰσθανόμενοι παρουσίαν ἀνθρώπων, μῆτε εἰς τὴν κάμεραν τοῦ βασιλέως, μῆτε εἰς τὸν θάλαμον τῆς βασίλισσης, ἐμβαίνουν εἰς ὑποψίαν, ἀνοίγουσι τὰς θύρας, καὶ δὲν εὐρίσκουν οὐδένα. Ἀφίνω σε νὰ στοχασθῇς τὴν ταραχὴν καὶ τὸν θόρυβον ὅλης τῆς πόλεως. Τρέχουσιν οἱ ψωρομανόληδες εἰς τὸ παλάτιον τοῦ πρώτου Μινίστρου, μὲ ἀπόφασιν νὰ τὸν κρεμάσουν, ὑποπτευόμενον σύμβουλον καὶ συνεργὸν τῆς ἀπροσδοκίτου ταύτης

μου. μήτε ἴσως θέλω ἰδεῖν εἰς τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς μου. Ὅλος ὁ λαὸς σκορπισμένοι εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιὰ, λέγοντες ἄλλος τὸ μακρὺ του καὶ ἄλλος τὸ κοντὸ του, βλασφημοῦντες καὶ λοιδοροῦντες καὶ βχσιλέα καὶ βασίλισσαν, ὀνομάζοντες οὗτος προδότην, ἐκεῖνος ἐπίορκον, καὶ δίδοντες εἰς αὐτὸν ὅσα ἔντιμα ἐπίθετα δύνασαι νὰ φαντασθῇς. Μόνοι οἱ δυσαρστημένοι εἰς τὰς πράξεις τῆς Συνόδου ἐχαίροντο, ἀλλὰ δέν ἐτόλμουν νὰ φανερώσωσι τὴν χαρὰν των, φοβούμενοι μὴ κατακοπῶσιν ἀπὸ τὸν λαόν. Ἡ Σύνοδος, φοβηθεῖσα τὰ ἐνδεχόμενα δεινὰ ἀπὸ τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ λαοῦ, ἐπρόσταξε παρευθὺς νὰ ὑπλισθῶσιν ὅλοι οἱ πολῖται καὶ οὕτως ἐπεράσαμεν ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς κα'. καὶ τὴν ἐπομένην νύκτα, εἰς τὴν ὁποίαν σχεδὸν οὐδένας δέν ἐκοιμήθη, ἄλλος ἀπὸ φόβον, καὶ ἄλλος ἀπὸ περιέργειαν τοῦ τί μέλλει νὰ συμβῇ ἐκ τούτων. Ἡ Σύνοδος ἐκράτησεν ὅλην ἐκείνην τὴν ἡμέραν, τὴν ἐπομένην νύκτα, καὶ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, κβ'. καὶ τὴν νύκτα τῆς κβ'. τεσσαράκοντα σχεδὸν ὥρας, συμβουλευόμενοι τί ποιητέον εἰς τοιαύτην δεινὴν περίστασιν. Ἐξω ἀπὸ τὴν Σύνοδον ἦσαν συναθροισμένοι ὡσαύτως εἰς μερικὴν Σύνοδον καὶ τῶν Παρισίων οἱ Δημογέροντες, προσμένοντες κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀπόκρισιν ἀπὸ τοὺς διαφόρους ταχυδρόμους, ὅτους εἶχαν πέμψειν εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς βασιλείας, διὰ νὰ πιάσωσιν, ἂν ἦτο δυνατόν, τὸν βασιλέα.

Εἰς τὰς κβ'. λοιπὸν, ὥρα ἐνδεκάτη τῆς νυκτὸς, ἀντί νὰ κοιμηθῶ, ὑπῆγον κ' ἐγὼ εἰς τὸ Κελλίον τῆς χώρας, ὁμοῦ μὲ τὸν φίλον μου (εἰς τοῦ ὁποίου τὸν οἶκον εὐρίσκομαι), καὶ ἐστάθημεν ἀκροαταί, καθὼς καὶ ἄλλοι πολλοί, τῆς βουλῆς τῶν Δημογερόντων. Μετὰ μίαν ὥραν, τὸ μεσονύκτιον δηλονότι, μὴν ὑποφέροντες τὴν καῦσιν, καὶ τὸ ὑπερβολικὸν πλῆθος τοῦ λαοῦ, οἱ ὁποῖοι εἰσῆρχοντο μὲ τὴν αὐτὴν περιέργειαν, ἤτοιμαζόμεθα νὰ ἐπιστρέψωμεν, ὁπότεν παρ' ἐλπίδα ἰδοὺ ἀνεφάνη ἕνας ταχυδρόμος μὲ τὴν εἶδησιν, ὅτι ὁ βασιλεὺς μὲ τὴν φα-

τικούς, διὰ νὰ συνοδεύσωσι τὸν βασιλέα εἰς τοὺς Παρισίους, καὶ νὰ ἐμποδίσωσι μὲ τὴν παρουσίαν των τὸν λαὸν ἀπὸ τοῦ νὰ βλάβῃ τὴν τιμὴν, ἢ τὴν ζωὴν τοῦ βασιλέως. Ἐπειδὴ ἦτο φόβος μέγας, μήπως ὁ λαὸς, ἢ τῶν διαφόρων πόλεων, ὅθεν ἔμελλε νὰ διέλθῃ ὁ βασιλεὺς ἐπανερχόμενος, ἢ καὶ αὐτῶν τῶν Παρισίων εἰς τὴν εἴσοδόν του, πράξῃ κανὲν ἄτοπον, καὶ γενῇ ἡ ἐσχάτη πλάνη χειρόν τῆς πρώτης.

Εἰς τὰς 25 λοιπὸν μετὰ τὸ μεσημέριον ἐμβῆκην ὁ βασιλεὺς εἰς τοὺς Παρισίους, συνωδευμένος ἀπὸ πολλὰς μυριάδας λαοῦ, ἀνδρῶν, γυναικῶν, παιδίων, οἱ ὅποιοι τὸν ἠκολούθησαν ἀπὸ διαφόρους πόλεις. Πρόσθετες εἰς αὐτὰς καὶ ἄλλας πολλὰς μυριάδας Παρισινῶν, οἱ ὅποιοι ἐξῆλθαν εἰς ἀπάντησίν του, ὅχι διὰ νὰ τὸν δεξάσωντι καθὼς ἄλλαις φοραῖς, ἀλλὰ ἄλλοι μὲν ἀπὸ ἀγανάκτησιν ὅτι ἐδραπέτευσες, καὶ ἄλλοι ἀπὸ χαρὰν ὅτι ἐπιάσθη, ὅλοι ὁμῶς μὲ σιωπὴν μεγάλην, καὶ θάμβος καὶ κατῆφειαν τοῦ προσώπου. Καὶ ἐνταῦθα συνέβη πρᾶγμα σημειώσεως ἄξιον, τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει, ὅτι τῶν φωτισμένων ἐθνῶν καὶ αὐτοὶ οἱ γυμνόποδες (τοὺς ὁποίους αὐτοῦ μπαλτι-ριτζιμπλάκιδες ὀνομάζετε) φαίνονται εἰς πολλὰς περιστάσεις συνετοί. Ἀγκαλὰ καὶ ἡ ἐθνικὴ Σύνοδος εἶχε δώσειν μεγάλας προσταγὰς εἰς τὸν λαὸν νὰ μὴ πράξῃσι κανένα ἄτοπον εἰς τὸν βασιλέα, ὁ λαὸς ὁμῶς ἦτο τόσο πολὺς καὶ τόσο ἀγανακτησμένος, ὥστε, ἂν εἶχε γνώμην νὰ τὸν ἀτιμάσῃ ἢ νὰ τὸν κακοποιήσῃ, μήτε θεοὶ μήτε δαίμονες ἠδύναντο νὰ τὸν ἐμποδίσωσι. Ἐνας λοιπὸν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς γυμνόποδας γράφει εἰς χαρτίον μὲ μεγάλα γράμματα, καὶ προσκολλᾷ εἰς ἕνα τοῖχον, εἰς τὰ μέρη ὅθεν εἶχε νὰ περάσῃ ὁ βασιλεὺς, διὰ νὰ ἀναγνωσθῶσι παρὰ πάντων, τοῦτα τὰ ἀξιοσημείωτα λόγια. « Ὁ βασιλεὺς ἐμβαίνει εἰς τοὺς Παρισίους, ὅστις ἐκβάλλει τὸ καπέλον του, διὰ νὰ τὸν χαιρετήσῃ, θέλει ξυλοφορηθῇ· ἀλλ' ὅστις τολμήσῃ νὰ πράξῃ εἰς αὐτὸν ὁποῖαν δήποτε ὕβριν ἢ » ἀτιμίαν, θέλει κρεμασθῇ ». Βλέπεις, φίλε μου, τίνι τρόπῳ

Μόλις ὁ Ἀγιώτατος πατήρ τῆς Ρώμης ἔμαθεν τὴν φυγὴν τοῦ βασιλέως, καὶ ἔδειξε δημόσιον καὶ ἀνόητον χαρὰν αὐτὸς καὶ ὅλη ἡ Ρώμη, χωρὶς νὰ προσμένωσι καὶ τὴν ἀσφαλῆ καὶ βεβαίαν ἔξοδον τοῦ βασιλέως ἀπὸ τὴν Γαλλίαν. Ἐπειδὴ ἤλπιζαν μὲ αὐτὴν τὴν φυγὴν νὰ διορθωθῶσιν τὰ πράγματα κατὰ τὸν σκοπὸν τῶν, ἤγουν νὰ ἀναλάβωσι καὶ πάλιν οἱ Καλόγηροι τὰς ἀρχαίας τιμὰς καὶ πλοῦτον καὶ νὰ πέμπῃ πάλιν ἡ Γαλλία ταπεινῶς, ὥς καὶ πρότερον, πρὸς τὴν αὐτοῦ Μακαριότητα θησαυροὺς χρυσοῦ κατ' ἔτος. Ὅση ὁμως ἐστάθη ἡ χαρὰ τῆς Ρώμης, ἄλλη τόση, καὶ περισσοτέρα ἔγεινεν ἡ λύπη καὶ ἐκπληξις, ὅταν μετὰ δύο ἡμέρας, μὲ τὸν δεύτερον ταχυδρόμον, ἔμαθεν ὅτι ἐπιάσθη καὶ ἐφέρθη εἰς τοὺς Παρισίους ὁ Πρωτότοκος υἱὸς τῆς ἐκκλησίας. Ἐξεύρεις ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ τίτλος, τὸν ὅποιον δίδει εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας ἡ πανοῦργος Ρώμη. Δὲν ἔφθανεν αὐτὸ, ἀλλ' ἐδοκίμασαν καὶ ἄλλην μεγάλην θλίψιν οἱ Καλόγηροι. Ἰσως ἤκουσας ὅτι ἀποθανόντα τὸν περίφημον Βολταῖρον, (α) Καὶ ὑμεῖς ἄθλιοι Καλόγηροι, ἀντὶ νὰ ζητῆτε νὰ ἰατρεύσετε τὰς πληγὰς τοῦ γένους, ἐγίνετε χεῖρονες καὶ αὐτῶν τῶν Τούρκων, ὑμεῖς, οἱ ὅποιοι ἔπρεπε νὰ ἦσθε τὸ ἄλγος καὶ τὸ φῶς τῶν κοσμικῶν ἐμωράνθητε, ἐσκοτίσθητε, καὶ παντάπασιν ἡχρειώθητε. Ἐπειτα ζητεῖτε σέβας καὶ εὐλάβειαν παρὰ τοῦ λαοῦ, σεῖς οἱ ὅποιοι μήτε θεὸν σέβεσθε, μήτε θρησκείαν εὐλαβεῖσθε! Ἄς ἐπανελθωμεν τῶρα εἰς τὴν ἐθνικὴν Σύνοδον.

Αὕτῃ λοιπὸν περὶ τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου, μέλλουσα νὰ διαλυθῇ, ἐπειδὴ εἶχε πληρωθῇ ὁ διωρισμένος καιρὸς τῆς συνελεύσεώς της, ἐστοχάσθη ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀποκαταστήσῃ καὶ πάλιν τὸν βασιλέα εἰς τὴν προτέραν ἐλευθερίαν του, τὸ μὲν διότι οὕτως ἀπῆτει τὸ συμφέρον ὅλης τῆς βασιλείας· τὸ δὲ, ὅτι ἐφοβοῦντο μήπως οἱ ἄλλοι βασιλεῖς κάμωσι καὶ στα-

(α) Παρακαλῶ τὸν ἀναγνώστην νὰ ἀναγνώσῃ ὅλην ταύτην τὴν περικοπὴν εἰς τὸ πρῶτον Ἀπάνθισμα, σελ. 93—102. Ο ἐκδότης

εὐρίσκοντο καὶ μερικὰ πράγματα, τὰ ὅποια δὲν ἦσαν τῆς γνώμης του, τὴν ἀπεδέχετο ὁμως ὁλόκληρον, ἀφίνων εἰς τὴν φρόνησιν τῆς Συνόδου, καὶ εἰς τὸν μέγαν διδάσκαλον, τὸν καιρὸν, νὰ τὰ διορθώσωσι. Ἐπειτα ἔλαβε τὸν κάλαμον, καὶ ὑπέγραψε. Ἡ δημηγορία του ἦτον τόσον καλὴ, ὥστε τὴν διέκοπταν εἰς ἐκάστην σχεδὸν φράσιν, καὶ οἱ Συγκλητικοὶ καὶ οἱ περιεστῶτες ἐκ τοῦ λαοῦ, μὲ μεγάλας φωνάς, ζήτην ὁ βασιλεὺς! Ζήτην ὁ Λοδοβίκος! Αὕτη ἡ παρελπίδα ἀπόφασις τοῦ βασιλέως μᾶς ἐξέπληξε τόσον ὅλους, ὥστε πολλοὶ ἀκόμη ἀμφιβάλλουσι ἂν ἦναι εἰλικρινῆς, ἢ ἂν μᾶς μαγειρεύη καὶ πάλιν κρυφίως καμμίαν σκατοδουλείαν, ὡς τὴν πρώτην. Ὅσοι τὴν πιστεύουσιν ἄδολον (ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶμαι κ' ἐγὼ) θεμελιοῦνται πρῶτον εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ βασιλέως, ὅστις καθὼς σὲ εἶπα, εἶναι καλὸς ἄνθρωπος· ἔπειτα εἰς αὐτὴν τὴν βασιλίσσαν, ἡ ὁποία λέγουσιν, ὅτι μαθάνουσα ὅτι ὁ σκοπὸς τῶν ἀνδραδέλφων τῆς τῶν φυγάδων ἦτον, νὰ ἐμβῶσιν εἰς τὴν Γαλλίαν μὲ δυνάμεις, ὅχι διὰ νὰ ἀποκαταστήσωσι τὸν ἀδελφόν των εἰς τὴν προτέραν ἀπεριόριστον ἐξουσίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν καθαιρέσωσι ὡς ἡπιον, καὶ διὰ τοῦτο ἀνάξιον νὰ βασιλεύῃ μὲ ράβδον σιδηρᾶν, καὶ νὰ λάβωσιν αὐτοὶ τοὺς χαλινούς τῆς βασιλείας, αὐτὰς, λέγουσι, τὰς σκευωρίας μαθάνουσα, ἔγραψε πρὸς τὸν ἀδελφόν τῆς τὸν Αὐτοκράτορα παρακαλοῦσα νὰ μὴ δώσῃ καμμίαν βοήθειαν εἰς τοὺς ἀδελφούς τοῦ βασιλέως. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος παρέστησεν εἰς αὐτὸν τὸν βασιλέα τὸν μέγα κίνδυνον, τὸν ὅποιον ἔτρεχε νὰ ἀπωλέσῃ τὸ διάδημα, καὶ τοῦ εἶπεν, ὅτι ἡ μόνη του σωτηρία ἦτον νὰ ἐνωθῇ μὲ τὸν λαόν του. Ἄν αὐτὰ ἦναι ἀληθῆ, καθὼς εἶναι πιθανὰ, καταλαμβάνεις καλῶτατα, ὅτι αὐτὸ τὸ κάμωμα τοῦ βασιλέως ἔπρεπε νὰ ἦναι ἄδολον.

Ἀφοῦ ἐδέχθη καὶ ὑπέγραψε τὴν νομοθεσίαν, τὴν ἐκοινώνησε καὶ δι' ἐπιστολῶν πρὸς ὅλους τοὺς βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης, βεβαιόνων ὅτι ἐλευθέρως τὴν ἐδέχθη. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπεκρί-

χειρότερον ὁμῶς εἶναι ὅτι ἀπέθανεν ὁ Μιραβῶς. Μόνου αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἡ κεφαλὴ ἦτον ἱκανὴ νὰ διασκεδάσῃ τοσοῦτον νέφος κακῶν. Ὁλος ὁ κόσμος τὸν ἀναζητεῖ, ὅλοι τὸν κλαίουσιν. Εἰς τὴν δευτέραν Ἐθνικὴν Σύνοδον, ἣτις ἤρχισε τὴν πρώτην Ὀκτωβρίου, εἶναι μερικοὶ ἀξιόλογοι ἄνδρες, ἀλλὰ κανένας Μιραβῶς δὲν εὐρίσκεται.

Ἄς εἰπῶμεν καὶ μερικὰ περὶ τῆς Ῥωσίας, ἐπειδὴ εἶσαι τόσον φιλόρωσος.

Ὁ περίφημος Ποτεμκῖνος ὁ Πρίγκιψ, εὐρισκόμενος εἰς τὸ Ἰάσιον, μητρόπολιν τῆς Μολδαυίας, ἡσθένησε μὲ πυρετὸν κακοήθη. Μετὰ τινὰς ἡμέρας τῆς νόσου, ἐζήτησε νὰ τὸν μετακομίσωσι μὲ ἀμάξιον τριάκοντα λέγας μακρὰν ἀπὸ τὸ Ἰάσιον (ὅπου ὁ ἀὴρ ἦτο καθαρὸς) εἰς ἓν μοναστήριον. Ἀλλ' εἰς τὴν ὁδὸν αὗξησεν ἡ νόσος τόσον, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ. Πρὶν φθάσῃ εἰς τὸ Ἰάσιον, ἐνοχλούμενος ἀπὸ τὰς ὑπερβολικὰς ὁδύνας, κατέβη ἀπὸ τὸ ἀμάξιον, καὶ ἐπλαγίασεν τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς ἓνα τάπητα, στρωμένον εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ, καὶ ἐκεῖ ἐξέπνευσε μετ' ὀλίγον.

Στοχάζεται τὸν θανατὸν τοῦ ὅλη ἡ Εὐρώπη ὡς μεγίστην εὐτυχίαν διὰ τὴν Αἰκατερίνην καὶ τὸν διάδοχόν της. Ἦτον ἀκόρεστος ἡ φιλοδοξία αὐτοῦ τοῦ Πρίγκιπος: καὶ οἱ σκοποὶ τοῦ ἀπέβλεπαν βέβαια εἰς τὸ νὰ σφετερισθῇ τὸν θρόνον τῆς Ῥωσίας, ἀποθανούσης τῆς Βασιλίσσης, ἥ καὶ νὰ τὸν ἀρπάσῃ ἔτι ζώσης, καὶ νὰ τὴν σφαλίσῃ εἰς καμμίαν Μονήν. Ἄν τοῦτο συνέβαινεν, ἦτον ἰδικόν της τὸ σφάλμα, ἐπειδὴ τὸν ἀνεβίβασεν εἰς τόσον ὕψος, ἀπὸ τὸ ὅποιον δύσκολον ἦτο νὰ τὸν καταβιβάσῃ. Μόνος ὁ θεὸς ὑψοῖ καὶ ταπεινοῖ μὲ εὐκολίαν. Ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι, ὅταν ἀνοήτως καὶ παρ' ἀξίαν ὑψώσωσιν ἕνα, ἐπιστρέφει τὸ κακὸν εἰς αὐτούς. Βλέπεις ὅποια βάσανα δοκιμάζουσιν οἱ Γάλλοι ἀπὸ τοὺς Καλογήρους τῶν τοὺς ὁποίους ἀκόμη δὲν δύνανται νὰ δαμάσωσι; Βλέπεις πόσα δοκιμάζουσιν οἱ καλοὶ σου Σμυρναῖοι εἰς πᾶσαν ἀλλαγὴν Ἀρ-

τὴν Αἰκατερίναν περιβεβλημένην καὶ πεποικιλμένην ἐν δόξῃ, εἰς μίαν θριαμβευτικὴν ἁμαξάν, διὰ τὰς κατὰ τῶν μιαιφόνων χαμάλιδων λαμπρὰς νίκας, καὶ ὅπισθεν τῆς ἁμάξης ἦτον ἀπαράλλακτος εἰκονισμένος ὁ Καλὸς σου Πίτ, ἐνδεδυμένος δουρικᾶ, καὶ σκλάβος δηλαδὴ τῆς Αἰκατερίνης.

Φοβεῖσαι, λέγεις, μὴ σὲ κατηγορήσω ὥς φιλόρωσον. Ἀγάπα τοὺς Ῥώσους, ὅσον θέλεις, εἰς αὐτὸ δὲν ἐναντιοῦμαι. Τοῦτο μόνον φοβοῦμαι μήπως καὶ ἡ λογιότης σου κρίνεις καὶ ἐλπίζεις τὴν Ἐλευθερίαν τῶν Ἑλλήνων ὥς τὴν κρίνει ὁ κοινὸς λαός. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς νέους Ἕλληνας τὴν σήμερον προσμένουσιν ἐπιθυμητικῶς τὴν ἐλευθερίαν, ὅχι διὰ νὰ σοφισθῶσι, καὶ νὰ ἀλλάξωσι τὰ δουρικᾶ καὶ βάρβαρα ἥθη εἰς χρηστὰ, ὅχι διὰ νὰ ἔχωσι ποιμένας ἀληθινούς, μιμητὰς τῶν Ἀποστόλων, ἀντὶ τῶν λύκων, οἱ ὁποῖοι τοὺς δυναστεύουσι τὴν σήμερον· ἀλλὰ διὰ νὰ ἀξιωθῶσι νὰ ἀκούσωσι τὴν λειτουργίαν εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας, διὰ νὰ ὑπάγῃ με περισσοτέραν εὐκολίαν εἰς τὴν Παλαιστίνην, ὥς νὰ μὴν ἦτον ἡ λειτουργία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, καὶ τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς τόσον καλὴ, ὅσον καὶ τῆς ἁγίας Σοφίας: ὥς ἂν ἐκατοίκει ὁ θεὸς ἐν χειροποιήτοις, ὥς νὰ ἤρρεσεν εἰς αὐτὸν ἄλλη προσκύνησις καὶ λατρεία, παρὰ τὴν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ, ὥς ἂν τέλος πάντων, τὸ αἰσχρὸν καὶ τουρκικὸν ὄνομα τοῦ **ΧΑΝ-ΤΖΉ**, ἀρμόδιον εἰς μόνους τοὺς προσκυνητὰς τοῦ Μωάμεθ, ἦτον ἀναγκαῖον καὶ εἰς τοὺς προσκυνητὰς τοῦ Χριστοῦ! Ὅσον διὰ τοὺς Ῥώσους τοὺς ἀγαπᾷ κ' ἐγώ, καὶ ἴσως περισσότερον ἀπὸ τὴν λογιστητά σου. Ἀλλὰ πῶς, καὶ τίνι τρόπῳ τοὺς ἀγαπᾷ, δὲν εἶναι καιρὸς κατὰ τὸ παρὸν νὰ σὲ τὸ ἐξηγήσω. Ἰσως μὲ ἄλλην μου ἐπιστολὴν σὲ γράψω περὶ τούτου μερικὰ ἀναγκαῖα, καὶ ἄξια εἰδήσεως καὶ διὰ τὴν λογιστητά σου καὶ διὰ τοὺς ὁμογενεῖς ἡμῶν.

.....

ἔχω καὶ ἄλλα πάμπολλα ἐρωτήματα, ἄλλα μὲν ἀναφερό-

ἐκ Παρισίων, 27 Νοεμβρίου, 1797.

Τῷ Μουσικολογιωτάτῳ Πρωτοφάλτῃ τῆς Ἐκκλησίας Σμυρναίων, Κυρίῳ Δημητρίῳ Λότῳ, ἀσπασίως, εἰς Σμύρνην.

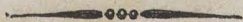
Φίλιτατέ μου Πρωτοφάλτα.

. Παραπονεῖσαι ὅτι δὲν σὲ γράφω, ὥς νὰ μὴν ἤξευρες ὅτι ἡ φοβερά μεταβολὴ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῶν Γάλλων, καὶ ὁ ἄσπονδος πόλεμος, τὸν ὁποῖον ἠναγκάσθησαν νὰ κηρύξωσιν ἐναντίον εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν Εὐρώπην, μᾶς κατέκλεισε παντὰχόθεν, καὶ μᾶς κρατεῖ ἀκόμη κλεισμένους, εἰς τρόπον ὥστε εἶναι ἀδύνατον ἢ τοῦλάχιστον δυσκολώτατον πρᾶγμα ἢ δι' ἐπιστολῶν κοινολογία.

Αἱ δυστυχίαι, τὰς ὁποίας ὑπέφερας, φίλε μου, αὐξήσαν καὶ ἀνεκαίνισαν τὴν μνήμην τῶν δεινῶν, ὅσα ἐγὼ ἔπαθον. Πάνδεινα βέβαια εἶναι τὰ κακὰ σου· ἀλλὰ μ' ὅλον τοῦτο σὲ βεβαιώνω διὰ παρηγορίαν σου, ὅτι δὲν εἶναι μήτε τὸ ἑκατοστημόριον τῶν συμφορῶν, ὅσας ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος ἐδοκίμασα εἰς διάστημα δύο ἐτῶν ὀλοκλήρων, καὶ ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀκόμη δὲν ἐλευθερώθην. Μὲ κακοφαίνεται ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ σὲ τὰς περιγράψω, ἐπειδὴ χρειάζονται πεντήκοντα ἢ ἐξήκοντα φύλλα χαρτίου διὰ νὰ σὲ τὰς παραστήσω κατὰ πλάτος. Τοῦτο μόνον σὲ λέγω, ὅτι, χωρὶς τὴν πρόθυμον βοήθειαν τοῦ Δόμινου, χωρὶς τὰς παρηγορίας αὐτοῦ τοῦ πιστοῦ, καὶ γενναίου φίλου, ἤθελες πρὸ πολλοῦ ψάλλειν αὐτοῦ τὸ μνημόσυνόν μου. Ἐξω ἀπὸ τὴν δαψιλῇ βοήθειαν, τὴν ὁποίαν μ' ἔπεμψε, μὲ παρακαλεῖ θερμῶς, καὶ μὲ ἐξορκίζει, νὰ τὸν ἀνακαλύψω φιλικῶς ὅλας μου τὰς χρείας, διὰ νὰ μὲ βοηθήσῃ ἀκόμη περισσότερον. Ἐλυπήθη μεγάλως, ὅταν ἔμαθεν ὅτι ἠναγκάσθην νὰ πωλῶ μέρος ἀπὸ τὰ βιβλία μου, διὰ νὰ μὴ λιμοκτονῶ. Ἐπειδὴ ἓνα ἀπὸ τὰ μύρια δεινὰ, τὰ ὁποῖα ἐδοκίμασαμεν ἐδῶ, ἦτον καὶ ἡ πείνα, πληγὴ φοβερά ἐνωμένη μὲ ἄλλαν

τὴν πείναν, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ ἀναργυρία. Πρῶτερον δὲν εἶχα-
 μεν τροφὰς· τὰ νῦν δὲν ἔχομεν ἀργύριον νὰ τὰς ἀγοράσωμεν.
 Ἡ κοινὴ αὕτη ἀναργυρία μὲ ἀναγκάζει νὰ κοπιᾶζω πολὺ, καὶ
 νὰ κερδίζω ὀλίγον. Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐπώλησα εἰς τοὺς
 βιβλιοπώλας διὰ λίτρας 600 — ἐν πέμπτῳ σύγγραμμα, τὸ
 ὁποῖον ἔπρεπε νὰ πωληθῇ τοῦλάχιστον χιλίας λίτρας εἰς ἄλ-
 λον καιρόν. ἔχω ἑτοιμον ἐν ἑκτῷ σύγγραμμα ἑλληνογαλ-
 λικόν, τὸ ὁποῖον ἀκόμη δὲν ἐδυνήθην νὰ πωλήσω ἐξ αἰτίας
 τῆς αὐτῆς ἀναργυρίας. Καταγίνομαι κατὰ τὸ παρὸν εἰς ἓνα
 ἑβδομον καὶ αὐτὸ ἑλληνογαλλικόν, τὸ ὁποῖον ἐλπίζω νὰ τε-
 λειώσω μετὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας μῆνας. Εἰς τοῦτο τὸ ἑβδομον
 σύγγραμμα ἔχω σκοπὸν νὰ τρίψω (ἀλλὰ νὰ τρίψω ἰσχυρὰ)
 τὸ ἀναιδὲς πρόσωπον τοῦ Γερμανοῦ σοφιστοῦ, τοῦ Παυτοῦ, διὰ
 τὰς φρικώδεις συκοφαντίας, ὅσας ἐξέρασε κατὰ τοῦ δυστυχοῦς
 γένους τῶν Γραικῶν· καὶ νὰ τὸν πληροφορήσω, ὅτι εἰς τὸ τέλος
 τοῦ δεκάτου ὁγδόου αἰῶνος, μετὰ τὴν δεινὴν αἰχμαλωσίαν
 τεσσάρων σχεδὸν ἑκατονταστηρίδων, εὐρίσκονται ἀκόμη μεταξὺ
 τῶν Γραικῶν ἄνθρωποι ἱκανοὶ καὶ νὰ συγγράφωσι καθὼς καὶ
 οἱ Εὐρωπαῖοι, καὶ νὰ ἀνασκευάσωσι τὰς φλυαρίας ἐνὸς τερατο-
 λόγου σοφιστοῦ. Φοβούμενος μὴν ἀποθάνω πρὶν τελειώσω
 αὐτὸ τὸ σύγγραμμα καὶ ἐκδικήσω τὸ γένος μου (ταύτην τὴν
 ὥραν, φίλε μου, ρέουσι τὰ δάκρυά μου ποταμηδὸν ἀπὸ τὴν
 ἀγανάκτησιν, καὶ τὸν διακαῇ πόθον τῆς ἐκδικήσεως), ἔγραψα
 ἓνα μικρὸν ὑπομνημάτιον, καὶ ἕκαμα νὰ τὸ τυπώσωσι μὲ τὸ
 ὄνομά μου εἰς μίαν φιλολογικὴν ἐφημερίδα. Εἰς αὐτὸ τὸ ὑπο-
 μνημάτιον παριστάνω εἰς τὴν σοφολογιότητά του ὅτι δὲν
 ἐκατάλαβε μίαν ρῆσιν τοῦ Δεινάρχου τοῦ Ῥήτορος (ἐπειδὴ
 αὐτὸς κομπάζει ὅτι ἐξεύρει εἰς ἄκρον τὴν ἑλληνικὴν διάλε-
 κτον), καὶ ὅτι ἔκλεψεν ἀναισχύντως μίαν παρατήρησιν φιλο-
 λογικὴν τοῦ σοφοῦ Ρεῖσκίου, καὶ τὴν ἐπρόβαλεν ὡς γέννημα
 τοῦ νοός του. Ἄλλ' αὐτὰ δὲν εἶναι πλὴν μικρὸς κόλαφος· τὸ
 μέγαλον ῥάπισμα θέλει τὸ λάβει εἰς τὸ ἑβδομον σύγγραμμα.

ἀναφοράν, τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ δώσωσι εἰς ἓνα κριτήριον·
 Ἐζήτησαν νὰ μὲ πληρώσωσι τὸν κόπον μου, καὶ ἀπόρησαν
 οἱ ταλαίπωροι ὅτι δὲν ἐδέχθην πληρωμὴν, ὄντες συνειθισμένοι
 νὰ κρατῶσι πάντοτε τὸ πουγγὶ ἀνοικτόν.

*Monsieur Bernard Keun, Ministre de l'Eglise Hol-
landaise, à Smirne.*

Montpellier, 4 Decembre, 1786.

TRES-CHER-AMI ,

Le trois du mois passé je répondis en partie à votre lettre, de 26 Août, en vous envoyant en même tems la consulte que vous m'avez demandée au sujet de votre santé: puisse-t-elle vous être aussi salulaire que je le desire !

Je reçus du depuis vos deux lettres du 26 Septembre et 1^r Octobre. Je suis on ne peut plus flatté et des complimens que vous me faites , et de la part que vous prenez au succès de ma Thèse. C'était un succès, mon ami, que je dois à la providence, qui mêle toujours les biens avec les maux pour soutenir notre faiblesse. Vous ne savez pas ce qui vient de m'arriver ? Vous m'avez si souvent recommandé la résignation , que je vous cache la moitié de mes aventures , crainte de perdre votre estime. Mais de celle-ci vous allez voir si j'ai tort de me plaindre quelquefois de mon sort. Mrs. B. m'avaient envoyé par Mrs. Majastre frère et Ce. une remise, qui était déjà à Marseille depuis le 10 du mois d'Août. Ces Messieurs me l'envoient par conséquent (à ce qu'ils prétendent) accompagné d'une lettre de leur part, datée du 11 Août. De Marseille à Montpellier la lettre s'égare avec la remise, je ne sais comment ni pour quoi ; et N. B. C'est la première lettre qui je perds depuis que je suis en France. Ne re-

ferens livrés, que vous trouverez ci-incluse. Je vous demanderai ce que c'est l'art de vérifier les dates.

Ἐρῶσο φίλων φίλτατε!

T. T.

Q. N.

15.

Paris, 3 Janvier 1791.

Je reçois, mon bon ami, votre lettre avec beaucoup de plaisir; et je m'empresse à y répondre, crainte de m'exposer à de nouveaux reproches de votre part.

Je travaille toujours sur Hippocrate et les Septente; deux occupations bien incompatibles et par la nature et par le stile. La demande que vous me faites, mon cher ami, quoique très flatteuse pour moi, est superflue. Passe encore pour votre Médecin, auquel je n'aurais pas peut-être songé; mais pour vous et notre brave Dentand, je sais trop ce que je dois à l'un et à l'autre, pour ne pas m'empresser à vous témoigner dans toutes les occasions les doux et profonds sentimens de ma reconnaissance.

Comme ce travail est long, je prendrai peut être le parti de le publier par petites parties, pour me tirer au plutôt possible de l'inquietude de que dira-t-on. La critique en fait la plus grande partie; la Médecine n'y entre qu'autant qu'il faut pour engager les Médecins non Hellénistes à me lire. Monsieur de Villoison persiste toujours à regarder mes corrections et conjectures comme les plus heureuses et les plus solidement motivées. Outre ces restitutions vous y verrez une infinité d'endroits, qui, quoique sains, n'ont pas encore été compris, et dont je me flatte d'avoir enfin

cond Atlas. J'espère que vous avez déjà reçu le premier. Je ne sais à quel propos vous me parlez de la perte sur l'argent. Je ne vous en ai point demandé, mon-cher-ami. Si j'étais riche, je vous aurais offert cet Atlas comme un faible témoignage de ma reconnaissance : mais en attendant que je le devienne , faites moi la grace au moins d'en placer la valeur vis-à-vis de ce que je vous dois. C'a été toujours mon intention ; et je vous prie, mon bon ami, de vous y conformer.

La mort du pauvre Cormulli m'a vivement affecté. Quoique je n'aie point l'honneur de connaître sa veuve, faites lui sentir, je vous prie, la part que je prends à son malheur, et mes regrets pour la perte d'un ami que j'estimais infiniment.

La tranquillité n'est pas encore tout-a-fait rétablie dans cette Capitale. Il y eut les jours passés une rixe entre les chasseurs et la garde nationale, qui couta la vie à 7 ou 8 personnes, sans compter une quinzaine de blessés, parmi lesquels se trouvent deux femmes.

Je passe une vie bien monotone et melancholique. Je n'ai qu'un seul plaisir, que la Providence semble m'avoir ménagé, pour m'empêcher de succomber à mes chagrins. C'est la connaissance d'une Dame respectable, fille de Madame Fesquet, et par conséquent sœur de Casimir Fesquet. Je lui était récomandé par sa mère. Je dine quelquefois chez-elle; et elle a beaucoup d'attention pour moi. Je m'étonne que vous n'ayez pas connue cette aimable Dame à votre passage ici. Notre ami Dentand (que j'embrasse de tout mon cœur) doit la connaître ; puisqu'elle m'a parlé de lui.

Ἐρρώσο φίλων φίλτατε !

présente sera éteinte. Les revolutions ne peuvent être jugées que dans le calme des passions, et par leurs effets lointains. Mais je ne puis dissimuler les irrégularités, qui se sont commises dans cette procédure, ni le peu de décence que quelques uns des juges y ont mise. J'idolâtre la liberté ; mais je voudrais la trouver toujours assise au milieu de la Justice et de l'humanité. La première question agitée dans la Convention était de savoir, si Louis Seize était coupable ou non ; et le Duc d'Orleans se trouve du nombre des votans pour l'affirmative. La seconde. S'il y aura du jugement de l'Assemblée un appel au peuple, ou non ; et le Duc d'Orleans est du nombre des votans pour la négative.

La troisième, quelle peine mérite l'accusé ; et le Duc d'Orleans se trouve être du nombre des votans pour la mort.

La quatrième, s'il y aura surcis ou non à l'exécution du decret de mort ; et le Duc d'Orleans est du nombre de ceux qui votent pour la négative. Malgré cette belle et généreuse conduite , Orleans a, dit-on des partisans, dont une partie à la vérité sont les auteurs de l'infâme journée du 2 Septembre. Renonçant au titre fastueux de Duc , il a pris par un excès de modestie patriotique le nom d'Egalité. Il s'appelle Égalité, il signe Égalité ; et cette plate et insultante usurpation d'un nom , qui appartient à tous les hommes libres sans exception , trouve encore des hommes assez benins , ou assez frippons pour l'admirer : tant il est vrai qu'un sot trouve toujours un plus sot qui l'admire ; ainsi qu'un scélerat ne manque jamais de trouver des complices.

le plaidoyer en faveur de Louis Seize , prononcé à la barre de la Convention par l'avocat Deseze; et enfin un grand nombre d'autres pièces, parmi lesquelles il y en a une très-curieuse sous le titre de Mon agonie de trente huit heures, qui vous donnera une légère idée des horreurs du 2 Septembre, 1792.

Je vous prie de communiquer toutes ces pièces à nos connaissances, et particulièrement aux maisons de Messieurs De Hoche, Van Lennep et Fremeaux, à qui vous présenterez mes amitiés , et mes vœux sincères pour leur bonheur , à l'occasion de la nouvelle année.

Je suis tout-à vous ; J'embrasse notre ami Dentand.

P. S. La Convention nous promet la nouvelle Constitution pour le 11 du Fevrier prochain. Plut à Dieu qu'elle soit telle, qu'elle puisse rétablir la paix et la tranquillité, après laquelle tout le monde aspire !

Accusez-moi la reception de toutes mes lettres, et paquets; et ne soyez pas si chiche de lettres. Je vous expédiai, il y a quelques semaines un autre paquet contenant quelques livres Théologiques, dont je n'avais pas besoin, et que je vous avais annoncés par mes précédentes. Je vous fis également part, par mer et par terre du décret de mort contre Louis Seize, aussi-tôt qu'il avait été rendu.

Faites-moi le plaisir de remettre au chantre la lettre ci-incluse. Il vous racontera quelques anecdotes, que peut-être vous ne trouverez dans tous ces pamphlets.

Vous avez sans doute entendu parler de la très-fameuse société Jacobine. Je viens d'ajouter au paquet quelques journaux de leurs assemblées et de leurs correspondances, qui ne manqueront pas de vous amuser.

porté tout-à-coup dans un siècle barbare au milieu de Cannibales, indigné de voir le crime et l'ignorance lever leur tête audacieuse, sous l'étendart de l'Atheïsme, la vertu et les talents expirer sous le couteau des assassins ; imaginez-vous un homme au milieu de toutes ces horreurs réduit à n'avoir d'autres ressources que de faibles talens dans un tems , où les talens étaient généralement méprisés, persécutés, et où il fallait pour prospérer être oppresseur, ou complice des oppresseurs ; imaginez-vous enfin un homme , qu'à force d'avoir été abreuvé de toute espèce d'amertumes, tombe deux fois malade dans le courant d'un hiver aussi vigoureux que le fût l'hiver passé, qui perd dans la première maladie les deux tiers de son sang par une affreuse hémorragie, et qui dans sa convalescence, faute de quoi se soigner, gagne une fluxion de poitrine, dont il éprouve encore dans ce moment les suites. Tel a été, mon cher ami , mon état pendant la Tyrannie de Robespierre , et tel peut être a été celui de plusieurs milliers d'honnêtes Français, qui n'avaient point participé aux crimes de ce monstre. Ce monstre n'existe plus ; mais les plaies qu'il a faites à la France sont si profondes, qu'il faudra du tems ; et de la sagesse pour les fermer. Depuis la chute du Tyran , nous sommes tourmentés par une nouvelle espèce de fléau, qui mine l'existence de tous ceux, dont les ressources sont circonscrites comme les nîennes, ou qui n'ont point été augmentées à proportion de la hausse inouïe de tout ce qui est nécessaire à la vie. C'est une disette factice, une famine au milieu de l'abondance, occasionnée en partie par le discrédit des assignats, et en partie par une cupidité scandaleuse des marchands. La Tyrannie, pour soutenir une guerre

ver passé me coûte plus de six-mille francs ; et je fus mal nourri, mal vêtu et mal éclairé. Je fournis à cette énorme dépense en vendant une portion de ma minu Bibliothèque, et de ma plus minu encore garde-robe, et en me condamnant à une foule de privations d'autant plus douloureuses, que ma santé s'est affaiblie au point que je suis actuellement, grâces aux calamités de ce pays, un véritable infirme. Comme ces moyens étaient fort loin de faire face à mes besoins, il m'a fallu travailler pour les libraires ; car c'est travailler pour ces Messieurs que de n'avoir pour prix d'un manuscrit que ce qui suffit à peine pour se nourrir pendant un mois. J'ai donc donné une nouvelle édition de la Médecine clinique de Selle, augmentée et corrigée considérablement d'après la dernière édition Allemande. J'ai traduit deux autres ouvrages du même auteur, intitulés, l'un observations de Médecine, et l'autre introduction à l'étude de la nature, et de la Médecine, et qui ne sont pas encore sortis de la presse. Je suis dans ce moment à la veille de finir la traduction d'un quatrième ouvrage Anglais, intitulé. Histoire de la Médecine.

Je vous en verrai, mon bon ami, quelques exemplaires de tout cela, aussitôt que les communications seront rétablies.

Dans l'introduction à l'étude de la Nature et de la médecine, vous trouverez une préface de moi sur les devoirs du Médecin, qui vous fera peut-être plaisir. Vous sentez bien, mon bon ami, que les calamités publiques, mes malheurs privés, et la nécessité d'y remédier par des moyens précipités ont dû naturellement m'obliger de mettre de côté de.

Dans la situation où elle m'a trouvé, il était naturel de me sentir ranimé d'espérance en recevant des nouvelles d'un ami chéri, dont je n'avais entendu parler depuis deux ans. Je vous écrivis deux lettres pendant cet intervalle ; mais je vois bien , qu'elles ne vous sont point parvenues. Il est étonnant que la vôtre me soit remise, puisque vous l'avez adressée Rue de l'Université, ou Rue de Toulouse ; et certainement je n'ai jamais demeuré ni dans l'un ni dans l'autre de ces quartiers. Ma demeure actuelle est Rue de Bièvre N°. 13, dont je vous prie de bien vous rappeler pour l'avenir ; et si jamais les circonstances vous jettent encore dans l'embarras de me trouver , vous n'avez qu'à vous adresser chez mon intime ami La Rochette, Rue St. Jacques N°. 36 à Paris.

Quant aux secours généreux que vous m'offrez , et qui ont excité toute ma sensibilité, trouvez bon, mon très-cher ami, que je me borne pour le moment à vous en remercier, vous et ceux qui veulent bien y concourir, de tout mon cœur. Ce n'est point que je n'en aie grand besoin ; mais j'éviterai autant qu'il me sera possible d'importuner même mes meilleurs amis , tant que je pourrai vivoter de mon travail. Néanmoins crainte d'événements imprévus, et dans l'ignorance absolue, où je suis de ce qui pourrait resulter dans la suite de cette hausse progressive des denrées, je vous prie de m'indiquer seulement une personne , sur laquelle je puisse dans le cas d'une extrême nécessité de me prévaloir en tout, ou en partie, de la somme que vous m'annoncez. Vous pouvez compter que je ne m'en prévaudrai que dans le cas seulement, où je serai menacé de périr faute du stricte nécessaire physique.

heurs et mes souffrances , mais dites-leur en même tems que j'ai jusqu'à ce moment résisté aux coups du sort, et que j'espère que la providence ne laissera pas périr un homme, qui s'est toujours indigné à la vue , je ne dis pas du crime, mais de la moindre injustice que les hommes se permettent.

Adieu, mon brave ami, j'embrasse notre Dentand.

18.

Paris, 20 Juillet, 1796.

Mon-bon-ami, j'ai reçu votre lettre du 31 mars. Il m'est impossible de vous exprimer à vous et à notre ami Dentand, combien je suis sensible à l'empressement que vous avez montré à voler à mon secours. Malheureusement pour moi il y eut dans tout cela un mal entendu. Je croyais vous avoir prié dans ma première lettre de m'indiquer une personne domiciliée dans quelque place connue d'Europe , sur laquelle je puisse me prévaloir de la somme de 400 piastres en cas de besoin.

Autorisé à tirer sur notre ami Dentand, mais ne sachant le change actuel, et craignant de tomber entre les mains de quelque honnête agioteur, j'ai pris le parti d'adresser ma lettre de change à mr. Stefano D'Isay ec. d'Amsterdam, à condition qu'ils m'en payeront la valeur, aussi-tôt qu'ils auront l'avis que la lettre est payée chez-vous par notre ami Dentand, s'ils n'ont pas assez de confiance pour m'en remettre la valeur sur le champ. Reste à savoir à présent le parti que ces Messieurs prendront ; s'ils me la payent sur le champ, je regarderai cela comme un effet de la providence ,

prends à tout ce qu'il a souffert de l'incendie. Je prends sur mon compte toutes les bontés que vous avez pour lui ; il est juste que je partage sa reconnaissance, puisqu'il s'intéresse si vivement à ce qui me regarde. Dites lui que nous approchons de l'époque où les communications plus libres nous permettront de renouer notre correspondance, dont la discontinuation est un des élémens qui composent mon malheur. Adieu !

19.

MON BON AMI.

Paris, 3 Decembre, 1796.

Par la lettre ci-incluse adressée à notre ami Dentand vous saurez tout ce qu'il faut savoir de mes occupations et de mon état actuel, qui n'est pas des plus brillants, mais que j'espère de voir changer d'un moment à l'autre.

Je vous prie de dire au Chantre que j'ai répondu il y a quelques jours par la voye de Livourne à sa lettre du 30 Mai; mais je ne l'avais reçu que le 13 Novembre. Le recit de ses malheurs m'a navré le coeur; mais assurez le que tout grands qu'ils sont, ils ne sont encore rien en comparaison de tout ce que j'ai souffert depuis deux ans. Un service que je vous demande, mon cher ami, et qui j'attends de votre amitié, c'est de persuader à ce bon Chantre que mon séjour dans cette capitale est nécessaire pour les ouvrages, dont je suis occupé, et qu'on ne peut absolument faire dans un pays dépouillé de tout secours littéraire par les mains dévastatrices des Turcs. Imaginez-vous dans quels embarras il me jette, lorsqu'il me somme, pour ainsi dire, de la part de mes amis et de mes parens de m'

(TOM. B'.)

n'a volé plus à propos au secours d'un ami malheureux, que vous l'avez fait. J'étais sur le point de vendre mes livres; ne possédant plus à la veille de la réception de cette nouvelle que douze francs. J'avais déjà vendu quelques jours au paravant à un Libraire un manuscrit intitulé Histoire de la Médecine, que j'avais traduit de l'anglais; mais je ne puis avoir la somme modique de 600 livres, à laquelle je l'avais cédé, que dans quelques mois à peine. Dans tout autre tems ce livre m'aurait valu 1000 livres au moins: mais la disette du numéraire d'un côté, et de l'autre côté le sommeil profond, dans le quel ont été plongées les sciences et les arts par le vandalisme qu'a pesé pendant dix huit mois sur nos têtes, font que les prix des livres en général sont réduits presque à rien, et que les gens de lettres sont dans ce moment la classe la plus malheureuse, qui existe dans la société. Il est vrai que le gouvernement actuel s'occupe de bonne foi des moyens de ressusciter les lettres et d'encourager les talens; mais vous savez que le mal ne se répare pas aussi promptement qu'il se fait; et d'ailleurs les plaies que la Tyrannie passée a faites à la France, sont si profondes, qu'il faudrait du tems pour les cicatriser. J'ai un autre ouvrage de littérature grecque tout prêt; mais je n'ai pu encore trouver aucun libraire, qui voulût s'en charger, quoique je sois résolu de le donner à tout prix. Je suis dans ce moment occupé d'un troisième ouvrage, littéraire, Medical philosophique et politique à-la-fois, que je finirai dans deux ou trois mois d'ici, et qui vraisemblablement rencontrera les mêmes obstacles. Cependant comme nous espérons d'avoir la paix cet hiver, il faut espérer que la librairie reprendra son activité, et que je vendrai enfin à bout de me débarrasser de ces deux ouvrages.

La manière aussi prompte qu'obligeante, dont vous avez volé à mon secours m'autorise, mon ami, de vous demander un autre secours, qui ne sera que conditionnel. Il est très probable qu'avec des ouvrages que j'ai à vendre, j'aurai de quoi subsister une grande partie de l'année prochaine; mais il est aussi possible que cette disette du numéraire continua encore pendant quelque tems, et dans ce cas je me trouverai peut-être encore dans la même perplexité, qui certainement (à moins que la tête ne me tourne pas) ne me fera point commettre un suicide, mais qui me tuera de chagrin. Je vous prie donc, vous et notre ami le Ministre d'autoriser Mrs Etienne d'Isayetc d'Amsterdam de me remettre la valeur de 200^{Pres} en cas seulement que j'en eusse besoin.

Soyez persuadés l'un et l'autre que je ne me prévaudrai de cette somme, que dans une extrême nécessité. Ce n'est qu'une précaution que je prends contre les événements possibles.

21.

Paris, 1 Avril, 1797.

A MONSIEUR

*Monsieur B. Keum, Ministre de l'Eglise Hollandaise,
à Smirne.*

Je vous expédiai, mon très-cher-ami, il y a une quinzaine de jours par un Capitaine Grec (de ces Capitaines qui avaient porté en France des bleds) un paquet contenant quelques exemplaires de la seconde édition de la Médecine Clinique, et de la première d'observations de Médecine et d'introduction à l'étude de la Médecine. Tous ouvrages traduits de l'Allemand de Mr Selle. Vous au-

au mois de Janvier passé. Cette pénurie du numéraire, qui nous mine tous autant que nous sommes ici en France, chacun proportionnellement à ses facultés, est cause que je n'ai pu encore me défaire de deux autres manuscrits plus intéressans, quoique j'ai consenti à m'en délivrer à tout prix. Il faut être témoin, mon ami, de nos souffrances pour les croire. Il suffit de vous dire, qu'elles ont porté jusqu'à des femmes enceintes à se précipiter dans la rivière, et qu'elles causeront vraisemblablement bien des malheurs encore, tant que cette malheureuse guerre durera. Je ne me donnerai pas certainement la mort (à moins que la tête ne me tourne tout-à-fait); mais je sens mon courage diminué de jour en jour, et je crains fort que je finirai ma triste existence par une maladie de langueur. Depuis trois mois je suis travaillé d'une toux, accompagnée de crachats très épais, et que j'attribue à une surpression brusque de mes hémoroïdes.

Oh! mon ami, combien ce voyage de la France m'a été funesté! Je fuis mon pays pour aller chercher l'indépendance et le repos dans des pays libres, où je pus cultiver les lettres et devenir utile à mes semblables; et mon sort me pousse précisément vers un pays, qui couvrirait la plus horrible révolution, qui ait jamais existé dans les annales de ces êtres qu'on appelle hommes.

Forcé par l'état affreux de ce pays, je pris la liberté, mon bon ami, de solliciter encore une fois vos secours, en vous écrivant une lettre il y a plus de 3 mois par la voie d'Amsterdam, dans laquelle je demandais à vous et notre ami Dentand de me remettre encore la moitié de la somme chez Mrs. Etienne d'Isay etc. d'Amsterdam, et je m'engageais à ne point m'en prévaloir que dans le cas d'une extrême nécessité. J'espère que ce secours est en chemin; mais

der d'avoir l'oeil sur l'arrivée du paquet et de vous l'apporter. Il n'a qu'à s'adresser d'avance au gendre de Tiba.

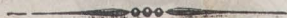
La correction du passage de Sophocle, inserée dans la dissertation sur le **T e s t a m e n t d e s A t h é n i e n s** a enlevé les suffrages de nos meilleurs Hellenistes ici. J'en possède déjà des meilleurs, jointes à des explications sur des endroits obscurs de plus de 20 auteurs classiques Grecs. Celles sur Hippocrate seules, remplissent déjà sept à huit cent pages d'écriture du format de ce papier. On a déjà inséré avec éloge dans la nouvelle traduction française de Thucydide une partie de celles que j'avais faites sur ce dernier Auteur. Celles sur Xenocrate de victu ex aquatilibus, se trouvent dans la nouvelle édition grecque et latine de cet auteur, publié à Naples par Mr. Ancora, qui m'avait sollicité par un ami de les lui envoyer, mais dont je ne suis par fort content, par le peu de soin qu'il semble avoir pris, pour éviter les erreurs typographiques. Vous aurez Xenocrate par la première occasion; je ferai en sorte qu'il vous soit envoyé directement de Naples. J'attends le moment où je serai plus riche pour vous envoyer un Thucydide; Si je vois que ce moment est encore fort éloigné, je vous enverrai mon exemplaire, le seul, dont le traducteur m'a fait cadeau.

J'ai oublié de vous dire que j'ai déjà donné au commencement de la Révolution un Speciment de mes corrections sur Hippocrate, que mon ami Mr. Burgers, un des plus célèbres Hellenistes et Critiques actuels d'Angleterre grand vicaire de l'Evêque de Duram, a inséré dans le **M u s e u m O x o n i e n s e**. Ouvrage périodique qu'il rédige lui même.

Il m'envoya un exemplaire que je n'ai pas reçu, par ce que ç'avait été précisément à l'Epoque où toute communi

pas considérable, vû les circonstances où je me trouve.

Je prends, mon cher ami, le parti de vous envoyer mon exemplaire de Thucydide. Ainsi je viens de le consigner à un autre capitaine Grec, qui part d'ici dans quinze jours, pour aller s'embarquer à Gènes, où à Marseille. Il est de Psarra, et se nomme Μηχάλης τοῦ Ἀναγνώστου Κοτζᾶς. Il doit porter le paquet à Chio, et le conseiller à Mr. Δημήτριος Χατζῆ Σταμάτη Ροδῆς, qui l'enverra au chantre. Avertissez donc ce dernier; faites lui prendre note de ces deux noms, qui j'ai écrits exprès en Grec. Thucydide est en quatre volumes. Je suis fâché de n'en avoir un second exemplaire pour Dentand. Témoignez-lui en mes regrets. Pour ne point abuser de la complaisance de ceux, qui doivent vous envoyer ma lettre, je prends le parti d'écrire au Chantre deux mots dans ce morceau de papier, que vous aurez la bonté de séparer du reste, et de lui remettre.

Ἀπριλίου, 1797.

Φίλιτατέ μου Πρωτοψάλτα, ἀσπάζομαί σε ἀπὸ ψυχῆς!
Σὲ ἔγραψα (εἶναι δύο ἢ τρεῖς μῆνες) διὰ Λιβόρον.

Πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν σὲ ἔπεμψα μικρὸν ἐπιστολίδιον, συνωδευμένον μὲ πακέτον διαφόρων βιβλίων, διὰ μέσου τοῦ Νικολάου Μυλαῖτη, ὁ ὁποῖος εἶναι σύντροφος τοῦ γαμβροῦ τοῦ Τίμπα, βαφέως γνωστοῦ τῆς Σμύρνης. Αὐτὸς ἀπεδήμησεν ἀπ' ἐδῶ πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν διὰ τὴν Μασσαλίαν, καὶ ἐκεῖθεν μελετᾷ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Σμύρνην, ἢ κατ' εὐθείαν, ἢ ὑπάγων τὸ πρῶτον εἰς τὴν πατρίδα του τὰ Ψαρά. Εὐθὺς ὄ-
ταν λάβῃς λοιπὸν τὴν παροῦσαν μου, δὸς εἰδῆσιν τὸν γαμ-
βρόν τοῦ Τίμπα, διὰ νὰ σὲ φανερώσῃ τὸν ἐρχομὸν του αὐτοῦ, ἢ εἰς τὰ Ψαρά, διὰ νὰ ζητήσῃς τὸ πακέτον καὶ νὰ τὸ ὑπά-
γῃς εὐθὺς, χωρὶς νὰ τὸ ἀνοίξῃς, πρὸς τὸν κοινὸν ἡμῶν φίλον τὸν Δόμινον, διὰ τὸν ὁποῖον εἶναι ὅλα τὰ περιεχόμενα βιβλία.

Ἄν ἐπιθυμῇς νὰ μάθῃς περὶ τῆς κοινῆς καταστάσεως ὧν, ὅσοι εὕρισκόμεθα εἰς τὴν Γαλλίαν, ἔξευρε, ὅτι ἀκόμη δὲν ἐλευθερώθημεν ἀπὸ τὰ βάσανα, ὅχι τῆς τυραννίας, ὅτι αὐτὴ ἔπαυσε πλέον, ἀλλὰ τῆς φρικτῆς ἀναργυρίας, ἣ ὁποία μᾶς τρώγει ὅλους τόσον, ὥστε δύνασαι νὰ παραβάλῃς σήμερον τὴν Γαλλίαν μὲ τὸν χαλκοῦν ταῦρον τοῦ Φαλάριδος, εἰς τὸν ὁποῖον αὐτὸς ὁ ἀπάνθρωπος τύραννος ἡσφάλιζε τοὺς ἀνθρώ-
πους, διὰ νὰ τοὺς καίῃ κατὰ μικρὸν μὲ τὸ πῦρ, τὸ ὁποῖον ὑποκάτω εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ Ταύρου ἔκαιεν. Εἰς αὐτὸν τὸν ταῦρον εὕρισκονται καὶ ἐγὼ διὰ κακὴν μου τύχην, καὶ συμπάσχω μὲ πολλοὺς ἄλλους. Ἡ υἡγεία μου εἶναι εἰς ἀθλίαν κατάστασιν. Μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἔπαυσα ἀκόμη ἀπὸ τὸ νὰ ἐργαζώμαι νύ-
κτα καὶ ἡμέραν. Εἰπὲ μὲ ἂν ζῇ ὁ Κορίνθου ὁ φίλος μου καὶ ποῦ εὕρισκεται· ὡσαύτως εἰπέ με τί κάμνει ὁ φίλος ἡμῶν

ἐξανατυπώθη εἰς τὰ 1586. τρίτον εἰς τὰ 1623, καὶ τέταρτον (appresso Gerardo et Guisippe Imberd) εἰς τὰ 1638. Ἄν ἦτο βέβαιον ὅτι δὲν παραλλάσωσι τίποτε αἱ τέσσαρες αὐταὶ ἐκδόσεις, ἀδιάφορον ἦτον ὁποῖαν ἤθελες ζητήσῃς. Ζήτησον ὅμως τὴν τελευταίαν, ἂν ἔχῃς δηλαδὴ τὴν εὐκολίαν. εἰδὲ μὴ, ἀρκοῦμαι, εἰς τὴν τοῦ Ἀμυότου τὴν Γαλλικὴν. Εἶναι ὁ αὐτὸς Ἀμύοτος, ὅστις μετέφρασε τὸν Λόγγον (Παπᾶς καὶ αὐτὸς, τὸ νόστιμον, ὡς ὁ Ἡλιόδωρος). Ἄλλος ἓνας, Ἡγούμενος μονῆς, Γάλλος καὶ νόθος Ἐπισκόπου Γάλλου, τὸ μετέφρασε διὰ στίχων. Μὴ λησμονήσῃς νὰ μὲ γράψῃς πόσα ἀντίτυπα θέλεις νὰ γένωσιν, 1000, ἢ 1500. Τὸ βιβλίον ἔχει χρεῖαν πολλῶν σημειώσεων· ἀλλ' ἐξ ἀτυχίας δὲν ἔχω τὸν καιρὸν· ἐξεύρεις ὅτι δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ μόνον μου ἔργον, καὶ ὅτι δὲν εἶμαι πλασμένος.

« ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ πέτρης ».

Θέλω λοιπὸν ἀρκεσθῆν εἰς ὀλίγας τὰς ἀναγκαιοτέρας, καὶ ἐν βραχὺ προοίμιον περὶ τῶν προλαβουσῶν ἐκδόσεων καὶ μεταφράσεων· καὶ ταῦτα ὅλα εἰς τῶν Γραικῶν τὴν γλῶσσαν, δι' αἰτίαν τὴν ὁποῖαν ἐξευρε μόνος σου ὡς φρόνιμος, διὰ νὰ μὴ παροξύνωμεν, χωρὶς ὄφελος, τοὺς ἐναντίους· τὸ γένος, φίλε μου, κατεφρονήθη πολὺ, καὶ μάλιστα διὰ τὴν ἄγνοιαν τῆς προγονικῆς του γλώσσης· καὶ ἕως μὲν τώρα ἴσως μὲ δίκαιον· ἀλλ' εἶμαι βέβαιος ὅτι πέντε ἢ ἑξ συγγραφέων ἐκδόσεις **χαριέστεραι**, καθὼς τὰς ὠνόμαζαν οἱ ἡμετέροι γραμματικοί, ἤγουν τοιαῦται, ὁποῖαι, καὶ γραφικὰς ἀμαρτίας νὰ διορθώσωσι μὲ κρίσιν, καὶ ῥήσεις δυσνοήτους νὰ ἐξηγῶσι, πέντε λέγω ἢ ἑξ τοιαῦται ἐκδόσεις εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν εἶναι ἀρκεταὶ νὰ φιμώσωσι τὰ στόματα τούτων· διὰ τί; διότι καὶ μὴ θέλοντες οἱ σοφοὶ των ἐκδόται, ὅταν λαμβάνωσιν ἀφορμὴν νὰ ἐκδώσωσι τινὰ συγγραφέα, πρέπει νὰ συμβουλευóνται καὶ τῶν Γραικίσκων (καθὼς ὑβριστικῶς τοὺς ὀνομάζουσι) τὰς ἐκδόσεις. Σὲ τὸ εἶπα, καὶ πάλιν σὲ τὸ λέγω, ἀδύνατον εἶναι

φουμένου μέρους. Ἡ μικρὰ ἀσχολία τοῦ Λόγγου ἔλαβε τέλος, καὶ ἀντ' αὐτῆς ἔχω τώρα τὸν Ἀπολλόδωρον τοῦ Κλαυερίου, Ἑλληνιστὶ καὶ Γαλλιστί, μὲ πολλὰς σημειώσεις εἰς δύο τόμους. Πῶς ἦτον δυνατὸν νὰ μὴ τὸν κάμω τὴν χάριν νὰ βλέπω καὶ ἐν δοκίμιον τοῦ τύπου, ὁπόταν, καὶ ἂν αὐτὸς δὲν μὲ τὴν ἐζήτει, ἔπρεπε νὰ τὴν προσφέρω. Διὰ τὸν Λόγγον, φίλε μου δὲν εἶναι ἄξιος ἀμοιβῆς ὁ κόπος· εἰάν μὲ δώσῃ ἐν μόνον ἀντίτυπον λαμπρὸν μετὰ τῶν εἰκόνων, θέλω εὐαρεστηθῆν εἰς αὐτὸ, διὰ μόνην τὴν ἡδονὴν τοῦ νὰ σὲ τὸ πέμψω. Καيرὸς εἶναι νὰ σὲ διηγηθῶ τώρα, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον ἔκαμεν εἰς τὰς ψυχὰς των (ἐξεύρεις ποίους λέγω) ἡ ἀγγελία τῆς πρὸς ἐμὲ ἐπιστολῆς τοῦ Μ. Ἡ τοιαύτη παρατήρησις εἶναι ἀξιόλογος ἐπειδὴ βεβαιοῖ τὸ, « Ἄνδρὸς χαρακτήρ ἐκ λόγου γνωρίζεται ». Τὸ ἀνήγγειλα εἰς πρῶτον τὸν σ. καὶ ἡ ἀπόκρισις τοῦ ἦτον, φίλε, νὰ μὲ ἀναγκασθῇ, καὶ νὰ μὲ ἀσπασθῇ μὲ τὰ δάκρυα, δάκρυα ὅχι πλαστά, ἀλλ' ἀληθινὰ· τόσῃν ἡδονῇ τὸν ἐπροξένησε τὸ νὰ μάθῃ ὅτι ἐλευθερώθην τέλος πάντων ἀπὸ τῆς ἀδηλότητος τὴν βάσανον, καὶ τὴν ἐπώδυνον τῶν ἀλφίτων φροντίδα. Ἡ κατάνυξις αὕτη, ἣτις μὲ ὅλην τῆς τὴν εἰλικρίνειαν ἦτον καὶ κάμποσον κωμικὴ, μ' ἔδωκεν αἰτίαν νὰ τὸν εἰπῶ ὅτι ἐγὼ ποτὲ δὲν εἶχ' ἀμφιδάλειν περὶ τῆς φιλίας του. ἀλλ' ὅτι τοῦτο μόνον ἐπεθύμουν παρ' αὐτοῦ, νὰ ἔχῃ ὀλίγον περισστέραν πίστιν εἰς ὅσα τὸν λέγω περὶ τοῦ κοινοῦ ἔργου. Καὶ αὐτὸς μὲ ἀπεκρίθη ὅτι καὶ τὴν εἶχε, καὶ θέλει τὴν ἔχειν εἰς τὸ ἐξῆς.

.

Ἰπῆγα καὶ πρὸς τὸν ἄλλον· ἀπ' αὐτὸν δὲν ἤλπιζα τὴν αὐτὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς· ἀλλ' ὅμως μῆτε τόσον ἄγροικον καὶ τρόπον τινὰ ἄσπλαγχνον ἀπόκρισιν δὲν ἐπρόσμενα. Μὲ εἶπε, φίλε, ὡς τὸ ἤκουσεν « Ἰδοὺ δι' ὅλην σου τὴν ζωὴν » Πόσῃν λύπῃ καὶ συνοχῇ καρδίας μ' ἐπροξένησεν ἡ τοιαύτη χαμαλίστικη καὶ διττονοουμένη ἀπόκρισις, εἶναι ἀδύ-

σὲ βάλλει εἰς μέριμναν. Ἐπέρασα ἕξ ἡμέρας φρικτὰς, αἱ ὁποῖαι μὲ ἠνάγκασαν νὰ οἰκουρήσω. Ἡ κατάρτος Ἀρθρῖτις ἀνέβη εἰς τὸ στῆθος μου, καὶ ἐζήτει ἐξάπαντος νὰ με πνίξῃ. Τὴν παρεκάλεσα νὰ με ἀφήσῃ καὶ νὰ τελειώσω τὸν Ἡλιόδωρον, διὰ νὰ μὴ ματαιωθῇ ἡ δαπάνη τοῦ Ἀλεξάνδρου (διότι τοῦτο μόνον μὲ ἐλύπει), καὶ αὕτῃ μ' ἔλεγεν ὅτι προφάσεις δὲν θέλουν μοῦ λείψει ποτὲ. εἰάν τώρ μ' εὔρηκεν ἀσχολούμενον εἰς τὸν Ἡλιόδωρον, ἄλλοτε θέλει μ' εὔρεῖν καταγινόμενον εἰς ἄλλο. Τέλος μετὰ πάλιν ἰσχυρὰν καὶ ἐπίπονον ἐξέφυγα καὶ πάλιν ἀπὸ τὰς χεῖράς της. Εἶμαι ὅμως ἀκόμη πολλὰ ἀδύνατος ἀπὸ τὸν κλόνον τῆς βηχός.

Ἡ ἀρρώστια μου μ' ἐμπόδισε νὰ δώσω τέλος εἰς ὀλίγας σημειώσεις, ὅσας ἔκαμα κατὰ ζήτησίν σου εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ ὑπομνήματος. Τὰς πέμπω λοιπὸν κολοβάς, καὶ μάλιστα ἐπειδὴ δὲν ἔχεις τοσαύτην χρεῖαν ἀπ' αὐτὰς, δυνάμενος μόνος ῥινίζων καὶ μεταρινίζων νὰ τὸ φέρῃς εἰς τελειότητα. Τοῦτο μόνον ἐνθυμοῦ καλὰ ὅ,τι μὲ λέγεις εἰς τὴν ἐπιστολὴν σου : « πῇ μὲν ἐλληνίζω ὑπὲρ τὸ δέον, πῇ δὲ βαρβαρίζω ἐξ ἀνάγκης ». Διὰ τοῦτο τὸ ἀναθεματισμένον λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης, πρέπει, φίλε, ὅταν ἐλληνίζῃς νὰ μὴν ἐλληνίζῃς ὑπὲρ τὸ δέον, διὰ νὰ γίνεταί τὸ ὅλον σύνταγμα, ὅσον εἶναι δυνατόν κατάλληλον εἰς τὰ μέρη του, καὶ νὰ μὴν ὁμοιάζῃ τὸν κέντρωνα τοῦ Ἀρλεκίνου. Ὁ ὑπὲρ τὸ δέον Ἑλληνισμὸς ἀντὶ καλλωπισμοῦ κάμνει καταδηλότερον μὲ τὴν παράθεσιν τὸ αἰσχος τῶν ἀπαραιτήτως καὶ ἐξ ἀνάγκης βαρβάρων.

Τὸ μέρος τοῦ ὑπομνήματος τὸ περὶ τῶν μοναχῶν μὲ φαίνεται ὅτι δύναται νὰ μεταφρασθῇ οὕτως.

Ἐκνενευρισμένοι ἀπὸ τὰς σκληραγωγίας, τὰς ὁποίας ἡ θρησκεία δὲν ἐπέβαλε ποτὲ ὡς χρέος, καὶ ἡ ἀλαζονικὴ τῶν Ἡγουμένων αὐστηρότης ἔκαμιν ἔτι βαρυτέρας, ἴσχυσαν μὲ ὅλον τοῦτο οἱ μοναχοὶ νὰ ἐνωθῶσιν εἰς κοινὰς συνελεύσεις, διὰ νὰ ἐπιστρέψωσι καὶ πάλιν τοὺς Ἡγουμένους τῶν εἰς τὴν ἀκριβοῦς τήρησιν τοῦ τυπικοῦ.

Τέλος, ὁ αὐτὸς Ἀριστοφάνης (Σφ. 6), λέγει,

Κωμωδίας δὲ φορτικῆς σοφώτερον,

Φορτικὴν Κωμωδίαν ἐννοῶν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν οἱ Γάλλοι ὀνομάζουσι farce. τὸ ὁποῖον κυρίως σημαίνει **παραγέμισμα** (des pigeons farci, **περιστέρια παραγεμισμένα**). Ἡ ἀναλογία εἶναι φανερά· ὅ,τι εἶναι εἰς τὴν ζωγραφίαν ἡ Caricature, εἶναι εἰς τὸ Θέατρον ἡ Farce ἥγουν ἡ παρὰ τὸ πρέπον γεμισμένη καὶ φορτικὴ κωμωδία· καὶ ἐπειδὴ, ἂν εἶχαμεν νὰ ἐξηγήσωμεν εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν τὸ Farce, δὲν ἔπρεπε νὰ εἴπωμεν παρὰ φορτικὴν κωμωδίαν (ἐπειδὴ ἡ λέξις εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν), διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν μὲ φαίνεται, ὅτι πρέπει νὰ ἐξηγήσωμεν τὸ Caricature διὰ τοῦ **Φορτικῆς Ζωγραφίας**.

Ménagement εἶναι ἴσως τῶν χυδαίων τὸ Ντήρησις, ἥγουν Ἑντήρησις, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι κακὴ λέξις. Τὸ Heureusement κάλλιον ἐξηγεῖται μὲ τὸ Ἑξ εὐτυχίας, τὸ ὁποῖον εἶναι τόσον Ἑλληνικόν, ὅσον καὶ τὸ ἀγαθῇ τύχῃ, πολὺ σαφέστερον ὁμῶς, δι' ἐκείνους ὅσοι δὲν ἐξεύρουσι διὰ κακὴν τύχην (malheureusement), ἢ ἐξ ἀτυχίας τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Ἀναφορὰ, Ὑπόμνημα.

Δημοσία διακήρυξις . . . αὐτὸ καθ'αὐτὸ τὸ Διακήρυξις περιέχει τὴν ἔννοιαν τοῦ δημοσία (καθὼς τὸ κοινὸν Διαλάλημα) ἐν δυνάμει τῆς Διὰ προθέσεως. τὸ Solemnele εἶναι κυρίως Πάνδημος· εἶναι λοιπὸν ἡ φράσις ὅλη Πάνδημος ἀγγελία· ἀλλὰ τοῦτο ἴσως δὲν ἀρέσκει ὅλους· ἤθελα παρακινδυνεύσειν ἐγὼ νὰ τὸ ἐκφράσω διὰ μιᾶς λέξεως τῆς εἰς ὅλους γνωστῆς Διαλάλημα (ἢ διαλάλησις), ἀλλ' ὅχι διὰ τοῦτο βαρβάρου.

κὴν μου τοῦλάχιστον) ἀλλὰ καὶ διὰ
 νὰ ἀποσυνειθίσωμεν κατὰ μικρὸν τὴν
 ἑξίν (τὴν ὁποίαν μᾶς προσέτριψεν
 ἡ ἐπιμιξία τῶν νῦν ἐθνῶν) νὰ βάλ-
 λωμεν πάντοτε τὴν ὀνομαστικὴν
 πρὸ τοῦ ῥήματος.

Τῶν ὁποίων μᾶς ἔκαμαν ἀπὸ τὰ ὁποῖα μᾶς ἐξεκλήρισαν τρό-
 ἀποκλήρους } πον τινὰ αἱ μακραί καὶ ἀλλεπάλ-
 ληλοι δυστυχίαι.

Ἀρχόμεθα λοιπὸν. . . . ἡ περίοδος αὕτη πρέπει νὰ συνδε-
 θῇ μὲ τὴν πρὸ αὐτῆς, ὡς αἰτιατὸν
 μετὰ τοῦ αἰτίου καὶ διὰ τοῦτο
 ἤρχήσαμεν· ἂν ἐξάπαντος θέλῃς
 τὸ Ἀρχόμεθα, ὑπομονή· ἀλλὰ τὸ
 ἀκόλουθον Ἀρξασθαι (ἀγκαλὰ ἐ-
 πακολούθημα ἀναγκαῖον τοῦ Ἀρχο-
 μαι) εἶναι πλέον παράξενον εἰς τὸν
 ἰδιώτην λαόν. τὸ ἤρχήσαμεν καὶ
 τὸ ἤρχινῆσαμεν δὲν εἶναι Ἑλληνικά,
 θέλεις εἰπεῖν· τὸ δὲν εἶναι Ἑλλη-
 νικά ἔχει διπλὴν τὴν ἔννοιαν· ἂν
 ἐννοῇς ὅτι δὲν τὰ μετεχειρίσθησαν
 οἱ σωζόμενοι Ἑλληνικοὶ συγγραφεῖς,
 εἶναι ἀληθέστατον· ἂν λέγῃς ὅτι ἦ-
 σαν παντάπασιν ἄγνωστα εἰς τοὺς

Ἕλληνας, μὲ φαίνεται ὅτι τὸ ἐναντίον εἶναι πολὺ πιθανώτερον·
 τὸ παρὰ πᾶσι τετριμμένον Ἄγω, ὃ Ἡρόδοτος μόνος τὸ ἐσχη-
 μάτισεν Ἀγέω, καὶ ὃ Ἡρόδοτος πολλάκις μετὰ τοῦ Ὀμήρου
 Ἀγινέω. Καθὼς ἀπὸ τὸ Ἄγω ἔρρευσαν δύο νέοι σχηματισμοὶ
 Ἄγω καὶ Ἀγινέω, χωρὶς καμμίαν μεταβολὴν τῆς σημασίας,
 ὡσαύτως ἀπὸ τὸ Ἀρχω, Ἀρχέω (ἤρχησα) Ἀρχινέω (ἤρχινησιν).
 ἔχομεν καὶ τετάρτην Ἀρχίζω (καὶ εἰς τοὺς παλαιούς πολλά

Ὁκτώηχον τὸ ψαλτήριον κ.τ.λ.
 Ἰσως οὕτως « καὶ τὸ μέρος τῆς Εὐ-
 ρώπης, ὧσων (πρὸς τὸ νοούμενον
 » τὸ ὧσων) ἡ σοφία συνοδεύεται μὲ
 » φιλανθρωπίαν, παρατηροῦντες ἡ-
 » μᾶς ἀπὸ τοῦ νῦν, δὲν θέλουν λεί-
 » ψειν νὰ μᾶς ἐγκαρδιώσωσι μὲ τοὺς
 » κρότους των ». ἡ δὲν θέλλουν λεί-

ψειν νὰ μᾶς παρατηρῶσιν ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ νὰ μᾶς
 κ. τ. λ. διότι τέλος πάντων τίς σ' ἀναγκάζει νὰ ἐρμηνεύης
 πάντοτε κατὰ λέξιν ;

Οὐαὶ ἡμῖν κ. τ. λ. . . . Ἄλλ' οὐαὶ εἰς ἡμᾶς, ἂν ὀπι-
 σθοποδίσωμεν. Δὲν καταλαμ-
 βάνει τὸ Παλινδρομῶ ὅστις δὲν ἔ-
 μαθε τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν· μόλις
 ἤθελεν εὑρεθῇ εἰς ἀπὸ δέκα χιλιάδας
 ιδιώτας ὅστις δὲν καταλαμβάνει τὸ
 ὀπισθοποδῶ.

Ἰκανὰ εἶναι τὰ ὀλίγα τοῦτα εἰς νύξιν. « Δίδου σοφῶ ἀφορ-
 μὴν, καὶ σοφώτερος ἔσται ». Τοῦτο ἔχε πάντοτε πρὸ ὀφθαλ-
 μῶν : ὅσάκις μεταχειρίζεσαι λέξιν ἀκόμη ἀσυνήθη (καὶ εἶναι
 πολλάκις διὰ τὴν πτωχείαν μας ἀνάγκη τοῦ δανεῖζεσθαι) μὴ
 τὴν θεωρῆς μεμονωμένην (isolée), ἀλλὰ παρίστανέ την εἰς τὸν
 νοῦν σου μὲ ὅλους τῆς τοὺς σχηματισμοὺς, καὶ ἂν εἰσέρχων-
 ται ὅλοι, ἡ καὶ οἱ περισσότεροι, χωρὶς σπαραγμὸν καὶ σφα-
 δασμὸν εἰς τὰς ιδιωτικὰς ἀκοάς, μεταχειρίζου την· ἀλλέως
 ζῆτει ἄλλην συνώνυμον. Ἐξ εὐτυχίας ὁ δανειστής εἶναι ὑπέρ-
 πλουτος. παραδίδει γματος χάριν, ἂν ᾖναι ὄνομα τὸ νέον εἰσα-
 γόμενον, τὰς πτώσεις του ὅλας καὶ τὰ γένη του ἂν ᾖναι ῥῆ-
 μα, τοὺς χρόνους του καὶ τὰς ἐγκλίσεις του. ἀλλέως πίπτεις
 εἰς Λαβύρινθον, εἰς τὸν ὁ ποῖον δὲν εὐρίσκεις πλέον κλωστήρα
 διὰ νὰ κάμῃς τὴν γραμματικὴν σου. Τὸ σύνταγμά σου ὅ,τι καὶ

εἶναι, τὸ νὰ μὴ βαπτίζωμεν μὲ νέα ὀνόματα, ἂν δὲν εἴμεθα
 πρῶτον βέβαιοι ὅτι δὲν εἶναι βαπτισμένον τὸ πρᾶγμα μὲ λέξιν
 Ἑλληνικὴν, διὰ τὸ μὴ πέσωμεν εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Ἀναβαπτιστῶν.
 Δεύτερος, ὅχι ὀλιγώτερον ἀξιόλογος, νὰ προσέχωμεν μήπως
 τὸ ἐπιτιθέμενον ὄνομα εἶναι ἤδη ὄνομα ἄλλου πράγματος,
 ἢ μήπως λάβωμεν εἰς τὸ μετέπειτα χρεῖαν τούτου τοῦ ὀνό-
 ματος διὰ τὸ βαπτίσωμεν ἀρμοδιωτέως καὶ σημαντικωτέ-
 ρως ἄλλο πρᾶγμα· διότι ὁ βαπτισμὸς τῶν πραγμάτων δὲν εἶ-
 ναι καθὼς ὁ βαπτισμὸς τῶν προσώπων. Ἀδιάφορον εἶναι νὰ
 φέρωσι χιλιάδες ἀνθρώπων τὸ ὄνομα τοῦ Βασιλείου ἢ τοῦ
 Γεωργίου. καὶ ἡ διάκρισις εὐκόλα γίνεται μὲ τὴν βοήθειαν
 τῶν πατρωνυμικῶν ἢ τῶν παρωνομίων· ἀλλ' εἰς τὴν ὀνομα-
 θεσίαν τῶν πραγμάτων ὅστις θέλει ν' ἀποφύγῃ τὴν σύγχυσιν
 πρέπει νὰ φεύγῃ ὅσα τὴν προξενούσιν. Συμπεραίνω, φίλε, ὅτι
 εἰς ὅλας τὰς γλώσσας (καὶ ποία εἶναι χωρὶς ταιαύτας συγχύ-
 σεις); τὰ ὀμώνυμα, τουλάχιστον μέγα μέρος ἀπ' αὐτὰ, ἐγεν-
 νήθησαν ἀπὸ κακοβαπτισμοὺς, καὶ τὰ συνώνυμα ἀπὸ ἀναβα-
 πτισμοὺς. Ἐπιστρέφω εἰς τὸ προκείμενον. ἂν ἤμην ἐγὼ ὁ
 μεταφραστὴς ἤθελα παρακινδυνεύσειν νὰ ὀνομάσω Πολιτι-
 σμὸν τὴν Civilisation. ἡ λέξις δὲν εὐρίσκεται παρὰ μίαν
 φορὰν εἰς μόνον τὸν Διογένην τὸν Λαέρτιον (ἤγουν εἰς συγγρα-
 φέα ὅχι ἀπὸ τοὺς ἀρίστους, ἐπεὶ δὲ εἰς αὐτὸν εὐρίσκεται καὶ
 τὸ χαιρετίζω καὶ ἄλλα) καὶ κατ' ἐμὴν γνώμην, κακοβα-
 πτίστω. Τὸ μεταχειρίζεται εἰς τοῦ Ἀρκεσιλάου τὸν βίον, περὶ
 τοῦ ὁποίου λέγει, « Τὸ πᾶν δὴ διέτριβεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν
 τὸν πολιτισμὸν ἐκτοπίζων· καὶ ποτε καὶ δὴ καὶ Ἀθήνησιν ἐν
 » τῷ Πειραιεῖ πρὸς τὰς θέσεις λέγων ἐχρόνισεν, οἰκείως ἔχων
 » πρὸς Ἱεροκλέα· ἐφ' ᾧ καὶ πρὸς τινων διεβάλλετο » Τοῦτα
 εἶναι ὀλίγον αἰνιγματώδη· τῶν Εὐρωπαίων τὰ λεξικά ὁμοθυ-
 μαδὸν ἐξηγοῦσι τὸν πολιτισμὸν ἐκτοπίζων τὸ πολιτεύεσθαι
 φεύγων, ἤγουν ἀπὸ τὰ πολιτικὰ μακρυνόμενος, εἰς τὰ ὅποια
 ὡς πολίτης εἶχε καὶ αὐτὸς τὸ δικαίωμα νὰ ἀνακατῶνεται ἂν

ὀνομάζει Ἐντονώτερον, καὶ τὸ δεύτερον τὸ διὰ τοῦ Ὀρε-
 στικοῦ, Ὑπτιώτερον· καὶ μὲ τὰς δύο γραιικὰς σου φρά-
 σεις ἄλλο δὲν ἐξηγεῖς παρὰ τὸ λεγόμενον εἰδικόν, ἢ ἀφηγημα-
 τικόν ἀπαρέμφατον τῶν Παλαιῶν, Ἀδεται ἐληλυθέναι
 τοὺς ἐχθροὺς. Τοῦτο τὸ εἰδικόν ἀπαρέμφατον τὴν σήμερον
 ἐξηγοῦμεν πολλάκις διὰ τοῦ Ὅτι, καὶ τὰς περισσοτέρας
 φορὰς διὰ τοῦ Να. τὸ δὲ ἀληθῶς τελικόν ἀπαρέμφατον, ἤγουν
 ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ἀναλυθῇ εἰς τὴν ὑποτακτικὴν
 ἔγκλισιν, προηγούμενον ἔχουσιν τὸ Ἴνα, ἐκφράζομεν καμ-
 μίαν φορὰν μὲ μόνον τὸ Να, καὶ τὰς περισσοτέρας μὲ τὸ
 Διὰ νὰ. Καὶ σημείωσε, φίλε, ὅτι αὕτη ἡ κατάχρησις τοῦ
 Νὰ εἰς τὴν ἐκφρασιν τῶν εἰδικῶν ἀπαρέμφατου, κάμνουσα φυσικὰ
 ἀμφίβολον τὴν τελικὴν σημασίαν τοῦ Νὰ (ἤγουν τοῦ Ἴνα), ἡ-
 νάγκασε τὸν ἰδιώτην λαόν, ἤγουν ὅλους τοὺς Γραικοὺς (comme
 par un instinct) νὰ προσθέσωσι τὴν Διὰ (τέλος σημαίνουσιν καὶ
 αὐτὴν). διὰ νὰ ἐνδυναμώσωσι τρόπον τινὰ τὸ νὰ, καὶ νὰ τοῦ ἀ-
 φαιρέσωσι πᾶσαν ἀμφιβολίαν. Εἶναι καὶ ἄλλα πολλὰ παρατηρή-
 σεως ἄξια περὶ τούτου, τὰ ὁποῖα καὶ μένος σου δύνασαι νὰ τὰ
 κρίνης, καὶ καιρὸν δὲν ἔχω νὰ γράφω. Τοῦτο μόνον ἐνθυμοῦ ὅτι τὸ
 Νὰ δὲν ἐκφράζει μόνον τὸ ἀπαρέμφατον τῶν παλαιῶν, ἀλλὰ
 πολλάκις καὶ τὴν ὑποτακτικὴν ἔγκλισιν talequale. οἶον, « Τοῦτο
 σὲ γράφω, νὰ μὴν εἰπῇς ἔπειτα ὅτι ἡμέλησα, κ. τ. λ. »

Μάθε νὰ γράφης, νὰ μὴν ἔχης χρεῖαν ἀπὸ γραμματι-
 κόν, τὸ πρῶτον νὰ ἐκφράζει τὸ ἀπαρέμφατον, τὸ δεύτερον τὴν
 ὑποτακτικὴν ἔγκλισιν.

Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι· κοινὰ· ἔχει δὲ χρήσεις ἄλλας εἰδι-
 κωτέρας τὸ πολυπαθὲς τοῦτο Νὰ. Λαμβάνεται ἑλλειπτικῶς
 συνυπακουομένου τοῦ πρέπει· εἰπέ με τί νὰ κάμω; (τί με
 δεῖ ποιεῖν, ἢ τί ποιητέον).

Παριστάνει πολλάκις τὴν μετοχὴν τῶν παλαιῶν : « θέλεις
 » τὸν ἰδεῖ νὰ τρέχη » (ὄψει αὐτὸν τρέχοντα). χαίρω νὰ σὲ
 βλέπω ὑγιῇ » (χαίρω σε βλέπων ὑγιῇ).

καί ποτε μὲ τὰ σπουδαιότερα τῶν Ἑλλήνων περὶ ἀρετῆς καὶ ἐλευθερίας φρονήματα. καὶ ἐλπίζω νὰ ἐπιτύχω. ἐὰν ἀποτύχω θέλω μεγάλως τὸ λυπηθῆν· ὅχι μόνον ὅτι στεροῦμαι τῆς βοηθείας, τὴν ὁποίαν ἐλπίζω παρ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτι εἶναι καὶ κατ' ἐπιγαμίαν συγγενῆς τρόπον τινά. Ὁ τρόπος τοῦ παραδίδειν μου οὗτος, ἢ καλὸς ἢ κακὸς δὲν ἐξεύρω, μ' ἔβαλεν εἰς λογισμὸν, μήπως ἦτον ὠφέλιμον πρὸς παρόρμησιν τῶν παιδαρίων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν σπουδὴν, νὰ συναθροίσῃ τις εἰς ἓνα μόνον τόμον τὰ ἀστεῖα τοῦ Ἱεροκλέους, ἀπὸ τοῦ Πλουτάρχου (ὡς εἶπα) τὰ ἀποφθέγματα, ὅσα νόστιμα καὶ εὐμνημόνευτα, μερικὰς ῥήσεις τοῦ Ἀριστοφάνους, καὶ ἄλλων πολλῶν Κωμικῶν ἠθικωτάτας, ἀγκαλὰ γραμμένας εἰς τρόπον ἀστεῖον, ἀπὸ τὰς ὁποίας γέμει ὁ Ἀθήναιος, τινὰς Αἰσωπικοὺς μύθους τοὺς νοστιμωτέρους, ἓνα ἢ δύο λόγους τοῦ Λουκιανοῦ τοὺς σεμνοτέρους, ἀπὸ τὴν ποικίλῃν ἱστορίαν τοῦ Αἰλίου μερικὰ νόστιμα διηγήματα καὶ ἄλλα τινά, τὰ ὁποῖα τώρα δὲν ἐνθυμοῦμαι. Ὅλα ταῦτα συνοδευμένα μὲ ὀλίγας τινὰς σημειώσεις εἰσαγωγικὰς καὶ ἀναλόγους μὲ τὴν κατάληψιν τῶν παιδαρίων, ἤθελαν εἶσθαι, ἂν δὲν λανθάνωμαι, ἱκανὸν δέλεαρ νὰ ἐμβάλῃ εἰς τὰς ἄρκυς τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τὰ πλέον ἀνάγωγα καὶ δυσήνια παιδάρια. Ἀλλὰ τις νὰ τὸ κάμῃ, φίλε μου, καὶ ἂν τὸ κάμῃ, εἶναι βέβαιος ὅτι θέλει εὐτυχῆσαι νὰ τὸ εἰσάξῃ εἰς ὅλα τὰ Ἑλληνικὰ φροντιστήρια ;

Ἡ περίοδος αὕτη τῆς ἐπιστολῆς σου « Ἄν δὲν πρέπη δεσπότῃ καὶ παραβιαστῇ τῆς κοινῆς διαλέκτου, οὔτε ἡ βάρβαρος ἔξις δὲν πρέπει νὰ μᾶς τυρανῇ » μὲ δίδει χρηστὰς ἐλπίδας ὅτι θέλει σὲ ἀρέσει τὸ εἰς τὸν Ἡλιόδωρον προοίμιον. Θέλεις ἰδεῖν ὅτι ἡ βᾶσις καὶ τὸ θεμέλιον τῶν ὅσα εἶπα περὶ τῆς κοινῆς γλώσσης εἶναι ἀπαράλλακτον αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀξίωμα « μήτε τύραννοι τῶν χυδαίων, μήτε πάλιν δοῦλοι τῆς » χυδαιότητος αὐτῶν » κράτει λοιπὸν σφιγκτὰ τὸ ἀξίωμα τοῦτο ὥς τῆς Ἀριάδνης τὸν μίτον, καὶ αὐτὸ θέλει σὲ ὁδηγεῖ εἰς τὸν

κοινήν γλώσσαν γραφόμενα φιλοσοφικά συγγράμματα. Χαίρω διὰ τὸ Κεκραγάριον τοῦ Αὐγούστου· ὅτι θέλει εἶσθαι πολ-
 λὰ ὠφέλιμον εἰς τὸ γένος. Μία πεντηκοντὰς βιβλίων ὡς τὸ
 Κεκραγάριον, ἄλλη μία ὡς οἱ Καρκινικοὶ στίχοι, ἀρκοῦν
pour former le gout et le jugement de la nation.

Κρίνεις καλῶς ματαιοπονίαν τὴν Βιργιλιανὴν μετὰφρασιν.
 Ἐματαιοπόνησεν ὅμως, ὅχι διότι μετέφρασεν Ἐθνικὸν καὶ ἀ-
 βάπτιστον ποιητὴν, ἀλλ' ὅτι, πρὶν λάβῃ εἰς χεῖρας τὸν κάλα-
 μον, δὲν ἔκρινεν ὅτι ἐπεχειρεῖ πρᾶγμα ἀδύνατον. Καὶ αὐτὴ ἡ
 θαυμαζομένη μετὰφρασις τοῦ Delille, ἂν καὶ εἰς γλῶτταν
 ζῶσαν, ἀπέχει τῆς Βιργιλιανῆς κομψίας ὡς ὁ οὐρανὸς τῆς
 γῆς. Περὶ δὲ Ἡλιοδώρου, Ἀνακρέοντος, Ἀριστοφάνους. Ὅλοι
 οὗτοι οἱ διάβολοι πρέπει νὰ ριφθῶσιν εἰς τὸ πῦρ, ἡγουν τὰ
 βιβλία των· ἐπειδὴ δὲν ζῶσιν αὐτοί. Ἀλλὰ πρὸ πάντων ἔ-
 πρεπε νὰ ἀφανισθῇ ὁ Ὅμηρος, ὅστις περιγράφει τὰς μοιχείας
 τῶν θεῶν. Μετ' αὐτῶν ὁμοῦ ἔπρεπε νὰ ἀναθεματισθῇ συνοδι-
 κῶς ὁ Χρυσόστομος, ὅστις ἡγάπα πολὺ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ
 Ἀριστοφάνους, ὁ Φώτιος, ὅστις ἀνεγίνωσκε καὶ ἐθαύμαζε τὸν
 Ἡλιοδώρον, καὶ ὁ τρισκατάρτος Θεσσαλονίκης ἐπίσκοπος ὁ
 Εὐστάθιος, ὁ ὁποῖος ἡσχολήθη ὅλην του τὴν ζωὴν εἰς τὴν ἐξή-
 γησιν τοῦ Ὁμήρου. Ὅλα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἔπρεπε νὰ
 ἐξορισθῶσι καὶ ἀπὸ τὰ σχολεῖα καὶ ἀπὸ τὴν ἀνατροφὴν τῶν
 νέων, καὶ νὰ δοθῶσι εἰς χεῖράς των τὸ Λαυσαϊκόν, ὁ Νέος
 παράδεισος καὶ ἄλλα παρόμοια ἱκανὰ νὰ φωτίσωσι καὶ νὰ
 δοξάσωσι τὸ γένος!

27.

ἐκ Παρισίων, 5. Νομβρίου, 1804.

Φίλε Ἀλέξανδρε, ἔλαβον τὴν ἐγκύκλιόν σου ἐπιστολήν· καὶ
 προσμένω τώρα τὴν γαμήλιον. Τὸ Ἀφορμῶν εἶναι ἀναμ-
 φιβόλως ἀπὸ τὰ σκοτεινὰ τῆς πρώτης κλάσεως, ἐπειδὴ ἀγνο-

ρίζω πολὺ· ἡ μία εἶναι πόλις, ἡ ἄλλη πολλῶν πόλεων συνά-
θροισις καὶ ὁλόκληρος βασιλεία, ἡ ἂν θέλῃς καὶ αὐτοκρατο-
ρία. Κάλλιον ἴσως ἦτον· « Εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ εἰς
» πολλὰς ἄλλας πόλεις τῆς Γαλλίας. »

Ἡ Ἀνταπόκρισις δὲν ἐκφράζει ὁλοκλήρως τὴν Correspondance, ἂν καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἡ λέξις αὕτη φοβοῦμαι ὅτι θέλει μείνει εἰς τὸ γένος. ἡ ἀνταπόκρισις δὲν ἐμπορεῖ νὰ σημαίνει πλὴν μίαν ἢ τὸ πολὺ δύο ἀποκρίσεις. Ἡ Κορισπανδέντσα εἶναι ὅρος περιεκτικὸς, καὶ σημαίνει γραφὰς καὶ ἀποκρίσεις συνεχεῖς καὶ πολυχρονίους, ὅποῖαι εἶναι, ἢ καὶ ὑποθέτονται νὰ ᾔναι, αἱ πρὸς ἀλλήλους ἐπιστολαὶ τῶν πραγματουτῶν. Ἰσως ἦτον κάλλιον νὰ λεγεται Ἑπιστολικὴ κοινωνολογία

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων. Σὲ προσμένω εἰς τὴν γαμήλιον· περὶ τῆς ὁποίας γελῶ ἀπὸ τοῦ νῦν, συλλογιζόμενος τὴν ἀμηχανίαν σου. μέλλεις τάχα νὰ μὲ ἀναγγεῖλῃς ὅτι Ἰπανδρεύθης; Πῶς ἔχεις νὰ κάμῃς, διὰ νὰ ἀποφύγῃς τὴν βάρβαρον ταύτην ἀντίφασιν; ἢ ἔχεις νὰ δικαιολογηθῇς μὲ τὸ ὅτι καὶ οὗτοι λέγουν περὶ τοῦ ἀνδρὸς Il s' est marié Βάρβαρον εἶναι καὶ τὸ Ἰταλικὸν Ἑγυναικώθη Amogliarsi, ἀλλ' ὅμως δὲν εἶναι καὶ ἀντιφραστικόν.

. ἔρρωσο!

28.

ἐκ Παρισίων, 15 Ἰουλίου, 1805.

Φίλε μου Ἀλέξανδρε, τρεῖς ἐβάλλθην ν' ἀποκριθῶ εἰς τέσσαρας ἐπιστολάς σου (22 Μαΐου, 1, 16 καὶ 19 Ἰουνίου) καὶ τρεῖς ἀπεκόπην ἀπὸ τρισμύρια κωλύματα.

Θέλουσιν ἐμβῆ, τὸ θέλεις ὑποτακτικόν, ἢ τοῦλάχιστον τὸ ὑποπτεύεσαι τοιοῦτον. Δὲν εἶναι, φίλε, τοιοῦτον. Εἶναι βάρβαρος ἀποκοπὴ καὶ αὐτὸ, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἀπαρεμφάτων. Τὸ γένος ἤρχισε νὰ σχηματίζῃ τοὺς μέλλοντας μὲ τὸ

σης τὸ à propos, δὲν εἶναι κκκόν, ἀλλὰ νομίζω ὅτι δὲν εἶναι εἰς τὸν τόπον του. Οἱ Γαλάται ἔχουν μίαν λέξιν ἢ φράσιν, ταύτην, διὰ νὰ σημαίνωσι καὶ τὸ Εἰς καιρόν, ἢ Εὐκαιρως, καὶ τὸ Πρέπον· διότι ἀληθῶς αἱ δύο αὗται ἔννοιαι τοῦ Καίριου, καὶ τοῦ Πρέποντος εἶναι συγγενεῖς· Ἀλλ' οἱ ἡμέτεροι διὰ τὸ Πρέπον, σύμφωνον καὶ ἀρμόζον καὶ μὴ ἀπροσδιόνυσον ἔλεγον πρὸς ἔπος· διὰ τὸ γινόμενον μῆτε ταχύτερον, μῆτε βραδύτερον τοῦ δέοντος καιροῦ, ἔλεγον Εἰς ΚΑΛΟΝ, ἢ εἰς ΔΕΟΝ. ὁ Πλάτων, « Εἰς καλὸν ἤκεις ἵνα συνδειπνήσῃς ἡμῖν ». vous venez à propos pour souper avec nous· ἐπειδὴ ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος εὑρηκε τὸν Πλάτωνα δειπνοῦντα, καὶ δὲν ὑπῆγε μῆτε πρὸ τοῦ δεῖπνου, μῆτε μετὰ τὸ δεῖπνον.

Τοῦτο ἔμεινε καὶ εἰς τὴν σημερινὴν ἡμῶν γλῶσσαν (καὶ εἶναι ἐλπίς ὅτι θέλουν τὸ σημειώσῃ οἱ νέοι Λεξικογράφοι Γραικοί)· Ὅταν μὲ λαλῇς περὶ τινος, περὶ τοῦ ὑποίτου ἔχω κ' ἐγὼ νὰ σὲ εἶπω καὶ τι, ἀλλὰ δὲν ἤθελα τὸ εἰπεῖν, ἂν δὲν μ' ἔφερες εἰς μνήμην τὸ ὄνομά· του, σὲ λέγω « Καλὰ μὲ τὸ ἐνθύμισες » ἀπαραλλάκτως ὥς ἤθελεν εἰπεῖν ὁ Πλάτων, « Εἰς καλὸν μὲ ὑπέμνησας » Διὰ τοῦτο φωνάζω ὅτι ἡ καλλιέργεια τῆς κοινῆς γλώσσης συμβάλλει πολὺ εἰς τὴν κατάληψιν τῆς παλαιᾶς. Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον τοῦτο τὸ καλὸν τὸ προξενούμενον ἀπ' αὐτὴν. Ἐὰν τὸ λεξικὸν εἶχε πάντοτε τὰς τοιαύτας παρατηρήσεις καὶ παραθέσεις τῆς παλαιᾶς καὶ νέας γλώσσης, ἤθελεν ἐμπνεύσειν ἐνθουσιασμόν εἰς τοὺς σπουδάζοντας νέους, βλέποντας ὅτι ἐφυλάξαμεν τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ συλλογίζεσθαι, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ ἐκφράζειν τοῦ λογισμοῦ τῶν προγόνων ἡμῶν, ἤθελαν εὐκολύνειν τὴν μάθησιν τῆς παλαιᾶς, καὶ φυλάξειν τὴν νέαν ἀπὸ τὴν μόλυνσιν τῶν ἄλλοτρίων γλωσσῶν.

Μεταχειρίζεσαι τὸ Φανητιῶν ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ fanatique· ἡ ἐτυμολογία ἢ μᾶλλον ἡ ψευδολογία αὕτη εἶναι τοῦ ἀντιφιλοσόφου· ἀλλ' ἔχει λάθος, καθὼς καὶ εἰς ἄλλα πάμπολλα. Τὸ Φανητιάω (τὸ ὅποιον ὁ Σχνεῖδερους συγκαταριθμεῖ

πρὸς τὸν πολιτισμὸν· καὶ πολὺ λυποῦμαι, ὅχι διότι πολιτίζονται, ἀλλὰ φοβούμενος μὴ πολιτισθῶσι προτῆτεροι ἡμῶν· ἢ μᾶς πολιτίσωσιν αὐτοί.

Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα κ' οὐκ ὀνήσιμα.

Τί νὰ εἶπῃ καὶ πῶς νὰ ὀνομάσῃ τις τοὺς κ. . . ; αὐτοὶ θέλουν εἶσθαι οἱ αἵτιοι τῆς τοιαύτης κατασχύνης τοῦ γένους, ἐὰν συγχωρήσωσι νὰ φανῇ ὁ Μωαμεθισμὸς φρονιμώτερος τοῦ Χριστιανισμοῦ. Δὲν ἐμπορεῖς νὰ καταλάβῃς πόσον μὲ ταραττεῖ ἡ ἀμιλλα αὕτη τῶν δύο γενῶν, καὶ πόσον μὲ ζαλοσκοτίζει ὁ φόβος μὴ προτρέξωσιν αὐτοὶ τὸ στάδιον. Καὶ μὴ νομίσης μάταιον τὸν φόβον μου τοῦτον. Ἄν καὶ δεισιδαιμονέστεροι καὶ παχύτεροι τὸν νοῦν ἀσυγκρίτως παρ' ἡμᾶς, ἔχουσιν ὁμῶς τοῦτο τὸ προτέρημα· λείπουσιν ἀπ' αὐτοὺς συγγραφεῖς μωρολόγοι καὶ ἂν εὑρεθῇ καὶ κανεῖς, δὲν γίνεται γνωστὸς διὰ τοῦ τύπου. ἡμεῖς εἴμεθα πλουτισμένοι ἀπὸ τοιούτους φλυαροκόπους, τῶν ὁποίων αἱ μωρίαι διαδίδονται καὶ ἀναγινώσκονται εὐκόλα.

29.

ἐκ Παρισίων, 4 Ἰανουαρίου, 1810.

Φίλε Ἀλέξανδρε, ἔτος εὐτυχέστατον μετὰ πολλῶν ἄλλων ἀκολούθων εὐχομαι καὶ εἰς σέ καὶ εἰς τοὺς σούς !

Ὁ εὐτυχέστατος σοφὸς Πασχάλιος ἐμάντευσε πῶς ἔχει νὰ μορφωθῇ καὶ ποῦ νὰ σταθῇ ἡ πάτριός του γλῶσσα, καὶ ἔγραψε τὰς ὀνομαζομένας *Lettres provinciales* εἰς ὕφος τοιοῦτον, ὥστε, ὁπόταν τῶν περισσοτέρων του συγγραμμάτων ἡ γλῶσσα ἀπηρχαιώθῃ, αὐτοῦ μόνου τὸ σύγγραμμα σχεδὸν ἔμεινε κλασσικόν.

Χαίρω ὅτι δὲν ἐνοστιμεύθῃς τοῦ Ἰσπανικοῦ Ὀμήρου τὰ σιχουργήματα. Καὶ τὸ πραγματικὸν καὶ τὸ λεκτικὸν *detes- tables* καὶ ἄξια τῆς ἀκοῆς τοῦ. Π. καὶ Γ. καὶ τῶν τοι-

» (Πρόδρομ. Ἑλλήν. Βιβλ. Αὐτοσχ. Στοχ. σελ. ρλή.) περὶ
 » ἐνὸς τῶν τριῶν προσώπων, ὀνομάζων αὐτὸ, σοφίαν καὶ λό-
 » γον τοῦ θεοῦ, ἀρχηγὸν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας; Ὁ ἀρ-
 » χηγὸς οὗτος, ὁ λόγος οὗτος, δὲν μὲ φαίνεται νὰ ᾔῃναι ἄλλος
 » παρὰ τὸν ἐνανθρωπήσαντα Ἰησοῦν. Ἐκεῖ ἐλάλη μὲ τὸ χρεω-
 » στούμενον σέβας πρὸς τὸν ἀρχηγόν· ἐδῶ, κατὰ σᾶς, βλα-
 » σφημεῖ. Πῶς, νὰ ζῆτε, συμφωνοῦσι ταῦτα; Συμβιβάσατέ
 » τα, καὶ πρῶτον ἐγὼ νὰ καταδικάσω τὸν καταδικαζόμενον
 » ἀπὸ σᾶς. Ἐὰν ὁμῶς δὲν δυνθῆτε, συγχωρήσατέ με νὰ ὀνο-
 » μάζω ἀθέους καὶ ἀθρήσκους, ὅχι τοὺς ὀρθοδοξοῦντας περὶ
 » τῆς θρησκείας, καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς, ἀλλὰ τοὺς ἀναιδεῖς
 » συκοφάντας, τοὺς μὲ πρόσχημα θρησκείας πολεμοῦντας τὴν
 » διδάσκουσαν τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον θρησκείαν. Ἐσεῖς
 » νομίζοντες ὅτι ὁ θεὸς εὐαρεστεῖται εἰς τοιαύτας ὑπὲρ αὐτοῦ
 » συνηγορίας, εἰς τὰς ὁποίας εἰσχωρεῖ ὁ δόλος, ἡ ἀπάτη, ἡ
 » συκοφαντία, τί ἄλλο νομίζετε, πλην ὅτι εἶναι καὶ αὐτὸς
 » ὑποκείμενος εἰς τὰ πάθη σας; Ἀλλὰ τοιοῦτος θεὸς δὲν εἶναι
 » πλέον θεὸς τῶν χριστιανῶν εἶναι Ζεὺς, εἶναι Ἀπόλλων, εἶναι
 » Ἑρμῆς, εἰς βραχυλογίαν, εἶναι θεὸς πλασμένος κατ' εἰκόνα
 » καὶ ὁμοίωσιν ἰδικήν σας ».

Ἄ!, φίλε μου, δὲν μ' ἔμεινε δύναμις νὰ σὲ ἀποκριθῶ περὶ
 τῶν λοιπῶν τῆς ἐπιστολῆς σου. Πρόσμενε λοιπὸν νὰ ἀναλάβω
 τὰς δυνάμεις μου, ἂν τὰς ἀναλάβω.

Εὐχομαι νὰ μὴ χάσης ποτὲ τὰς ἰδικάς σου!

... Μυστήρια. ὅχι μυστήριον. Ἐκ τῶν ὁποίων ὁμῶς
 τινα ἀνακαλύπτει ὁ χρόνος, καὶ ἡ μετὰ προσοχῆς ἀνάγνωσις,
 καὶ τρίτη ἡ μὲ ἄλλας γλώσσας παραβολὴ τῶν αὐτῶν ἐννοιῶν
 καὶ φράσεων, καὶ τετάρτη ἴσως ἡ ἐξέτασις τῆς κυρίας ἐννοίας
 τῶν λέξεων, καὶ ὅχι τῆς μεταφορικῆς.

Παραδείγματος χάριν Πολεμῶ εἶναι *faire la guerre*,
 μάχομαι *se battre*. Βλέπεις ὅτι καὶ εἰς τὸ Γαλλικὸν
 διὰ τοῦ μέσου ἐκφράζεται.

Τὸ Ὅτι μὴ ἀντὶ τοῦ Πλήν εἰς τὴν ἀρχὴν ἐσυντάσσετο μὲ ὀνομαστικὰς ἀρσενικὰς καὶ θηλ. ἢ μὲ ὀνομαστ. καὶ αἰτιατ. οὐδετέρας· καὶ αὕτη ἦταν ἡ ὀρθὴ σύνταξις. « Ὅτι γὰρ » μὴ Ἀθῆναι, ἦν οὐδὲν ἄλλο πόλισμα λόγιμον » Ἡρόδοτ. Α. ρμγ'. Τοῦτο ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ πλὴν Ἀθηνῶν, ἢ παρὰ τὰς Ἀθήνας, ἡ ἀνάλυσίς του εἶναι, ὅτι μὴ. ἄγουν δὲν ἦτο λόγιμον, ὅτι δὲν ἦτον Ἀθῆναι.

Λουκιανός, T. VIII σ. 250. « Οὔτε προσιεμένη ὅτι μὴ σε » ἔπρεπε νὰ ἦσαι Σὺ· διὰ νὰ ἀναλυθῇ μήτε δεχομένη ὅτι δὲν εἶναι σὺ.

..... « Οὔτω πονηρῷ συμπέπλεξαι δαίμονι »

Αὐτὸς εἶναι φίλε μου, αὐτόχρομα ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν ἐκείνων, ὅσοι δὲν ἔμαθαν ποτὲ, μήτε θέλουν μάθειν, ὅτι « Παλαμήδης εὔρε γράμματα οὐχ ὑπὲρ τοῦ γράφειν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τοῦ γινώσκειν ἃ δεῖ μὴ γράφειν », ὡς ἔλεγεν ὁ ἀγγινοῦστατος Ἀπολλώνιος (παρὰ Φίλοστρ. βιβ. Δ. κεφ. 33.)

Λανθάνεσαι, φίλε μου, μεγάλως ἂν φαντασθῇς, ὅτι εἶσαι καλὸς νὰ νικήσῃς τοιοῦτον ἄγροικον καὶ κακότροπον ἀνθρωπίσκον. Δύο χιλιάδας στηλιτεύσεις τῆς ἀμαθίας του ἂν γράψῃς, μὴν ἀμφιβάλλῃς ὅτι δύο χιλιάδας ἀντιρρήσεις ἔχει νὰ γράψῃ. Καὶ τοῦτο βλέπεις ὅτι τέλος δὲν ἔχει. Τί προσμένεις ἀπὸ ἀνδράριον, ὅστις ἐπαγγέλλεται νὰ μᾶς δείξῃ τὸν Παραλληλισμὸν τῆς γλώσσης εἰς διαφόρους βαθμοὺς καὶ ἐποχὰς, ἔπειτα πηδᾷ ἀπὸ τὸν Θουκυδίδην εἰς τὸν Εὐτρόπιον, τοὺς ὁποίους χωρίζουν 800 σχεδὸν ἔτη, καὶ ἀπὸ τοῦτον εἰς τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν, τῶν ὁποίων ἡ διάστασις εἶναι ὑπὲρ τὰ χίλια ἔτη, ὡς νὰ ἦσαν οἱ μεταξὺ βαθμοὶ τῆς θαυμαστῆς του κλίμακος ὅλοι συντριμμένοι. Ὅχι! φίλε μου, δὲν εἶσαι σὺ ἐπιτήδειος ἀνταγωνιστὴς τοῦ Δ. Ὁ Δ. εἶναι ἀκαταμάχητος.

Ἀφῆκα εἰς τὸν ἔσχατον τόπον τῆς ἐπιστολῆς τὴν εἰς τὸ ζήτημα τῶν χριστῶν Ρ. καὶ Π. ἀπόκρισιν. Δὲν θαυμάζω, φίλε, αὐτοὺς, ὅσον σέ. Ἡ μὲν ἐσυμφωνήσατε καὶ οἱ τρεῖς με σκοπὸν νὰ δοκιμάσετε, ἐὰν τὸ γῆρας μοῦ ἐξενεύρισε παντά-
 πασι τὸν ἐγκέφαλον; « Ἔστι γὰρ καὶ διανοίας, ὥσπερ καὶ σώματος γῆρας ». Καὶ ἂν δὲν τὸ ἔλεγεν ὁ Ἀριστοτέλης, ἱκα-
 νὴ εἶναι ἡ πείρα νὰ τὸ διδάξῃ τοὺς δυστυχεῖς γέροντας. Μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἐκατέβην ἀκόμην εἰς βαθμὸν τοσαύτης μωρίας. Ἐὰν ἔχωσιν 500 φράγκα νὰ ἐξοδεύσωσι, συμβούλευσέ τους, φίλε, ἀσπασάμενος ἐκ μέρους μου, νὰ τὰς δώσωσιν εἰς κανένα σπουδάζοντα Γραικὸν πέννητα· καὶ ἡ τοιαύτη γενναία χορηγία θέλει εἶσθαι πολλῶν εἰκόνων, καὶ πολλῶν εἰδώλων ἀντάξιος. Εὐτύχει!

Οἱ τοιοῦτοι φίλοι δὲν στοχάζονται, ὅτι ἂν ὀρθοδοποδῇ τὸ γένος, ὡς εἶναι ἐλπίς, μετὰ ἑκατὸν, ἴσως καὶ ὀλιγοτέρους χρόνους, ἡμεῖς ὅλοι ὅσοι ζῶμεν (χωρὶς νὰ ἐξαιρέσης καὶ αὐτὸν τὸν Πάντεχνον καὶ Πανεπιστήμονα) θέλομεν εἶσθαι ἀκλε-
 εῖς καὶ ἀνώνυμοι.

Οἱ Λατίνοι λέγουσιν, ὡς γνώμην τῶν Ἑλλήνων Γραμμα-
 τικῶν, ὅτι ὠνομάσθησαν αἱ προθέσεις ἀσήμαντοι, διὰ τὸ πο-
 λυσήματον αὐτῶν. ἔχουσιν ὅμως ἀμυδράν τινα, καὶ πρω-
 τίστην σημασίαν, τὴν αὐτὴν μὲ τὰ ἐξ αὐτῶν παραγόμενα ἐπιρ-
 ρήματα. Ἐν (ἐνδον-ἐντὸς) Ἐκ ἢ Ἐξ (ἐκτὸς-ἐξω) Ἀνά-[ἄνω]
 Κατὰ [κάτω] Πρὸς (πρόσω) Εἰς ἢ Ἐς (εἰσω, ἔσω) Τὰ Ἀσφού-
 ρια, εἶναι βέβαια τὸ Safranum, ἢ Safran batard, ἢ Cartane
 τῶν Εὐρωπαϊῶν. ἄλλ' εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ τὸν Κνῆκον τῶν Ἑλ-
 λήνων; Τὴν Ἀκτὴν ὀνομάζουσιν οἱ Λατίνοι Sambucus.
 Il ne faut point caresser les sots; ce serait le moyen de les
 rendre tont-à-fait-imbécilles.

Τῆς μεθόδου τῆς διδασκαλίας τῆς Γραμματικῆς ἡ θεωρία
 εἶναι πρᾶγμα νέον, μὴδ' ἦτον δυνατὸν νὰ διορθωθῇ, ἂν δὲν ἐδι-
 ορθόνετο πρῶτον ἡ φιλοσοφία, ἥγουν ἂν δὲν ἐγίνετο ἀντ' αἰ-

τὸ καὶ τοῦ κέρδους ἢ ἐλπίς δὲν κ. τ. λ. « Δὲν εἶναι ὅμως μεταφραστῆς, οὔτε ἄξιος φόβου » ἐδῶ ἐξανάγκης ἐχρειάζετο τὸ οὐδὲ, διὰ τὸ προηγούμενον Δὲν. Τοὺς κανόνας τούτους, οἱ ὅποιοι εἶναι τῆς παλαιᾶς γλώσσης, ἐπειδὴ προξενοῦν εὐκρίνειαν τῶν ἰδεῶν, χωρὶς κανένα μακαρονισμόν, πρέπει νὰ τοὺς φυλάζωμεν, καὶ ἂν ᾖ τὸς τρόπος νὰ τοὺς νομοθετήσωμεν, Τοὺς παρέβην ἐγὼ πολλάκις, καὶ δὲν εἶναι παράδοξον, ἐπειδὴ εὐρίσκεται ἡ παράδοξις καὶ εἰς τοὺς Ἑλληνικοὺς συγγραφεῖς, ἀλλὰ τὸ περισσότερον ὅμως εἰς τοῦ παρακμάζοντος Ἑλληνισμοῦ τοὺς συγγραφεῖς. Ἀπὸ ἑκατὸν τοιαῦτα σφάλματα εἰς τοὺς δοκίμους πιθανὸν ὅτι τὰ 99 εἶναι τῶν ἀντιγραφῶν. Εἰς τὸ ἐξῆς ἐλπίζω νὰ γένω προσεκτικώτερος.

30.

ἐκ Παρισίων, 9 Ἀπριλίου, 1813.

Καὶ πῶς νὰ μὴ σὲ ἀγαπῶ τὸν πάσης ἀγάπης καὶ τιμῆς ἄξιον! τόσον εἶναι πλειότερα ἢ πρὸς σέ μου ἀγάπη, ὅσον κατὰ δυστυχίαν, εἶναι ἀκόμη εἰς τὸ γένος ὀλιγώτατος τῶν ὁμοίων σου ὁ ἀριθμὸς (Καὶ πρόσεχε μὴν ὑπερηφανευθῆς διὰ τοῦτον μου τὸν ἔπαινον· ὅτι τότε θέλω παύσειν νὰ σὲ ἀγαπῶ) Ὅταν οἱ τοιοῦτοι πλεονάσωσιν, ὑπόφερε τότε χωρὶς ζηλοτυπίαν ν' ἀγαπῶ κ' ἐκείνους ὡς καὶ σέ.

Ἐκαμες φρόνιμα ἐμβαίνων εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ γάμου, φρονιμώτερον, ὅτι συνεζεύχθης καὶ μὲ ὁμογενῆ, καὶ φρονιμώτατα, ὅτι καὶ ὁμοπάτριον, καὶ ἐκλεγμένην ἀπὸ τοὺς γονεῖς σου. Ὅλα ταῦτα εἶναι ἀγάπης καὶ τιμῆς ἄξια. Ἐὰν δὲ καὶ τὰ ἐλπιζόμενα τέκνα σου ἀναθρέψῃς Ἑλληνικῶς (καὶ ἡ λέξις αὐτῇ μόνῃ τὰ περιέχει ὅλα), τότε πλέον, ἂν εὐρίσκωμαι ἀκόμη εἰς τὸν κόσμον, δὲν ἐξεύρω πλέον τί ἔχω νὰ κάμω, ἢ μᾶλλον μὴδὲ πρέπει νὰ φροντίζω τί θέλω κάμειν, ἐπειδὴ σὲ ἀγαπῶ, ὅχι μόνον διὰ τὴν φρόνιμόν σου διαγωγὴν παροῦσαν,

μὲ ἐλπίδα ὅτι εἰς τὸ γῆράς μου θέλω καὶ εὐρεῖν ὀλίγην ἀναψυχὴν, καὶ ἔγεινεν ὅλον τὸ ἐναντίον· ὅσον αἱ δυνάμεις μου ὀλιγοστεύουν, καὶ καταλύονται μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, τόσον αἱ ἀσχολίαι μου πληθύνουσι καὶ γίνονται βαρύτεραι. Καὶ πάλιν καὶ πολλάκις ὑγίαινε ! ὁ σὸς Κοραῆς.

Σὺ, φίλε, μόνος ἔμεινες τῶρα, ὅχι διὰ νὰ μὲ σώσης ἀπὸ τὸν θάνατον, τὸν ὁποῖον προσμένω ὡς λιμένα σωτηρίας, ἀλλὰ νὰ μὲ βοηθήσῃς νὰ φθάσω καὶ εἰς τοῦτον τὸν λιμένα πρὶν συντριφθῇ τὸ πλοῖόν μου ἀπὸ καρμύϊαν τῆς κεφαλῆς ἀποπληξίαν, ἥτις εἶναι τῶν ναυαγίων ὅλων τὸ δεινότατον ναυάγιον, ἐπειδὴ μεταβάλλει καὶ μεταμορφώνει τὸ Λογικὸν ζῶον εἰς κτῆνος.

Δὲν μ' ἔμεινε δύναμις νὰ γράψω πλείότερα, ἀλλ' ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος δὲν θέλω νὰ παραδράμω ἐν ἄλλο διαβολικὸν ἐπινόημα τῶν ἐχθρῶν. Ἡ κακία των, φίλε μου, ἔφθασεν ἕως νὰ μὲ πέμπωσι καὶ γράμματα ἀνώνυμα, διαβάλλοντες μὲ πρὸς σχημα φιλίας, ὡς ἐχθροὺς καὶ κατηγοροὺς μου, ἀνθρώπους τοὺς ὁποίους ἕως τῶρα ἔκρινα φίλους μου, καὶ εὐεργέτησα μὲ λόγον (μὴ δυνάμενος μὲ ἔργον). Εἷς ἐκ τούτων εἶναι σπουδαστὴς ὁμογενὴς πτωχίστατος, ὅστις διὰ τὸν ἔρωτα τῶν Μουσῶν ὑποφέρει νὰ ζῇ μὲ τὸν ἄερα. Τούτου ἡ διαγωγὴ μ' ἐφάνη τόσον Κλεανθικὴ, ὥστε μὴ δυνάμενος ἐγὼ νὰ τὸν βοηθήσω, τὸν ἐσύστησα θερμῶς εἰς τὸν Ἀποκρισιάριον τῆς Πόρτας κύριον Μάνον, ὅστις μέρος διὰ χάριν μου, καὶ τὸ πλεόν ἀπὸ καλὴν τῆς ψυχῆς του διάθεσιν, καὶ χρηματικῶς πολλάκις τὸν βοηθεῖ, καὶ εἰς τὴν τράπεζάν του συχνὰ τὸν καλεῖ. Βλέποντες οἱ καλοὶ ἄνθρωποι προσκολλημένον τὸν σπουδαστὴν εἰς ἐμὲ διὰ τὸ μικρόν μου πρὸς αὐτὸν ὑποῦργημα, μὲ γράφουν ἀνωνύμως μεταχειρισθέντες χεῖρα ἀπαιδεύτου παντάπασιν τῆς ὀρθογραφίας, παριστάνοντες, ὡς φίλοι μου δηλαδὴ καὶ φροντισταὶ τῆς τιμῆς μου, τὸν σπουδαστὴν ἀκατάσχετον καταλαλητὴν μου καὶ κατήγορον, καὶ θαυμάζοντες (φιλικῶς οἱ ἐχθιστοί!) πῶς καταδέχομαι νὰ συγχωρῶ τὴν εἴσοδον τοῦ

Κυδωνίαις, 3 Αὐγούστου, 1814.

Οἱ προεστῶτες τῆς πόλεως καὶ ἑφοροὶ τῆς σχολῆς

X. Ἀθανάσιος X. Γεωργίου,

X. Παρασκευᾶς Σαλτέλης

Γεωργάκης τοῦ Οἰκονομέλη

Ἀποστόλης X. Παρασκευᾶ

Πρὸς τὸν σοφὸν Κοραῖν,

Εὐεργέτα τῆς Ἑλλάδος,

Καὶ παρ' ἄλλων ἀκούοντες, καὶ εἰς βιβλία ἀναγινώσκοντες, καὶ διὰ τῆς πείρας τελευταῖον μαθόντες, πόσα καὶ ποῖα εἶναι τὰ καλὰ τῆς παιδείας, δὲν ἐλλείψαμεν ποτὲ ἀπὸ τοῦ νὰ φροντίσωμεν ὅσον εἶναι δυνατόν, διὰ τὰ πρὸς τὴν κτῆσιν αὐτῆς ἐπιτήδεια μέσα. Ὁ πρὸς τὴν παιδεῖαν πόθος ἡμῶν, καὶ μάλιστα ἀφοῦ ἀνέγνωμεν τὰς διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ γένους ἡμῶν διδομένας συμβουλὰς σου, ἠϋξήθη τοσοῦτον, ὥστε, ἂν καὶ ἡ δύναμις ἡμῶν, ὡς πρὸς αὐτὸν παραβαλλομένη εἶναι σμικροτάτη, δὲν ὀκνοῦμεν ὅμως νὰ συνεισφέρωμεν καὶ τὸ παραμικρὸν εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος καταβαλλόμενον κοινὸν ἔρανον, ἀλλ' οὐδὲ φοβούμεθα δι' αὐτὸ κατηγορίας. Ἀποφασίζομεν λοιπὸν καὶ κατὰ τὸ παρὸν νὰ ἐξοδιάσωμεν πέντε χιλιάδας γροσίων διὰ τὰ ἐλλείποντα ἀναγκαϊότερα ὄργανα τοῦ ἡμετέρου Μουσείου. Κατ' ἔτος δὲ τετρακόσια γρόσια διὰ νὰ ἀνακαινίζωμεν κατ' ὀλίγον τὴν βιβλιοθήκην ἡμῶν· μετὰ δὲ ταῦτα, ἂν θεὸς διδῷ, καὶ περισσότερα. Ὅθεν παρακαλοῦμεν θερμῶς καὶ σὲ τὸν φιλογενέστατον καὶ κοινωφελέστατον ἄνδρα, νὰ ἀναλάβῃς καὶ τοῦτον τὸν κόπον διὰ τὸ καλὸν τοῦ γένους, νὰ ἀγοράσῃς δηλ. διὰ τῶν πέντε χιλιάδων γροσίων τὰ ὄργανα καὶ βιβλία, καὶ νὰ τὰ ἐξαποστείλῃς πρὸς ἡμᾶς· διὰ δὲ τὰ

σὲ χρέος μου. Διότι ὅσαι δυστυχίαι ἤλθαν εἰς τὴν κεφαλὴν μου, καὶ ὅσαι περιστάσεις δεῖναι μὲ περιεκύκλωσαν ἦσαν τοσαῦται καὶ τοιαῦται, ὥστ' ἔπρεπε νὰ τὰς ἀποσιωπήσω, καὶ διὰ νὰ μὴ πικραίνω τὰ φιλόφθονα σπλάγχνα σου, καὶ νὰ μὴν αὐξάνω τὰς πληγὰς τῆς δυστυχούσης πατρίδος. Καὶ ἔπειτα δὲν εὐχαριστοῦμην νὰ φανῶ ἔμπροσθεν τοιοῦτου ἀνδρὸς μὲ χεῖρας κενάς. Ὅθεν περιέμενον ἕως νὰ παύσῃ ὁπωσοῦν ἡ τύχη κατατρέχουσά με, καὶ οὕτω νὰ εὐχαριστήσω τὴν ἐπιθυμίαν τῆς καρδίας μου.

Ὅχι μόνον εἰς ταύτην τὴν ζωὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ἄδην θέλω ἐνθυμεῖσθαι τὰς μετὰ σοῦ συναναστροφάς ἐκείνας! Εἶναι τῶν ἀδυνάτων ἀδύνατον, ὅταν πέσῃ λόγος περὶ μαθήσεως, νὰ μὴν ἀναφέρω τὸ ὄνομά σου. Καὶ πῶς ὅχι, ὅταν οἱ Ἕλληνες ὅλοι νέοι καὶ γέροντες χρεωστοῦσι νὰ σὲ ἔχωσι καὶ εἰς τὴν καρδίαν καὶ εἰς τὰ χεῖλη; Κατὰ τὸ παρὸν κατοικῶ ἐν Κυδωνίαις τῆς Ἀσίας, διδάσκων εἰς τὸ ἐν αὐταῖς Γυμνάσιον Φυσικὴν καὶ Μαθηματικὴν. Οἱ ἄρχοντες συμφωνοῦν βλέποντες τοὺς καρποὺς τῆς παιδείας, καὶ αἱ σθανόμενοι τῆς τούτων γλυκύτητος. Ὁ λαὸς ἠνοιξεν ὀλίγον τοὺς ὀφθαλμοὺς· ὅλοι κοινῶς μικροὶ καὶ μεγάλοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἴδωσι τὰ ἑαυτῶν τέκνα πεπαιδευμένα. Οἱ διδάσκαλοι, ὅσον τὸ δυνατόν, οἰκονομοῦσι τὴν ἀναγεννωμένην ταύτην ῥοπὴν, καὶ οὕτω προέρχονται ἐξ αὐτῆς ὅχι μικρὰ καλὰ. Τὸ γυμνάσιον, ἂν καὶ ἔχῃ ἱκανὰ βιβλία ἑτερόγλωσσα, ὥς τὰ πρακτικὰ διαφόρων Ἀκαδημιῶν, τὰ συγγράμματα πολλῶν περιφήμων Φυσικῶν, καὶ Μαθηματικῶν, στερεῖται ὅμως διόλου Ἑλληνικῶν βιβλίων καὶ ὀργάνων πειραματικῶν. ἔχει ναὶ τὴν Ἀεραντλίαν, καὶ τὸ Ἡλεκτρεῖον, ἀλλ' αὐταὶ αἱ δύο μηχαναὶ δὲν ἐξαρκοῦσι διὰ τὸ μάθημα τῆς Πειραματικῆς Φυσικῆς. Ὅθεν καὶ οἱ ἔφοροι τοῦ Γυμνασίου διὰ τῶν συμβουλῶν σου παρακινηθέντες ἀπεφάσισαν νὰ ἐξο-
διάζωσι κατ' ἔτος τετρακόσια γρόσια διὰ μόνον τὰ συγγράμματα τῶν ἀθανάτων ἐκείνων συγγραφέων, σκοπὸν ἔχοντες

τὴν ὁποίαν καὶ μόνον εὕρισκον παρηγορίαν εἰς τὰς θλίψεις μου. Εἴθε ἡ εὐχή σου καὶ ἡ εὐχή τῆς πατρίδος νὰ κάμωσι πραγματικὰς τὰς τοιαύτας ἐλπίδας μου. Ὄταν ἐπέστρεψα, μόλις ἐδύνατο νὰ ἀναγνώσῃ· τώρα γράφει καλὰ εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν, καὶ μεταφράζει ὅχι τόσον κακὰ ἀπὸ τὸ Γαλλικόν. Παρακαλῶ λοιπὸν νὰ ἐπιμεληθῇς διὰ τὸ βιβλιάριον περὶ τοῦ ὁποίου σὲ γράφει. Γράφω ὡς εἰς πατέρα κοινόν, καὶ διὰ τοῦτο ἂν καὶ σὲ ἐνοχλῶ τοσοῦτον, δὲν φοβοῦμαι νὰ ἀδημονήσῃς κατ' ἐμοῦ.

Ἰγιαίνοις ὁ Ἰατρός τῆς ἀσθενούσης Ἑλλάδος! Ἰγιαίνοις ὁ θεραπευτὴς τῶν πληγῶν αὐτῆς! (α)

33.

Ἐκ Παρισίων, 16 Μαΐου, 1816.

Φίλιππε Βάμβα,

Δὲν ἀμφιβάλλω, φίλε, ὅτι οἱ συμπατριῶται μας, ὡς ἔδωκαν πολλῶν καλῶν ἄλλα παραδείγματα εἰς τοὺς Ἕλληνας, οὕτω θέλουν προθυμηθῇν, βοηθούμενοι ἀπὸ τὰς χρηστὰς διδασκαλίας σου, καὶ τοῦ χρηστοῦ βίου σου τὸ παράδειγμα, νὰ καταστήσωσι τὰ τέκνα των παράδειγμα χρηστοθείας εἰς ὅλην τὴν Ἑλληνικὴν νεολαίαν.

Σὲ μακαρίζω καὶ σὲ καὶ τοὺς συνεργάτας σου (τοὺς ὁποίους ἀσπάζομαι) διὰ τὸ χρυσοῦν σας ἐπάγγελμα. Βαρὺ καὶ δύσκολον εἶναι βέβαια· ἀλλὰ μὴν ἀποκάμετε συλλογιζόμενοι μόνον τὸ βάρος καὶ τὰς δυσκολίας του. Στρέψατε καὶ τὸ ἄλλο μέρος, τὸ χρυσοκέντητον μὲ τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς πατρίδος. Καὶ ἂν αὐτὴ σᾶς λείψῃ (τὸ ὁποῖον εἶναι ἀδύνατον) ἡ εὐγενικὴ σας ψυχὴ θέλει εὐρῆν τὴν ἀμοιβὴν εἰς τὴν εὐφρόσυνον ταύτην

(α) Τῶν δύο τούτων ἐπιστολῶν (ἀρ. 31.—32). τὴν ἀπάντησιν ἀπὸ τὸν Κοραῆν εὕρισκει ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸ πρῶτον Ἀπάνθισμα, σελ 69—71

τοῦ τὰ βιβλία, πρὶν διαδοθῶσιν, νὰ συνάξῃς τοὺς μαθητὰς, παρόντων τοῦ Ἀρχιερέως καὶ τῶν Ἐπιτρόπων, καὶ νὰ τὴν ἀναγνώσῃς, ὥστε νὰ τὴν ἀκούσωσιν ἀπὸ σοῦ πρῶτον τὸ στόμα.

.....

Εἰς τὰ Προλεγόμενα τοῦ Μ. Ἀβρηλίου ἐλησμόνησα, ἡ ἀληθέστερον, οὔτε δύναμιν, οὔτε καιρὸν εἶχα νὰ σημειώσω τὸ ὅποῖον ἔδωκεν ὄνομα καινὸν πρῶτος ὁ Μάρκος εἰς τὴν Ἠθικὴν, τὸ Βιωτικὴν (Ζ. 61). Τοῦτο εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ εὐτυχῇ ἐκεῖνα ὀνόματα, τὰ ὅποια δὲν γεννῶνται, πλὴν εἰς τὰς ὁμοίας τοῦ Μάρκου κεφαλᾶς, καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου δύναται τις νὰ σύρῃ, καὶ νὰ παραδώσῃ, εἰς τοὺς γονεῖς μάλιστα, πορίσματα ἀξιόλογα. Ὄνόμασεν ἀπλῶς Βιωτικὴν τὴν ἐπιστήμην ἢ τέχνην τοῦ βιοῦν, ὡς ὀνομάζονται αἱ ἄλλαι ἐπιστῆμαι, ἢ τέχναι, Φυσικὴ, Χημικὴ, Ἰατρικὴ, Ζωγραφικὴ, Ἀρχιτεκτονικὴ, κ. τ. λ. Ἄρα διδακτὴ εἶναι καὶ ἡ Βιωτικὴ, ὡς αἱ λοιπαί, τοῦτο μόνον ἀπ' ἐκεῖνας διαφέρουσα, ὅτι, καθὼς τὰς ὑπερβάλλει ὅλας κατὰ τὴν ἀξίαν, οὕτω καὶ ἡ διδαχὴ τῆς εἶναι μακροτέρα καὶ χρεῖαν ἔχουσα ν' ἀρχίσῃ νηπιόθεν. Τὸ κακὸν εἶναι, ὅτι τῶν μὲν ἄλλων εὐρίσκονται διδάσκαλοι καὶ πολλοὶ καὶ καλοὶ. Ταύτης δὲ τῆς μακαρίας Βιωτικῆς οἱ πρῶτοι διδάσκαλοι, οἱ ὅποιοι φυσικὰ ἔπρεπε νὰ ᾔναι οἱ γονεῖς, εἶναι κατὰ δυστυχίαν οἱ πλειότεροι παντάπασιν ἄπειροι Βιωτικῆς.

Τίς λοιπὸν θεραπεία τοιούτου καὶ τοσούτου ἀτυχήματος; Ὅσοι εὐτύχησαν νὰ ἔχωσιν εἰς τὰς πόλεις των Προφέσσορα τῆς Ἠθικῆς, νὰ συχνάζωσι τὰ μαθήματα τῆς Βιωτικῆς, καὶ νὰ χειραγωγῶνται καὶ ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν ἰδίων τέκνων.

Ἐλησμόνησα νὰ σημειώσω μὲ ἀστερίσκον εἰς τὸν Πίνακα τὴν λέξιν Βιωτικὴ, ὡς λείπουσαν ἀκόμη ἀπὸ τὰ Λεξικά.

Ὁ Κατινάκης σὲ προσκυνεῖ Ἰγίαινε, φίλτατε Βάμβα!

νικὴν αἰδῶ, χρῶμα τῆς ἀρετῆς; τὸ ὁποῖον μὲ ἀρέσκει πολυ.
 Εἴθε νὰ μὴ τὸ ἐξαλείψῃ, μηδὲ νὰ τὸ ἀποπλύνῃ τὸ νερὸν τοῦ
 Συκουάνα. Διὰ τὸν φόβον τῆς ἀποπλύσεως, ἀπεφάσισα νὰ τὸν
 συγκατοικήσω μ' ἐμέ, ἂν καὶ μὲ ὀλίγην στενοχωρίαν μου. Ἀλ-
 λά τοῦτο δὲν ἀρκεῖ. Πρέπει, φίλε μου, ὅταν τὸν γράφῃς, νὰ
 τὸν συμβουλεύῃς πάντοτε νὰ προσέχῃ ἀπὸ τὴν ζύμην τῶν
 Ἐπικουρείων. Ὁ Carlo D'Istria μ' εἶπε πολλάκις, ὅτι προτιμᾷ
 διὰ τοὺς νέους μας τὴν Γερμανίαν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν. Κ' ἐγὼ
 μὲ τὴν γνώμην του εἶμαι, ὅτι ὀλιγώτερον κίνδυνον τρέχουσιν
 οἱ ἐκεῖ διατρίβοντες παρὰ τοὺς ἐδῶ περὶ τῶν ἡθῶν. Ἀλλὰ
 φοβοῦμαι τὸ σχολαστικὸν τῶν Γερμανῶν, καὶ τὴν ὁποίαν ἔ-
 χουσιν κλίσιν εἰς τὸν Νεοπλατωνισμόν, ἥγουν δύο σκοπέλους
 εἰς τοὺς ὁποίους ἐναυάγησεν ἡ δόξα τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐκιν-
 δύνευσεν νὰ ναυαγήσῃ καὶ αὐτὴ ἡ Θρησκεία. Ἄς μείνῃ λοιπὸν
 κατὰ τὸ παρὸν ὁ νέος εἰς τοὺς Ἀθηνοπαρισίους, καὶ ἄς συγ-
 κατοικῇ μ' ἐμέ τὸν φιλαθήναιον, καὶ ἐλπίζω ὅτι δὲν θέλει
 μιμηθῆν οὔτε τοῦ Ἀριστίππου τὸ φιλήδονον, οὔτε τοῦ Διο-
 γένους τὸν κυνισμόν, ἀλλὰ τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Ζήνωνος
 τὴν διαγωγὴν.

Σὲ ἔγραψα νομίζω ὅτι ἔχομεν καὶ κυνικοὺς φιλοσόφους Γραι-
 κούς. Ὁ Εὐάγγελος φέρει πώγωνα καὶ πώγωνα βαθύν· τώρα
 ἀκούω ὅτι ἐγύμνωσε καὶ τοὺς πόδας. Courage mes enfants !
 Ἄλλο δὲν μένει παρὰ ἡ κ. μ. διὰ νὰ συμπληρωθῇ καὶ ἀπαρ-
 τισθῇ τῆς ἀναιδείας τὸ ἄγαλμα.

.

Περὶ τῆς προθυμίας τοῦ νέου, ἔχει χρεῖαν χαλινοῦ μᾶλλον
 παρὰ κέντρον, καὶ τόσον πλέον ὅσον καὶ ἡ σωματικὴ του ὑ-
 γεία εἶναι ἐπισηφελῆς (delicate). Συμβούλευσέτον λοιπὸν τὸ
 μηδὲν ἄγαν.

. . . Ἐπρομήθευσα ἔτι καὶ τοῦ μακαρίτου Chenier τοῦ Τρα-
 γωδοῦ (ὅστις μετέφρασε καὶ τραγωδίας τινὰς τοῦ Σοφοκλέους,
 ἀνεκδότους ἀκόμη, ἴσως κατὰ δυστυχίαν καὶ χαμένας) τὰ ὁ-

σίλειος. Ἡ ἀπατῶμαι πολὺ, ἢ θέλει συνεργήσῃν (ἐλπίζω) ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εἰς τὸ νὰ ἐλαττώσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν γοήτων ἱατρῶν, οἱ ὅποιοι θερίζουσι τὴν Ἑλλάδα ἴσα μὲ τὴν σκορδούλαν. Ὁ δεύτερος τόμος τοῦ Στράβωνος, εἰκάζω, θέλει τελειωθῇ μετὰ 3 μῆνας. Πρὸς τὸ τέλος τοῦ παρόντος ἔτους τελειώνω καὶ τὸν τύπον τοῦ χρυσοῦ συγγράμματος τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου, διὰ νὰ τὸ μεταχειρίζεσθαι εἰς τὴν παράδοσιν τῆς Ἡθικῆς.

. Ἐπειτα ἔδωκα μὲ βραχυλογίαν εἰς τὰ Προλεγόμενα τοῦ Μάρκου καὶ τὸ κλειδίον τῆς ἐξηγήσεως, ἡ ὁποία στηρίζεται εἰς τοῦτον μόνον τὸν Στωϊκὸν ὁρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, Ζῶον κοινωνικόν.

Πρὸ τῶν Προλεγομένων ἔταξα Προσφωνητικὴν Ἐπιστολὴν Πρὸς τὰ Χῖα Μειράκια, ὅτι ἀπὸ σᾶς πρώτους ἐλπίζω νὰ ἐξαλειφθῇ ἡ μολύνουσα τὸ ταλαίπωρον ἡμῶν γένος Ἀδικία, καὶ νὰ βαλθῇ ἡ βαθεῖα τῆς Δικαιοσύνης βαφὴ, ὡς τὴν ὀνομάζει ὁ αἰίδιμος Μάρκος. Ἐπεθύμουν, φίλε, νὰ προξενήσῃ πλειοτέραν ἐντύπωσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μειρακίων σας ἡ ἐπιστολὴ μου. Ἀλλ' ἔτιωσ κρίνωσι τοῦτο Τσαρλατανίαν. Ἀλλὰ σὺ Βάμβα μου γνωρίζεις καλῶτατα, ὅτι Πάτταλος Παττάλω ἐκκρούεται. Πάθη ἀπὸ τὴν ταλαίπωρόν μας ψυχὴν δὲν ἐκριζόνονται παρὰ μὲ ἄλλα πάθη. Ἀδύνατον εἶναι νὰ μαντεύσῃς, πόσον εἶναι τὴν ὥραν ταύτην ἡ ψυχὴ μου φουσκωμένη ἀπὸ ἀγανάκτησιν περὶ τῆς κατεχούσης ἡμᾶς Ἀδικίας καὶ Ἀνομίας!

Ἐφύλλομέτρησα ἐν παρόδῳ τοὺς Λαγκαστρικοὺς Πίνακας, καὶ βλέπω εἰς αὐτοὺς καὶ ῥητὰ τῆς Γραφῆς. Τὸ τῆς Γραφῆς καλόν· ἀλλ' ἡ ἐκλογὴ μ' ἐφάνη ἄκριτος. Ἐπειδὴ ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ τὰ μεταγλωττίσετε καὶ τυπώσετε, ἐκάμνετε καλὰ, νομίζω, νὰ ἀφήσετε ὅλα τὰ Ἱστορικά, καὶ εἰς τόπον αὐτῶν νὰ βάλετε ἠθικά ἀπὸ τὰς Παροιμίας τοῦ Σολομῶντος, ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς τοῦ Παύλου κ. τ. λ. Ἀπὸ τὰ Ἱστορικά ἀρκεῖ

τρέφῃ τοὺς Ἕλληνας, τὸν ἀσωτευτόμεν εἰς τοὺς τυπογράφους, εἰς τοὺς στοιχωτάς, εἰς τοὺς χαρτοποιοὺς, εἰς τοὺς ὥρολογοποιοὺς, εἰς τοὺς ζωγράφους καὶ παντὸς εἶδους τεχνίτας τῶν Εὐρωπαίων. χαίρω περὶ τῆς οἰκοδομῆς τῆς βιβλιοθήκης. Σᾶς χρειάζεται ὅμως καὶ τόπος εὐρύχωρος διὰ τὴν Λαγκαστρινὴν μέθοδον. Τὴν δαπάνην ὅμως ταύτην εὐκολον εἶναι νὰ κερδίσετε δι' ἄλλο τι ὠφέλιμον.

Δὲν μὲ γράφεις τὸν ἀριθμὸν τῶν μαθητῶν σας. Εἶναι πολλοὶ; Καὶ ἀπ' αὐτοὺς πόσοι Χῆοι, καὶ πόσοι ξένοι; Μεταξὺ τῶν Χίων εἶναι καὶ μαθηταὶ ἀπὸ τοὺς Δυτικούς χριστιανούς; Ἦθελες κάμειν, φίλε μου, πρᾶγμα ἅγιον νὰ τοὺς ἐξημερώσῃς νὰ στέλλωσι καὶ αὐτοὶ τὰ τέκνα των εἰς τὴν Σχολὴν σας. Δὲν λέγω νὰ τοὺς κάμῃς Ἀνατολικούς, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἔργον ἰδικόν σου· ἀλλὰ νὰ καθάρῃς τὰ κρανία των ἀπὸ τὰς Καποκινικὰς προλήψεις, νὰ καταλάβωσιν αὐτοὶ, ὅτι ἡ ἐτεροδοξία δὲ τοὺς ἀφαίρεσε τὸ νὰ ᾔναι Ἕλληνες ὡς ἡμεῖς.

Ἐπεθύμουν ἀκόμη νὰ μάθω καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων τῆς πόλεως καὶ τῶν χωρίων.

.....

Διὰ νὰ διεγείρω τὸν ἔρωτα τῆς ἠθικῆς εἰς τοὺς ἡμετέρους, χωρὶς τῆς ὁποίας πολιτισμὸς ἐθνῶν δὲν κατορθοῦται, ἐπενόησα τὴν πρὸς τὰ μεираκιά μας ἐπιστολήν. Εἶθε νὰ γένη Παράθηγμα ἁψικάρδιον, ὡς λέγει ὁ ἐραστής τῆς ἀρετῆς Μάρκος. Τοῦτο τὸ Παράθηγμα εἰς ἐννέα ἢ δέκα, τὰς πρὸ ἐμοῦ ἐκδόσεις ἦτο παράπηγμα. Δὲν ἐξεύρω, ἂν ἡ διορθωσίς μου εἶναι εὐτυχής. Εὐρίσκεται Βιβλ. Θ. Κεφ. 3.

Ἐπανέρχομαι πάλιν εἰς τὸν τύπον, μήπως παραθῇξω τὰς εὐγενικὰς ψυχὰς τῶν συμπατριωτῶν μας. Γνωστὸν εἶναι εἰς αὐτοὺς ὅτι οἱ Ἄγγλοι ὑπερασπίζονται τὴν Σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν. Τοῦτο ἀντὶ νὰ μὲ εὐφράνῃ, ὡς εὐτύχημα τῆς Ἑλλάδος, μὲ λυπεῖ ὅτι δὲν τὸ ἔκαμαν Ἕλληνες. Ἀλλὰ πόσον ὀδυνηρότερον θέλει θλίψει τὸ γῆρας μου, ἂν ἀκούσω ὅτι ἐσύστησαν

ἔλθῃ αὐτοῦ. Ἐπειδὴ οἱ συμπατριῶται του ἡμέλησαν ἕως τῶρα νὰ τὸν καλέσωσι (ὥς ἔκαμαν καὶ μὲ τὸν Μουστοξύδη) Παρὰ τὴν ἐπιστήμην εἶναι καὶ μὲ ἦθῃ χρηστὰ στολισμένος ὁ νέος.

37.

A Monsieur

Stamati Rodocanachi négociant Grec in Trieste.

Ἐκ Παρισίων, 20 Μαΐου, 1822.

Φίλε συμπατριῶτα,

Μὲ μεγάλην τῆς ψυχῆς μου εὐχαρίστησιν ἔμαθα πρὸ πολυ-
λοῦ ἀπὸ τὸν ἀδελφόν σου, ὅτι ἐσώθητε ἀπὸ τοῦ ἀγρίου λύκου
τὸ στόμα. Ἐμαθα ὡσαύτως πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν τὴν ὁποίαν
μοῦ εὐαγγελίζεσαι ἀπολύτρωσιν τῆς Χίου, καὶ εὐχομαι νὰ
ματαιωθῶσιν οἱ περὶ τῆς μελλούσης τύχης τῶν συμπατριωτῶν
κοινοὶ μας φόβοι! Οὐδ' ἐγὼ δὲν εἶμαι ἥσυχος περὶ αὐτῶν, ἂν
καὶ αἱ ἐλπίδες μου ὑπερβαίνωσι πολὺ τοὺς φόβους μου. Καὶ
πρὸ τῆς ἐπιστολῆς σου ἐφρόντισα νὰ γράψω καὶ κοινὴν ἐγ-
κύκλιον πρὸς τοὺς κατοίκους καὶ τοὺς ἔξω τῆς πατρίδος Χίους,
καὶ ἰδίαν ἄλλην πρὸς τὸν χρηστὸν Βαρβάκην. Τῆς πρὸς τοὺς
Χίους θέλεις λάβει τὸ ἀντίγραφον ἀπὸ τοὺς ἐν Μασσαλίᾳ ἢ
ἀπὸ τοὺς ἐν Δόνδρᾳ· τῆς πρὸς τὸν Βαρβάκην πιθανὸν ὅτι
θέλει σὲ τὸ κοινωνήσῃν ὁ ἐν Διθόρνῳ ἐξαδελφός σου Ζωρζῆς.
Κατὰ τύχην ἔλαβα ταύτας τὰς ἡμέρας ἐπιστολὴν ἀπὸ τῆς
Πορτογαλλικῆς πολιτείας τὸν λειτουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν (*Ministre des affaires étrangères*), τὸν ὁποῖον ἡ γεροντικὴ κακό-
μοιρός μου μνήμη δὲν ἐμπόρεσεν ἀκόμη νὰ μοῦ παραστήσῃ,
μ' ὅλον ὅτι λέγει ὅτι μ' ἐγνώρισεν ἐδῶ πρὸ εἰκοσιπέντε ἐτῶν.
Ἡ ἐπιστολὴ του εἶναι εἰς ἄκρον σκοτεινὴ, καὶ τοῦτο μόνον μοῦ
δίδει νὰ συμπεράνω, κλίσιν φιλάνθρωπον εἰς ἡμᾶς. Ὅθεν τὸν

Μένουν ἀκόμῃ εἰς τὴν κεφαλὴν μου ὅσα ἀρκοῦν νὰ γεμίτω ἄλλας τέσσαρας ἢ πέντε σελίδας, ἀλλὰ δὲν ἔχω δύναμιν νὰ τὰ καταστρώσω. Δὲν μὲ λέγεις, τί σημαίνει ἡ τόσον μακρὰ σιωπὴ τοῦ Βάμβα;

Ἀσπάζομαι τὸν φίλον Ῥώταν. ἄσπασέ μου καὶ τὸν Κ. Π. Μαυρογορδάτην, καὶ παρακάλεσέ τον νὰ μὲ συγχωρήσῃ ὅτι δὲν τὸν ἐφάνέρωσα τὴν ἀπολαβὴν τῶν 1114 φρ. διὰ τὴν κιβωτὸν τὴν περιέχουσιν τὰ Πολιτικά, τὴν ὁποίαν μὲ γράφει ὁ Παντολέων Ἀργέντης, ὅτι τὴν παρέλαβε (τὴν 2 Μαρτίου), κ' ἐπρόσμενε θαλάσσιον εὐκαιρίαν νὰ τὴν κατευθύνῃ αὐτοῦ. Πρὶν τούτων σ' ἔστειλα διὰ τῶν ἀδελφῶν σου Μηχ. καὶ Φρ. ἓν σῶμα τῶν Πολιτικῶν. Ἐφρόντισαν τάχα νὰ σὲ τὸ προφθάσωσι; Ἄσπασε νὰ ζήσης! καὶ τοὺς λοιποὺς αὐτοῦ συμπατριώτας, καὶ ἐκεῖνον (δὲν ἐνθυμοῦμαι τὴν ὥραν ταύτην τ' ὀνομάτου) ὅστις μου ἐζήτηε νὰ τοῦ συνθέσω τροπάρια εἰς ἤχον τοῦ « Εὐαγγελίζου γῇ χαρὰν μεγάλην ». Ζήτησε παρὰ πάντων συγχώρησιν καὶ συγκατάθεσιν διὰ τὸ γῆράς μου, ὡσάκις ἀδυνατῶ νὰ πληρόνω τὰς ἐπιθυμίας των. Ἐβδομήκοντα τέσσαρα ἔτη ἐπέρασαν ἀπὸ τοῦ βαρύνω τὴν γῆν, ἐντρέπομαι ὅτι ζῶ ἀκόμῃ. Εἶθε σεῖς νὰ ζῆτε εὐδαίμονες ὅλοι εἰς τῆς φίλης πατρίδος τὴν γῆν!

Ὁ φίλος Ο. Ο.

Δὲν μὲ λέγεις τίς εἶναι καὶ πόθεν ἐφύτρωσεν εἰς τὴν Χίον ὁ Πριγκιψ Λογοθέτης; Ἀκόμῃ δὲν ἤρχισαμεν, καὶ μᾶς κατεπλάκωσαν πανταχόθεν οἱ Πρ. Τίς τοὺς βαπτίζει μὲ τοιαῦτα ὀνόματα;

38.

Ἐκ Παρισίων, 20 Ὀκτωβρίου, 1823

Φίλοι συμπατριῶται.

Μετὰ πολλὰς παρακλήσεις, ὅσας ἔκαμα καὶ κοινῶς πρὸς

κανέναι καρπὸς ἀπὸ τὴν σωτήριον ταύτην ἐπιτροπήν; Ἡ Ποῖος βάσκανος δαίμων ἐμπόδις ἕως τώρα τὸν καλὸν τοῦτον σας σκοπὸν; Προσέχετε καλὰ, φίλοι συμπατριῶται. Ἐπάθετε βέβαια τὴν μεγαλωτάτην ὅλων τῶν δυστυχιῶν, στερηθέντες τὴν πατρίδα· ἀλλὰ πιστεύσατέ με, ὅσον μεγάλη καὶ ἂν ᾦναι, λογίζεται καὶ αὐτὴ μικρά, παραβαλλομένη μὲ τὴν ἀτιμίαν, ἥτις μέλλει νὰ σᾶς ἀμαυρώσῃ ὅλους, ἂν δεῖξετε μὲ τὴν ἀμειλίαν σας, ὅτι δικαίως ἐστερήθητε τὴν πατρίδα ὡς ἀνάξιοι νὰ ἔχετε πατρίδα.

Ἡ Σκύθης ἀμαξόβιος πρέπει νὰ ᾦναι, ἢ κακὸς ἄνθρωπος, ὅστις δὲν ἔχει πατρίδα. Οἱ κακοῦργοι τὴν φεύγουν, διὰ τὸν φόβον μὴ κολασθῶσιν ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς πατρίδος. Οἱ νομάδες Σκύθαι, ζῶντες εἰς αὐτὰ των τὰ ἀμάξια, καὶ μεταβαίνοντες ἀπὸ τόπον εἰς τόπον, ὅπου εὕρωσι βοσκήν διὰ τὰ κτήνη των, ἀλλάσσουν καθημέραν πατρίδα. Ἄν καταλαμβάνετε, φίλοι συμπατριῶται, ὅτι ἡ σημερινή σας ζωὴ ἔγινε νομαδικὴ ζωὴ, ἢ ἀληθέστερον πολὺ αἰσχροτέρα τῆς νομαδικῆς; Ἐκεῖνοι παῖς παρὰ πατρός οὕτως ἐσυνείθισαν νὰ ζῶσι, καὶ μὴ κληρονομήσαντες ἀπὸ τοὺς πατέρας των πατρίδα κτιστὴν, γεννῶνται, κατοικοῦν καὶ ἀποθνήσκουν χωρὶς ὄνειδος εἰς τὰς ἀμάξας των. Ἐκεῖνοι, ὅπου πεζεύσωσιν, ὡπλισμένοι καθὼς εἶναι, ἂν δὲν ἐμπνεύσωσι τιμὴν, ἐμπνέουν καὶ φόβον ἱκανὸν νὰ τοὺς φυλάξῃ ἀπὸ τοὺς ἐνδεχομένους κινδύνους. Ἀλλ' ἐσεῖς, ταλαίπωροί μου συμπατριῶται, ἵπου ἔχετε νὰ κλίνετε τὴν κεφαλὴν, χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ καὶ ἡ κεφαλὴ καὶ ἡ ψυχὴ σας τὴν ἀπαρηγόρητον ὀδύνην, ὅτι ἐπαύσετε νὰ ὀνομάζεσθε Χῆοι; Ἐἰς τοὺς φίλους σας μέλλετε νὰ φανῆτε; ἀλλ' ἡ φιλία, καὶ ἂν τοὺς ὑποθέσωμεν ὅλους πιστοὺς, στηρίζεται εἰς τὴν τιμὴν, καὶ ἀφοῦ παύσῃ νὰ τιμᾷ κανεὶς κανένα, παύει καὶ νὰ τὸν ἀγαπᾷ. Ἐἰς τοὺς ἐχθροὺς σας; Ἀλλὰ τούτων μάλιστα τὴν ὄψιν πρέπει νὰ φεύγετε ὡς δυσυχέσατον ἀπάντημα. « Ἐκαὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν, κινουῦντες τὰς κεφαλὰς καὶ λέ- »

μος καταφυγή ἦσαν τὰ νοσοκομεῖά σας. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν περιέρχονται σήμερον, ὡς πλανημένα πρόβατα, πεινῶντες καὶ διψῶντες, πολλοὶ ἄρρώστοι, πολλοὶ τὴν ὥραν ταύτην ψυχομαχοῦντες ἕως εἰς ἀχυρῶνας, ἢ εἰς βουστάσια, χωρὶς ἰατροῦ βοήθειαν. Κανεὶς ἐξ αὐτῶν, εἰς τοιαύτην ὀδυνηρὰν κατάστασιν, δὲν λέγει βέβαια. « Πᾶσα γῆ πατρίς. » ἀλλ' ὅλοι ὀδυρόμενοι φωνάζουν, Ἰσοῦ ἡ πατρίς μας; ὅλοι ἀναστενάζοντες ἐνθυμοῦνται, τὰς ἄλλοτε εἰς αὐτοὺς εὐεργεσίας σας, καὶ ἀποροῦν, διὰ τί δὲν φροντίζετε πλέον δι' αὐτοὺς, ὅταν μάλιστα βλέπωσιν ὅτι οἱ ἀλλογενεῖς καὶ ἑτερόδοξοι ἐπροθυμῆθησαν νὰ τοὺς εὐεργετήσωσιν. Αἱ ἀπὸ τῶν ἀλλογενῶν ὅμως εὐεργεσίαι μόλις ἀρκοῦν νὰ σώσωσιν ὀλίγους τινὰς ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τὸν θάνατον. Ἀπὸ σᾶς τοὺς ἀδελφούς των ἐλπίζουν, ἀπὸ σᾶς ζητοῦν μὲ στεναγμοὺς καὶ θρήνους τὴν ἀληθινὴν αὐτῶν σωτηρίαν, τὴν ἀποκατάστασιν εἰς τὴν πατρίδα των. Ἰνός ἀπὸ σᾶς ἡ ψυχὴ ὑποφέρει νὰ βλέπῃ τοὺς ὁμογενεῖς, τοὺς ὁμοπατριδας, τοὺς ἀδελφούς του, καταδικασμένους νὰ τρώγῃσι τὸν ὀλίγον ἄρτον τῆς ἐλεημοσύνης τῶν ἀλλογενῶν, διὰ νὰ κρατήσωσιν εἰς τὸ ταλαιπωρόν των σῶμα τὴν κατὰ πᾶσαν ὥραν ζητοῦσαν νὰ τοὺς φύγῃ ψυχὴν; Ἰτίς ἀπὸ σᾶς δὲν προθυμεῖται νὰ πληρώσῃ τὴν χρεωστούμενην εἰς αὐτοὺς ταύτην βοήθειαν;

Καὶ δὲν τὴν χρεωστεῖτε εἰς μόνους αὐτούς. Αὐτὰ σας τὰ τέκνα, καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα, αὐτὰ τὰ ἔγγονα, ὅλη σας ἡ ἐπερχομένη γενεά, ἀντὶ νὰ σᾶς γνωρίζῃ χάριν διὰ τοὺς ὁποίους μέλλετε νὰ ἀφήσετε θησαυροὺς εἰς αὐτὴν, μέλλει νὰ σᾶς καταρᾶται, ὅτι τοὺς ἐστερήσετε τὴν ὑποίαν ἐκληρονομήσετε ἀπὸ τοὺς γονεῖς σας πατρίδα, ὅτι τοὺς ἐγυμνώσετε ἀπὸ τὸ λαμπρὸν τῶν Χρίων καὶ τῶν Ἑλλήνων ὄνομα, ὅτι δὲν τοὺς ἀφήσετε οὐδ' αὐτὴν τὴν λαλουμένην ἀπὸ σᾶς Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, διότι, φίλοι μου, (μὴν ἀμφιβάλλετε) ὀλίγοι ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους σας μέλλουν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, φοβούμενοι τὴν ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας καταφρόνησιν ὅσοι

αὐτὴν καὶ τοσαύτην κατασχύνην, κανεῖς δὲν θέλει κατασταθῇν προδότης τῆς πατρίδος του· διότι δὲν γίνεται οὐδ' ὀνομάζεται προδότης, ὅστις παραδίδει εἰς τοὺς ἐχθροὺς τὴν πατρίδα μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅστις ἀμελεῖ νὰ τὴν σώσῃ ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν, καὶ νὰ τὴν παραδώσῃ εἰς τοὺς ἀπογόνους, ὡς τὴν ἔλαβεν ἀπὸ τοὺς προγόνους του.

Ἐνώθητε λοιπὸν σφιγκτὰ μὲ τὸν ἱερὸν δεσμὸν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὁμονοίας, διὰ νὰ ἐπιτύχετε τὸν κοινῶς ἀπ' ὅλους ποθοῦμενον σκοπὸν. Δὲν εἶναι παράδοξον, ἂν τινὲς ἀπὸ σᾶς, ὡς ἄνθρωποι, ἔχωσὶ τι λυπηρὰν πρὸς ἀλλήλους· παράδοξον θέλει φανῇ, ἐὰν εἰς τοιαύτην περίστασιν δὲν λησμονήσῃ καθεὶς τὰ ἴδιά του λυπηρὰ, διὰ νὰ προσδράμῃ εἰς βοήθειαν περιλύπου καὶ καταφρονημένης πατρίδος. Φίλοι συμπατριῶται ! Σᾶς ἐξορκίζω εἰς τὸν θεὸν ὅλους καὶ νέους, καὶ γέροντας, καὶ βαθυπλούτους καὶ μετριοπλούτους νὰ δράμετε ὅλοι εἰς τὴν βοήθειάν της, συνεισφέροντες ὁ καθεὶς καὶ ἐκ τοῦ περισσεύματος, καὶ ἐκ τοῦ ὑστερήματος τὸ κατὰ δύναμιν, εἰς τὴν ἀπολύτρωσιν τῆς ἀγαπητῆς πατρίδος. Ἄν τὴν ἐπιτύχετε, τιμὴ καὶ δόξα μεγαλητέρα τῆς προτέρας μέλλει νὰ σᾶς στολίσῃ ὅλους· ἂν ἀποτύχετε, θέλετ' ἔχειν καὶ ἀπολογία, ὅτι ἐπληρώσατε τὸ χρέος σας· καὶ οὕτως ἀπολύεσθε ἀπὸ πᾶν ὄνειδος τῆς παρούσης καὶ τῆς ἐπερχομένης γενεᾶς. Ἀλλὰ τοῦτο, ἔχετε χρηστὰς ἐλπίδας, δὲν θέλει τὸ συγχωρήσῃν ὁ θεός. ἀμοιβὴν τῆς ὁμονοίας σας ἢ δικαιοσύνην του θέλει σᾶς χαρίσῃ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς πατρίδος, τὴν ὁποίαν σᾶς εὐχομαι ἀπὸ ψυχῆς !

Ὁ συμπατριώτης σας
Κοραῆς.

μελήθη ὡς ἀδελφός. Αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Φουρναράκη τὸν ἐνοσκόμησαν μὲ ὄχι ὀλιγωτέραν στοργήν, ὅσης ἠθέλατε δεῖξιν σεῖς οἱ γονεῖς του, ἂν εὐρίσκεσθε παρόντες. Καμμία ἀπὸ τὰς ἀνθρωπίνας βοηθείας δὲν τὸν ἔλειψε· μᾶς ἔλειψεν ἡ θεία βοήθεια δι' αἰτίας εἰς μόνον τὸν θεὸν γνωστάς, ἀλλὰ πάντοτε πρὸς τὸ συμφέρον μας ἐνεργουμένας.

Παρηγορήσου λοιπὸν, φίλε μου, καὶ παρηγόρησε μὲ σταθεράν ψυχὴν τὴν ἀγαπητὴν σου συμβίαν, καὶ τὰ φίλα μένοντά σου τέκνα. Εἰς ὅλους εὐχομαι τὸ λειπόμενον τοῦ νέου ἔτους τόσον εὐτυχές, ὥστε νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὴν ψυχὴν σας τῆς ἀπροσδοκίτου ταύτης δυστυχίας τὴν λύπην!

Ὁ φίλος καὶ συμπατριώτης
Κοραῆς.

40.

Φίλε κύριε Πολυχρονιάδη,

Ὁ φίλος ἀδελφός σου καὶ φίλος μου μὲ δίδει μὲ ἐπιστολήν του 24 Μαΐου τὰ εὐαγγέλια, ὅτι ἀνεχώρει ἐκεῖθεν μετὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας διὰ τὴν Ἑλλάδα. « Κατευθύνοι κύριος, τὰ διαβήματα αὐτοῦ! » ἔλαβα κ' ἐγὼ ἐκεῖθεν ταύτας τὰς ἡμέρας ἐπιστολήν ἀπὸ τὸν γενναῖον μας Ὀδυσσέα, ὅστις ζητεῖ καὶ προσκαλεῖ ἐπιπόνως ὅλους τοὺς ὁμογενεῖς λογίους νὰ δράμωσιν εἰς παιδείαν καὶ βοήθειαν τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος. Εἶναι μὰ τὴν ἀλήθειαν δίκαιον, ὅταν ἐκεῖνος ἀγωνίζεται μὲ τὰ ὅπλα, νὰ ἀγωνίζωνται καὶ οἱ λόγοί μας μὲ τὸν κάλαμον, ὅστις δὲν εἶναι οὐδ' αὐτὸς ἀνίσχυρον ὄπλον, ὅταν ὀδηγῇται ἀπὸ φρόνιμον καὶ φίλην τοῦ κοινοῦ συμφέροντος κεφαλὴν. Σπούδασε καὶ σὺ νὰ ὁμαλύνῃς τὰς ὑποθέσεις σου καὶ νὰ περάσῃς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἀπροσδόκητος ἑλ.ευθερία της ἀπὸ τὸ Μουσουλμανικὸν βαθὺ σκότος ὁμοιάζει τὸν ἐρχόμενον Νυμφίον ἐν τῇ μέσῳ τῆς νυκτός· ὅλοι χρεωστοῦμεν νὰ τρέξωμεν εἰς αὐ-

μέρη. Δὲν λέγω νὰ ἀμεληθῶσιν, αἱ τέχναι καὶ ἡ γεωργία· Ἀλλ' ἡ γεωργία τῶν Γραικῶν, ὅσον ἀμέθοδος καὶ ἂν ᾔτον, ἔτρεφεν ἕως τώρα ἀρκετὰ τοὺς Γραικοὺς, κ' ἤθελεν ἀκόμη καὶ τοὺς καταπλουτίσειν, ἂν ὁ τύραννος δὲν ἤρπαζε τὸ πλειότερον μέρος τῶν Ἑλληνικῶν κόπων. Ἡ κατεπεύγουσα παροῦσα χρεία μας εἶναι, ἡ ἠθικὴ διδασκαλία, διὰ νὰ μάθωμεν νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς νόμους. Ἄν ἐδύνασο νὰ φέρης εἰς Πελοπόννησον πρὸς ὥρας τὸν Βάμβαν μὲ δαπάνην τοῦ Κομιτάτου τοῦ Ἄλλεν, νὰ διατάξῃ τὰ σχολεῖα, ἤθελες κατορθώσῃ θαυμάσιον εὐεργεσίαν. Πρὸς ὥρας, λέγω, ἐπειδὴ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ στερηθῇ ἡ Χίος τὸν Βάμβαν. Εἰς τῆς Ἑπτανήσου τὰ παιδικὰ σχολεῖα ἀκούω ὅτι παραδίδεται ἡ κατήχησις, τὴν ὁποίαν πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν εἶχα μεταφράσειν ἀπὸ τὸ Γερμανικόν, τὸ δὲ Γερμανικόν ἦτο μεταφρασμένον ἀπὸ τὸ Ῥωσικόν. Κάμε λοιπὸν, ἂν ᾔναι δυνατόν, νὰ τυπωθῶσι (τὸ φυλλάδιον εἶναι μικρὸν) δύο ἢ τρεῖς χιλιάδες σώματα, νὰ σκορπισθῶσιν εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα μὲ δαπάνην τοῦ Κομιτάτου.

Ἡ παιδεία καὶ ἡ ἀνατροφή τῶν ἀνθρώπων εἶναι διπλῇ· παιδεία τῆς κεφαλῆς, καὶ παιδεία τοῦ στήθους· καλαὶ καὶ αἱ δύο· ἀλλ' ἡ πρώτη χωρὶς τὴν δευτέραν δὲν ἔφερεν ποτέ εἰς κανὲν ἔθνος τὴν ἀληθινὴν εὐδαιμονίαν, ἥτις τότε μόνον εἶναι ἀληθινὴ, ὅτε εἶναι μοιρασμένη ἀναλόγως εἰς ὅλον τὸ ἔθνος, διότι τότε μόνον δύναται νὰ φυλάξῃ τὸ ἔθνος ἀπὸ τὴν δουλείαν. Ἄν θέλωμεν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν, ἅς ἀρχήσωμεν ἀπο τοῦ στήθους τὴν παιδείαν· καὶ ἐπιστῆμαι, καὶ τέχναι, καὶ πᾶσα γνῶσις ἄλλη, δὲν θέλουν ἀργήσῃν, φίλε, νὰ τρέξωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀκάλεστοι. Τοῦτο πίστευε βέβαιον. Τόσον βέβαιον, ὅσον εἶναι ἀναμφίβολον, ὅτι τὰ δύο δις κάμνουν τέσσαρα. Ὅτι ἐκεῖνα μόνον τὰ ἔθνη χαίρονται ἀληθινὴν εὐδαιμονίαν, ὅσα τὴν εὐχονται εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἀλλὰ περὶ τούτου θέλεις ἀναγνώσειν πλείότερα εἰς τὰ ὁποῖα μετ' ὀλίγον μέλλεις νὰ ἀναγνώσῃς Προλεγόμενα.

γείαν σας κατὰ τὸ παρὸν εἰς τὴν κοινὴν παιδείαν ὅλων τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὅταν αἱ περιστάσεις τὸ συγχωρήσωσι, νὰ λάβῃ φροντίδα ἐξαίρετον, ὡς εἶναι δίκαιον, καὶ διὰ τοὺς συμπατριώτας σας Ζαγορινούς. Μὴν ἀμφιβάλλης, φίλε, ὅτι ὠφελῶν τὴν κοινὴν πατρίδα, ὠφελεῖς ἐνταυτῷ καὶ τὴν μερικὴν, καὶ γίνεσαι τῷ ὄντι χρηστός, καὶ χρήσιμος εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. .

..... Εἰς τὰς προσταγὰς σου πρόθυμος.

Α. Κοραῆς.

43.

30, Σεμπτεβρίου, 1826.

Φίλε Κ. Ζαρρῆ Βλαστέ,

Τὰ παθήματά σου, ὡς τὰ περιγράφεις εἰς τὴν 23 Αὐγούστου, μὲ προξενοῦν λύπην, ὡς προξενοῦν καὶ εἰς σέ· διότι πάσχω κ' ἐγὼ ἂν ὄχι τὰ αὐτά, ἴσως ὁμως ὄχι ἐλαφρότερα. Ὅ,τι αἰσθάνεσαι σὺ εἰς τοὺς πόδας, τὸ πάσχω ἐγὼ εἰς τὸ στῆθος, ὥστε πολλάκις κινδυνεύω νὰ πνιγῶ ἀπὸ τὸν ποδαγρικὸν βῆχα. Ἄλλ' ἀντιπολεμῷ ὅλα ταῦτα μὲ τὴν δίαιταν μόνον, ἔπειτα μὲ τὴν ὑπομονήν. Δίαιταν ἐλπίζω ὅτι φυλάσσεις ἀκριβῆ· ὑπομονὴν δὲν ἐξεύρω ἂν ἔχῃς ἱκανήν· διότι ἡ ὑπομονὴ κρέμεται πολλάκις ἀπὸ τὴν πρώτην παιδικὴν ἀνατροφήν· καὶ ἡ ἀνατροφή μας ὅλων, ὅσοι ζῶμεν τὴν σήμερον, ἐχρημάτισεν ὑπέρμετρα μαλακὴ, ἐκ μέρους μάλιστα τῶν μητέρων. Ὁ ἀνθρώπινος βίος, φίλε μου, ἀπὸ γενέσεως μέχρι τελευτῆς, εἶναι πόλεμος, καὶ ὡς εἰς πόλεμον διωρισμένους ἐχρεώσθουν οἱ μακαρῖται γονεῖς μας νὰ μᾶς ὀπλίζωσι παιδιόθεν, διδάσκοντές μας, ὅτι ἡ πρόνοια οὔτε τὰ καλὰ μᾶς χαρίζει ἀμικτα καὶ καθαρὰ ἀπὸ κάθε κακὸν, οὔτε πάλιν συγχωρεῖ νὰ πάσχωμεν τὰ κακὰ, χωρὶς νὰ τὰ γλυκάνῃ μὲ τίποτε καλόν. Τοιαύτην διδασκαλίαν ἔπρεπε νὰ φυτεύσωσιν ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὰς νεαρὰς μας ψυχὰς, πρὶν δοκιμάσωμεν καλὰ ἢ κακὰ, διὰ νὰ ἤμεθα

πράξειν, ἂν εὐρισκόμενῃ εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεισθαι περίστασιν. Ὁ μερισμὸς πρέπει νὰ γενῇ εἰς 3 καὶ ὄχι εἰς 4, πρῶτον διότι οἱ τρεῖς εἶναι υἱοὶ σου, καὶ πρέπει νὰ προτιμῶνται ἀπὸ τὸν ἔκγονον. Δεύτερον, ὅτι ὁ ἔκγονος δὲν εἶναι ἔμπορος, ἀλλὰ παρεκτὸς τῆς πατρικῆς πολλῆς ἢ ὀλίγης οὐσίας, ἔχει καὶ τὴν καθημερινὴν αὐτῆς αὔξησιν ἀπὸ τὸν τόκον, καὶ ἀπὸ τὸ κέρδος τῆς εἰς τὴν τροφὴν δαπάνης, ἐπειδὴ τρέφεις σὺ αὐτὸν καὶ τὴν μητέρα του.

Τοῦτο μόνον σοῦ μένει χρέος εἰς τὸν ἔκγονον, διὰ νὰ πληρώσης καὶ ἐντολὴν θεοῦ, καὶ ἀκόμη καὶ τὴν Χίαν παροιμίαν, «Τοῦ παιδίου μου τὸ παιδί, δύο φοραῖς εἶναι παιδί μου». Ἰσοῖον; Νὰ φροντίσης ἀγρύπνως, ἐνόσω ζῇς, τὴν χρηστὴν ἀνατροφὴν καὶ παιδείαν τοῦ νέου. Τοῦτο ἂν κατορθώσης ἀφίνεις εἰς αὐτὸν κληρονομίαν ἀσυγκρίτως πλουσιωτέραν παρὰ τὸ τέταρτον τῆς περιουσίας σου, ἐπειδὴ τοῦ ἀφίνεις εὐδαιμονίαν.

Περὶ τοῦ Μαστρονίκι· ἔλαβεν ἡ συμβία του τὴν πολλὰ ὀργιστικὴν ἐπιστολὴν του, καὶ οὐδ' αὐτὴ ἐξεύρει τί μέλλει νὰ κάμῃ. Ὡς τόσον ἐλπίζει νὰ ἐξιλεώσῃ τὸν θυμὸν του.

Τὸν Σμαριδοκέφαλον ἴδα προχθές· ὑποπτεύομαι ὅτι ἔχεις δίκαιον· ἡ δυστυχία τῆς Ἑλλάδος εἶναι, ὅτι δὲν εἶναι μόνος.

Εὐτύχει!

Τὴν στελλομένην εἰς τὸν Ζωσιμ. διὰ τοῦ συντ. παρακαλῶ νὰ ἀναγνώστετε, καὶ νὰ συμβουλευθῇτε, καὶ νὰ συμβουλευσετε τὸν Ζ. ἂν σᾶς φαίνεται εὐλογον νὰ συγκροτηθῇ τοιαύτη ἐταιρεία· Τὴν κρίνω ὄχι μόνον εὐλογον, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαίαν, ὄχι μόνον διὰ τὰς χρείας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν τιμὴν τοῦ γένους.

ὁῶζων τὴν μνήμην τοῦ κοινοῦ ἡμῶν Πάππου. Ὁ τρόπος τῆς σωτηρίας ἦτο νὰ παραδοθῇ τὸ ἀντίτυπον εἰς τὴν ἐδῶ Βασιλικὴν βιβλιοθήκην, περιέχουσιν ὑπὲρ τὰς τετρακοσίας χιλιάδας βιβλίων, καὶ σώζουσιν αὐτὰ ἀσφαλῶς καὶ ἀϊδίως εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Ἡ ἀποτυχία αὕτη μὲ θλίβει, φίλε μου, καὶ ἡ θλίψις μου αὐξάνει, ὅσον πλησιάζει ἡ τελευτὴ μου. Ὀνειδίζομαι ἀπὸ τὴν συνείδησιν ὡς αἷτιος τοῦ νὰ μὴ σωθῇ ἡ μνήμη τοῦ Πάππου μας, ὅστις ἐχρημάτισε, κατ' ἐκείνην τοῦ χρόνου τὴν περίστασιν, ὅχι ἓνας ἀπὸ τοὺς πρώτους, ἀλλ' ὁ πρῶτος φιλολόγος τοῦ γένους.

Ἄρα εἶναι δυνατόν εἰς σέ, φίλε μου, νὰ μὲ παρηγορήσῃς πρὶν κλείσω τοὺς ὀφθαλμούς; Ἔως δὲν ἐγνώριζες τὸν σκοπὸν μου, ἦσον ἐλεύθερος ἀπὸ πᾶσαν ἐνοχλήν. Ἀλλὰ τώρα τὸ χρέος μου ἔγεινε καὶ χρέος σου, καὶ χρέος ἱερὸν ὅλης τῆς συγγενείας, νὰ σώσωμεν τὴν μνήμην τοῦ κοινοῦ μας εὐεργέτου καὶ Πάππου, διὰ καὶ τὴν θεῖαν ἐντολήν « Τίμα τὸν πατέρα σου » καὶ τὴν μητέρα σου. » Ἄν σώζεται λοιπὸν κανὲν ἀντίτυπον αὐτοῦ (ἐπεὶδὴ ὅταν ἀφῆκα τὴν πατρίδα εἶχαν μείνειν πολλὰ ὀλίγα), μὴν ἀμελήσῃς, φίλε, νὰ μὲ τὸ στείλῃς ἀνυπερθέτως.

Νὰ μὲ τὸ στείλῃς! λέγω, ὡς νὰ ἔμελλα νὰ κατοικῶ τὴν γῆν ἀϊδίως. Ὅχι, μὴ τὸ στείλῃς εἰς τὸν ὅστις δὲν θέλει φθάσειν νὰ τὸ λάβῃ· ἀλλὰ στείλ' το ἢ εἰς τὸν ἐν Τεργέστη κοινὸν φίλον, Κύριον Ἰάκωβον Ρώταν, ἢ εἰς τὸν ἐν Μασσαλία Κύριον Θεόδωρον Πρασακάκην, καὶ εἰς ἐξ αὐτῶν (ἂν δὲν εὐρεθῶ πλέον μετὰ τῶν ζώντων) θέλει λάβει τὴν φροντίδα νὰ τὸ παραδώσῃ διὰ τινος ἐν τοῖς Παρισίοις φίλου εἰς τὴν βασιλικὴν Βιβλιοθήκην. Τοῦτο κάμε, νὰ ζήσῃς! ἐξάδελφε, καὶ φρόντισε νὰ μὲ ἀποκριθῇς πάραυτα, διὰ νὰ λάβω καὶ τὴν παρηγορίαν, ὅτι ἐπλήρωσα τὸ χρέος μου. Ἄσπασε ἐκ μέρους μου ὅλους τοὺς συγγενεῖς, χωρὶς νὰ λησμονήσῃς τὸν ἀδελφόν μου. εὐχομαί σας, ὅλους ζωὴν εὐδαίμονα!

ὁ φίλος ἐξάδελφος Ο. Ο.

πιστοί μας φίλοι. Ἀσχολουῦμαι τώρα εἰς τὸν δεύτερον, μὲ ἐλπίδα νὰ τὸν τελειώσω ἐξώλαμπρα. ἐλπίδα ἴσως ματαίαν, καὶ διὰ τὸ πάχος τοῦ τόμου, καὶ διότι, φίλε, τὸ ἔλαιον τοῦ λύχνου τῆς ζωῆς μου φυρᾷ κατὰ πᾶσαν ὥραν καὶ στιγμὴν. Ὅπως ἂν συμβῇ, τὸ γραμμένον εἶναι τελειωμένον, καὶ δὲν μένουν πλὴν οἱ διεξοδικοὶ πίνακες, οἱ ὁποῖοι, ὡς ἐξεύρεις, δὲν γίνονται παρὰ μὲ τὴν τελείωσιν τοῦ τύπου. Εἰς ὅλα τοῦτα τὰ ἄτακτα, ὧ πόσον ἐπεθύμησα τὴν παρουσίαν σου, διὰ νὰ μὲ βοηθῇς μὲ τὰς συμβουλὰς σου!

Τὸν Διδότον προσμένω, νὰ τὸν κοινωνήσω ὅσα μὲ γράφεις, καὶ μένε ἡσυχος.

Τὰ τῆς Ἑλλάδος φαίνεται ὅτι ἔλαβαν καὶ τι καλῆτέραν μορφήν καὶ τάξιν, ἀφ' οὗ ἔλαβεν εἰς χεῖρας τὴν κυβέρνησιν ὁ Κ. Ἀπὸ τοὺς ἐρχομένους ἐκεῖθεν, καὶ ἀπὸ τὰς ἐφημερίδας τὰ μανθάνω. Ἀπ' ἐκεῖνον προσμένω πρὸ πολλῶν ἤδη μηνῶν ἀπόκρισιν εἰς τὰς ἐπιστολάς μου, καὶ ἀπορῶ πῶς νὰ ἐξηγήσω τὴν σιωπὴν του.

Μὴν ἀμελήσης, νὰ ζήσης, νὰ μὲ φανερώσης τὴν παραλαβὴν καὶ τοῦ Ἐπικτήτου καὶ τῶν Ἀτάκτων, καὶ προξένει εἰς τὸν γέροντα φίλον σου ὅσας ἐορτὰς σὲ συγχωροῦν οἱ κόποι σου.

Εὐδαιμόνει! α Τὰ θεῶν οὕτω νενόμισται. »

Ὁ φίλος σου, Ο. Ο.

46.

Πρὸς τὸν Κύριον Νεόφυτον Βάμβαν, εἰς Κέρκυραν,

Ἐκ Παρισίων, 18 Φεβρ. 1830.

Τριπόθητε φίλε,

Τὴν 15 τοῦ παρόντος σ' ἔστειλα διὰ Τεργέστης, Λιθόρνου καὶ Μασσαλίας τὸ λιθογραφημένον Πρόγραμμα τῆς ἐδῶ Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπῆς περὶ τοῦ μελετωμένου Γραικογαλλικοῦ

Paris, 13 Juillet, 1807.

LE MINISTRE DE L'INTÉRIEUR.

à Monsieur Coray, Docteur en Médecine

MONSIEUR,

Je m'empresse de vous faire mes remerciemens d'avoir bien voulu vous charger de me faire connaître par une traduction les petites pièces de vers, qui n'avaient été adressées comme échantillons du Dialect Grec, usité parmi les colones de Corse. Je dois vous témoigner ma satisfaction particulière du soin que vous n'avez pas dédaigné d'apporter à ce petit travail, quelque peu proportionné qu'il fut à la gravité de vos occupations ordinaires. Je ne puis que m'applaudir d'avoir eu recours à vos lumières et à votre complaisance.

Je sens comme vous combien il serait utile de répandre parmi les Grecs du Département de Liamone les connaissances de la langue française, et de leur rendre en même tems plus familier cet idiome si riche et si harmonieux, qui a été remplacé chez eux par un langage vulgaire, qui est bien loin d'avoir les mêmes avantages. Je saisirai avec grand plaisir les occasions qui pourront se présenter de mettre à profit les vues, dont vous m'avez fait part, et ce sera toujours avec une extrême confiance.

J'ai l'honneur, Monsieur, de vous saluer avec considération,

CHAMPAGNY.

MONSIEUR,

Je suis on ne peut plus sensible à l'honneur que les Lecteurs et Professeurs Royaux me font de songer à moi, à l'occasion d'une chaire vacante. Mais des travaux littéraires d'une autre nature, joints à mes infirmités, me commandent impérieusement de m'abstenir d'occuper une chaire que je ne saurais remplir dignement.

Veuillez, Monsieur, regarder ce refus comme une preuve du disir que j'ai de mériter votre estime, et de celle de vos dignes collegues; et agréez l'assurance de la haute considération avec la quelle j'ai l'honneur d'être

Le 7 Decembre 1814.

CORAY.

49.

*Monsieur Coray Docteur en Médecine, à Paris,
Rue Madame N°. 5.*

25 Mars, 1816.

Je ne doute pas, Monsieur, que si vous desirez une des places, qui vont vaquer dans la 3e. classe de l'Institut vous ne puissiez l'obtenir et à l'unanimité peut-être. Les visites qui sont passées en usage vous effrayent-elles? N'en faites pas. Seulement écrivez au président ou au secretaire une lettre ostinsible, où vous diriez que vous tiendrez à honneur d'obtenir en cette occasion les suffrages de la classe, et que sans votre mauvaise santé vous vous feriez un devoir d'aller demander la voix de chacun des membres qui le composent etc. Voilà quel serait le fond et l'idée principale de la lettre. Je vous répons que la classe vous dispenserait de toute autre démarche J'ai entendu

Τὴν 9 Ὀκτωβρίου, 1840, μ' ἔδωκε τὴν ἐπιτολὴν ταύτην ὁ φίλος Κύριος Νικόλαος Μάγνης, ἀνεψιὸς τοῦ ἀειμνήστου Ἀνθίμου Γαζῆ, διὰ νὰ τὴν ἐκδώσω ὁμοῦ μὲ τὰς προλαβούσας. Τὸ ἀκολουθῶ μὲ προθυμίαν, διὰ χάριν τοῦ ἀνεψιοῦ, καὶ τοῦ θείου.

50.

Πρὸς τὸν πανοσιολογιώτατον Ἀρχιμανδρίτην
Κύριον Ἀνθιμον τὸν Γαζῆν.

εἰς Βιένναν τὴν Ἀουστριακὴν.

22 Ὀκτωβρίου, 1801.

Ἀσπάζομαί σου φιλικῶς τὴν Ἑλλογιμότητα.

Παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρήσῃς, ἐὰν ὁμοῦ μὲ τὸν Ἱπποκράτην δὲν σέ ἐπεμψα καὶ τὸν Θεόφραστον· Ἐπειδὴ ἡ ἔκδοσις τούτου ἦτον πολὺ ἀρχαιότερα παρὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ἱπποκράτους, ἐνόμισα ὅτι σέ ἦτον ἤδη γνωστὸς· λάβε λοιπὸν τώρα καὶ ἀνάγνωθι καὶ αὐτὸν μὲ τὴν αὐτὴν φιλοσοφικὴν πρὸς τὸν ἐκδότην συγκατάβασιν, μὲ τὴν ὁποίαν ἀνέγνωσας τὸν Ἱπποκράτην. Καὶ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλον ἐξέδωκα ὅχι ὡς ἤθελα, ἀλλ' ὡς ἡδυνήθην. Ἦθελα ἴσως δώσει καὶ εἰς τοὺς δύο μορφήν καὶ τὰξιν εὐπρεπεστέραν, ἐὰν αἱ περιστάσεις μὲ τὸ ἐσυγχώρουν. Ἡ χρεία τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους εἶναι κατεπείγουσα. καὶ ὅστις δύναται νὰ συνεισφέρῃ καὶ τὸ μικρὸν εἰς τὴν ἀνέγερσιν τῆς πεσούσης Ἑλλάδος, πρέπει νὰ ταχύνῃ, ὅσον εἶναι δυνατόν, τὴν συνεισφοράν, καὶ ὅχι νὰ τὴν ἀναβάλλῃ μὲ πρόφασιν τοῦ νὰ τὴν πληρώσῃ δαψιλεστέραν εἰς ἄλλον καιρὸν. Τοῦ παντάπασι γυμνοῦ ἡ πρώτη χρεία εἶναι νὰ ἐνδυθῇ· καὶ δὲν πρέπει νὰ πολυπραγμονῇ, ἂν τὰ προσφερόμενα εἰς αὐτὸν ἐνδύματα ᾖναι τοῦ Ἰρου τὰ ῥάκη, ἢ τῆς Ἀθηνᾶς ὁ πέπλος. Οἱ παρόντες Γρακοὶ φιλόμουσοι πρέπει νὰ ἀρκῶνται εἰς τὴν ἐντιμον ὑποθηργίαν καὶ κλήσιν τῶν ἐνδυτῶν τῆς Ἑλλάδος· οἱ στολι-

Μήτ' ἐγὼ δὲν ἐξεύρω. Γνωστὸν εἶναι εἰς τοὺς χυδαίους τὸ Κεφάλαιον (Κεφάλι), τὸ ὁποῖον οἱ Παλαιοὶ ἔλεγον Ἀρχαῖον· ἀλλὰ τὸ μεταχειρίζονται ἀντιδιηρημένως πρὸς τὸν τόκον, ἤγουν ὅταν ᾔῃαι ὁ λόγος περὶ τῆς σχέσεως τοῦ δανεισθέντος ἀργυρίου, πρὸς τὸ ἀπ' αὐτοῦ γεννώμενον διάφορον. Ἰσως ἤθελον ἐρμηνεύσειν τὸ capitale διὰ τοῦ χρηματικὸν κεφάλαιον, ὅχι ὅτι καὶ τὸ δανεισθὲν δὲν εἶναι χρηματικὸν κεφάλαιον, ἀλλὰ πρὸς μόνην ἀντιδιαστολήν, ἐπειδὴ ἔφθασεν ἐκεῖνο νὰ λέγεται Κεφάλαιον. Ἰσως ἔλεγον ἀπλῶς Καταθήκη· τὸ ὁποῖον ἴσως ἤθελαν εὐκολώτερον μαντεύσειν οἱ χυδαῖοι (μάλιστα εἰς ἐμπορικὴν ἐπιστολήν), ἐπειδὴ εἶναι γνωστὴ εἰς αὐτοὺς ἡ Παρακαταθήκη.

« Τόσον εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅσον καὶ εἰς Γαλλίαν » εἶναι Ἰταλισμός, ἢ Γαλλισμός. Οἱ παλαιοὶ εἰς τοιαύτην περίστασιν μετεχειρίζοντο τὸν Τε σύνδεσμον· ἐν Κωνσταντινουπόλει τε καὶ . . . Τὸ Τόσον καὶ ὅσον εἶχε χώραν εἰς αὐτοὺς, ὅταν ἡ ἀναφορὰ ἐθεωρεῖτο εἰς ὁλόκληρα κῶλα περιόδου, καὶ ὅχι εἰς μοναδικὰς λέξεις. « Ἀποθανὼν ΤΟΣΟΥ- » ΤΟΝ καθέξεις τῆς γῆς, ΟΣΟΝ ἐξαρκεῖ ἐντετάφθαι τῷ σώ- » ματι » (Ἀρρίαν. Βιβλ. Ζ'. κεφ. α'). Ἐπειτα (τοῦτο ὁμως δὲν εἶναι σφάλμα γραμματικόν, ἀλλὰ τὸ λεγόμενον *defaut de convenance*) ἡ Κωνσταντινούπολις μὲ τὴν Γαλλίαν δὲν ἀρμόζει, νομίζω, πολὺ· ἢ μία εἶναι πόλις, ἢ ἄλλη πολλῶν πόλεων συνάθροισις καὶ ὁλόκληρος βασιλεία, ἢ ἂν θέλῃς καὶ Αὐτοκρατορία. Κάλλιον ἴσως ἦτον « Εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ εἰς » πολλὰς ἄλλας πόλεις τῆς Γαλλίας. »

Ἀνταπόκρισις δὲν ἐκφράζει ὁλοκλήρως τὴν *Correspondance*, ἂν καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἡ λέξις αὕτη φαίνεται ὅτι θέλει μείνειν εἰς τὸ γένος. Ἡ ἀνταπόκρισις δὲν ἐμπορεῖ νὰ σημάνῃ πλὴν μίαν ἢ τὸ πολὺ δύο ἀποκρίσεις. Ἡ Κορισπονδέτζα εἶναι ὅρος περιεκτικὸς, καὶ σημαίνει γραφὰς καὶ ἀποκρίσεις συνεχεῖς καὶ πολυχρονίους, ὁποῖαι εἶναι, ἢ καὶ ὑπο-

γαν Ἐγκλυσμα καὶ Ἐνεμα· τὸ πρῶτον ἀπὸ τὸ Ἐγκλύζω, τὸ δεύτερον ἀπὸ τὸ Ἐνίημι.

Ῥήχνω, παράγεται ἀπὸ τὸ Ῥηγνύω, καθὼς τὸ Δείχνω ἀπὸ τὸ Δεικνύω. Εἶναι λέξεις παλαιστρική, καὶ θέλει νὰ εἰπῇ καταβάλλω εἰς τὴν γῆν, ἥγουν Ῥίπτω μὲ βίαν. Ὁ μέλλων του εἶναι Ῥήζω, καὶ ἐπειδὴ ὁ τοιοῦτος μέλλων εἶναι καὶ ἀπὸ τῶν ἐχόντων τὸ κτ. ῤηματίων, ἡ συνήθεια ἐσχημάτισε καὶ τὸ Ῥήκτω καθὼς τῶν παλαιῶν τὸ Τίκτω, τέξω, καὶ καθὼς τὸ χυδαῖον δείκτω.

Βαθρακός. Ἰσως δὲν εἶναι κανὲν ἄλλο ὄνομα τὸ ὁποῖον ἔλαβε τοσούτους μετασχηματισμοὺς, καὶ μεταμορφώσεις τοσαύτας καὶ εἰς αὐτὴν τὴν παλαιὰν γλῶσσαν, ὅσας ἔπαθε τοῦ ζώου τούτου τ' ὄνομα. Βάτραχος, Βόρταχος, Βρόταχος, Βόρθακος, Βάτραχος, Βράταχος, Βάβακος, Βάρακος, Βρύχετος, ὅλα ταῦτα, καὶ ἄλλα πέντε ἔξ ἐυρίσκονται εἰς τὸν Ἡσύχιον. Πιθανὸν ὅτι τὸν ἔλεγαν καὶ βαθρακὸν, ἢ βάθρακον. Πιθανὸν ἔτι ὅτι τὸν ἔλεγαν περιττοσυλλαβοκλιτικῶς καὶ Βάρθακα, ἐπειδὴ εἰς τὴν γλῶσσαν εὐρίσκεται καὶ ὁ Βάρθακας, καθὼς ὁ Κόλακας ἀπὸ τὸ Κόλαξ.

Ἀπὸ τὸ ῤηματικὸν Ἐκλυτος ἐσχημάτισεν ἡ βαρβαρότης τὸ Ἐκλυτόω, Γλυκόνω (καθὼς οἱ παλαιοὶ τὸ Βροτόω ἀπὸ τὸ Βρότος, τὸ πεπηγμένον αἷμα), ἔξ οὗ τὸ ἐκλυτόνω, καὶ τὸ Γλυτόνω, καθὼς τὸ Γλιστρῶ ἀπὸ τὸ ἐκλιστρῶ.

Τὸ Ὀγλίγωρα εἶναι ἀπὸ τὸ Ἐγρήγορα τῶν Παλαιῶν.

Περιβάσιον, ἀπὸ τὸ βάσις, ἥγουν τὸ περὶ τὴν βάσιν ὄν, τὸ ἄλλως λεγόμενον Κρηπίς. Προϊόντος τοῦ χρόνου ἔλαβε τὸ νὰ σημαίνῃ τὸν γύρον ὅλον, καὶ ὄχι μόνον τὸν κάτω πρὸς τὴν βάσιν.

Τοῦτο πρέπει νὰ σημειώσῃ πᾶς ἓνας μετὰ χαρᾶς, ὅτι τὸ γένος ὀργᾶ, καὶ ὀργασμὸν τοιοῦτον, ὁποῖον ἀδύνατον εἶναι πλέον νὰ ἐμποδίσῃ καμμία ἀνθρώπινος περίστασις.

Σὲ βεβαιῶ, φίλε μου, ὅτι εἶναι πολλοὶ χρόνοι ἀφ' οὗ ἤρχισα νὰ μελετῶ τὴν γλῶσσαν, καὶ εἶμαι ἔτι τόσον ἄτολμος,

Συναποθάνω μετὰ σοῦ, κ' εἰς ἄδην συγκατέβω,
Παρὸν νὰ ζήσω ἐπώδυνα τὸν ἀπαντὰ μου βίον.

Καὶ τοῦτο τὸ Παροῦ σώζεται ἀκόμη σήμερον εἰς τοὺς Χίους, καὶ εἰς τὰ Λεξικά. Ἄλλην φοράν πάλιν τὸ ἔλεγαν καὶ Παρότι (ἦγουν παρ' ὅ,τι).

Κρεῖττον γὰρ ἵνα γένωμαι τῶν πετεινῶν γε βρώμα
Παρ' ὅ,τι πάλιν νὰ στραφῶ τοῦ ποταμοῦ ἐξέπισω.

Οὗτος ὁ μυκαρονισμὸς εἶναι τῆς ιε'. ἢ, τὸ ἀρχαιότερον, τῆς ιδ'. ἑκατονταετηρίδος.

Οἱ Γαλάται ἔχουν μίαν λέξιν, ἢ φράσιν, à propos, διὰ νὰ σημαίνωσι καὶ τὸ Εἰς καιρὸν, ἢ Εὐκαιρως, καὶ τὸ Πρέπον· διότι ἀληθῶς αἱ δύο αὗται ἔννοιαι τοῦ Καιρίου καὶ τοῦ Πρέποντος εἶναι συγγενεῖς. Ἀλλὰ οἱ ἡμέτεροι διὰ τὸ Πρέπον, Σύμφωνον, καὶ Ἀρμόζον καὶ μὴ ἀπροσδιόνυσον ἔλεγαν Πρὸς ἔπος· διὰ τὸ γινόμενον μῆτε ταχύτερον μῆτε βραδύτερον τοῦ δέοντος καιροῦ, ἔλεγαν Εἰς ΚΑΛΟΝ, ἢ Εἰς ΔΕΟΝ. λέγει Ο ΠΛΑΤΩΝ, « Εἰς ΚΑΛΟΝ ἡκεῖς ἵνα συνδειπνήσης ἡμῖν ». vous » venez à propos pour souper avec nous, ἐπειδὴ ὁ περὶ οὗ » ὁ λόγος εὑρηκε τὸν Πλάτωνα δειπνοῦντα, καὶ δὲν ὑπῆγε μῆτε πρὸ τοῦ δειπνοῦ, μῆτε μετὰ τὸ δεῖπνον. Τοῦτο ἔμεινε καὶ εἰς τὴν σημερινὴν ἡμῶν γλώσσαν. Ὅταν μὲ λαλῆς περὶ τινος, περὶ τοῦ ὁποίου ἔχω κ' ἐγὼ νὰ εἶπω κἀν τι, ἀλλὰ δὲν ἤθελα τὸ εἰπεῖν, ἀν δὲν μ' ἔφερες εἰς μνήμην τὸ ὄνομά του, σὲ λέγω, « Καλὰ μὲ τὸ ἐνθύμησες » ἀπαραλλάκτως ὡς ἤθελεν εἰπεῖν ὁ Πλάτων « Εἰς καλὸν μὲ ὑπέμνησας. » Διὰ τοῦτο φωνάζω ὅτι ἡ καλλιέργεια τῆς κοινῆς γλώσσης συμβάλλει πολὺ εἰς τὴν κατάληψιν τῆς παλαιᾶς, ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον τοῦτο τὸ καλὸν τὸ προξενούμενον ἀπ' αὐτὴν. Ἐὰν τὸ Λεξικὸν εἶχε πάντοτε τὰς τοιαύτας παρατηρήσεις καὶ παραθέσεις τῆς παλαιᾶς καὶ νέας γλώσσης, ἤθελεν ἐμπνεύσειν ἐνθουσιασμὸν εἰς τοὺς σπουδάζοντας νέους, βλέποντας ὅτι ἐφυλάξαμεν τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ συλλογίζεσθαι, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ ἐκφράζειν τοὺς λογισμοὺς τῶν προγόνων ἡμῶν, ἤθελεν εὐκολύνειν

αὐτὴν, ὡς λέγει, μικρὸν νοσοκομεῖον, διὰ τὴν παράδοσιν τῆς Κλινικῆς, Κῆπον Βοτανικόν, Ἐργαστήριον Χημικόν, καὶ ὅσα χρειάζονται εἰς τὴν ἐντελῇ συγκρότησιν καὶ σύστασιν Ἰατρικῆς Σχολῆς, κατὰ τὸν τύπον τῶν εἰς τὴν φωτισμένην Εὐρώπην εὕρισκομένων Ἰατρικῶν σχολείων.

Κάλλιον νὰ ἔχῃς σὺ τὸν Ἡλιόδωρον, παρὰ . . , ὅστις μιᾶς ἑκατονταετηρίδος κοιλοπόννημα δὲν ἔγινε καλὸς νὰ τὸ γεννήσῃ· ἀλλὰ τὸ ἀπέβαλε νεκρὸν καὶ αἱματωμένον εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Γ.

Ἡ ὀδοντοφυΐα ἢ τόσον πρῶτος εἶναι σπάνιον πρᾶγμα, ἀλλ' ὅχι χωρὶς παράδειγμα. Κρέμεται ἀπὸ διαφόρους αἰτίας· πολλάκις ἀπὸ φυσικὴν ῥώμην τῆς ὄλης ἕξεως τοῦ σώματος, καμμίαν φοράν καὶ ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ γάλακτος, τὸ ὁποῖον θηλάζει τὸ βρέφος· « Πάντα δὲ θᾶττον φύουσιν, ὅσων αἱ τι- » τθαὶ θερμότερον ἔχουσι τὸ γάλα » λέγει ὁ Ἀριστοτέλης (Ζῶων ἱστορ. Ζ, 10). Καλὸν καὶ εὐτυχὲς εἶναι ὅταν ἀρχίζῃ τὸν χειμῶνα ἡ ὀδοντοφυΐα, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἱπποκράτους (περὶ Ὀδοντοφυΐης β'). « Τὰ ἐν χειμῶνι ὀδοντοφυεῦντα, » τῶν ἄλλων ὁμοίων ἐόντων, βέλτιον ἀπαλλάσσει ». Εἶναι καλὸν καὶ ἡ εὐκοιλία. « Ὅκόσοισιν ἐν ὀδοντοφυΐῃ ἡ κοιλία » πλείω ὑπάγει, ἥσσαν σπᾶται ἢ οἷσιν ὀλιγάκις. »

Δὲν λαλῶ περὶ τοῦ χυδαΐσμοῦ, τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ εἰδῶς καὶ θέλων κατὰ σύστημα, ἀλλ' ἡ ἔκφρασις τῶν ἐννοιῶν τοῦ καὶ ἡ διάθεσις τῶν λέξεων καθ' ἑαυτὴν ἔχει τι ἀσύνηθες καὶ ἀναφρόδιτον τὸ ὁποῖον προξενεῖ ἀηδίαν. Ζητεῖ πολλάκις νὰ κάμῃ τὸν νόστιμον· ἀλλὰ δὲν γίνεται νόστιμος ὅστις θέλει.

Τὸ **ζυνίχι** δὲν εἶναι τουρκικὴ λέξις, ἀλλὰ Γερμανικὴ **Genick**, ἢ Γαλλικὴ **Chignon**. Εἶπα ὅχι Τουρκικὴ· ἐνδέχεται ὁμως νὰ ᾔναι κοινὴ Περσῶν καὶ Γερμανῶν, καθὼς παρετηρήθησαν καὶ ἄλλαι κοινότητες μεταξὺ τῶν δύο γενῶν τούτων· τὸ ὁποῖον ἴσως ἐλέγχει καὶ κοινὴν ἀρχὴν τοῦ γένους, τοὺς πάλαι Σκύθας.

εἰς τὸ εἶναι. αὕτη εἶναι ἡ φυσικὴ παραγωγή, ἡ κατὰ διαδο-
χὴν φθορὰ, στηριζομένη ἐπάνω εἰς τὴν ἱστορίαν. Ἐλησμόνησα
νὰ εἶπω, ὅτι ἔλεγαν καὶ ἔγεν ἀδιάφορος ἀντὶ τοῦ ἐστὶ καὶ
εἰσὶ.

Εἶναι δίκαιον νὰ εἶπω, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ἂν εἶχεν ὑπομονὴν
καὶ καιρὸν νὰ ὀριμάσῃ τὰς ἐννοίας του, ἐδύνατο νὰ γράψῃ
ὀρθώτερα, καὶ ἂν ἐπὶ ᾗδεν εἰς τὸ στάδιον τοιαύτης σκέψεως,
ἐπὶ ᾗδεν καὶ ὠπλισμένος μὲ ὄπλα ἀληθινὰ, καὶ ὅχι μὲ τὸ
ξύλινον σπαθίον, τὸ ὁ ποῖον κρατεῖ ὁ Ἀρληκῖνος ἐπάνω τῆς
σκηνῆς, καὶ κρατοῦν ὅσοι ἐπιχειροῦν νὰ γράψωσι περὶ γλώσ-
σης, χωρὶς καμμίαν σκέψιν, ἢ μελέτην τῆς γλώσσης. Τὸ κα-
κὸν του εἶναι ὅτι τὰ ὄπλα δὲν εἶναι καλῶς ἀκονημένα, καὶ
τινὰ καὶ παντάπασιν σκωριασμένα. Ὅτι πολλὰ τῆς κοινῆς
γλώσσης εἶναι διαλεκτικαὶ διαφοραὶ, δὲν ἔχει ἀμφιβολίαν·
ἀλλὰ τὸ νὰ ἀνάγῃ τις ὅλας αὐτῆς τὰς βαρβαρότητας εἰς τὰς
διαλέκτους, καὶ νὰ τὰς δικαιολογῇ μὲ αὐτάς, εἶναι πλάνη,
τόσον μεγαλητέρα, ὅσον ὑποθέτει, ὅτι αἱ γλῶσσαι (ἡγουν τὸ
πλεόν εὐμετάβλητον πρᾶγμα ἀπὸ ὅλα τῶν ἀνθρώπων τὰ ἔργα)
μένουσιν ἀκίνητοι εἰς διάστημα πολλῶν ἑκατονταετηρίδων,
καὶ μεταξὺ μιγᾷδων τόσων, καὶ βεβαρβαρωμένων ἀνθρώπων.

Λέγει πολλὰ φρόνιμα ὁ Ἐπίκτετος ὅτι εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ
παρόντος βίου εἰμεθα ὅλοι ὑποκριταὶ ἄλλος ἄλλου δράμα-
τος (role)· ἀλλ' ὁ μοιράζων τὰ δράματα εἶναι ἄλλος· καὶ εἰς
ἡμᾶς δὲν μένει παρὰ νὰ ὑποκριθῶμεν καλῶς τὸ δοθὲν, « Ἄν
» πτωχὸν ὑποκρίνεσθαι σε θέλῃ, ἵνα καὶ τοῦτον εὐφυῶς ὑπο-
» κρίνῃ, ἂν χολὸν, ἂν ἄρχοντα, ἂν ἰδιώτην κ. τ. λ. »

Ἄς ᾔνοι καλὰ καὶ εἰς τοῦτο οἱ Λ. αὐτοὶ μᾶς ἔδω-
καν τὸ παράδειγμα τῆς τοιαύτης ἀναιδεστάτης κενοδοξίας,
ὥς νὰ ᾔτον ἄθλος Ἡράκλειος τὸ νὰ μεταγλωττίζῃ τις τὰ ξέ-
να. Ἄν δὲν ᾔτον ἄθλος, ἤθελε βέβαια εἶσθαι μεγάλη εὐερ-
γασία εἰς τὸ γένος, καὶ διὰ τὴν ἐκ τῶν τοιούτων ὠφέλειαν,
καὶ διὰ τὴν ἐν ταυτῇ καὶ τῆς γλώσσης τρίψιν καὶ τελείωσιν ἢ

et la plus part des églises en mosquées, après tant de Siècles et de bouleversement, le génie de chaque lieu reste toujours le même.

Μετὰ δύο χιλιάδας ἐπὶ εὐρίσκονται ἀκόμη εἰς αὐτὴν αἱ αὐταὶ κλίσεις, ἡ αὐτὴ εὐψυχία. Καὶ δύναμαι νὰ σημειώσω τώρα ὅ,τι καὶ αἱ καθεξῆς διηγήσεις θέλουν βεβαιώσῃν περισσότερον, ὅτι εἰς τὴν αἰχμάλωτον Ἑλλάδα, σκεπασμένην πανταχόθεν ἀπὸ ἐρείπια, τῆς ὁποίας ὅλαι αἱ πολιτικαὶ κυβερνήσεις κατεστράφησαν, καὶ αἱ ἀλλεπάλληλοι μεταβολαὶ μετεμόρφωσαν τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν εἰς Χριστιανῶν ἐκκλησίας, καὶ τούτων πάλιν τὰς περισσοτέρας εἰς Ὁθωμανῶν προσκυνητήρια, μετὰ τοσούτους αἰῶνας, καὶ τόσας ἀναστατώσεις, ἐφύλαξε πᾶσα χώρα τὴν ἰδίαν αὐτῆς φύσιν ἅμετάβλητον.

Ὁ Φοῦρνος καὶ ἡ Φορά σ' ἐτάραξαν. Ἀντὶ τοῦ πρώτου ἦτο δυνάτὼν (Je vous le demande en conscience) νὰ εἶπω Ἰπνός, ἢ Κλίβανον, ἢ ἄλλο τι συνώνυμον; Μετεχειρίσθην λοιπὸν τὸν Φοῦρνον, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται εἰς Ἑλληνικὸν βιβλίον τοῦ Δειπνοσοφιστοῦ Ἀθηναίου· ἰδοὺ λοιπὸν τί λέγει ὁ Ἀθήναιος (Βιβλ. Γ. σ. 113.) δι' ἐῖδος ψωμίου ὀνομαζόμενον Βωλητῆνος ἄρτος, » Καὶ ἐν τῷ ζυμοῦσθαι οὐ κολλᾷται τῇ καρδίῳ. Ἐπειδὴν δ' ἐμβληθῇ εἰς τὸν Φοῦρνον, ὑποπάσσει, » ται τῷ κερῆμυ χόνδρος τις ». Ἄς ἔλθωμεν εἰς τὴν Φοράν· ἔχω καὶ ταύτης μάρτυρα τὸν Πλούταρχον. Εἰς τὸν βίον τοῦ Ἀντωνίου (§. 68) λέγει, « Ἀναγκάζεσθαι τοῖς ὅμοις καταφέρειν μέτρομα πυρῶν τεταγμένον. . . . καὶ μίαν μὲν Φοράν » ἐνεγκεῖν, τὴν δὲ δευτέραν κ. τ. λ. » Ἀπὸ τοῦτο τὸ Φοράν τὸ ὁποῖον ἐδῶ (ἐμπορεῖ νὰ ἀντιλέξῃ τις φιλόνεικος ὅτι) σημαίνει κυρίως une portée, ou un voyage, ἐπέραςεν ἡ λέξις φυσικὰ εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ une fois. Καὶ εἰς μὲν τὸν Πλούταρχον, γράφοντα εἰς τὴν παρακμὴν τῆς γλώσσης, τοῦτο δὲν εἶναι παράδοξον· ἀλλ' εὐρίσκεται εἰς τὸν Ἱπποκράτην καὶ τὰ φοράν, ἀπαραλλάκτως σημαῖνον κάθε φοράν.

ἠθικὰ τοῦ λέγοντός φρονήματα εἶναι τοιαύτης μοχθηρίας, ὅ-
ποیان μόνοι οἱ Π. εἶναι καλοὶ νὰ δείξωσι.

Χαίρω ὅτι μὴδὲ σὺ δὲν ἐγκρίνεις τὴν ψωμοζητείαν τῶν
ψήφων· καὶ ἐπειδὴ χωρὶς αὐτὴν εἴσοδος δὲν εἶναι εἰς τὸ Παν-
επιστήμιον, φανερόν ὅτι vous n' aurez jamais le plaisir d'
apprendre que j y sois entré, παρεκτός ἂν καταργηθῇ τὸ ἐν-
τροπιασμένον ἔθος τοῦτο. Μένε λοιπὸν ἡσυχος, καὶ μὴ φοβεῖ-
σαι, ὅτι ἐγὼ ὁ Μπουταλαῶς, ὅστις δι' ἀτολμίαν δὲν ζητῶ τὸ
ἐτήσιόν μου μέχρι τῆς τελευταίας τοῦ ἔτους, θέλω ὑπάγει εἰς
ἐπίσκεψιν ἀνθρώπων (τῶν περισσοτέρων ἀγνώστων εἰς ἐμέ)
poux leur faire ma reverence, et pour leur demander leurs
voix. Ἀκούω ὅτι τινὲς ἀπὸ τοῦς ψηφηφόρους τούτους παραξε-
νεύονται, καὶ τρόπον τινὰ τραχύνονται κατὰ τῆς ἀδιαφορίας
μου ταύτης. Καὶ καταλαμβάνεις καλὰ, ὅτι φυσικὰ δὲν πρέπει
νὰ τοὺς ἀρέσκη τὸ νὰ μὴ θέλω νὰ ἐμβῶ κ' ἐγὼ διὰ τῆς αὐ-
τῆς πύλης, διὰ τῆς ὁποίας εἰσέβησαν καὶ αὐτοί. Μὴ λυπῆσαι
ὁμως περὶ τούτου· ἂν δὲν ἔχω τὰς θρίδακας, μοῦ μένει ὁ ὀ-
βολός. Τὸ ὅποῖον διὰ νὰ καταλάβῃς, ἀνάγκη εἶναι νὰ ἀ-
ναγνώσῃς τὸ κέ. θαυμαστὸν κεφάλαιον τοῦ Ἐγχειριδίου τοῦ
Ἐπικτήτου.

Ἀπήχημα, Contre coup, λέξις ἰατρικὴ διὰ τὰς πληγὰς κυ-
ρίως τῆς κεφαλῆς, αἱ ὁποῖαι πολλάκις ἐνεργοῦσιν ὅχι εἰς αὐτὸ
τὸ μέρος, ὅπου ἔγινεν ἡ προσβολὴ τοῦ πλήξαντος ὀργάνου,
ἀλλ' εἰς τὸ ἀπάντικρυ.

Ἥμην ἄρρωστος. Τώρα ἀναλαμβάνω πάλιν· ἀλλὰ σὲ βε-
βαιῶν, ὅτι ἄλλη τοιαύτη μία, ὁποῖαν ἐδοκίμασα ζάλην, εἴ-
ναι ἱκανὴ νὰ μὲ ἐμβάλῃ εἰς τοῦ Χάρωνος τὸ πλοιάριον. Καὶ ἴ-
σως ἐσύμφερον ἤδη νὰ κάμω τὸ ἀνεπίστρεπτον τοῦτο ταξείδι-
ον, διότι, ἐὰν τὸ ἔαρ δὲν μὲ ἀναρρώσῃ ὀλίγον, φοβοῦμαι ὅτι
δὲν εἶμαι πλέον καλὸς εἰς τίποτε.

« Τί κοινὸν κυνὶ καὶ βαλανεῖῳ » ; λέγει ἡ παλαιὰ παροι-

Ὅταν τὰ τυραννόπωλα κρίνονται νόμιμοι ἄρχοντες, τί ἐμποδίζει νὰ δικαιώσωμεν καὶ τὰ ληστόπωλα, καὶ ἀπλῶς ὅλους τοὺς κατὰ διαδοχὴν καὶ πατρικὴν κληρονομίαν μαστιγίας.

Εἰς τὸ περὶ ζώων Ἱστορ. τοῦ Ἀριστοτέλους εὐρίσκεται καὶ ὈΝΟΣ ἰχθύς, τὸν ὁποῖον εἰς ἐκ τῶν νεωτέρων τῆς Φυσ. Ἱστορ. συγγραφέων νομίζει ὅτι εἶναι ὁ αὐτὸς, τὸν ὁποῖον οἱ σημερινοὶ Κρηῖτες ὀνομαζοῦσιν ἀκόμη **Γαδαρόψαρο**, ἢ **Γαῖδαρόψαρο**. Ἡ γνώμη αὕτη, εἰς τὴν ὁποίαν καταρχὰς ἔδωκα ὀλίγην προσοχὴν, μ' ἐφάνη πολλὰ πιθανή, ἀφοῦ εὗρηκα εἰς τὸν Ἀθήναιον Βιβλ. Ζ, σελ. 315, περὶ τοῦ θαλασσίου τούτου ὄνου τὰ ἀξιωματώτα ταῦτα λόγια, « **Ὀνος**, ὃν καλέουσι τινες **Γάδον** ». Ὅπως ἂν ᾔηται τὸ πρᾶγμα περὶ τῆς ταυτότητος ἢ ἐτερότητος τοῦ Ἀριστοτελικοῦ **Ὀνου**, καὶ τοῦ Κρητικοῦ **Γαδαρόψαρου**, τοῦτο εἶναι βέβαιον ὅτι τὸ θαλάσσιον τοῦτο ζῶον ὠνομάζετο ἀπὸ τοὺς παλαιούς (δηλαδὴ εἰς ἄλλο καὶ ἄλλο μέρος τῆς Ἑλλάδος) καὶ **Ὀνος** καὶ **Γάδος**. Τί τὸ ἐκ τούτου κριτικὸν πιθανὸν συμπέρασμα; ὅτι καὶ ὁ χερσαῖος ὄνος ὠνομάζετο εἰς καὶν μέρος τῆς Ἑλλάδος **Γάδος**, ὅθεν ἐγεννήθη ὁ ἡμέτερος **Γάδαρος**. Διὰ νὰ μὴ σὲ βάλλω ὁμῶς εἰς κίνδυνον ν' ἀπατηθῇς ἀπὸ τὴν εὐλογον ταύτην συνώνυμον ὁμωνυμίαν, δίκαιον εἶναι νὰ σὲ φανερώσω, καὶ τί ἐφρόνουν περὶ τῆς παραγωγῆς τοῦ **Γαδάρου** πρὶν πέσω εἰς τὴν ῥῆσιν τοῦ Ἀθηναίου. Ὁ **Γάδαρος** ἐλληνιστὶ ὀνομάζεται ἀκόμη καὶ **Κάνθων** καὶ **Κανθήλιος**, ὅθεν καὶ τὰ **Κανθήλια** (πληθυντικῶς), τοῦ **Γαδάρου** τὸ σαγμάριον. Ἀλλὰ τοῦ **Κάνθων** τούτου παράγωγον ἐγεννήθη ὁ **Κάνθαρος**, ἀπὸ τὴν πρόληψιν εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν οἱ παλαιοὶ, ὅτι ὁ **Κάνθαρος** (εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν **Ἀσκάνθαρος**) ἐγεννᾶτο ἀπὸ τὴν κόπρον τοῦ **Γαδάρου** (**Κάνθωνος**). Ὅτι εἶναι τῆς αὐτῆς οἰκογενείας ὁ **Κάνθων** καὶ ὁ **Κάνθαρος** φανερόν εἶναι ἀπὸ τὸν Ἀριστοφάνην, ὅστις (Εἰρην. 82) ὀνομάζει **Κάνθωνα** (**Γάδαρον**), τὸν **Κάνθαρον** (**Ἀσκάνθαρον**). Τί παράδοξον λοιπὸν ἀνίσως καὶ ὁ ἡμέτερος **Γάδαρος** ᾔηται παραφθο-

ἐνέργειαν ἐπιστρέφουσιν εἰς τὸν ἐνεργοῦντα, ἔλεγον Σιγῶμαι
 je me tais, καὶ καταλλήλως εἰς τὸν μέλλοντα Σιγήσομαι
 je me terai. Ἐπειτα, καθὼς συμβαίνει εἰς ὅλας τὰς γλώσσας,
 ἀπηρχαιώθη τὸ Σιγῶμαι εἰς τὸν ἐνεστῶτα, ἤγουν ἔδωκε
 χώραν εἰς τὸ οὐδέτερον Σιγῶ· ἀλλ' ἔμεινεν ὁ μέλλων, καὶ
 ἐπροξένησε τὴν τοιαύτην ἀνωμαλίαν. Καὶ ποία γλῶσσα εἶναι
 χωρὶς ἀνωμαλίας;

Τοῦ δὲ ἐνεργητικοῦ ἐνεστῶτος ἡ μετάβασις εἰς μέλλοντα
 μέσον εἶναι πλέον δυσκατανόητος. Π. χ. Λαμβάνω—Λήψομαι·
 διὰ τί ὄχι Λήψω; Δὲν ἔχω καιρὸν, μηδὲ δίκαιον ἔχεις σὺ
 νὰ ζητῇς παρ' ἐμοῦ, ὅ,τι δὲν ἐστάθησαν ἀκόμη καλοὶ οἱ Λε-
 ξικογράφοι καὶ Γραμματικογράφοι νὰ κανονίσωσι. Παράβαλε
 τὸν κατάλογον μὲ ὅλα τὰ συγγενῇ ἄρθρα τοῦ Σνεϊδερείου
 Λεξικοῦ (τὸ ὁποῖον βέβαια εἶναι τὸ καλλίτερον ἀπ' ὅλα) καὶ
 θέλεις ἰδεῖν πόσον ἀκόμη εἶναι μακρὰν ἀπὸ τὴν ἀκρίβειαν.

Περὶ τῶν ὑποτακτικῶν μορίων δὲν φυλάττω πανταχοῦ τὸν
 κανόνα, τὸ μὲν ἐξ ἀπροσεξίας, τὸ δὲ ὅτι καὶ παρετήρησα ὅτι
 εἶναι περιστάσεις εἰς τὰς ὁποίας εἶναι δύσκολον νὰ φυλαχθῇ,
 sans blesser l'oreille. Καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, εἶναι
 γνῶμη πολλῶν ὅτι τὸ Ὅταν συντάσσεται καὶ μετ' ὀριστικοῦ.

Ὁ λίθος ὀνομάζεται ἑλληνιστὶ Ὀπάλλιος. Ὁ δὲ Πλίνιος
 προσθέτει, ὅτι ὠνομάζετο παρὰ τινων καὶ Παιδέρω· τὸ ὁποῖον
 βέβαια τὸ εὔρηκεν εἰς συγγραφέα τινὰ Ἕλληνα. Τὴν δευτέραν
 ταύτην σημασίαν αἰνίττονται καὶ οἱ στίχοι οὗτοι τοῦ Ὀρφέως
 (Περὶ λίθ.):

« Φημί δέ τοι τέρπειν καὶ Ὀπάλλιον οὐρανίωνα,
 » Ἀγλαὲν ἱμερτοῦ τέρενα χροῖα παιδὸς ἔχοντα ».

Ὅπου βλέπεις τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ Παιδέρωτος (beau comme
 un petit amour).

Ἄς μεταβῶμεν τώρα, καθὼς λέγει ἡ παροιμία, « ἀπ' ὄνων
 » ἐφ' ἵππους ».

Εἰς τὰς περὶ Μουσικῆς καινοτομίας, ἃν καὶ νὰ τὰς κρίνω

πρὸς ὀλίγον τὴν πατρίαν γῆν! Διότι, φίλε, ἂν αἱ περιστάσεις
μᾶς ἀναγκάσωσι καμμίαν φοράν νὰ φωλεύσωμεν μεταξὺ τού-
των, εἶναι νομίζω χρέος νὰ μὴν ἀποξενώνωμεν παντάπασι τοὺς
νεοσσοὺς ἀπὸ τὴν πατρικὴν μας φωλεάν.

Εὐρισκόμεθα ἀκόμη εἰς τὰ πρώτιστα στοιχεῖα τῆς ἀναγεν-
νήσεως ἢ ἀναφωτίσεώς μας· ἀπ' ὅ,τι κάμνομεν, καλῆτερα νὰ
κάμωμεν χρειάζεται ταῦτα· ἀλλ' οἱ εὐτυχεῖς ἐκεῖνοι χρόνοι
τῶν θαυμάτων, ὅτε μὲ μόνην τὴν ἐπίθεσιν τῶν χειρῶν διεδί-
δοντο χαρίσματα γλωσσῶν, προφητείας καὶ πάσης σοφίας,
ἐπέρασαν, οὐδὲ θέλουν ἐπιστρέψειν πλέον. Τώρα χρειάζονται
ιδρωτὲς ἀκάματοι συνωδευμένοι μὲ τὸ Γνωθὶ σαυτόν.

Παρακαλῶ τὸν φίλον Π. νὰ μὴ κρίνῃ περὶ πραγμάτων, τὰ
ὁποῖα νὰ ἐρευνήσῃ ἀκριβῶς δὲν τὸν ἐσυγχώρησε τὸ ἐπάγγελ-
μά του. Βεβαίωσέ τον, ὅτι μ' ὅλον ὅτι ἐδαπάνησα μέρος τι τῆς
ζωῆς μου εἰς τῶν τοιούτων τὴν ἔρευναν, ὁμολογῶ (χωρὶς ὑπό-
κρισιν μετριοφροσύνης) ὅτι ὅσα εἶπα, λέγω, καὶ θέλω εἰπεῖν
εἰς τὸ ἐξῆς, εἶναι καὶ εἰς ἐμὲ αὐτὸν ἀβέβαια. Ἐνδέχεται νὰ
ᾤναι καλὰ, ἐνδέχεται νὰ ᾤναι καὶ ἐσφαλμένα. Ἀλλ' ἐὰν κατὰ
δυσυχίαν ᾤναι ἐσφαλμένα (καὶ τὸ σφάλμα θέλει εἶσθαι τοῦ Διο-
νυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεῶς, μεγάλου Κριτικοῦ, ὅχι ἰδικόν μου),
φρονιμωτέραν ἄλλην συμβουλὴν εἰς τὸ ἔθνος νὰ δώσῃ τις δὲν
ἔχει παρὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ χυδαῖσμοῦ, ἡγοῦν, « νὰ γράφῃ
» καθὼς μιλεῖ, καὶ νὰ μὴ γυρεύῃ νὰ σιάσῃ τὴν γλῶσσαν
» ὁποῦ ἔλαβε ἀπὸ τοὺς γονιούς του »· ἐπεὶ δὲ αὕτη εἶναι καὶ
γλῶσσα τοῦ περισσοτέρου μέρους τοῦ ἔθνους, γλῶσσα τὴν ὁποί-
αν μεταχειρίζονται οἱ ἀπόστολοι τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας, ὁ-
σάκις διδάσκουσι τοὺς ἀπαιδεύτους νησιώτας Γραικοὺς· καὶ
βλέπεις πόσους ἔσυραν εἰς τὸν Παπισμὸν μεταχειριζόμενοι
τὴν γλῶσσαν τοῦ ἔθνους· ἂν ἐμεταχειρίζοντο τὴν γλῶσσαν
τὴν λέγουσαν αὐθὺς ἀντὶ τοῦ πάλιν, καὶ ἐπιτρέπω ἀντὶ
τοῦ συγχωρῶ, καὶ ἀπλῶς τὰ μακαρόνια, δὲν λέγω τοῦ Π.
(ποῖαν ἰσχὺν ἔχει εἰς τὰ τοιαῦτα ἡ μαρτυρία τοιοῦτου παχύ-

κοινῆς ἡμῶν γλώσσης τὸ θαυμαστικὸν Ἡβοῖ! εἶναι ἀπὸ τῷ Αἰβοῖ τῶν παλαιῶν. Συμβούλευε τὸν Α. νὰ φεύγῃ τὰς ὑπερβολὰς, νὰ μὴ γίνεταί δηλαδὴ μήτε τύραννος, μήτε δημαγωγὸς τῆς γλώσσης.

Χαίρω ὅτι εὐρέθη ἄνθρωπος νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸν Θουκυδίδην, ὁ ἑποῖος χρειάζεται ὤμους Ἀτλαντικούς, ὅχι μόνον διὰ τὴν δύσκολον καὶ συνεστραμμένην αὐτοῦ φράσιν, ἀλλ' ὅτι ὁ μεταφράζων (εἰάν θέλῃ καὶ δύναται νὰ πληρώσῃ τὰ ἀληθῆ καθήκοντα τοῦ μεταφραστοῦ), πρέπει νὰ ἐρμηνεύῃ ὅχι μόνον τὰς ἐννοίας τοῦ συγγραφέως, ἀλλ' ὅσον εἶναι δυνατόν νὰ εἰκονίζῃ τρόπον τινὰ καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ λόγου· καὶ ἡ ταλαίπωρος ἡμῶν γλῶσσα εἶναι ἀκόμη ἄτονος, καὶ πολλὰ περισσότερον ἐκλελυμένη παρὰ νὰ παραστήσῃ τὸν ἀμίμητον τόνον τοῦ Θουκυδίδου. Μ' ὅλον τοῦτο μὴ τὸν ψυχραίνης τὸν ἄνδρα· ὅποι-αδῆποτε ἤθελεν εἶσθαι ἡ μετάφρασίς του, ὠφέλιμος θέλει εἶσθαι καὶ εἰς τὸ γένος καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ γένους. Περὶ τοῦ Ἡροδότου μὴτ' αὐτὸν, μὴτ' ἄλλον τινὰ μὴ κοινώσης τίποτε, ὅχι δι' ἀπιστίαν μου, ἀλλὰ διὰ τὸ « Ὅ μέλλεις ποιεῖν μὴ » πρόλεγε· ἀποτυχὼν γὰρ γελασθήσῃ ».

Ὡς τόσον πρόβαινε εἰς τὴν μετάφρασίν σου· διότι καὶ τέ-λος πάντων τίνα χρεῖαν ἔχεις ἀπὸ τὴν κρίσιν μου; Τοῦτο μόνον σὲ λέγω ἐν τοσούτῳ, ἀφ' οὗ τελειώνης, φέρ' εἰπεῖν, μίαν σελίδα, ἀναγίνωσκε τὴν μόνος σου δις καὶ τρίς εἰς διαφόρους τόνους ἀπὸ τὸν κατώτερον εἰς τὸν τρανώτερον, καὶ ἅς προσέ-χουν ἐνταυτῷ τὰ αὐτία εἰς τὸ στόμα. Ἀπίστευτον εἶναι, φίλε μου, πόσον ὠφελεῖ τοῦτο. Σὲ χρειάζεται ἀκόμη ἄλλη μία γυμνασία· ἀναγίνωσκε καθ' ἕξιν ἅπαξ τοῦ ἔτους ἀπὸ τοῦς Ἑλλη-νικοῦς συγγραφεῖς, ἀπὸ μὲν τοῦς πεζοῦς τὸν Πλάτωνα, ἀπὸ δὲ τοῦς ποιητὰς τὸν Εὐριπίδην. Δὲν μνημονεύω τὸν Ὀμηρον (τὸν παλαιὸν λέγω, τὸν ποιητὴν τῆς Ἰλιάδος)· cela va sans dire. Δὲν γνωρίζω μετ' αὐτὸν συμπλοκάς λόγων πλεον ἑναρμο-νίους, παρὰ τὸν χαρακτῆρα τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Εὐριπίδου.

Εἶναι πράγμα παρατηρήσεως ἄξιον, ὡς σημεῖον καὶ τοῦτο τῆς ἐνεργουμένης ἀναστάσεως τῶν Ἑλλήνων. Πολλοὶ τῶν ἐχθρῶν γίνονται, ἢ τοῦλάχιστον ὑποκρίνονται φίλοι. Ἐξεύρεις, ὅτι οἱ Α. δὲν μᾶς ἀγαποῦν· δὲν σὲ λανθάνει ὅτι καὶ τὸ ἀπαίδευτον, ἡγουν τὸ περισσότερον μέρος τῶν ἡμετέρων τοὺς ὀνομάζουσι *par charité Chrétienne* Κοπρολόγους. Εἶναι ἐδῶ τις ἐξ αὐτῶν, ὅστις εἶχεν εἰπεῖν τὸν πρέσβυν Α. Ε. (*encore par charité Chrétienne*) ὅτι ἡ βασιλεία των ἄλλως νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τὰς ἐπιβουλὰς τῶν Γραικῶν δὲν δύναται, ἐὰν δὲν τοὺς ἐξολοθρεύσῃ ἐν στόματι ῥομφαίας. Τώρα ὁ Αἵματολάπτης (ἡ λέξις εἶναι τῶν νῦν Πελοποννησιῶν) οὗτος περιέρχεται καυχώμενος ὅτι εἶναι Γραικός, καὶ διὰ νὰ τὸ πιστώσῃ κάλλιον, ἦλθεν εἰς ἐπίσκεψίν μου τὴν παρελθοῦσαν κυριακὴν. Φλυαρεῖ λοιπὸν ὅστις ὀνομάζει φιλοζοφίαν τὴν φιλοσοφίαν, ἡ ὁποία μόλις ἔμβασε τὸν πύδα εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἤρχισε νὰ κάμνῃ τὸ γένος ζηλωτόν.

Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐξαλείψω καὶ τὰ κατὰ τῶν καρκίνων, ὡς βλέπω, διὰ τοῦ Κωμικοῦ.

. . . . Τὸ γένος, ἦν τις ὀργισμὸς

Τὸ τῶν γερόντων, ἔσθ' ὅμοιον σφηκιῶν.

ἔχουσι γὰρ καὶ κέντρον

Ὁξύτατον, φ' κεντοῦσι, καὶ κεκραγότες

Πηδῶσι, καὶ βάλλουσιν ὥσπερ φέφαλοι.

Μία μόνη ὥρα ἂν μ' ἐπερίσσευε καθ' ἡμέραν, ἤθελα μετὰ χαρᾶς τὴν δώσω εἰς τὸν Ἡρόδοτον. Θρηνῶ ὁσάκις τὸν βλέπω ἀτελεῖ, τὸν ὁποῖον ἤρχισα μὲ τοσαύτην προθυμίαν, καὶ μετέφρασα ὑπὲρ τὸ ἥμισυ. Ὁ Ἡρόδοτος μὲ τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον ὁμοῦ καὶ μὲ ὀλίγας σημειώσεις, ἤθελεν εἶσθαι ἀληθὲς κειμήλιον διὰ τὸ γένος, ὅχι διὰ τὴν μετάφρασίν μου, ἀλλ' ὅτι εἶναι εἰς ἀπὸ τοὺς ἀξιολογωτέρους τῶν παλαιῶν συγγραφέων. Τί νὰ κάμω; « Καὶ πράττομεν καὶ ζῶμεν ὅχι ὡς θέλομεν; » ἀλλ' ὡς δυνάμεθα. *Malgré notre libre arbitre.*

Ἐχασα, φίλε μου, καὶ τὸ δικαίωμα νὰ σὲ ἐλέγξω διὰ τὴν

δὲν ἦναι πλέον εἰς ἡλικίαν δεκτικὴν φρονιμωτέρας παιδείας. Σὲ βεβαιώνω, φίλε μου, ὅτι γνωρίζω ἀπὸ τοὺς ἡμετέρους, οἱ ὅποιοι, ὅταν ἤλθαν τὴν ἀρχὴν, ἦσαν ἀνεκτότεροι, καὶ τώρα ὁμοῦ μὲ τὴν καταφρόνησιν τῆς θρησκείας καταφρόνησαν καὶ τὴν ἐντροπὴν τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλην λοιπὸν θεραπείαν δὲν εὐρίσκω παρὰ νὰ ἀφίνη τις τὴν δεισιδαιμονίαν εἰς τοὺς ἡλικιωμένους, καὶ νὰ καταγίνεται ὅλως διόλου εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν νέων· αὐτοὺς μόνους εἶναι ἐλπίς νὰ κάμῃ τις καὶ ἀδεισιδαίμονας καὶ τιμίους ἀνθρώπους. Καὶ περὶ μὲν τούτων ἄλλοτε πάλιν.

Ἐξεύρεις νὰ μὲ περιγράψῃς τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Γεωργίου; Ἐνθυμοῦμαι τὸν ἵππον, ἐνθυμοῦμαι τὸν πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ ἵππου δράκοντα, τὸν ὅποῖον φονεύει ὁ ἀναβάτης. Ἀλλὰ παρίσταται πλησίον τοῦ ἁγίου καὶ παρθένος, τὴν ὁποίαν ἠλευθέρωσε τάχα ἀπὸ τὸν δράκοντα; Καὶ εἶναι τοιαύτη ἱστορία εἰς τὸ συναξάριον τοῦ ἥρωος; Ἐὰν ἔχῃς τὴν Ἐλευθερωθεῖσαν Ἰερουσαλὴμ τοῦ Τάσσου, ἰδὲ τὴν καὶ καὶ κγ'. στροφὴν τῆς δωδεκάτης ᾠδῆς, εἰς τὴν ὁποίαν φαίνεται νὰ παρωδῇ μέρος τὴν Χαρίκλειαν, τὴν γεννηθεῖσαν ἀπὸ Αἰθίοπας, καὶ τὴν εἰκόνα τῆς Ἀνδρομέδας καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς θαυμάσιον σύλληψιν, καὶ μέρος τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ὅλα ταῦτα in un miseuglio poetico, che se non è vero, è hen trovato.

Πλειότερα νὰ σὲ γράψω δὲν εὐκαιρῶ, τὸ μὲν, διότι προσμένω παρὰ σοῦ ἀπόκρισιν εἰς μίαν ἑκατοντάδα ἐπιστολῶν μου· τὸ δὲ, ὅτι τὴν ὥραν ταύτην εἶναι ἡ κεφαλὴ μου Οὐρία καὶ τρόπον τινὰ ἡλίθιος. Τοῦτο συμβαίνει ὁσάκις ἀπαντῶ ῥήσεις εἰς τὸν Στράβωνα.

Ὅτι δὲν εἶναι μόναι αἱ ἰδιαί μου ἀπορίαι εἰς τὸν Στράβωνα, αἱ ὅποαι μ' ἐμποδίζουν, ἀλλ' ἔχω καὶ τὰς ἀπορίας τοῦ Σ., ὅστις (ὁ θεὸς νὰ τὸν στερεόνῃ!) ἀπορεῖ πολλάκις καὶ εἰς ὅσα ὁλος ὁ κόσμος εὐπορεῖ.

Μ' ἐπλήγωσες, φίλε, μὲ τὸ μήνυμα τῆς ἀτυχίας τῆς σχολῆς τοῦ Ἄθω. Καθὼς βλέπω δὲν εἶναι χαῖρι ἀπὸ τοιούτους δια-

Τὸ νόστιμον εἶναι ὅτι ἔγινες αἴτιος νὰ ἀναγνώσω ὀλίγας σελίδας τῆς μεταφράσεως, καὶ παρὰ ταύτας τὸ προοίμιον ὅλον, εἰς τὸ ὅποῖον ὁ μεταφραστὴς, θέλων νὰ ὑπερυψώσῃ τὴν γλῶσσαν του (καὶ εἰς τοῦτο εὖ γέ του !) ὑπὲρ ἐκείνην τῶν Γαλλῶν, καυχᾶται ὅτι δὲν μετεχειρίσθη περισσοτέρας λέξεις ἢ φράσεις παρὰ τὸ κείμενον, καὶ πολλάκις ἔγινε καὶ βραχυλογώτερος παρὰ τὸν βραχυλογώτατον Τάκιτον. Ἦτον τὴν νύκτα τοῦτο, δὲν ἐξεύρω εἴτε ἀπὸ κατάχρησιν τοῦ καιροῦ καὶ κακοσχολίαν, εἴτε ἀπὸ ζηλοτυπίαν, ἠθέλησα νὰ δοκιμάσω, ἂν μεταφράζεται εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν ὁ Τάκιτος. μετέφρασα μίαν σχεδὸν σελίδα αὐτοσχεδίως καὶ χωρὶς σκέψιν· τοιαύτη βέβαια κατεσπευσμένη μετάφρασις καταλαμβάνει ὅτι πρέπει νὰ ᾖ ἀθλία. Μ' ἐπληροφόρησεν ὅμως ἡ μικρὰ αὕτη δοκιμὴ, ὅτι δυνατόν εἶναι νὰ μεταφρασθῇ ὁ Τάκιτος εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν λακωνικῶς, ἀλλὰ πολλὰ σαφεστέρως παρὰ τὴν μετάφρασιν τοῦ . . . Τρελά καὶ ἀνόητα πράγματα. . . . ἄκουσον λοιπὸν ἄλλο τρελώτερον· στοίχημα βάλλω, ὅχι μόνον ὅτι δύναται νὰ φυλάξῃ τὸν λακωνισμόν τοῦ Τακίτου, ἀλλ' ὅτι ἐμπορεῖ νὰ ἀποφύγῃ καὶ τὴν ἀηδίαν τῆς καταχρήσεως τοῦ ἀσυνδέτου. Διότι, φίλε, μὴν ἀκούης τοὺς πανηγυριστὰς τοῦ Τακίτου. ἀπὸ ἑκατὸν τοιούτους μόλις εὗρεῖς δέκα, οἵτινες τὸν ἀνέγνωσαν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους μετὰ προσοχῆς καὶ τὸν ἐνόησαν· οἱ λοιποὶ εἶναι ψεῦσται καὶ ἀλαζόνες, οἱ ὅποιοι ἐπαινοῦν, φοβούμενοι μὴ φανῶσιν ἄγευστοι καὶ ἀνειδήμονες τοῦ παρὰ τῶν ἄλλων ἐπαινουμένου συγγραφέως. Λακωνικὸς εἶναι καὶ ὁ Θουκυδίδης, ἀλλ' αἱ περίοδοι του εἶναι ὅλαι συνδεδεμέναι μετέχνην καὶ καὶ κομψεῖαν μεγάλην. Ταῦτα λέγων δὲν καταφρονῶ τὸν Τάκιτον, ὅστις εἶναι θαυμαστὸς συγγραφεύς, ἀλλὰ θέλω τοῦτο μόνον νὰ παραστήσω, ὅτι ὑπερτερεῖ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσαν τῆς Λατινικῆς· καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς τὰ προτερήματα, ἔχει πολλὰ καὶ ἡ σημερινὴ τῶν Γραικῶν, καὶ θέλει ἀποκτήσιν περισσότερα, ἂν δὲν τὴν διαστρέψωσιν οἱ **Φκιᾶσται** καὶ νομοθέται της.

κατὰ λέξιν καὶ κατὰ διάνοιαν (τὸ ὁποῖον σημαίνει καὶ κατὰ Γραμματικὴν καὶ κατὰ Λογικὴν) συντάγματα, καὶ μάλιστα ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπαγγέλλονται μαθηματικὰ καὶ φυσικὰ, ὥστε κινδυνεύω νὰ ὁμογνωμήσω μὲ τὸν Κλαυέριον. Μ' αὐτὸν εἵμεθα καθ' ἑκάστην εἰς φιλονεικίαν περὶ τῆς παραδόσεως τῶν μαθηματικῶν. Αὐτὸς δι' ὀχρυρίζεται ὅτι οἱ συμπολιταί του κάμνουσι κατὰχρησιν τῶν μαθηματικῶν, ἀμελοῦντες ἄλλα πολλὰ ἐπίσης ὠφέλιμα. Ἐγὼ ἀντιλέγω, ὅτι μανθάνουσι δι' αὐτῶν οἱ νέοι νὰ συλλογίζονται ὀρθὰ, ἐπειδὴ εἰς τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας ὅλα πρέπει νὰ ᾔναι ἀποδεδειμμένα, ἐπειδὴ ἡ πρόοδος εἰς αὐτὰς καταγίνεται δι' ὀρισμῶν καὶ θεωρημάτων, ἀπὸ τοῦ γνωστοῦ εἰς τὸ ἄγνωστον, καὶ ἀπὸ τοῦ δειχθέντος, εἰς τὸ ἔτι ἄδεικτον, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Αὐτὸς πάλιν ἀποκρίνεται ἀποτόμως καὶ Λακωνικῶς, Μανθάνουσι νὰ συλλογίζονται ὀρθὰ περὶ μόνων μαθηματικῶν πραγμάτων, καὶ ὅχι τι πλέον. Ἴσως ἔχει δίκαιον. Αἱ Μοῦσαι εἶναι ἀδελφαί, καὶ δὲν πρέπει νὰ τὰς χωρίζῃ, ὅστις θέλει νὰ τὰς λατρεύῃ ὀρθῶς.

Τῆς ἐπιστολῆς, τὴν ὁποίαν μ' ἔστειλες, ὁ χαρακτήρ δὲν ἔχει κάμμίαν ὁμοιότητα μὲ τὴν ἐλθοῦσαν ἀπὸ Τεργέστην. Ἰδοὺ λοιπὸν σὲ τὴν πέμπω, μὴ πως δυνηθῆς παραβάλλων αὐτὴν μὲ ἄλλα γράμματα ἐμπορικὰ, ἢ πρὸς σὲ ἴσως, ἢ πρὸς ἄλλον (κατὰ τύχην) τινὰ, νὰ ἀνακαλύψῃς τοῦτον τὸν καλὸν κάγαθὸν καὶ χαρίεντα Γραικόν. Πολὺ ἐπεθύμουν νὰ τὸν γνωρίσω.

Κατὰ πρώτην προσβολὴν τὸ Εὐκαιρὸς ἤθελέ τις νομίσειν ὅτι ἔπρεπε νὰ ᾔναι Εὐχερὸς (ὅταν δηλαδὴ σημαίνῃ τὸ Κενόν), ἐπειδὴ τὰ κενὰ εἶναι φυσικὰ καὶ εὐχερα, ἡγουν εὐληπτα εἰς τὰς χεῖρας καὶ εὐκολοσήκωτα.

Ὅταν ὁμως ἐξετάσῃ τις τὰ συνώνυμα τοῦ ῥήματος Εὐκαιρῶ, τὰ παλαιὰ καὶ τὰ νέα Ἑλληνικὰ, ἔπειτα καὶ τὰ Λατινικὰ (διότι εἰς τὴν ἔρευναν τῶν τοιούτων ἡ παράθεσις τῆς Λατινικῆς γλώσσης εἶναι ἀναγκαία), πληροφορεῖται ὅτι τὸ Εὐ-

νεται πρὸς τούτοις ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς συγγραφεῖς, ἡγουν ἀπὸ περίοδον χρόνου, εἰς τὴν ὁποίαν αἱ καταχρήσεις ἠϋξάναν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον. Λέγει ὁ Ματθαῖος (IB', 43) » Ὅταν » δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχε- » ται δι' ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν καὶ οὐχ εὐρίσκει. » Τότε λέγει· ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον καὶ » ἐλθὼν εὐρίσκει ΣΧΟΛΑΖΟΝΤΑ, σεσαρωμένον καὶ κεκοσμη- » μένον. Τότε πορεύεται, καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἐπτὰ » ἕτερα πνεύματα κ. τ. λ. » Δὲν ἐξεύρω πῶς ἐξηγοῦσι ταύ- την τὴν ῥῆσιν οἱ Πατέρες. Ἐγὼ τὴν στοχάζομαι ὡς θαυμαστὴν φιλοσοφικὴν παρατήρησιν, ἐκφρασμένην παραβολικῶς κατὰ τὸν Ἀσιανὸν χαρακτῆρα τοῦ λόγου. Λέγει ὁ Ματθαῖος ὅτι ποτὲ πάθος κακὸν δὲν ἐξωθεῖται ἀπὸ τὰς ταλαιπωροὺς ἡμῶν ψυχὰς, παρὰ μὲ τὴν ἀντισταθμίσιν ἄλλου πάθους χρηστοῦ. Ἀλλ' ἐὰν τὸ πρὸς καιρὸν ἐξωσθὲν πάθος ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εὖρη τὸν τόπον Σχολάζοντα, ἡγουν κενὸν καὶ μὴ κατεχόμενον ἀπ' ἄλλο πάθος, τὴν κυριεύει τυραννικώτερον παρὰ τὴν πρώτην φορὰν. Τοῦτο δηλοῦσι τὰ ἄλλα ἐπτὰ δαιμόνια, οἱ νέοι μουσαφίριδες.

Εἰς τοὺς καθεξῆς χρόνους ἐγένεν ἡ κατάχρησις σφοδροτέ- ρα τοῦ Σχολάζων, καὶ τοῦ Εὐκαιρος ἀντὶ τοῦ Κενός. Ὅθεν εὐρίσκομεν εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς συγγραφεῖς, τὴν ἔτι καὶ νῦν σωζομένην φράσιν, « Σχολάζουσα ἐκκλησία », ἡγουν κενὴ ἀπὸ τὸν ἀρχιερέα της, τῆς ὁποίας ὁ ἀρχιερεὺς ἀπέθανε, καὶ εἰς μίαν ἐπιστολὴν τοῦ Νείλου, » Εὐκαιρον ἔππον, ἡγουν κενὸν ἀπὸ ἀναβάτην.

Ἄς ἔλθωμεν τώρα εἰς ἄλλο συνώνυμον τοῦ Σχολάζω, ἡ Εὐ- καιρῶ, τὸ Ἀδειάζω. τοῦτο σημαίνει ὅχι μόνον ἔχω τὸν και- ρόν, ἀλλὰ καὶ τὸ κενόν· οἷον « Ἀδειάζω τὸν πῖθον » καθὼς καὶ τὸ ἄδειος ὅχι μόνον τὸν εὐκαιροῦντα καὶ σχολάζοντα, ἀλλὰ καὶ τὸν κενόν· οἷον « Ἄδειος πῖθος ».

Δὲν πιστεύω ὅτι μένει πλέον καμμία ἀμφιβολία, ὅτι εἰς

ὥς σημαντικὸν τοῦ ἀνάποδος (ἰταλιστὶ goffo)· καὶ εἰς ταύτην τὴν σημασίαν φαίνεται νὰ τὸ μετεχειρίσθῃς καὶ σύ. Εὐρίσκω εἰς τὸν Ἡσύχιον « Σαβακός· ὁ σαθρός· Χῖοι ». Τοῦτο θέλει νὰ εἴπῃ (κατὰ τὸν συνήθη εἰς τὸν Ἡσύχιον τρόπον τοῦ ἐξηγεῖν) ὅτι παλαιὰ οἱ Χῖοι ὠνόμαζον Σαβακὸν τὸν Σαθρόν· καὶ αὕτη ἡ σημασία δὲν εἶναι μακρὰν τοῦ Ἀνάποδος. Φαίνεται ὅμως ἡ λέξις ἰδίᾳ ὅλων τῶν Ἰώνων, καὶ ὅχι μόνον τῶν Χίων (Ἰώνων καὶ αὐτῶν), ἐπειδὴ καὶ εὐρίσκεται εἰς τὸν Ἰπποκράτην, Ἰωνικὸν συγγραφέα, εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν τοῦ Σαθρός, ὡς θέλουσιν οἱ ἐξηγηταί. Ὁ τύπος τοῦ Σαβακός φέρει εἰς ὑπόψιν ὅτι ἡ λέξις δὲν εἶναι θεματικὴ καὶ πρωτότυπος, ἀλλὰ παράγωγος ἄλλης λέξεως τῆς Σαβός, κατὰ τὸ Ἥλιος Ἡλιακός, Κύριος Κυριακός κ. τ. λ. Ἀλλ' ἡ ὑπόνοια μεταβάλλεται εἰς πληροφορίαν ἀπὸ τοῦ Φωτίου τὸ Λεξικόν, ὅπου λέγει » Σαβούς καὶ Σαβάς, καὶ Σαβαζίους τοὺς Βακχεύοντας κ. τ. λ. » τὸ ὁποῖον βεβαιοῖ καὶ ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους, καὶ ὁ Πλούταρχος εἰς τὰ Συμποσιακὰ, πλὴν ὅτι οὗτος τὸ γράφει μὲ δύο Β. ἐνταῦθα βλέπεις πάλιν ὅτι ἤλθομεν εἰς τὴν σημασίαν τοῦ Τρελός, ἡγουν Βακχεύων, μαινόμενος, μεθυσμένος. Ἐμείνει τώρα ἡ μεταβολὴ τοῦ Σ, εἰς τὸ Ζ (Ζαβός). ἡ ὁποία δὲν πρέπει νὰ σὲ ταραττῇ· διότι ἡ κοινὴ γλῶσσα τοιαύτην μεταβολὴν ἐκαινοτόμησε καὶ εἰς τὰς Ζωχάδας, τὰς ὁποίας ὁ Γαληνὸς ὀνομάζει Ἐσωχάδας, καὶ τὸν Ζόχον (φυτὸν) ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ Σόγχος τῶν παλαιῶν, καὶ εἰς τὸν Ζοφὸν (ἡγουν σπογγώδη) τὸν ὁποῖον οἱ Ἕλληνες ἔλεγαν Σομφόν, καὶ εἰς ἄλλα ἴσως πολλὰ, τὰ ὁποῖα τώρα δὲν ἐνθυμοῦμαι. Τόσα ἔχω περὶ τούτου νὰ σὲ εἴπω, πιθανὰ μὲν, ἀλλ' ὅχι ἱκανὰ εἰς πληροφορίαν. Εἶναι ἀκόμη πολλὰ τοιαῦτα, τῶν ὁποίων τὰ γενέθλια δὲν ἐδυνήθην νὰ ἀνακαλύψω. Ἀλλὰ χρειάζονται μελέτην, τὴν ὁποίαν νὰ κάμω δὲν ἔχω καιρὸν, ἀλλὰ εἶναι τύχης εὐρήματα· καὶ πολλάκις λέξις, ἥτις μ' ἐτυράννησε χρόνους πολλοὺς, παρεστάθη μηδενὸς καλοῦντος εἰς τὸν νοῦν μου,

τικῶν ἀπαρεμφάτων καὶ τῶν οὐδετέρων. τοῦτο εἶναι ἀναντίβ-
 ῥητον· διότι μόλις παρῆλθαν ἑκατὸν πεντήκοντα χρόνοι, ἀφό-
 ταν ἔλεγαν « θέλω γράψειν. » Εἰς δὲ τὰ παθητικὰ ἔκοψαν
 πρῶτον (νὰ κόψῃ ὁ θεὸς τὴν ζῶην τῶν τυράννων, οἱ ὅποιοι
 διαστρέφουσι καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθρώπων !)
 τὴν δίφθογγον καὶ ἔλεγαν παραδείγματος χάριν Ἐμβῆν, Στα-
 θῆν κ. τ. λ. ἀντὶ τοῦ Ἐμβῆναι, Σταθῆναι. Καὶ τοῦτο ἐγίνετο
 εἰς τοὺς παθητικούς ἀορίστους. Τοῦτα δὲν εἶναι ὀνειράτα τῆς
 φαντασίας μοοῦ· ἀλλὰ παρεκβολαὶ τῶν ὀλίγων μου σημειωμά-
 των. Αἱ ἀποκοπαὶ ἔλχον ἀρχὴν ἀπὸ τοὺς ἴποιητάς, ἄλλοτε
 διὰ τὸ μέτρον τῶν συλλαβῶν, ἄλλοτε διὰ τὸ κατάρατον ὁμοι-
 οτέλευτον, ἄλλοτε εἰς ἀποφυγὴν τῆς συνδρομῆς δύο φωνη-
 ἐντων.

Ὅστις γὰρ θέλει ἐξ αὐτῆς θλιβῆν τε καὶ χαρῆναι.

Εἰ μὲν καὶ μὲ τὸ θέλημα καὶ τὴν προαίρεσίν σου,

Θέλεις γυρίσειν καὶ στραφῆν, παυόμεθα τοῦ λέγειν

Θέλω σᾶς ἀφηγήσασθαι λόγους ὀραιοτάτους

Θέλεις χαρὴν καὶ τιμηθῆν καὶ ζῆσειν καὶ πλουτήσιν·

Καὶ τοὺς ἐχθρούς σου εἰς τὸν λαίμαρν θέλεις καταπατήσιν.

Ἐμπορῶ νὰ σοῦ γεμίσω δύο σελίδας τοιούτων παραδειγ-
 μάτων. ἀλλ' ἄρκοῦσι καὶ τὰ ὀλίγα ταῦτα, περὶ τῶν βαρβά-
 ρων ἀποκοπῶν, μάλιστα ἐπειδὴ δὲν ἔχασα ἀκόμη τὴν ἐλπίδα
 (ἂν δὲν ἀποκόψῃ τὰς ἡμέρας μου ὁ χάρος) νὰ κάμω περὶ
 αὐτῶν ἀκριβεστέραν ἔρευναν. Ἐὰν ᾔσαν τὰ τοιαῦτα ὑποτα-
 κτικά, πῶς ἔχει τότε νὰ διακριθῇ τὸ θέλει τιμηθῇ ἀπὸ τὸ
 θέλει νὰ τιμηθῇ; Τὸ πρῶτον σημαίνει, Μέλλει τιμηθῆναι, τὸ
 δεύτερον, Θέλει τιμηθῆναι, ἢ τιμῆς ὀρέγεται.

Δύο πράγματα παρετήρησα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς μεταφράσεως
 τῶν Διαλόγων τοῦ Φωκίωνος, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἓν εἶναι εὐ-
 κολοθεράπευτον· τὸ ἄλλο (ἐὰν ὅμως δὲν λανθάνωμαι κρίνων
 αὐτὸ ὡς νόσημα) εἶναι δύσκολον θεραπείας, ἐπειδὴ στηρίζε-
 ται εἰς συστηματικὴν κατὰληψιν τοῦ νοός. Εὐκολοθεράπευτοι
 εἶναι οἱ Γαλατισμοὶ ἢ Κελτισμοὶ, ὅποῖον εἶναι καθ' ὑπόθεσιν

δὴ ἀφ' ὅσα εἶπα εἰς τὴν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἐπιστολὴν περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἡλιοδώρου, σχεδὸν ἄλλο τι νεώτερον νὰ εἶπω δὲν ἔχω· ὅμως προσθέτω ἔτι τοῦτο. « Ἑλλήνιζε ὅσον θέ- » λεις· τοῦτο ἐπιθυμῶ κ' ἐγὼ· καὶ ἀδημονῶ καὶ κλαίω ὁσάκις » δὲν ἐμπορῶ νὰ τὸ κατορθώσω. Ἀλλ' Ἑλλήνιζε μὲ τρόπον, » ὥστε νὰ μὴν ἀντιφάσκης κ' ἂν εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, ὥστε νὰ » ἦσαι διόλου σύμφωνος, ὥστε νὰ ἦναι δυνατὸν ἀπὸ τὸ σύν- » ταγμά σου, ὁποῖον δήποτε ἤθελεν ἦσθαι, νὰ συντεθῇ ὅποι- » α· δήποτε γραμματική. »

Οὗτος ὁ κανὼν φαίνεται εἰς τὴν ἰδικήν μου κρίσιν ἀξίωμα γεωμετρικόν. Σπουδαῖεις νὰ εἰσάξης τὸ ἔστι καὶ τὸ εἰσὶ εἰς τὴν γλῶσσαν; κατόρθωσέ το, καὶ ἐγὼ νὰ σὲ στέψω μὲ δάφνην ὡς σωτῆρα τῆς Ἑλλάδος. Λέγεις, « Ἄν οἱ ἐπὶ τῆς ὕ- » λης ταύτης κριτικοὶ κανόνες Εἰσὶν ἀληθεῖς ». ἀλλὰ παρα- τηρῶ πρῶτον, ὅτι ἔπρεπε, διὰ νὰ φύγης τὸν σολοικισμόν, νὰ εἶπης ΩΣΙΝ. δεύτερον ὅτι μετ' ὀλίγα λέγεις, « Ἦθελεν εἶναι μέγιστον ἐγκώμιον, ὁπόταν, κατὰ τὸ σύστημά σου ἔπρεπε νὰ εἶπης Ἦν ἂν, ἢ Εἶη ἂν μέγιστον ἐγκώμιον. Ἀπὸ τοι- αύτην ὕλην ἀνώμαλον πῶς θέλεις νὰ οἰκοδομηθῇ γραμματική; ἢ θέλεις νὰ λέγωσιν, ὅτι ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τοῦ κωφοῦ καὶ χυ- δαίου γεροντίου συντίθεται γραμματική· ἀπὸ δὲ τὴν γλῶσ- σαν τῶν σπουδαίων μὴτ' αὐτὸς ὁ Ἑρμῆς δὲν ἐμπορεῖ νὰ συν- τάξῃ γραμματικὴν; Ἡμεῖς (πάλιν τὸ λέγω καὶ θέλω τὸ φω- νάζειν ἐν ὅσῳ ἔχει φωνὴν τὸ στόμα μου) ἄλλην ἐξουσίαν δὲν ἔχομεν, παρὰ νὰ διορθώωμεν ὅσον εἶναι δυνατὸν τὰς ἀνωμαλίας τοῦ Γεροντίου, ὅχι νὰ τὰς πολλαπλασιάζωμεν μὲ νέας ἄλλας ἀνωμαλίας. Παραδείγματος χάριν, τὸ Γερόντιον λέγει εἰς τοὺς μέλλοντας, καὶ εἰς τοὺς δυνητικούς χρόνους θέλει εἶναι, καὶ Ἦθελεν εἶναι. Ἡμεῖς πρέπει νὰ λέγωμεν, Θέλει εἶσθαι, καὶ Ἦ- θελεν εἶσθαι· Διὰ τί τοῦτο; διότι κατὰ δυστυχίαν τὸ Εἶναι ἔχασεν εἰς ἡμᾶς τὴν ἀπαρεμφατικὴν του δύναμιν, ἐπειδὴ ἔ- φθασε νὰ λάβῃ τὸν τόπον τοῦ Ἔστί, καὶ Εἰσὶ. Καθὼς

ζῆλον αὐτῶν. Φοβοῦνται μὴ μὲ τὴν κινουμένην γῆν συγχινηθῇ καὶ τὸ ἐργαστήριον ὅθεν ζῶσιν. ἔχουσι δίκαιον· εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ κλαυθμῶνος, εἰς τὴν ὁποίαν ζῶμεν, chacun travaille pour soi.

(α) Πρὸς τὸν κύριον Ἰωάννην Ὁρλάνδον,
εἰς Ὑδραν.

23 Φεβρουαρίου, 1807.

Ἀσπάζομαί σε,

Δὲν ἐνθυμοῦμαι νὰ ἔλαβα, πρὸ τῆς κατὰ τὴν 27 Νοεμβρίου ἐπιστολῆς σου, ἄλλην παρὰ μίαν κατ' ἀρχὰς τῆς ἀποδημίας σου. Ἀπεκρίθην ἢ ὅχι εἰς ἐκείνην, μήτε τοῦτο δὲν μὲ τὸ ἀναφέρει ἢ μνήμη μου. Αἱ ἀσχολίαι μου εἶναι τόσοι πολλαί, ὥς μόλις μ' ἀφίνουσι καιρὸν νὰ προνοήσω τὰς σωματικὰς μου χρείας· ἐκ τούτου προέρχεται ὅτι παραπονοῦνται πολλοὶ φίλοι διὰ τὴν σιωπὴν μου· ἀλλὰ δὲν ἐξεύρουν ὅτι « οὐδ' Ἡρακλῆς » πρὸς δύο. »

Χαίρω ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὴν πατρίδα σου· ἀλλ' ἔπρεπε καὶ νὰ προθυμηθῇς νὰ τὴν ὠφελήσῃς, προξενῶν εἰς αὐτὴν διὰ τῆς συμβουλῆς σου, διδασκάλους, φροντιστήρια, καὶ ὅσα ἄλλα εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν παιδείαν καὶ καλὴν ἀνατροφὴν τῶν συμπολιτῶν σου νέων. Βλέπεις τί κάμνει ἡ ἀπαιδευσία· γυμνῶνουσιν οἱ Ἄγγλοι (ὡς λέγεις) τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τὰ λείψανα καὶ μαρτύρια τῆς ἀληθινῆς δόξης· τί πταίουσιν εἰς τοῦτο οἱ Ἄγγλοι; Τὸ ἀμάρτημα εἶναι τῶν ἀπαιδεύτων Ἀθηναίων, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι καλοὶ νὰ φυλάξωσι τὰ προγονικά των κτήματα. Ἰγιαίνει!

Ὁ Κ.

(α) Αἱ τρεῖς αὗται ἐπιστολαὶ μ' ἐχειρίσθησαν ἀπὸ τὸν ἴδιον Κύριο Ἰωάννην Ὁρλάνδον, διὰ νὰ τὰς προσθέσω εἰς τὸ παρὸν Ἀπάνησιν.

μὴ γράφωσι περὶ αὐτῶν, ἐγρήγορα μέλλει νὰ δεσμευθῇ ἡ αὐτονομία τῆς Ἑλλάδος. Αὐτοῦ βλέπεις, φίλε, ὅτι ἐξετάζεται δημοσίως εἰς τὰς ἐφημερίδας αὐτῶν τοῦ βασιλέως τῶν ἀδελφῶν ἡ διαγωγὴ αὐτοῦ βλέπεις τοὺς χρεωστοῦντας ἡγεμονικούς νὰ κατατρέχωνται καὶ νὰ ἀναγκάζωνται εἰς πλήρωσιν τοῦ χρέους των, ἀπὸ τὸν παραμικρὸν πολίτην δανειστήν. Ἡμεῖς δὲν ἔχομεν ἀκόμη οὔτε βασιλεῖς, οὔτε βασιλέων συγγενεῖς. Οὐαὶ εἰς ἡμᾶς, ἂν ἀρχίσωμεν ἀπὸ τῶρα νὰ σεβώμεθα ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἐσφετερίσθησαν, ἢ ἔλαβαν ἀπὸ τοὺς κόλακας των τίτλους ἐναντίους εἰς τὴν ἰσονομίαν! Ἀλλὰ πάλιν τὸ λέγω, ἡ ἀνάκρισις τῆς διαγωγῆς τῶν τοιούτων πρέπει νὰ στηρίζεται εἰς ἀποδείξεις ἀναντιρρήτους, καὶ ὅχι εἰς συκοφαντίας. Ὁ συκοφάντης ἀδικεῖ τὴν πατρίδα, ἐπειδὴ ταράσσει τὴν ἡσυχίαν της· ἀλλὰ δὲν κάμνει ὀλιγώτερον κακὸν εἰς αὐτὴν, ὅστις κρύπτει τὰ ἀποδειγμένα, διὰ σέβας, φόβον, ἢ ἄλλην τινα πρόφασιν. Εἰς τοὺς φρονίμους ὀλίγα. καὶ τὰ ὀλίγα ταῦτα ὡς εἰς φρόνιμον τὰ γράφω, μὲ πίστιν ὅτι καὶ μόνος ἔχεις νὰ τὰ ἐξεύρης. Δὲν φοβοῦμαι κανένα, οὐδὲ τίποτ' ἐλπίζω ἀπὸ κανένα· δὲν συγχωρεῖται πλέον εἰς τὴν ἡλικίαν μου οὔτε διὰ φόβον οὔτε δ' ἐλπίδα νὰ σιωπήσω ὅ,τι κρίνω ὠφέλιμον εἰς τὴν πατρίδα· ἀλλὰ πάλιν σὲ λέγω, αἱ κρίσεις καὶ ἀνακρίσεις μου πρέπει νὰ στηρίζονται εἰς ἀποδείξεις ἀναντιρρήτους.

Τὸ ὁποῖον μ' ἐκοινωνήσας ψήφισμα τῆς κυβερνήσεως εἶχα τὸ λάβειν πρὸ πέντε ἢ ἑξ ἡμερῶν ἀπὸ Λιθόρνον. Μ' ἔχαροποίησε τὸ πλεόν, ὅτι τιμᾷ τὴν κυβέρνησιν εἰς τοὺς ἄλλογενεῖς, ὡς φροντίζουσιν περὶ τῆς παιδείας τῶν νέων.

Ἐξεύρεις, νομίζω, ὅτι ἔπεμψα πρὸ πολλοῦ φρ. 1200 εἰς τέσσαρας μερίδας, δῶρον τῆς γενναίας χήρας τοῦ περιφήμου Ὁλλανδοῦ Προφέσσороς Wyttenbach, διὰ τοὺς πληγωμένους. Πρὸ ὀλίγων μηνῶν ἡ αὐτὴ χήρα μ' ἔπεμψεν ἄλλα τριακόσια φράγκα, ὅχι διὰ τοὺς πληγωμένους, ἀλλὰ διὰ τοὺς πληγωτάς.

τοσταύλου σᾶς κάμνει τιμὴν· ἐπειτηδειότερον εἰς τὴν ὑπόθε-
σιν δὲν ἠθέλετ' εὑρεῖν ἄλλον κανένα.

Ἐμαθς ἀπὸ τὸν φίλον Μαῦρον τὰς ὑποψίας καὶ τὰς λύπας
σου περὶ τοῦ μέλλοντος νὰ σᾶς ἔλθῃ νέου συνεργοῦ. Μὴ λυ-
πεῖσαι· δεχθῆτε τον μὲ ὅλην τὴν προσήκουσαν εὐμένειαν. Ἄν
ἔχῃ ὅπως οὖν ψυχὴν μαλακὴν, τὸν κερδαίνετε διόλου, καὶ τὸν
κατασταίνετε ἀληθινὸν συμπράκτορα, καὶ ὄχι ἀντιπράκτορα.
Ἄν κατὰ δυστυχίαν του ἦναι σκληροτράχηλος, ἡ εὐμενὴς ἀ-
ποδοχὴ σας σᾶς ἀπολύει ἀπὸ πᾶσαν ἐνοχλὴν, καὶ ἀφίνει εἰς μό-
νον αὐτὸν κακίαν ἀπροφάσιστον.

Εἰς ὅλας σας τὰς πράξεις ἓνα μόνον σκοπὸν ἀποβλέπετε
τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος· καὶ αἱ φιλίας καὶ αἱ ἔχθραι σας
ἀπ' ἄλλο τι ἢ μὴ γεννῶνται παρὰ ἀπὸ τὴν ἀγάπην τῆς
πατρίδος. Ἀλλὰ τί λέγω ἔχθραι! Οὐδὲ τοὺς κακοὺς πρέπει
κανεῖς νὰ ἐχθρεύεται· ἀρκεῖ νὰ προσέχῃ νὰ τοὺς ἀπομακρύνῃ,
ὅσον τὸ δυνατόν, ἀπὸ τὰ πολιτικὰ ὑπουργήματα, διὰ τὸν
φόβον μὴ βλάψωσι τὴν πατρίδα. Διὰ νὰ περάσῃ τις τὸν ὀλι-
γοχρόνιον τοῦ βίου τούτου δρόμον, μία μόνη ὁδὸς εἶναι « Ἡ
δὲ ἀνθρώπων » ὡς ἔλεγεν ὁ διὰ τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος
φονευθεὶς ἀπὸ Ταρτούφους Σωκράτης. Εἰς τὸ δι' ἀνθρώπων
τοῦτο πέρασμα μὴν ἐλπίσης ν' ἀπαντήσης δεξιὰ καὶ ἀριστερά
σου ἀγγέλους, ἀλλ' ἀνθρώπους, καὶ καλοὺς καὶ κακοὺς, καὶ
καὶ φρονίμους καὶ ἀνοήτους. Εἶναι καὶ ἄλλη ὁδὸς τοῦ βίου,
τὴν ὁποῖαν ὀδεύουν οἱ ζῶντες εἰς τὰς ἐρήμους ἀναχωρηταί·
ἀλλὰ τοιαύτην ὁδὸν οὐτ' ὁ Σωκράτης τὴν συμβουλεύει, οὔτε
σύ, εἶμαι βέβαιος, ἔχεις ὀρεξίν νὰ τὴν περάσῃς. Ἐκείνη εἶναι
ὁδὸς διὰ θηρίων· εἰς τὴν πολιτικὴν ὁδὸν, ἃν ἀπαντῶμεν ἀν-
θρώπους μὴ διαφέροντας παρὰ τὴν μορφήν ἀπὸ τὰ θηρία,
εὐρίσκομεν ὅμως κάποτε καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸ πρᾶγμα ἀν-
θρώπους. Τούτους χρεωστοῦμεν νὰ κάμνωμεν φίλους καὶ συμ-
μάχους ὑπὲρ τῆς πατρίδος κατὰ τῶν κακανθρώπων.

Ὁ φίλος Μαῦρος, ἔπειτα καὶ ὁ Κοντόσταυλος, μ' ἐκοινώνη-

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

ΒΟΥΚΟΡΕΣΤΙΟΝ.

Ὁ πανιερώτ. Μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας, Κ. Νεόφυτος.	10
Ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Μπουζαίου, Κύριος Ἰλαρίων.	5
Ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Ἀρτσεσίου, Κ. Ἰλαρίων	5
Ὁ πανοσιώτατος Ἡγούμενος Χορέζου Κύριος Χρύσανθος.	5
Ὁ ἐπίσκοπος Παλμύρας Ἀθανάσιος ὁ ἐξ Ἄνδρου.	1
Ὁ πανοσιώτατος Ἀρχιμανδρίτης Ἀβράμιος Κοτάκης.	1
Ὁ εὐγενέστατ. μέγας Πάνος Κύριος Γεώργιος Φιλιππέσκος.	5
Ὁ εὐγενέστ. Μέγας Βόρνικος, Κ. Ἀλέξ. Σκαρλάτ. Γκίκας.	4
Ὁ εὐγενέστατος Μέγας Ἄγας, Κύριος Ἀλέξιος Πέλκος.	3
Ὁ εὐγενέστ. Μέγας Κλωτσάρης Κ. Κωνσταντῖνος Ἰατρόπουλος	2
Ὁ λογιώτ. Ἀρχιδιάκονος τῆς ἐπισκοπῆς Μπουταίου Καλλίνικος	1
Ὁ ἐξοχώτατος Ἰατρὸς Κύριος Νικόλαος Γιανέσκος.	1
Ὁ εὐγενέστ. Ἄρχων Μέγας Κλωτσάρης Πέτρος Ποενάρος	2
Ὁ Καισαρωσσικὸς εὐγενὴς Κ. Ἰωάννης Μπαλατσάκος	1
Ὁ πανοσιώτατος Ἱερομόνοχος Ἱερόθεος.	1
Ὁ λογιώτατος Διονύσιος Ἱεροδιάκονος.	1
Οἱ λογιώτατοι Αὐτάδελφοι Μπαρόντσοι.	1
Ὁ Ἐντιμώτατος Κύριος Παναγιώτης Σορδώνης.	1
Ὁ εὐγενέστατος ἄρχων Πιτάρης Ἀλέξανδρος Κοντσα.	1
Ὁ Κύριος Ἀχιλλεὺς Παυλίδης	1
Ὁ Κύριος Ἰω. Γεωργιάδης.	1
Ὁ Κύριος Ἰω. Τριανταφύλλου.	1
Ὁ Κύριος Κωνσταντῖνος Ρώτας.	1
Ὁ Ἐντιμώτατος Κύριος Θεολόγος Σαβδόπουλος.	3

ΑΘΗΝΩΝ

	Κ. Δεκάτης	1
	Γ. Γρυπάρης	1
Α. Πάϊκος	1 Κ. Μελλᾶς	1
Γ. Βέλλιος	1 Π. Ϊ. Κιάπης	1
Κ. Παππαρηγόπουλος	1 Κ. Πολιάδης	1
Ν. Ζ. Μάμουκας	1 Α. Τολμίδης	1
Α. Μεταξᾶς	1 Α. Χωματιανός	1
Ὀλύμπιος Ὀλυμπίου	1 Χ. Κλωνάρης	1
Μ. Δημητριάδης	1 Δ. Γ. Σοῦτζος	1
Ἰω. Τζαφατζῆς	1 Α. Πολυζωΐδης	1
Ἀμφιλόχιος Σγαρδέλης	1 Ἰωάννης Σωμάκης	1
Γ. Α. Ράλλης	1 Δ. Σκορδίλης	1
Μ. Ρενεῆρης	1 Γ. Φέδερ	1
Χ. Αἰνιάν	1 Γ. Ναύτης	1
Σ. Πήλλικας	1 Διομίδης Γ. Κυριακοῦ	1
Δ. Ν. Δρόσος	1 Θ. Μανούσης	1
Κ. Τζακανίκας	1 Θ. Φαρμακίδης	1
Κ. Ν. Παγανέλης	1 Κ. Ν. Δόσιος	1
Ἰω. Τυπάλδος	1 Κ. Μ. Κουρίτης	1
Π. Κένταυρος	1 Γ. Κουντουριώτης	1
Π. Ἀργυρόπουλος	1 Α. Λόνδος	1
Σ. Τριανταφύλης	1 Α. Μοναρχίδης	1
Π. Καλλιγᾶς	1 Φ. Κ. Μαῦρος	1
Α. Πετζάλης	1 Ρ. Παλαμίδης	1
Μ. Μαρινάκης	1 Γενεράλ Τζούρτζης	1
Μάσσων	1 Ν. Ζαχαρίτζας	1
Σ. Κονδάλης	1 Κ. Κολοκοτρώνης	1
Κ. Ράμφος	1 Γενναῖος Κολοκροτρώνης	1
Κ. Ϊ. Πιτζιπιός	1 Π. Ζωγράφος	1
Ε. Ν. Πρασακάκης	1 Ἐμμ. Μαρίτζης	1
Ε. Γεωργαντόπουλος	1 Α. Ν. Μόνστρας	1
Ν. Φλογαΐτης	1 Ἐμμ. Βλαχάκης	1
Ἰ. Μ. Μαυρογορδάτος	1 Γ. Τισσαμενός	1
Π. Σπηλιάδης	1 Γ. Κουτζαλέξης	1
Γ. Νικητάδης	1 Β. Φώτσιος	1
Α. Φωκᾶς	1 Π. Π. Μπενεδούτζης	1
Π. Χωϊδᾶς	1 Ε. Τζίφος	1

Γ. Γεννάδιος	1	Ιω. Γεωργιάδης	1
Ν. Χορτάκης	1	Δ. Σουτζος	1
Κ. Βάφας	1	Ι. Κράστος Ἐπικαταλυματίας	1
Ε. Ουλερίχος	1	Π. Μισαραλιώτης	1
Γ. Αθ. Γεράκης	1	Κ. Ρίζος	1
Κ. Τ. Οικονομίδης	1	Δ. Ρίζος	1
Ιω. Παττάκης	1	Γ. Μουσχοπούλος	1
Ν. Κράνιος	1	Φίλιππος Κουβαράς	1
Ιω. Ψαρράς	1	Κωνσταντ. Ιωανίδ. λογιστής	1
Βίλκεν	1	Γ. Λοβέρδος	1
Ιω. Γιάγκος	1	Ν. Μπότασης	1
Ιωσήφ. Κ. Ξενοκράτης	1	Εμμ. Αργυρόπουλος	1
Ιω. Σεμτάλλος	1	Σ. Μαργαρίτης	1
Ὁ Διανομεὺς Ζ. Κωνσταντ.	1	Κ. Τζωρτζόπουλος	1
Ἀριστείδης Κροντιρόπουλος	1	Ὀδυσσεὺς Χαραλάμπης	1
Ἀριστείδης Κουμπάρης	1	Ἐπαμινώνδας Κυριακίδης	1
Ἀντώνιος Κροντιρόπουλος	1	Μ. Δημητριάδης	1
Παῦλος Ὀμηρος	1	Κ. Παππᾶ Ἀθανασίου	1
Ἀλέξανδρος Π. Ἀναστασιάδης	1	Εὐαγγέλιος Εὐαγγελάτος	1
Ι. Δ. Σταματάκης	1	Κ. Κοντογόνης	1
Κ. Μ. Θεοδώρου	1	Ιω. Φενερλής	1
Σ. Οἰκονομόπουλος	1	Γ. Ἰσχομάχος	1
Γ. Μαργαρίτης	1	Κ. Ν. Δόσιος	1
Εμμ. Μαυρίτζης	1	Κ. Μ. Κούρτης	1
Α. Ν. Μόσρας	1	Γ. Σταύρου	1
Εμμ. Βλαχάκης	1	Εμμ. Μεστανές	1
Ιω. Καρατζᾶς	1	Γ. Καλλιστράτης	1
Γ. Αργυρόπουλος	1	Α. Γ. Κουντουριώτης	1
Γ. Α. Ἀγγελόπουλος	1	Π. Σουτζος	1
Ν. Κασσιέρης	1	Ν. Κωστής	1
Π. Κορωναῖος	1	Α. Βενιζέλος	1
Ε. Ζ. Ψύχας	1	Ν. Στράτος	1
Μ. Θ. Ἰωαννίδης	1	Σ. Βέρριος	1
Ρόσνερ	1	Α. Δελιγιάννης	1
Ε. Βασιλείου	1	Χ. Δελιγιάννης	1
Ζ. Χαρμόλαος	1	Μ. Πάλλης	1
Μ. Γεωργαντᾶς	1	Α. Ζυγομαλάς	1

Α. Λογοθέτης	1	Ο. Κ. Κόντε Ρώμας	1
Α. Λουριώτης	1	Ο. Κ. Καΐσαρ. Δέ-Ρώμας	1
Γ. Γλαράκης	1	Ο. Κ. Ν. Κ Δέ-Ρώμας	1
Δ. Πετρίδης	1	Ν. Φώτιος Σπειζέρης	1
Γ. Αφθονίδης	1	Δ. Πανταζής	1
Γ. Σκοῦφος	1	Π. Α. Φραντζής	1
Π. Σκοῦφος	1	Ιω. Βενιζέλος	1
Δ. Βουδούρης	1	Ιω. Φιλήμων	1
Αθ. Λοιδορικής	1	Χ. Ζώτος	1
Ἀναστάσιος Λοιδορικής	1	Ἀς. Γ. Ποτιδαιάτης	1
Γ. Λεβέντης	1	Σταμ. Οἰκονομίδης	1
Σ. Εὐκλείδης	1	Β. Χριστακόπουλος	1
Κ. Δ' Χάρακας	1	Κ. Δομνάνδος	1
Ι. Γ. Λαρεντζάκης	1	Κ. Ζωγράφος	1
Α. Ἀποστολάκας	1	Ιωάνν. Γ. Μελάς	1
Γ. Κωνσταντινίδης	1	Νικόλαος Μ. Σιδέρη.	1
Σωτήριος Ρόκος	1	Σ. Ρ. Χούστον.	1
Α. Γ. Κομπατῆς	1	Ηλ. Ρίγας ἐν Σμύρνη	1
Ἀριστείδης Κασιμάκης	1	Ν. Παππαδόπουλος	1
Δ. Τζίνος	1	Ἐμ. Καστρισιδης	1
Δ. Ζαλοκόστας	1	Ἡλιακόπουλος	1
Σ. Ρετζίνας	1	Σάββας Ν. Πετσοπούλης	1
Α. Α. Ρηγόπουλος	1		
Αθ. Τζίνος	1	ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	
Χ. Βαρυκράτης	1		
Κ. Καστόρχης	1	Α. Κοντόσταυλος	1
Γ. Λεβίδης	1	Λουκάς Ράλλης	1
Χ. Ἀρχιτρίκλινος	1	Δ. Δεσποτόπουλος	1
Ιω. Ὁρλάνδος	1	Νεοκλῆς Παππαζογλους	1
Α. Γ. Κουμουνδουράκης	1	Δέων Βαδέν	1
Γ. Μάνδρας	1	Ν. Β. Βουδούρης	1
Ιω. Εὐσταθιάδης	1	Ιω. Σέρρος	1
Ν. Φρεαρίτης	1	Ιω. Ὁθώνιος	1
Α. Πετράκης	1	Δ. Γεωργαντᾶς	1
Ν- Στεφανίδης	1	Δ. Γρυπάρης	1
Γ. Ψύλλας	1	Δ. Μπουρανδᾶς	1
Χ. Παππαδάκης	1	Γ. Δέλης	1

